

ปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนด
ค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์

ศิริภัสสรณ์ งามอาจ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2559

**Problems on Interpretation and Enforcement of Laws on Damages
Agreement pursuant to Hire-Purchase Contract for Car**

Sirapatsorn Ong-Art

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University
2016**

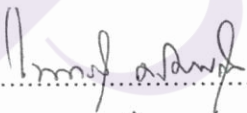
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเกี่ยวกับการ
กำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์
เสนอโดย นางสาวศิริภัสสรณ์ งามอาจ
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชกเหมา)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. มณฑิลา ภักดีคง)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก)

วันที่ ๒๘ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์
ผู้เขียน	ศิริภัสสรณ์ ่องอาจ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาหลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการเช่าซื้อรถยนต์ และการทำข้อตกลงกำหนดความรับผิด หลักเกณฑ์พื้นฐานเพื่อพิจารณาในการคำนวณเพื่อกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์ ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศหากเกิดการผิดสัญญาเช่าซื้อ รวมทั้งศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ตลอดจนศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ที่เกิดขึ้น เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหานั้นที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

จากการศึกษา พบว่า เกิดปัญหาเกี่ยวกับการตีความและผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ในประการต่าง ๆ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง ปัญหาการกำหนดค่าเสียหายในกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ไม่ระงับ ประการที่สอง ปัญหาการกำหนดค่าเสียหายกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระงับ ประการที่สาม ปัญหาความรับผิดในค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ประการที่สี่ ปัญหาการนำสืบและการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อเรียกค่าเสียหาย และประการสุดท้าย ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำข้อตกลงเกี่ยวกับความรับผิดในความเสียหาย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลทำให้กระบวนการยุติธรรมทางศาลขาดความแน่นอนชัดเจนในเรื่องหลักเกณฑ์การกำหนดความรับผิด และก่อให้เกิดภาระต่อโจทก์หรือจำเลยที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ และทำให้เสียเวลาในการรอคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต่อไป ทั้งเป็นผลเสียต่อศาลในการที่จะต้องใช้บุคลากรและต้นทุนค่าใช้จ่ายในด้านอื่น ๆ อย่างไม่จำเป็น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่าเมื่อกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่มีความชัดเจนที่จะแก้ไขปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ได้ จึงเห็นควรมีการแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะเช่าซื้อที่เป็นเอกเทศสัญญาให้มีบทบัญญัติในการเรียกค่าเสียหายอยู่ในกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ โดยเฉพาะ การแก้ไขบทบัญญัติบางข้อของประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาฯ ที่มีความขัดแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มีผลสอดคล้องไปในทางเดียวกัน และให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และเสนอให้มีการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเช่าซื้อรถยนต์ออกมาใช้บังคับเฉพาะเพื่อแก้ไขปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ นอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่าควรจัดให้มีคณะกรรมการกลางในการตรวจสอบทั้งก่อนการออกสัญญามาเพื่อใช้ในการทำสัญญาเช่าซื้อทุก ๆ สถาบันที่ทำธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์จะต้องส่งสัญญาเช่าซื้อที่นำไปใช้จริงให้แก่คณะกรรมการตรวจสอบความชอบธรรมของสัญญา โดยระบุราคาต้นทุนของรถยนต์ที่ตกลงในแต่ละงวด ตั้งแต่วันทำสัญญาจนครบกำหนดตามสัญญาเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการใช้ราคาแทนหากมีการผิดนัดแล้วมีการฟ้องเรียกร้องให้คืนรถหรือใช้ราคาแทน หรือเป็นกรณีและผู้เช่าซื้อไม่สามารถผ่อนชำระต่อไปได้ แล้วยินดีที่จะส่งมอบรถยนต์คืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อเอง ทั้งนี้ เพื่อให้การกำหนดค่าเสียหายตามความตกลงในสัญญาเช่าซื้อ รวมถึงกระบวนการพิจารณาทางศาลในกรณีที่มีการฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นไปโดยถูกต้อง ชอบธรรม และลดการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

Thesis title	Problems on Interpretation and Enforcement of Laws on Damages Agreement pursuant to Hire-Purchase Contract for Car
Author	Sirapatsorn Ong-Art
Thesis Advisor	Associate Professor Paitoon Kongsomboon
Department	Law
Academic year	2015

Abstract

This thesis aims to study the principle and concept of hire-purchase for car and agreement on liability as well as the basic rules to consider in assessment of the damages in hire-purchase for car cases. In addition, to study the legislative measure of Thai and international law in demanding for damages and liability of hire-purchaser according to hire-purchase contract in case of breach of contract. To study and analyze the problems in enforcement of law in damages agreement pursuant to hire-purchase contract and to find out the solution in problems on interpretation and enforcement of law in damages agreement pursuant to hire-purchase contract in order to provide the guideline for solving the problems for sustainable development.

With reference to the study, the author found that there are several problems in interpretation and enforcement of law in damage agreement pursuant to hire-purchase contract. The first one is the problem on the assessment of damages in case of the hire-purchase contract for car is not extinguished. The second one is the problem on assessment of damages in case of the hire-purchase contract for car is extinguished. The third one is the problem on damages liability pursuant to the hire-purchase contract. The fourth one is the problem on supporting the evidences to prove the damages and the last one is the problem on the legislative measure in damages liability agreement regulation. These problems caused an uncertain and unclear in damages liability regulation of justice in judicial proceedings. In addition, it caused the burden to the plaintiff or defendant regarding the court fees in filing appeal to the high court as well as it also caused unnecessary costs and ineffective usage of the court personnel.

According to the study, the author found that the current law is unclear in solving the problems in interpretation and enforcement of law on damages agreement of hire-purchase contract for car, therefore, the author proposes that it is required to amend the hire-purchase sections in the Civil and Commercial Code to particularly include the provision in damages demanding. It is required to revise certain provisions in the committee announcement on contracts that the car and motorcycle hire purchase businesses as a contract control business B.E. 2555 which are contradictory to the Civil and Commercial Code to be more consistent and clearer. The new draft of the Hire-Purchase Contract for Car Act is proposed in order to solve the current problems on interpretation and enforcement of the law on the damage agreement in hire-purchase contract for car. Furthermore, the author proposes to provide central committee for examination and approval of the legitimacy of the hire-purchase contract of all hire-purchase for car business institution. The hire-purchase contract should indicate the decrease of car cost for each monthly payment since the effective date of contract until the end of contract date. This is for using as based for calculation of reimbursement when default in payment and proceed with lawsuit or in case that the hire purchaser is unable to pay and agree to return the car to the owner. This would help to reasonable assessment of the damage according to hire-purchase contract.

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงและมีความครบถ้วนบริบูรณ์ได้ด้วย การได้รับความอนุเคราะห์และความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายังรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มจัดทำเค้าโครงวิทยานิพนธ์จนกระทั่งวันที่สำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับ สมบูรณ์นี้ ท่านได้ให้คำปรึกษา เอาใจใส่ และติดตามความคืบหน้าในการทำวิทยานิพนธ์จนทำให้ วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วง ได้ก็ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่าน เป็นอย่างสูงด้วยความเคารพยิ่ง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่กรุณาได้รับเป็น ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี และอาจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดีคง ซึ่งได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายังรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่าน ได้ให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะอันทรงคุณค่าในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้เกิด ความสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ซึ่งให้โอกาสในการศึกษานิติศาสตร มหาบัณฑิตและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนในยามที่รู้สึกท้อแท้หรือเหน็ดเหนื่อยจากการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณนางสาววิสา หวังสุวรรณ ที่ช่วยเหลือในการพิมพ์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถก่อให้เกิดความรู้และข้อคิดที่เป็นประโยชน์ แก่การศึกษานิติศาสตร์ คุณความดีทั้งหลายนี้ขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดาที่ให้กำเนิด และเลี้ยงดูให้การศึกษา ครูบาอาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนผู้แต่งหนังสือตำราทุกท่านที่ผู้เขียนใช้อ้างอิง รวมตลอดถึงผู้มีพระคุณของผู้เขียนทุกท่าน หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับ ไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศิริภัสสรณ์ องอาจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๘
กิตติกรรมประกาศ	๙
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	3
1.4 ขอบเขตการศึกษา	3
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการเช่าซื้อรถยนต์ และการทำข้อตกลงกำหนดความรับผิดชอบ หากเกิดการผิดสัญญาเช่าซื้อ	5
2.1 หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการเช่าซื้อ และการทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์	5
2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพของสัญญาเช่าซื้อในอดีต	5
2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพของสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบัน	7
2.2 การเสี่ยงภัยของผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์	8
2.3 ประโยชน์ที่ผู้เช่าซื้อรถยนต์ได้รับจากสัญญาเช่าซื้อ	9
2.4 หลักการ แนวคิด ในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอันเกิดจาก การผิดสัญญาและการกำหนดข้อตกลงเรื่องเบี้ยปรับ	11
2.4.1 ลูกหนี้มีส่วนผิดในการชำระหนี้และเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย	11
2.4.2 ความหมายของค่าเสียหาย	12
2.4.3 ความหมายของเบี้ยปรับ	16
2.4.4 ทฤษฎีการกำหนดค่าเสียหายในทางแพ่ง	17
2.4.4.1 ทฤษฎีเหตุและผล	18
2.4.4.2 ทฤษฎีความมุ่งหมายของสัญญา	18
2.4.4.3 ทฤษฎีการคาดเห็น	19

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.4.5 การกำหนดค่าเสียหายกรณีผิดสัญญาเช่าซื้อตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์.....	19
2.4.5.1 กรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ไม่ระงับ	20
2.4.5.2 กรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระงับลง	21
2.5 หลักเกณฑ์พื้นฐานเพื่อพิจารณาในการคำนวณเพื่อกำหนดค่าเสียหาย ในคดีเช่าซื้อรถยนต์.....	27
2.5.1 หลักเกณฑ์พื้นฐานของผู้ให้เช่าซื้อ.....	27
2.5.1.1 หลักการในการกำหนดค่าเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ.....	28
2.5.1.2 พื้นฐานการกำหนดค่าเสียหาย.....	30
2.5.1.3 การคำนวณดอกเบี้ย	30
2.5.2 หลักเกณฑ์พื้นฐานในการคำนวณเพื่อกำหนดค่าเสียหาย ในคดีเช่าซื้อรถยนต์ของศาล.....	32
2.5.2.1 การเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อตามมาตรา 573.....	32
2.5.2.2 การเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อตามมาตรา 574	32
2.5.2.3 สัญญาเลิกกัน โดยคู่สัญญาต่างสมัครใจเลิกสัญญา	34
2.5.2.4 กรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหาย	35
3. มาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดตามสัญญาเช่าซื้อ ของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ	37
3.1 มาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิด ตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายไทย.....	37
3.1.1 หลักกฎหมายลักษณะสัญญาเช่าซื้อ.....	38
3.1.1.1 ลักษณะของการเช่าซื้อ	39
3.1.1.2 องค์ประกอบของสัญญาเช่าซื้อ	40
3.1.1.3 ความรับผิดในความเสียหายของผู้เช่าซื้อ	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.1.2 การทำข้อตกลงระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อรถยนต์เกี่ยวกับ การชำระค่าเช่าซื้อและการเรียกค่าเสียหายและผลบังคับตามข้อตกลง	43
3.1.2.1 ข้อตกลงในการชำระหนี้ค่าเช่าซื้อ	46
3.1.2.2 ข้อตกลงในการเรียกค่าเสียหายกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ไม่ระงับ	49
3.1.2.3 ข้อตกลงในการเรียกค่าเสียหายกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระงับ ลงแล้ว	52
3.1.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์	55
3.1.3.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	55
3.1.3.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540	57
3.1.3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541	59
3.1.3.4 ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อ รถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 .	61
3.2 มาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดชอบ ตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายของต่างประเทศ	66
3.2.1 มาตรการตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ	66
3.2.2 มาตรการตามกฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลีย	71
4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับข้อตกลงเกี่ยวกับ การกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์	75
4.1 วิเคราะห์ปัญหากรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ไม่ระงับ	76
4.2 วิเคราะห์ปัญหาการกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระงับ	83
4.3 วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบในค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์	87
4.4 วิเคราะห์ปัญหาการนำสืบและการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อเรียกค่าเสียหาย	90
4.5 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำข้อตกลงเกี่ยวกับความรับผิด ในความเสียหาย	95

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	99
5.1 บทสรุป	99
5.2 ข้อเสนอแนะ	102
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	110
ภาคผนวก ก พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541.....	110
ภาคผนวก ข พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546.....	118
ภาคผนวก ค ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555.....	125
ภาคผนวก ง ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 01/2551 เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อ และให้เช่าแบบลีสซิ่ง.....	131
ภาคผนวก จ ตัวอย่างสัญญาต่อท้ายสัญญาเช่าซื้อ	142
ประวัติผู้วิจัย	151

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการแข่งขันในด้านการค้ากันสูงมาก เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ที่ในยุคสมัยนี้มักจะพยายามสนองตอบความต้องการของตนเองเพื่อให้ได้รับความสะดวกสบาย และความมีหน้ามีตาในสังคม โดยไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับว่าคุ้มค่าสำหรับจำนวนเงินที่ต้องเสียไปหรือไม่ อีกทั้ง อาจมองข้ามปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาทั้งกับตนเองและปัญหาต่อสังคม ซึ่งนโยบายของรัฐบาลก็มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนตัดสินใจที่จะบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยเพิ่มสูงขึ้น อย่างเช่นกรณี โครงการรถยนต์ใหม่คันแรกที่ให้สิทธิแก่ผู้ซื้อรถยนต์ตามเงื่อนไขที่กำหนดมีสิทธิได้รับคืนภาษีสรรพสามิตจำนวนสูงสุดถึง 100,000 บาท โดยจะคืนภาษีเมื่อครอบครองรถยนต์ครบหนึ่งปีไปแล้ว จึงนับเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจในการซื้อรถยนต์เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในช่วง 16 กันยายน 2554 ถึง 31 ธันวาคม 2555

จากสภาพปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดการจัดทำสัญญาเช่าซื้อระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น โดยสืบเนื่องมาจากกรณีที่ผู้บริโภคบางกลุ่มซึ่งไม่ได้มีความพร้อมในการเป็นเจ้าของรถยนต์ได้ตัดสินใจเข้าทำนิติกรรมเพื่อให้ได้ครอบครองรถยนต์ เพราะการทำสัญญาเช่าซื้อเป็นไปในลักษณะที่ง่ายหรือเอื้ออำนวยต่อการให้ผู้บริโภคเป็นหนี้ จึงก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้บริโภคเหล่านั้นตามมา นอกจากนี้ ในการทำสัญญาเช่าซื้อที่บางกรณีผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้สัญญาฝ่ายหนึ่งอาจเป็นผู้เสียเปรียบเพราะอยู่ในสถานะที่ด้อยการศึกษามากกว่า และขาดประสบการณ์เมื่อเทียบกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ให้เช่าซื้อ และพบอยู่เสมอว่าสัญญาเช่าซื้อจะมีข้อความที่กำหนดเงื่อนไขและความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อ ให้ต้องรับภาระเกินสมควร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่าเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญา ค่าปรับ ดอกเบี้ยผิดนัด เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าผู้ให้เช่าซื้อจะอาศัยความได้เปรียบจากข้อสัญญาเช่าซื้อมาฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้เช่าซื้อ แต่ศาลก็มีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะกำหนดค่าเสียหายให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายได้ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ และสามารถอาศัยพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ซึ่งให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อสัญญาที่มีผลให้ผู้เช่าซื้อรับภาระเกินสมควร ศาลมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ยอมรับเอาข้อสัญญาเหล่านั้นมาใช้เป็นฐานกำหนดค่าเสียหายได้ หรือในกรณีสัญญาเช่าซื้อที่มีข้อกำหนดค่าเสียหายจากการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อในรูป

ของดอกเบี้ยผิคนัด หรือเงินค่าปรับเป็นรายเดือน ศาลถือว่าค่าเสียหายดังกล่าวเป็นค่าเสียหายที่มีลักษณะเป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้า จึงเป็นเบี้ยปรับ หากสูงเกินส่วนศาลมีอำนาจลดลงได้ ทั้งนี้โดยพิเคราะห์ถึงทางได้เสียของเจ้าหนี้ทุกอย่างอันชอบด้วยกฎหมาย แต่ถึงกระนั้น ก็ยังพบได้ว่าในคดีเช่าซื้อจำนวนมากที่ผู้ให้เช่าซื้อในฐานะโจทก์ฟ้องคดีเรียกให้ผู้เช่าซื้อในฐานะจำเลยคืนรถยนต์ที่เช่าซื้อหรือให้ใช้ราคา หรือกรณีฟ้องเรียกราคาที่ขายทอดตลาดรถยนต์แล้วได้ราคาต่ำหรือยังขาดราคาอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อนั้น โดยฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายดังกล่าวมาเกินกว่าจำนวนเงินที่ควรได้รับหรือสูงเกินกว่าความเสียหายที่แท้จริงเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางกรณีอาจเรียกได้ว่าโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตที่เรียกร้องค่าเสียหายสูงเกินจริงเช่นนั้น แต่ศาลชั้นต้นในบางคดีก็ยังตัดสินให้โจทก์ได้รับชำระหนี้เต็มตามที่ฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายมา และในบางกรณีที่แม้ว่าโจทก์จะไม่ได้ฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายสูงเกินจริงอย่างมากก็ตาม แต่ศาลในบางคดีก็ได้ตัดลดจำนวนค่าเสียหายลงจนต่ำกว่าจำนวนเงินที่ผู้ให้เช่าซื้อหรือโจทก์จะได้รับในกรณีที่ไม่มีกรณีพิพาท ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาในการกำหนดค่าเสียหายที่ไม่มีกฎหมายที่แน่นอนในการพิพากษากำหนดค่าเสียหายของศาล ซึ่งทำให้เกิดภาระต่อโจทก์หรือจำเลยที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ และทำให้เสียเวลาในการรอคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต่อไป ทั้งเป็นผลเสียต่อศาลในการที่จะต้องใช้บุคลากรและต้นทุนค่าใช้จ่ายในด้านอื่น ๆ อย่างไม่จำเป็น ซึ่งหากมีการกำหนดกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีดังกล่าวแล้ว ผลเสียต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้น

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ จึงเป็นการศึกษาเพื่อหามาตรการทางกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทั้งผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อ ซึ่งไม่เพียงแต่การออกเป็นประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 เท่านั้น ที่จะใช้เป็นเครื่องมือป้องกันปัญหาดังกล่าว รัฐควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการควบคุมการทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ รวมถึงการตรากฎหมายเพื่อบังคับใช้เมื่อมีการทำผิดสัญญาเช่าซื้อแล้ว ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อในปัจจุบันนั้น ไม่สามารถใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุมเพียงพอ

ในการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวเคราะห์แนวคำพิพากษาในคดีเช่าซื้อของศาลฎีกา และทำการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเช่าซื้อของไทยกับกฎหมายเช่าซื้อของต่างประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษที่เป็นต้นแบบของกฎหมายเช่าซื้อ รวมทั้งประเทศออสเตรเลียที่เป็นตัวอย่างของการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะทำการศึกษาดังกล่าวถึงหลักเกณฑ์การเช่าซื้อ และการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อ ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา นอกจากจะส่งผลโดยตรง

ต่อกระบวนการยุติธรรมและสังคมโดยรวมแล้ว ยังเป็นการนำไปสู่การพัฒนาและการปรับปรุง และการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อลักษณะอื่น ๆ อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงหลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการเช่าซื้อรถยนต์ และการกำหนดค่าเสียหาย หากเกิดการผิดสัญญาเช่าซื้อ
2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดชอบตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับข้อสัญญาเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การทำสัญญาเช่าซื้อ ส่วนใหญ่มักจะใช้สัญญาสำเร็จรูปที่มีการกำหนดเงื่อนไข และข้อตกลงในสัญญาไว้ล่วงหน้าให้ผู้เช่าซื้อ ไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขเองได้ ซึ่งผู้ให้เช่าซื้อ จะกำหนดข้อสัญญาที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเองเอาไว้ เช่น ข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิด ซึ่งแม้จะมีพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่ครอบคลุมถึงข้อสัญญาต่าง ๆ ที่ให้ความคุ้มครองผู้เช่าซื้อแล้ว แต่ก็ไม่สามารถคุ้มครอง ได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์มักมีการ เขียนข้อสัญญาเช่าซื้อในเรื่องนี้ไว้หลายกรณี ประกอบกับแนวคำพิพากษาของศาลยังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมาย ของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์เพื่อหาหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย นำมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเพื่อความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสอง ฝ่ายได้ยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิธีการที่ใช้ในการจัดทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ซึ่งมักจะถูกจัดทำขึ้น ในรูปแบบสัญญาสำเร็จรูป ที่คู่สัญญาฝ่ายผู้เช่าซื้อมักจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบ และการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์จะไม่มีกฎหมายกำหนดค่าเสียหายที่แน่นอน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายการเช่าซื้อของต่างประเทศ

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้า ใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ บทความและความคิดเห็นของนักกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ตลอดจนหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์ของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการเช่าซื้อรถยนต์และการกำหนดค่าเสียหายหากเกิดการผิดสัญญาเช่าซื้อ
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดชอบตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันการเช่าซื้อตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับข้อสัญญาเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรม

บทที่ 2

หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าซื้ออรรถยนต์ และการทำข้อตกลงกำหนด ความรับผิดชอบหากเกิดการผิดสัญญาเข้าซื้อ

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงหลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการเข้าซื้ออรรถยนต์ และการทำข้อตกลงกำหนดความรับผิดชอบหากเกิดการผิดสัญญาเข้าซื้อ ซึ่งเป็นหลักการ แนวคิดที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเข้าซื้ออรรถยนต์ตามที่ได้ทำการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการเข้าซื้อและการทำสัญญาเข้าซื้ออรรถยนต์

หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการเข้าซื้อและการทำสัญญาเข้าซื้ออรรถยนต์นั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสภาพของสัญญาเข้าซื้อทั้งในอดีต และปัจจุบัน ซึ่งมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ ดังนี้

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพของสัญญาเข้าซื้อในอดีต

สภาพของสัญญาเข้าซื้อในอดีตมีรากฐานของแนวความคิดตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (The Autonomy of the will) ซึ่งเป็นหลักที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผลทางนิติปรัชญาว่าด้วยนิติสัมพันธ์ทางนี้ว่าอยู่บนรากฐานของเจตนาของบุคคล เจตนาเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นมาตรการของสิทธิ การที่กล่าวว่าเจตนามีความศักดิ์สิทธิ์นี้ไม่ได้หมายความว่าเจตนาเป็นอิสระที่จะก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่เจตนาต้องการเท่านั้น แต่เป็นหลักที่ให้ความสำคัญแก่เจตนาถึงขนาดกล่าวได้ว่าที่ไหนไม่มีเจตนาที่นั่นก็ไม่มีสิทธิด้วย บุคคลทุกคนมีอิสระที่จะผูกมัดตนเองต่อผู้อื่นตามที่ตนต้องการ เจตนาเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญาเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของสัญญา¹ โดยหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (The Autonomy of the will) เป็นผลมาจากแนวความคิดของหลักปัจเจกชนนิยม (Individualism) และหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract)

¹ จาก กฎหมายสัญญา สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (น. 12), โดย คาราพร ธีระวัฒน์, 2542, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

1. หลักปัจเจกชนนิยม (Individualism) แนวความคิดของหลักปัจเจกชนนิยม (Individualism) นั้น ถือว่าเจตนา มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นพื้นฐานตามธรรมชาติของมนุษย์ หลักนี้มีความใกล้ชิดกับปรัชญาในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นผลจากความคิดทางการเมืองที่ต้องการยืนยันหลักปัจเจกชนนิยมต่อผู้กับรัฐ โดยยืนยันหลักที่ว่า รัฐจะต้องรับรู้สิทธิส่วนบุคคลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ รัฐจะต้องรับรองเสรีภาพส่วนบุคคลซึ่งมนุษย์ทุกคนมีอยู่ตามธรรมชาติ รัฐจะต้องไม่ทำลายสิทธิพื้นฐานของบุคคล บุคคลทุกคนมีเสรีภาพ เว้นแต่ในบางเรื่องที่เป็นกรณีอันสมควร จึงจะมีข้อจำกัดเสรีภาพได้ นอกจากนั้นแล้วเสรีภาพของบุคคลจะถูกจำกัดลงได้ก็ด้วยความสมัครใจของบุคคลเองเท่านั้น ดังนั้น เจตนาของบุคคลจึงมีความศักดิ์สิทธิ์และอิสระ บุคคลจะไม่ถูกผูกพันในหนี่ใดที่เขาไม่ได้ตกลงยินยอมด้วย และในทางกลับกันหนี่ที่เกิดจากเจตนาของบุคคลนี้ จะผูกมัดบังคับแก่ผู้ตกลงนั้น การมีเสรีภาพ คือ การที่บุคคลสามารถที่จะถูกบังคับด้วยตัวของตัวเอง โดยเฉพาะการผูกมัดตัวเองด้วยสัญญาที่สร้างขึ้น เสรีภาพจะไม่มีอยู่ถ้าบุคคลไม่มีอำนาจเหนือตัวเองที่จะจำกัดตัวเองของตัวเองได้ เจตนาของบุคคลมีอำนาจที่จะก่อให้เกิดความผูกพันทางหนี่ โดยเฉพาะเจาะจงในการเป็นลูกหนี่เจ้าหนี่ขึ้นมาได้²

2. หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) มีความหมายว่า³

- (1) สัญญามีพื้นฐานมาจากความตกลงร่วมกัน (mutual agreement)
- (2) สัญญาเกิดขึ้นจากการใช้สิทธิเลือกโดยเสรี (free choice)

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) มีแนวคิดมาจากกฎหมายธรรมชาติที่ถือว่าปัจเจกชนมีเอกสิทธิติดตัว (Inalienable Right) ที่จะเข้าทำสัญญาใดได้ตามความประสงค์ของตนเองเสมอ ทั้งนี้ คู่กรณีมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการทำสัญญา รัฐจะไม่ไปบีบบังคับการทำสัญญาของเอกชน โดยปล่อยให้เอกชนสามารถวางกฎเกณฑ์ที่จะใช้บังคับแก่สัญญาของตนได้ตามลำพัง กฎหมายจะเข้าไปเกี่ยวข้องก็เฉพาะกรณีที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวมเท่านั้น⁴

นอกจากนี้ หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) เป็นหลักที่อธิบายว่าหนี่ที่เกิดจากสัญญาจะเป็นหนี่ที่ยุติธรรมสำหรับคู่สัญญา เพราะคู่สัญญามีเสรีภาพอิสระที่จะตกลงทำสัญญาหรือไม่ก็ได้ ถ้าอีกฝ่ายหนี่เห็นว่าการเอาเปรียบกันเกินไป หรือหนี่ที่ตนรับภาระไว้มากกว่าหนี่ที่อีกฝ่ายหนี่ต้องปฏิบัติตอบแทนจนไม่เป็นธรรมแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องยอมรับข้อตกลงก่อให้เกิดหนี่นั้น โดยการไม่ตกลงทำสัญญาคือ เมื่อใดที่คู่สัญญาตกลงทำสัญญาก็ต้องถือเท่ากับว่า

² แหล่งเดิม. (น. 15).

³ จาก กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ (น. 23), โดย คณิง ฤาไชย, 2541, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

⁴ กฎหมายสัญญา สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบัน และปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (น. 16). เล่มเดิม.

หน้านั้นยุติธรรมแล้ว และหลังจากที่สัญญาเกิดขึ้นแล้วลูกหนี้จะอ้างในภายหลังว่าตนไม่ได้รับความยุติธรรม ไม่ได้เพราะในขณะที่ทำสัญญาไม่มีใครบังคับ เมื่อคู่สัญญาเห็นว่าไม่ยุติธรรมสำหรับคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะอ้างว่าอีกฝ่ายเอาเปรียบจากข้อสัญญาที่ตกลงกันแล้วไม่ได้

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพของสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบัน

แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพของสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากแนวความคิดเดิมที่มีรากฐานอยู่บนหลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (The Autonomy of the will) และเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) เนื่องจากหลักกฎหมายเรื่องเสรีภาพในการทำสัญญาที่นักกฎหมายคิดกันว่าหากศาลหรือรัฐไม่เข้าแทรกแซงการทำสัญญาของคู่สัญญาแล้วจะนำมาซึ่งความพึงพอใจของคู่สัญญานั้นหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ แต่กลับทำให้คู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจสูงกว่า (Superior Bargaining Power) แสวงหาประโยชน์อันไม่เป็นธรรมในการทำสัญญาอันทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย⁵ โดยสภาพของสัญญามีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งวิธีการทำสัญญาและเนื้อหาที่ถูกกำหนดไว้ในสัญญา เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้หลักเสรีภาพในการทำสัญญาไม่สามารถเป็นไปได้อีกกับสภาพของสัญญาในปัจจุบันที่ไม่มีความเท่าเทียมกันในการทำสัญญา เนื่องจากเสรีภาพในการทำสัญญาจะมีได้ก็ต่อเมื่อคู่สัญญามีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ สัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองไม่เท่าเทียมกันได้ส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมในสังคมและเศรษฐกิจทำให้สัญญาในรูปแบบใหม่เกิดขึ้นในแบบของสัญญามาตรฐาน (Standard Form Contract) หรือสัญญาสำเร็จรูป (Adhesion Contract) ซึ่งจะมีลักษณะคือ⁷

1. เป็นสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือมีความรู้ทางเทคโนโลยีเหนือกว่าหรือได้เปรียบกว่า

2. คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่าเป็นผู้กำหนดข้อสัญญาไว้ล่วงหน้าที่มีลักษณะเป็นเงื่อนไขทั่วไป สัญญานี้จะทำไว้จำนวนมากเพื่อใช้กับบุคคลไม่จำกัดจำนวนและไม่จำกัดความแตกต่างของตัวผู้เข้าทำสัญญา

3. การกำหนดข้อสัญญาต่างๆ นี้ เป็นการกระทำฝ่ายเดียว คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่เข้ามาภายหลังจะต้องยอมรับข้อสัญญาที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้น หรือปฏิเสธไม่ต้องการทำสัญญาด้วยเลย เพราะไม่มีสิทธิที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดในสัญญานั้นได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาของ

⁵ แหล่งเดิม. (น. 17).

⁶ จาก “สัญญาสำเร็จรูปของอังกฤษ,” โดย สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์, 2528, *วารสารนิติศาสตร์*, 15(1), น. 21.

⁷ *กฎหมายสัญญา สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม* (น. 38). เล่มเดิม.

สัญญาไม่ได้เกิดจากเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ไม่ได้เกิดจากการเจราต่อรองหรือตกลงกันอย่างแท้จริง

เหตุผลประการหนึ่งที่ผู้ประกอบการบางประเภทรวมถึงกิจการเช่าซื้อรถยนต์นิยมใช้สัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูป ก็เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดภัยพิบัติความรับผิดตามสัญญา (A Device for Allocating Risk) ให้ตกอยู่กับคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้คู่กรณีฝ่ายนั้นรู้ล่วงหน้าว่าตนเองต้องเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในการจัดหาประกันภัยเอาเอง⁸

ในปัจจุบันกิจการเช่าซื้อรถยนต์ได้มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ โดยส่วนใหญ่ของผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์นั้นจะดำเนินกิจการในรูปแบบของนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด ตลอดจนบริษัทเงินทุนต่าง ๆ ที่ได้ตั้งขึ้นมาเพื่อประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ จึงเป็นเหตุทำให้ฐานะของผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อแตกต่างกันมาก กล่าวคือ ฝ่ายผู้เช่าซื้อส่วนมากจะเป็นคนธรรมดา กับฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นบริษัทจำกัดตลอดจนบริษัทเงินทุน ซึ่งมีอำนาจต่อรองของคู่สัญญาไม่เท่าเทียมกัน ทำให้สัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นสัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูป

2.2 การเสี่ยงภัยของผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์

ผู้ให้เช่าซื้อเมื่ออัตราความเสี่ยงภัยสูงภายหลังจากได้ทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์กับผู้เช่าซื้อ และได้มอบรถยนต์ที่เช่าซื้อให้ผู้เช่าซื้อได้ครอบครอง แม้ว่ากรรมสิทธิ์ในรถนั้นจะยังเป็นของผู้ให้เช่าซื้อก็ตาม ผู้เช่าซื้ออาจใช้รถอย่างไม่บำรุงรักษาหรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอ ทำให้รถยนต์อยู่ในสภาพชำรุดเสียหายมากอันเป็นเหตุให้รถยนต์เสื่อมราคาลงอย่างรวดเร็ว หรือไม่ก็รักษาให้ดีจนทำให้ถูกโจรกรรมไป โดยผู้เช่าซื้อมีฐานะทางการเงินไม่ดีพอ หรือกรณีที่เกิดอุบัติเหตุทำให้รถยนต์เกิดความเสียหาย และหากกรณีอุบัติเหตุร้ายแรงถึงขนาดทำให้ผู้เช่าซื้อถึงแก่ชีวิตย่อมทำให้ผู้ให้เช่าซื้อฟ้องร้องบังคับคดีเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้เช่าซื้อ โดยเรียกเอาจากทายาทได้ก่อนข้างยาก ดังนั้น ทางออกที่จะลดอัตราเสี่ยงของผู้ให้เช่าซื้อดังกล่าวย่อมทำได้ด้วยการที่ผู้ให้เช่าซื้อกำหนดคุณสมบัติของผู้เช่าซื้อและของผู้ค้าประกัน โดยเฉพาะในกรณีที่รถยนต์ที่จะทำสัญญาเช่าซื้อ มีราคาแพงก็ควรที่จะเพิ่มจำนวนผู้ค้าประกันให้มากขึ้น ให้ผู้ค้าประกันยอมรับผิดร่วมกับผู้เช่าซื้อ เพราะจะทำให้มีโอกาสที่จะบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของผู้ค้าประกันแล้วเอาเงินมาชำระหนี้ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนต่าง ๆ ที่ได้รับให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ⁹

⁸ สัญญาสำเร็จรูปของอังกฤษ (น. 20). เล่มเดิม.

⁹ จาก มงปัญหาคดีเช่าซื้อรถยนต์ให้เป็นหนึ่ง: วิธีสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ซื้อรถยนต์ (น. 97), โดย ภาสกร ญาณสุธี, 2549, กรุงเทพฯ: บริษัท อทชยา มิเลนเนียม จำกัด.

นอกจากนี้ ผู้ให้เช่าซื้อควรให้มีการทำสัญญาประกันรถยนต์ที่เช่าซื้อเพื่อป้องกันความเสี่ยง โดยภายหลังจากการทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์แล้ว ถือได้ว่าผู้เช่าซื้อเป็นผู้มีส่วนได้เสียในรถยนต์ที่เช่าซื้อมา เพราะหากมีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นแก่รถยนต์แล้วซึ่งผู้เช่าซื้อมีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อ ดังนั้น ผู้เช่าซื้อย่อมนำรถยนต์ที่เช่าซื้อไปทำสัญญาประกันภัยได้ แต่ถ้าผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อมีข้อกำหนดในสัญญาเช่าซื้อว่า ผู้เช่าซื้อเป็นผู้เสียค่าประกันภัยรถยนต์ในนามของผู้ให้เช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อไปทำสัญญาประกันภัย ถือว่าผู้เช่าซื้อไม่ได้ร่วมกับผู้ให้เช่าซื้อเอาประกันภัยรถยนต์คันที่เช่าซื้อ¹⁰

เมื่อมีการทำสัญญาค้ำประกันแล้ว ภายหลังจากผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามกำหนดนัด ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องแจ้งให้ผู้ค้ำประกันนำเงินที่ผู้เช่าซื้อค้ำชำระค่าเช่าซื้อมาชำระก่อนนั้นหรือไม่ ย่อมต้องเป็นไปตามข้อกำหนดในสัญญาเช่าซื้อและสัญญาค้ำประกัน หากมีข้อกำหนดกันว่าผู้ให้เช่าซื้อจะต้องแจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบก่อน ผู้ให้เช่าซื้อก็ย่อมต้องมีหน้าที่แจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบ และให้ผู้ค้ำประกันชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระนั้นก่อนฟ้อง แต่ถ้าไม่มีข้อกำหนดเช่นนั้น ผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่มีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบก่อน¹¹

2.3 ประโยชน์ที่ผู้เช่าซื้อรถยนต์ได้รับจากสัญญาเช่าซื้อ

เมื่อสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ได้ทำขึ้นและมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว ย่อมก่อให้เกิดหนี้ที่คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติต่อกัน เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อรถยนต์เป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดหนี้ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ถ้าหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งย่อมมีสิทธิไม่ปฏิบัติชำระหนี้ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น หลังจากทำสัญญาเช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อ มีหน้าที่ต้องส่งมอบรถยนต์ให้แก่ผู้เช่าซื้อในระยะเวลาอันสมควร เพื่อให้ผู้เช่าซื้อได้ใช้สอยหรือได้รับประโยชน์จากรถยนต์ที่เช่าซื้อ¹² เพื่อผู้เช่าซื้อจะผ่อนชำระค่าเช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อต่อไป โดยผู้เช่าซื้อจะได้รับประโยชน์จากการได้ครอบครองรถยนต์คันที่ทำสัญญาเช่าซื้อ โดยที่ไม่ต้องชำระราคารถยนต์ทั้งหมดเต็มจำนวนให้แก่เจ้าของรถยนต์ก็สามารถนำรถยนต์มาครอบครองใช้สอยได้เสมือนหนึ่งตนเป็นเจ้าของ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถเลือกระยะเวลาในการผ่อนชำระค่าเช่าซื้อรถยนต์โดยแบ่งเป็นงวดรายเดือนซึ่งคำนวณแล้วอาจคิดเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 2 ปี หรือนานถึง 6 ปี ก็ได้ ทั้งนี้ ผู้เช่าซื้อก็ต้องยอมรับจำนวนดอกเบี้ยที่ตนจะต้องชำระเพิ่มมากขึ้นหากต้องการระยะเวลาผ่อนชำระเป็นเวลานาน

¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2664/2517 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 597/2540

¹¹ มองปัญหาคดีเช่าซื้อรถยนต์ให้เป็นหนึ่ง: วิธีสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ซื้อรถยนต์ (น. 99). เล่มเดิม.

¹² แหล่งเดิม. (น. 39).

การที่ผู้เช่าซื้อตกลงใจทำสัญญาเช่าซื้อแทนที่จะทำสัญญาซื้อขายนั้นก็ด้วยสาเหตุว่าในการทำสัญญาซื้อขาย ผู้ซื้อต้องชำระราคารถยนต์ที่ซื้อมาทันทีและเต็มจำนวน แต่ถ้าปรากฏว่าบุคคลใดต้องการที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นและบุคคลไม่มีเงินพอที่จะชำระราคาได้ทันที ก็ไม่มีโอกาสเป็นเจ้าของเลย ในขณะที่เดียวกันบุคคลนั้นก็ต้องการที่จะได้ใช้สอยทรัพย์สินทันที ซึ่งตามปกติต้องไปทำสัญญาเช่าทรัพย์สินมา แต่ผู้เช่าจะต้องเสียค่าเช่าไปเฉย ๆ ครั้นพอครบกำหนดระยะเวลาเช่าต้องคืนทรัพย์สินที่เช่าให้แก่ผู้ให้เช่าไป ดังนั้น ผู้เช่าซื้อจึงคิดว่าควรที่จะทำสัญญาเช่าซื้อเพราะในระหว่างระยะเวลาเช่าซื้อนั้น ผู้เช่าซื้อก็มีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินที่เช่าซื้อ แม้ว่าจะต้องชำระค่าเช่าซื้อ แต่ก็ดีกว่าการชำระค่าเช่าธรรมดา ซึ่งค่าเช่าซื้อนี้รวมราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อและดอกเบี้ย และผู้เช่าซื้อจะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตนเองเช่าซื้อเมื่อชำระราคาครบถ้วนตามสัญญา¹³ ซึ่งเมื่อผู้เช่าซื้อรถยนต์ชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อแล้ว กรรมสิทธิ์ในรถยนต์จะตกเป็นของผู้เช่าซื้อทันทีที่มีการชำระเงินค่าเช่าซื้อครบถ้วน และยังคงต้องได้รับการจดทะเบียนในใบคู่มือจดทะเบียนรถยนต์เปลี่ยนเป็นชื่อผู้เช่าซื้อเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์

นอกจากนี้รถยนต์ที่จะส่งมอบให้แก่ผู้เช่าซื้อนั้นต้องอยู่ในสภาพที่ซ่อมแซมดีแล้ว หากผู้ให้เช่าซื้อส่งมอบรถยนต์ที่ชำรุดบกพร่อง ไม่เหมาะสมกับประโยชน์ที่จะใช้ตามปกติหรือตามวัตถุประสงค์ของผู้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อย่อมต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่องนั้น ๆ ต่อผู้เช่าซื้อ เว้นแต่ผู้เช่าซื้อได้รู้อยู่แล้วตั้งแต่เวลาทำสัญญาเช่าซื้อว่ารถยนต์มีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะได้รู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันพึงคาดหมายได้เช่นวิญญูชน หรือถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้เช่าซื้อได้รับรถยนต์นั้นไว้โดยมิได้อัดเอื้อน หรือผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อทำสัญญาเช่าซื้อ โดยมีข้อสัญญาว่าผู้ให้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ข้อสัญญาดังกล่าวนี้ย่อมไม่ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อพ้นจากการส่งเงินค่าเช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ เว้นแต่ จะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งความชำรุดบกพร่องนี้ต้องเป็นความชำรุดบกพร่องที่มีอยู่ในขณะทำสัญญาเช่าซื้อเท่านั้น ดังนั้น หากเช่าซื้อรถยนต์และผู้เช่าซื้อได้รับรถยนต์ไปแล้ว ภายหลังจากนั้นรถยนต์เกิดความชำรุดบกพร่องขึ้นมา ผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เช่าซื้อ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะเช่าทรัพย์สิน มาตรา 549 บัญญัติว่า “การส่งมอบทรัพย์สินซึ่งเช่าก็ดี ความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าในกรณีชำรุดบกพร่องและรอนสิทธิก็ดี ผลแห่งข้อสัญญาว่าจะไม่ต้องรับผิดชอบก็ดี เหล่านี้ ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยการซื้อขายอนุโลมความตามควร” ด้วยเหตุนี้จึงสามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขายมาตรา 472 , 473, 474, 483, 484 และ 485 มาใช้บังคับในลักษณะเช่าซื้อได้ ผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องซ่อมแซมรถยนต์ที่เช่าซื้อ เมื่อมีความชำรุดบกพร่องอย่างสำคัญที่เกิดขึ้นในระยะเวลาเช่าซื้อ เว้นแต่การซ่อมแซมชนิดที่มีกฎหมาย

¹³ จาก คำอธิบายเช่าทรัพย์สิน-เช่าซื้อ (น. 253), โดย โศภิต เอกจริยกร, 2549, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

หรือจรรยาบรรณว่าผู้เช่าจะต้องซ่อมแซมเอง และถ้าหากความชำรุดบกพร่องนั้นร้ายแรงเป็นเหตุถึงแก่ผู้เช่าซื้อจะต้องปราศจากการใช้สอยและประโยชน์ที่ได้รับ และผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถแก้ไขได้ ผู้เช่าซื้อย่อมบอกเลิกสัญญาเสียได้โดยเทียบเคียงจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 550 และมาตรา 551 จากบทบัญญัตินี้ หากความชำรุดบกพร่องเกิดแก่รถยนต์ที่เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องบอกกล่าวให้ผู้ให้เช่าซื้อจัดการซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องนั้น หากผู้ให้เช่าซื้อเพิกเฉยไม่จัดการซ่อมให้รถยนต์กลับคืนสู่สภาพดีภายในระยะเวลาอันควรแล้ว ผู้เช่าซื้อย่อมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้¹⁴

2.4 หลักการ แนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญาและการกำหนดข้อตกลงเรื่องเบี้ยปรับ

สัญญาเช่าซื้อเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง ที่มีคู่สัญญาอย่างน้อยสองฝ่ายตกลงจะผูกพันตามกฎหมาย โดยคู่สัญญามีสิทธิที่จะทำสัญญาดกกลงกันอย่างไรก็ได้ทำที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย โดยถือหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา กล่าวคือ บุคคลมีเสรีภาพในการที่จะแสดงเจตนาทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ได้ แต่ต้องอยู่ภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น ความรับผิดทางสัญญาเป็นเรื่องผิดหน้าที่ตามข้อตกลง เมื่อมีการผิดหน้าที่ตามข้อตกลงอันเป็นการผิดสัญญาและหนี้ตามสัญญานั้นชอบด้วยกฎหมาย ผู้ทำผิดหน้าที่จึงมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาหรือชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย ในบางกรณีไม่อาจบังคับชำระหนี้โดยตรงได้ ไม่ว่าจะโดยเหตุสุดวิสัยหรือโดยสภาพของหนี้นั้น ลูกหนี้ก็ต้องชดใช้ค่าเสียหายแทนหรือแม้มีการชำระหนี้แล้วแต่ถ้าไม่ถูกต้องครบถ้วนลูกหนี้ก็ยังคงมีการชำระค่าเสียหายเพิ่มเติมอีก หรือบางกรณีเจ้าหนี้อาจเลือกที่จะเลิกสัญญาแทนการเรียกให้ชำระหนี้ก็ได้ ดังนั้น ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงหลักการและแนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญาและการกำหนดข้อตกลงเรื่องเบี้ยปรับ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 ลูกหนี้มีส่วนผิดในการชำระหนี้และเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย

เมื่อลูกหนี้ทำผิดหน้าที่ตามข้อตกลงอันเป็นการผิดสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย ทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ตามสัญญาหรือตามกฎหมาย ซึ่งสิทธิเรียกค่าเสียหายเป็นทางแก้ที่กฎหมายได้บัญญัติไว้สำหรับเจ้าหนี้ โดยถือเป็นการเรียกเอาค่าเสียหายเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ซึ่งได้รับความเสียหายจากการที่ลูกหนี้มิได้ปฏิบัติตามชำระหนี้ให้สมบูรณ์ตามมูลหนี้และเพื่อที่จะให้เจ้าหนี้ได้รับประโยชน์เช่นเดียวกับมีการชำระหนี้

¹⁴ มองปัญหาคดีเช่าซื้อรถยนต์ให้เป็นหนึ่ง: วิธีสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ซื้อรถยนต์ (น. 40). เล่มเดิม.

โดยสมบูรณ์¹⁵ การที่ลูกหนี้ทำผิดในการชำระหนี้ไม่ได้ตั้งแต่การไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้ ซึ่งรวมตลอดถึงการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งหนี้ กล่าวคือ ชำระหนี้ล่าช้า ชำระหนี้ผิดเวลา ชำระหนี้ผิดสถานที่ หรือกล่าวได้อีกอย่างว่า การชำระหนี้ผิดความประสงค์แห่งหนี้ใดๆ นับว่าเป็นการไม่ชำระหนี้อื่นทำให้เจ้าหนี้อาจเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ การไม่ชำระหนี้ของลูกหนี้จะเป็นเหตุให้เจ้าหนี้เรียกค่าสินไหมทดแทนได้นั้นจะต้องเกิดจากพฤติการณ์ที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ ก็เพราะว่าในกรณีชำระหนี้ล่าช้า หากเป็นพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น น้ำท่วมทำให้ทางคมนาคมตัดขาดจึงไม่สามารถชำระหนี้ภายในกำหนดได้ ลูกหนี้อาจไม่ได้รับยกเว้น¹⁶

นอกจากนี้ การที่ลูกหนี้เป็นฝ่ายผิดไม่ชำระหนี้ นั้น ต้องทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นแก่เจ้าหนี้ ถ้าไม่มีความเสียหายก็ไม่สามารถฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ โดยความเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ นั้นเป็นข้อเท็จจริงที่ต้องพิสูจน์กันว่าเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด หรือสามารถทำให้ปรากฏแก่ศาลได้ว่าได้รับความเสียหายเพียงใด อาจโดยนำหลักฐานมาแสดงหรือเห็นปรากฏจากพฤติการณ์ซึ่งเมื่อได้รับความเสียหายเท่าใดก็ขอเรียกค่าสินไหมทดแทนได้เท่านั้น

2.4.2 ความหมายของค่าเสียหาย

“ค่าเสียหาย” (Damages) สามารถแยกพิจารณาได้ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ ค่าเสียหายในความหมายอย่างแคบ และค่าเสียหายในความหมายอย่างกว้าง

“ค่าเสียหาย” ในความหมายอย่างแคบ หมายถึง จำนวนเงินที่ศาลสั่งให้ลูกหนี้ชำระแก่เจ้าหนี้เป็นการชดเชยความเสียหาย¹⁷ จากคำนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ค่าเสียหายในความหมายนี้เป็นกรมองค่าเสียหายในรูปของผลประโยชน์สุดท้ายที่เจ้าหนี้พึงได้รับเป็นสำคัญ

“ค่าเสียหาย” ในความหมายอย่างกว้างจะเป็นการให้คำนิยามที่ครอบคลุมถึงค่าเสียหายทุกประเภทที่เจ้าหนี้อาจเรียก “ค่าเสียหาย” จึงหมายถึง ค่าชดเชยหรือค่าเสียหายซึ่งลูกหนี้จะต้องชดเชยแก่เจ้าหนี้ในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ ซึ่งได้แก่ ค่าเสียหายแท้จริงที่สามารถประเมินและคำนวณได้ (Actual Damages) ค่าเสียหายที่คาดเห็นได้ (Special Damages) ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Eseemplary Damages or Punitive Damages) ค่าเสียหายข้างเคียง (Incidental Damages) ค่าเสียหายที่คู่สัญญากำหนดไว้ล่วงหน้า (Liquidated Damages) ค่าเสียหายในนามหรือ

¹⁵ จาก *ค่าเสียหายตามสัญญาเช่าซื้อ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 4), โดย ยอดชาย วีระพงษ์, 2535, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

¹⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 205.

¹⁷ จาก *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์: หนี้* (น. 157), โดย โสภณ รัตนากรณ์, 2547, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.

ค่าเสียหายในเชิงปลอมใจ (Nominal Damages)¹⁸ โดยศาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณากำหนดค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้

เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่า เจ้าหนี้จะเรียกร้องค่าเสียหาย (Damages) จากลูกหนี้ได้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ได้กระทำความผิดหน้าที่ เช่น ไม่ชำระหนี้หรือผิดนัดชำระหนี้ หรือชำระหนี้ไม่ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้¹⁹ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี แม้ว่าลูกหนี้จะได้กระทำความผิดหน้าที่ของตนก็ตามมิใช่เจ้าหนี้จะเรียกค่าเสียหายได้ทุกกรณีไป เจ้าหนี้จะเรียกค่าเสียหายได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของลูกหนี้ ทั้งนี้เป็นไปตามหลักที่ว่าค่าเสียหายมีไว้เพื่อชดใช้ความเสียหาย (Damages are Compensary) หรือการชดใช้ค่าเสียหายก็เพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิทธิหรือประโยชน์ของเจ้าหนี้ โดยความเสียหายนั้นต้องเป็นเรื่องความเสียหายที่พิสูจน์ได้²⁰ ซึ่งอาจแบ่งได้ว่าค่าเสียหายประเภทใดที่เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกได้ และค่าเสียหายประเภทใดที่เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียก

ค่าเสียหายที่มีสิทธิเรียกได้ เป็นค่าเสียหายที่เป็นมูลฐานแห่งการฟ้องคดี แบ่งออกเป็น 3 กรณีด้วยกัน ได้แก่²¹

กรณีแรก ค่าเสียหายอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ เช่น ลูกหนี้ไม่ชำระเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ ลูกหนี้จะต้องชำระค่าเสียหายเพราะเหตุชำระหนี้ล่าช้าด้วย เป็นต้น

กรณีที่สอง ค่าเสียหายอันเกิดจากการชำระหนี้บกพร่อง กรณีนี้เกิดจากลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้ว แต่การชำระหนี้ของลูกหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ เช่น ชำระหนี้ผิดเวลา เป็นต้น

กรณีที่สาม ค่าเสียหายอันเกิดจากการบอกเลิกสัญญา การเรียกค่าเสียหายกรณีนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 386 และมาตรา 389 ได้ยอมรับสิทธิของเจ้าหนี้ว่าหากลูกหนี้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันถือว่าเป็นการผิดสัญญาแล้ว เช่น ไม่ชำระหนี้หรือการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยอันจะโทษลูกหนี้ได้ กฎหมายยอมให้สิทธิเจ้าหนี้ในการบอกเลิกสัญญาได้ และเมื่อเจ้าหนี้บอกเลิกสัญญาแล้ว กฎหมายกำหนดว่าให้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายกลับคืนสู่ฐานะเดิม ซึ่งจะมีการคืนทรัพย์สินและเงินกัน หากมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้ เช่น ค่าใช้จ่าย

¹⁸ จาก พจนานุกรมกฎหมายอังกฤษ-ไทย (น. 53), โดย โกศล โสภาคย์วิจิตร, 2525, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

¹⁹ จาก คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรม-สัญญา (น. 355), โดย จำปี โสคติพันธ์, 2545, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

²⁰ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์:หนี้ (น. 156). เล่มเดิม.

²¹ จาก ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 19), โดย อภรณ์ แสงศศิธร, 2547, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ที่เจ้าหน้าที่ใช้ไปในการเตรียมการหรือเพื่อปฏิบัติตามสัญญา หรือเป็นกำไรที่คาดหมายว่าจะได้รับ หากไม่มีการบอกเลิกสัญญา เจ้าหน้าที่ย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายดังกล่าวได้

สำหรับค่าเสียหายที่เจ้าหน้าที่มีสิทธิเรียกได้นั้นสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 2 ประการ คือ ค่าเสียหายปกติ กับ ค่าเสียหายพิเศษ²²

ค่าเสียหายปกติ คือ ค่าเสียหายเพื่อความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้

ค่าเสียหายพิเศษ คือ ค่าเสียหายที่ไม่ได้เป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติหรือเป็นค่าเสียหายที่คนทั่วไป อาจคาดเห็นได้ แต่เป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์พิเศษซึ่งลูกหนี้รู้อยู่ก่อนแล้ว หรือควรจะรู้ หรือควรคาดเห็นได้ว่าความเสียหายนี้จะเกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่หากลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้²³ สำหรับค่าเสียหายพิเศษนี้ อาจเกิดขึ้นจากพฤติการณ์พิเศษในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจำแนกได้เป็น 5 ประการ ดังนี้

1) กำไร โดยปกติเจ้าหน้าที่ไม่มีสิทธิเรียกกำไรที่เสียไปจากการผิดสัญญาของลูกหนี้ อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้ได้คาดเห็นหรือควรคาดเห็นมาก่อนแล้วว่าการกระทำของตนอาจมีผลให้เจ้าหน้าที่ต้องสูญเสียกำไรที่ควรได้รับหากลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญา กรณีเช่นนี้ถือเป็นพฤติการณ์พิเศษทำให้เจ้าหน้าที่มีสิทธิเรียกเอาผลกำไรที่ขาดจากลูกหนี้ได้

2) เบี้ยปรับ ถือเป็นค่าเสียหายพิเศษประเภทหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากมีข้อสัญญากำหนดเงื่อนไขว่า ลูกหนี้จะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ให้ลูกต้อง

3) ค่าเช่า ศาลไทยได้ยอมรับว่า ค่าเช่าถือเป็นค่าเสียหายประเภทหนึ่งที่เจ้าหน้าที่มีสิทธิเรียกได้ แม้ค่าเช่าจะมีได้เป็นค่าเสียหายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการผิดสัญญาก็ตาม

4) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ถือว่าเป็นค่าเสียหายพิเศษ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่ผู้ซื้อได้เสียไปอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของลูกหนี้

5) ดอกเบี้ย ตามกฎหมายไม่ถือว่าดอกเบี้ยเป็นค่าเสียหายที่เป็นผลตามปกติอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ แต่ถือเป็นค่าเสียหายลักษณะพิเศษที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ ในกรณีลูกหนี้ตกเป็นฝ่ายผิดนัดชำระหนี้ โดยดอกเบี้ยที่มีสิทธิเรียกได้คืออัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ถ้าเจ้าหน้าที่อาจเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้น โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็สามารถเรียกดอกเบี้ยได้ตามนั้น²⁴

²² จาก คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา (น. 517 - 518), โดยศักดิ์ สนองชาติ, 2539, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.

²³ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์: หนี้ (น. 174). เล่มเดิม.

²⁴ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์ (น. 23). เล่มเดิม.

ค่าเสียหายที่เรียกไม่ได้ อาจเกิดจากไม่เข้าเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นค่าเสียหายที่ไกลต่อเหตุ หรือเป็นค่าเสียหายที่ไม่ใช่ผลโดยตรงหรือเป็นค่าเสียหายที่ยังไม่แน่นอน หรือเป็นค่าเสียหายซ้ำซ้อน ซึ่งสามารถจำแนกค่าเสียหายที่เรียกไม่ได้ออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1) ค่าเสียหายที่ไม่ใช่ผลโดยตรง ค่าเสียหายบางชนิดศาลถือว่าไม่ใช่ผลโดยตรงของการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ซึ่งส่วนใหญ่ศาลจะให้เหตุผลของการไม่กำหนดค่าเสียหายว่าไม่ใช่ความเสียหายปกติ หรือเป็นความเสียหายที่เกิดแต่พฤติการณ์พิเศษอันลูกหนี้ไม่อาจคาดเห็น หรือควรได้คาดเห็น ตัวอย่างเช่น ค่าใช้จ่ายในการทวงหนี้ หรือค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดี หรือค่าขาดรายได้ ไม่ใช่ผลโดยตรงจากการผิดสัญญาและไม่ใช่ค่าเสียหายพิเศษที่มีกฎหมายบังคับให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ²⁵

2) ค่าเสียหายที่ไม่แน่นอน โดยปกติการชดเชยค่าเสียหาย จะเกิดขึ้นด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรก การชดเชยค่าเสียหายกระทำไปเพื่อคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของเจ้าหนี้ โดยจะมีจำนวนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับ กับประการที่ 2 สิทธิและประโยชน์ของเจ้าหนี้ที่จะได้รับการคุ้มครองจะต้องมีที่มาจากสิทธิและประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามสัญญา ดังนั้น หากเมื่อใดก็ตามที่ยังไม่อาจหาข้อยุติได้ว่า เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายเพียงใดถือว่าเป็นเรื่องในอนาคต จึงเป็นค่าเสียหายที่ไม่แน่นอน มีผลให้ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายนั้น

3) ค่าเสียหายซ้ำซ้อน การชดเชยค่าเสียหาย โดยปกติจะต้องอยู่บนหลักที่ว่า ค่าเสียหายเพื่อชดเชยความเสียหาย (Damages are Compensatory) ดังนั้น การกำหนดค่าเสียหายของศาลจึงต้องพิจารณาว่า ค่าเสียหายที่กำหนดนั้น ใช้เพื่อการลงโทษลูกหนี้หรือให้เจ้าหนี้แสวงหากำไรจากลูกหนี้ โดยนัยดังกล่าวจึงทำให้เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายในเรื่องเดียวกันเกินกว่าหนึ่งครั้ง หรือเรียกค่าเสียหายซ้ำซ้อน

4) ค่าเสียหายทางจิตใจ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยในเรื่องการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจไว้ว่า ค่าเสียหายทางจิตใจในกรณีของสัญญานั้นเรียกไม่ได้

กรณีค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์นี้ อาจมีได้ทั้งในรูปค่าเสียหายที่ได้กำหนดไว้แล้วตามข้อกำหนดของสัญญาเช่าซื้อรถยนต์กรณีและผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระหนี้ค่าเช่าซื้อ ค่าเสียหายที่ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกได้นั้น มีทั้งค่าเสียหายที่เป็นค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้รถในระหว่างเวลาที่ผู้เช่าซื้อผิดนัด หรืออาจคิดเป็นค่าใช้ทรัพย์ในระหว่างที่รถยนต์ยังอยู่ในความครอบครองของผู้เช่าซื้อ ค่าเสียหายจากการชำรุดบกพร่องของรถยนต์ที่เช่าซื้อ รวมทั้งค่าเสื่อมราคาของรถยนต์ที่ถูกใช้ไปในระหว่างที่ผิดนัด และบางกรณีอาจมีทั้งเบี้ยปรับกรณีและผู้เช่าซื้อผิดนัด ไม่ชำระค่าเช่าซื้อตาม

²⁵ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์: หนี้ (น. 176 - 177). เล่มเดิม.

สัญญาอีกด้วย แต่ค่าเสียหายที่มีกำหนดไว้ในข้อสัญญาเช่าซื้อรถยนต์นั้นจะสามารถเรียกร้องได้จากผู้เช่าซื้อทั้งหมดหรือไม่เพียงใดนั้น จะต้องมีการพิศุขหมายมารองรับ โดยศาลจะเป็นผู้ชี้ขาดว่าเงื่อนไขข้อสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดไว้นั้น เมื่อมีการพิศุขสัญญาเช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายแล้ว ผู้เช่าซื้อจะได้รับค่าเสียหายตามที่ฟ้องเรียกร้องตามสัญญาหรือไม่ด้วยเหตุใด โดยสามารถศึกษาได้จากทฤษฎีการกำหนดค่าเสียหายและข้อกฎหมายที่จะต้องนำมาปรับใช้บังคับในกรณีเรียกค่าเสียหายต่อไป

2.4.3 ความหมายของเบี้ยปรับ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 379 บัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้ก็ดี หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควรก็ดี เมื่อลูกหนี้ผิดนัดก็ให้รับเบี้ยปรับ ถ้าการชำระหนี้อื่นจะพึงทำนั้นได้แก่งวดวันการอันใดอันหนึ่ง หากทำการอันฝ่าฝืนมูลหนี้เมื่อใด ก็ให้รับเบี้ยปรับเมื่อนั้น” และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 384 บัญญัติว่า “ถ้าการชำระหนี้ตามที่สัญญาไว้นั้น ไม่สมบูรณ์ การที่ตกลงกันด้วยข้อเบี้ยปรับในการ ไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นก็ย่อมไม่สมบูรณ์ดุจกัน แม้ถึงคู่กรณีจะรู้ได้ว่าข้อสัญญานั้น ไม่สมบูรณ์”

จากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า “เบี้ยปรับ” คือ ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนความเสียหายซึ่งคู่สัญญากำหนดไว้ล่วงหน้า โดยลูกหนี้ให้สัญญาว่า ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควร ให้เจ้าหนี้รับหรือเรียกเอาเบี้ยปรับนั้นได้ กรณีการชำระหนี้เป็นการงวดวันการอันใดอันหนึ่ง เมื่อลูกหนี้ฝ่าฝืนกระทำเมื่อใด เจ้าหนี้ออมมีสิทธิรับเบี้ยปรับได้นับแต่นั้น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 379 ตอนท้าย ในการทำสัญญากันนั้น กฎหมายมิได้บังคับว่าคู่สัญญาจะต้องกำหนดเบี้ยปรับไว้ ดังนั้น คู่สัญญาจึงไม่จำเป็นต้องตกลงกันกำหนดเบี้ยปรับ ถ้าประสงค์จะให้มิเบี้ยปรับก็ต้องตกลงกำหนดไว้ในสัญญาอันก่อนหน้านั้น หรืออาจทำสัญญาเพิ่มเติมเฉพาะเบี้ยปรับอีกส่วนหนึ่ง ถ้าไม่ได้ตกลงกันไว้ให้มีเบี้ยปรับ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควร ก็ต้องบังคับไปตามบทบัญญัติว่าด้วยผลแห่งหนี้อันเป็นหลักทั่วไป²⁶

ข้อตกลงเกี่ยวกับเบี้ยปรับจัดอยู่ในประเภทสัญญาอุปกรณ์ ซึ่งนอกจากจะต้องสมบูรณ์ตามหลักความสมบูรณ์ของตัวเองแล้ว ยังขึ้นแก่ความสมบูรณ์ของสัญญาประธานอันตนเป็นอุปกรณ์นั้นด้วย แต่คู่สัญญาจะต้องตกลงกันกำหนดเบี้ยปรับไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะมีการไม่ชำระหนี้ โดยอาจตกลงกำหนดไว้ในสัญญาประธานอันก่อนหน้า หรือ โดยทำสัญญาเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งต่างหากก็ได้ ข้อตกลงเกี่ยวกับเบี้ยปรับเป็นสัญญาอุปกรณ์ไม่ว่าจะรวมอยู่ในสัญญาประธาน

²⁶ จาก คำอธิบาย โดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา (น. 470 - 472), โดยศักดิ์ สนองชาติ, 2551, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.

หรือแยกกำหนดไว้ในสัญญาอีกส่วนหนึ่งต่างหาก ถ้าไม่มีสัญญาประธาน ข้อตกลงเกี่ยวกับเบี้ยปรับ อันเป็นสัญญาอุปกรณ์ก็ย่อมมีไม่ได้ ดังนั้น ถ้าสัญญาประธานไม่สมบูรณ์เพราะเหตุหนึ่งเหตุใด เช่น เป็นโมฆะกรรมหรือโมฆียกรรม ซึ่งถูกบอกล้างคคเป็นโมฆะ สัญญาอุปกรณ์ก็ย่อมจะพลอยไม่สมบูรณ์ตามไปด้วย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 384 ทั้งนี้ ไม่ว่าคู่กรณีจะรู้หรือไม่รู้ถึงความสมบูรณ์ของสัญญาประธานนั้น²⁷

เบี้ยปรับ มีลักษณะสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

1. เบี้ยปรับเป็นค่าเสียหายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จะเรียกชื่อว่าเบี้ยปรับ ค่าปรับ ดอกเบี้ย หรืออย่างไรก็ได้ หากมีลักษณะเป็นค่าเสียหายที่กำหนดไว้ล่วงหน้าย่อมเป็นเบี้ยปรับ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควร เจ้าหนี้มีสิทธิริบหรือเรียกเอาเบี้ยปรับได้โดยไม่ต้องนำสืบพิสูจน์ความเสียหาย

2. เบี้ยปรับซึ่งกำหนดไว้เป็นค่าเสียหายล่วงหน้านั้น ถ้าเป็นเงินที่คู่สัญญาจะต้องตกลงกันกำหนดจำนวน หรือวิธีคำนวณเบี้ยปรับไว้ด้วย แต่ไม่จำเป็นที่คู่สัญญาจะต้องส่งมอบเบี้ยปรับให้ไว้แก่กัน จะส่งมอบหรือไม่ส่งมอบก็ได้

3. เบี้ยปรับอาจกำหนดเป็นจำนวนเงิน²⁸ หรือการชำระหนี้²⁹ อื่น

กล่าวโดยสรุป “เบี้ยปรับ” ถือเป็นค่าเสียหายพิเศษประเภทหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากมีข้อสัญญากำหนดเงื่อนไขว่า ลูกหนี้จะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ให้ถูกต้อง ดังนั้น โดยสภาพของเบี้ยปรับจึงมีลักษณะเป็นการกำหนดค่าเสียหายล่วงหน้าในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) แก่ลูกหนี้ที่กระทำความผิดสัญญาโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเสียหายแท้จริงที่เจ้าหนี้ได้รับ³⁰

2.4.4 ทฤษฎีการกำหนดค่าเสียหายในทางแพ่ง

ข้อพิพาทในทางแพ่งที่นำไปสู่การเรียกร้องค่าเสียหาย แบ่งเป็นข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาประเภทหนึ่ง กับข้อพิพาทที่เกิดจากการกระทำละเมิดประเภทหนึ่ง ซึ่งข้อพิพาทเหล่านี้ จะถูกบรรเทาได้ก็ด้วยการนำคดีเข้าสู่ศาล โดยให้ศาลเป็นผู้พิจารณาตัดสินว่าใครควรเป็นฝ่ายชนะคดี หากโจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีแล้ว ศาลควรกำหนดค่าเสียหายให้จำนวนเท่าไร ปัญหาที่ทำความยุ่งยากแก่ศาลเกี่ยวกับคดีลักษณะนี้มีมิใช่เรื่องการตัดสินให้ฝ่ายใดเป็นฝ่ายแพ้ชนะคดีเพราะในการตัดสินคดีนั้น ศาลมีทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้การตัดสินคดีทำได้โดยไม่ยาก

²⁷ แหล่งเดิม.

²⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 379.

²⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 382.

³⁰ คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา (น. 471 - 472). เล่มเดิม.

นัก แต่สำหรับการกำหนดค่าเสียหายนั้น กลับเป็นเรื่องที่สร้างความลำบากใจแก่ศาลเป็นอันมาก เนื่องจากส่วนใหญ่กฎหมายจะวางกรอบกว้างแก่ผู้พิพากษาว่าในการกำหนดค่าเสียหายควรใช้อะไร เป็นเกณฑ์ และปล่อยให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจของตนมาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายได้อย่างอิสระเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ และเพื่อให้เกิดความชัดเจน ในเรื่องการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดค่าเสียหาย จึงมีผู้พยายามคิดหาวิธีที่สามารถ ทำให้การกำหนดค่าเสียหายทางแพ่งเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรมต่อคู่ความทุกฝ่าย โดยแบ่งได้ เป็น 3 กลุ่มทฤษฎีด้วยกัน³¹

2.4.4.1 ทฤษฎีเหตุและผล (Causation Theory)

ทฤษฎีนี้มีที่มาจากกฎหมายฝรั่งเศส ซึ่งวางหลักไว้ว่า ลูกหนี้จะต้องชดใช้ความเสียหาย ทุกชนิดที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ แต่ความเสียหายนั้นจะต้องใกล้ชิดต่อเหตุ (Immediate) และเป็นผล โดยตรง (Direct Consequence) อย่างไรก็ดี ถ้าการไม่ชำระหนี้มิได้เกิดขึ้น โดยการจงใจ (Dol) ความเสียหายนั้นจะต้องคาดเห็น (Foreseeable) ด้วย โดยนัยของทฤษฎีนี้มีผลให้ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้อง ชดใช้ค่าเสียหายทุกอย่างที่เกิดจากการไม่ชำระหนี้ กล่าวคือ ลูกหนี้จะชดใช้ค่าเสียหายก็ต่อเมื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเจ้าหนี้นั้นเป็นความเสียหายที่เป็นผล โดยตรงและเป็นความเสียหายที่ไม่ไกล ต่อเหตุ รวมถึงเป็นความเสียหายที่ลูกหนี้สามารถคาดเห็นได้

2.4.4.2 ทฤษฎีความมุ่งหมายของสัญญา (The Purpose of the Contract Theory)

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในประเทศเยอรมัน โดยมีที่มาจากเดิมกฎหมายเยอรมันมีหลักในการ วินิจฉัยค่าเสียหายว่า ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายหรือไม่ ต้องพิจารณาว่า ถ้าไม่มีเหตุ เช่นนั้นเกิดขึ้นผลจะ ไม่เกิดขึ้นแล้วต้องถือว่าผลเกิดจากเหตุ นั้น ซึ่งต่อมานักกฎหมายเยอรมันเห็นว่าการวินิจฉัยในลักษณะดังกล่าวจะทำให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบอย่างไม่มีข้อจำกัด จึงนำไปสู่การพัฒนา แนวคิดการกำหนดค่าเสียหายว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าหนี้ก็ต่อเมื่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ดี นักกฎหมายเยอรมันบางส่วน ยังเห็นว่าแม้จะปรับเปลี่ยนวิธีการคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของลูกหนี้แล้วก็ไม่สามารถคุ้มครองลูกหนี้ ให้พ้นจากความรับผิดชอบสมควร ได้ ในที่สุดจึง ได้เกิดทฤษฎีความมุ่งหมายของสัญญา (The Purpose of the Contract Theory) ขึ้น โดยมีหลักว่าลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายมาก น้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายเจตนาของคู่สัญญาว่าต้องการให้ลูกหนี้รับผิดชอบในเรื่องใดบ้าง การที่ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญต่อเจตนาของคู่สัญญาก็เนื่องจากสัญญานั้นเกิดขึ้นโดยคู่สัญญาแต่ละ ฝ่ายต่างมีเจตจำนงอิสระ (Free-will) ที่จะทำสัญญา ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่สัญญาเกิดขึ้นและมีผลตาม

³¹ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์: หนี้ (น. 162 - 169). เล่มเดิม.

กฎหมายย่อมผูกมัดให้คู่สัญญาทุกฝ่ายต้องปฏิบัติตามเนื้อความแห่งสัญญา จะอ้างเหตุอื่นอันไม่ชอบด้วยกฎหมายมาปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญา ไม่ได้

2.4.4.3 ทฤษฎีการคาดเห็น (Forseeability Theory)

ทฤษฎีการคาดเห็นมีที่มาจากกฎหมายอังกฤษ ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่ว่าก่อนที่จะทำการกำหนดค่าเสียหาย สิ่งแรกที่ต้องพิจารณา คือ ความเสียหายที่เกิดขึ้น ลูกหนี้ได้คาดเห็นมาก่อนหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ค่าเสียหายที่จะเรียกได้ต้องเป็นค่าเสียหายที่อาจถือได้ว่าเป็นค่าเสียหายที่เป็นธรรมและชอบด้วยเหตุผล โดยเป็นค่าเสียหายที่คู่สัญญาได้คาดหมายล่วงหน้าไว้แล้วในขณะที่ทำสัญญาว่าเป็นความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำผิดสัญญา

2.4.5 การกำหนดค่าเสียหายกรณีผิดสัญญาเข้าชื่อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่าเจ้าหนี้จะเรียกค่าเสียหาย (Damages) จากลูกหนี้ได้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้ได้กระทำผิดหน้าที่ เช่น ไม่ชำระหนี้ หรือผิดนัดชำระหนี้ หรือชำระหนี้ไม่ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้³² เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ลูกหนี้จะได้กระทำผิดหน้าที่ของตนก็ตาม มิใช่เจ้าหนี้จะเรียกค่าเสียหายได้ทุกกรณีไป เจ้าหนี้จะเรียกค่าเสียหายได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของลูกหนี้ ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักที่ว่าค่าเสียหายมีไว้เพื่อชดใช้ความเสียหาย (Damages are Compensary) หรือการชดใช้ค่าเสียหายก็เพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิทธิหรือประโยชน์ของเจ้าหนี้ โดยความเสียหายนั้นต้องเป็นเรื่องความเสียหายที่พิสูจน์ได้³³

กรณีของสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ซึ่งมีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทน ที่ทั้งผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อต่างเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้ซึ่งกันและกัน โดยผู้ให้เช่าซื้อเป็นเจ้าหนี้ คือ มีสิทธิที่จะได้ค่าเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อจึงมีหน้าที่หรือมีหนี้ในการชำระค่าเช่าซื้อ ในขณะที่เดียวกันผู้เช่าซื้อก็มีสิทธิได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากรถยนต์ที่เช่าซื้อและได้กรรมสิทธิ์เมื่อชำระค่าเช่าซื้อครบตามงวด ผู้ให้เช่าซื้อจึงยอมมีหนี้หรือหน้าที่ที่จะต้องทำให้ผู้เช่าซื้อได้ใช้รถยนต์³⁴ และได้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ดังกล่าวเมื่อชำระค่าเช่าซื้อครบตามงวด การเกิดการผิดสัญญากรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์จนทำให้มีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ จึงเกิดได้ทั้งกรณีที่สัญญาเช่าซื้อยังไม่ระงับและกรณีที่สัญญาเช่าซื้อได้ระงับลงแล้ว ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

³² คำอธิบายกฎหมายนิติกรรม-สัญญา (น. 355 - 375). เล่มเดิม.

³³ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์: หนี้ (น. 156). เล่มเดิม.

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 951/2544 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 782/2541

2.4.5.1 กรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ไม่ระงับ

กรณีที่สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ยังไม่ระงับเป็นกรณีที่สัญญาเช่าซื้อยังไม่ถูกบอกเลิกโดยฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อหรือ โดยฝ่ายผู้เช่าซื้อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือมีเหตุอันเป็นผลให้สัญญาเช่าซื้อเลิกกันตามเงื่อนไขของสัญญาหรือตามผลของกฎหมาย ซึ่งสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่งที่คู่สัญญาต่างมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อกันตามสัญญาดังได้กล่าวมาแล้ว เมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา อีกฝ่ายย่อมมีสิทธิฟ้องร้องให้คู่สัญญาที่ปฏิบัติผิดสัญญาปฏิบัติตามสัญญาได้ โดยอาศัยหลักทั่วไปในมาตรา 213 เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้กระทำเช่นนั้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาหรือรอให้สัญญาสิ้นสุดก่อนแต่อย่างใด ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องหนี้ ซึ่งหากมีความเสียหายเกิดขึ้นคู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายย่อมมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้³⁵ โดยการกำหนดค่าเสียหายกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ยังไม่ระงับนี้ สามารถกำหนดเงื่อนไขการเรียกค่าเสียหายไว้ในสัญญา หรือหากเป็นกรณีที่คู่สัญญาไม่ได้กำหนดเงื่อนไขดังกล่าวกันไว้ คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายย่อมสามารถฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ตามกฎหมายโดยต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงซึ่งสามารถสรุปค่าเสียหายกรณีผิดสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่สามารถเรียกได้แม้สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ยังไม่ระงับ ดังนี้

ก. กรณีผู้เช่าซื้อ ใช้รถยนต์ที่เช่าซื้อ โดยมีชอบ หรือไม่ส่งวรรณยนต์ที่เช่าซื้อ หากทำให้เกิดความเสียหาย ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าวเพราะถือเป็นความผิดของผู้เช่าซื้ออย่างหนึ่ง ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายดังกล่าวจากผู้เช่าซื้อได้ โดยคำนวณตามความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อก่อน

ข. กรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเช่าซื้อที่ถึงกำหนดแล้วไม่ชำระพร้อมด้วยดอกเบี้ยจากผู้เช่าซื้อได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อก่อน

ค. กรณีที่ผู้เช่าซื้อไม่ส่งรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ และผู้เช่าซื้ออาจต้องรับผิดชอบถึงความเสียหายในพฤติการณ์พิเศษตามมาตรา 222 วรรคสองด้วย

ง. กรณีรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายหรือบุบสลายหากเกิดจากความผิดของผู้เช่าซื้อหรือของบุคคลอื่น ซึ่งอยู่กับผู้เช่าซื้อหรือของผู้เช่าช่วงเมื่อมีการคืนรถที่เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเพื่อเหตุนี้ได้

³⁵ ค่าเสียหายตามสัญญาเช่าซื้อ (น. 71). เล่มเดิม.

จ. กรณีที่ผู้เช่าซื้อค้ายลง สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ยังไม่ระงับ³⁶ สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ ย่อมตกทอดแก่ทายาทแม้สัญญาเช่าซื้อจะถือคุณสมบัติของผู้เช่าซื้อเป็นสาระสำคัญก็ตาม แต่ใน กรณีของการเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อชำระเงินที่มีมูลค่าสูงกว่าค่าเช่าแต่เป็นข้อความคาดหวังว่าจะมีการโอน กรรมสิทธิ์ด้วยในส่วนหลังนี้เองจึงทำให้สิทธิและหน้าที่ตามสัญญาเช่าซื้อตกทอดแก่ทายาททำนอง เดียวกับสัญญาต่างตอบแทนชนิดพิเศษ และถ้าพิจารณาอีกด้านหนึ่งหากไม่มีการนำเงินนี้ไปเป็น ค่าเช่าซื้อ เงินนี้ก็ยังคงอยู่ในกองมรดกที่จะตกทอดแก่ทายาทได้อีกเช่นกัน³⁷

2.4.5.2 กรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระงับลง

กรณีที่สัญญาเช่าซื้อรถยนต์นี้เป็นกรณีที่เกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ของสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ที่ทำให้คู่สัญญาจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา มีผลให้สัญญาสิ้นสุดลงและก่อให้เกิดหน้าที่ความรับผิดชอบ ของคู่สัญญาในการชดใช้ค่าเสียหายแก่กัน โดยกรณีที่สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระงับลงอาจเกิดขึ้นได้ ในหลายกรณี เช่น การระงับลงของสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การที่สัญญาเช่า ซื้อรถยนต์ระงับลงโดยข้อตกลงตามสัญญาหรือการระงับของสัญญาเช่าซื้อในกรณีอื่น เช่น รถยนต์ ที่เช่าซื้อสูญหายไปทั้งหมดหรือในกรณีอื่น ๆ

1. การระงับของสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดสิทธิบอกเลิกสัญญาและวิธีการบอกเลิก สัญญาเช่าซื้อโดยให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อตามมาตรา 573 และให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อตามมาตรา 574 เนื่องจากกรณีที่ จะเกิดการผิดสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ส่วนมากแล้วจะเกิดจากฝ่ายผู้เช่าซื้อเป็นฝ่าย ผิดสัญญาเสียเป็นส่วนใหญ่จึงขอกล่าวถึงเฉพาะกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อเป็นฝ่ายบอกเลิกสัญญา ตามมาตรา 574 เท่านั้นซึ่งบทบัญญัติตามมาตรา 574 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีผิดนัด ไม่ใช่เงิน สองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญา เสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนให้ริบเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของ ทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย” และในวรรคสองบัญญัติว่า “ในกรณี กระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ใช่เงินซึ่งเป็นคราวที่สุดนั้น ท่านว่าเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะริบ บรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้ต่อเมื่อระยะเวลาใช้เงินได้ พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่ง”

³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 257 8-2579/2515 ตอนที่ 4 หน้า 1831 “สัญญาเช่าซื้อมิใช่สัญญาเช่าธรรมดา แต่มีคำมั่นว่าจะขายโดยมีเงื่อนไขการชำระเงินเป็นครั้งคราวรวมอยู่ด้วย ถ้าผู้เช่าซื้อชำระเงินแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ครบถ้วนตามเงื่อนไขก็ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น สิทธิที่จะได้กรรมสิทธิ์นั้นมีใช้สิทธิเฉพาะตัว สัญญาเช่าซื้อ มีผลที่อาจสืบสิทธิได้เมื่อผู้เช่าซื้อค้าย ทายาทสืบสิทธิได้”

³⁷ คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์สิน-เช่าซื้อ (น. 185). เล่มเดิม.

เมื่อกล่าวถึงกรณีและผู้เช่าซื้อไม่ชำระเงินค่าเช่าซื้อสองคราวติดกันอันทำให้ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้นั้น ในปัจจุบันคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้ออกประกาศกำหนดเงื่อนไข ในการบอกเลิกสัญญาที่ต่างออกไปจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยมีรายละเอียด คือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาอาศัยอำนาจตามมาตรา 35 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2543 เป็นต้นไป ข้อ 3 มีใจความสำคัญว่าสัญญาที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภคต้องใช้ข้อสัญญาที่มีสาระสำคัญและมีเงื่อนไข ดังนี้ (4) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ รายงวด 3 งวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อที่มีหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ใช้เงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อย 30 วัน นับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อ ได้รับหนังสือและผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตาม หนังสือบอกกล่าวนั้นตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2543 ซึ่งประกาศฉบับดังกล่าวมีผลใช้บังคับ สัญญาเช่าซื้อที่ผู้ให้เช่าซื้อตกลงทำกับผู้เช่าซื้อจึงมีข้อความและเงื่อนไขตามประกาศกำหนดไว้

นอกจากนี้ หากสัญญาเช่าซื้อฉบับใดมิได้ใช้ข้อความหรือเงื่อนไขตามที่ประกาศกำหนด แล้วตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 35 ตรี บัญญัติว่า “...ให้ถือว่าสัญญานั้น ใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้น...” ดังนั้น เมื่อสัญญาเช่าซื้อ ต้องมี ข้อความหรือเงื่อนไขตามข้อกำหนดของประกาศดังกล่าวจึงทำให้การบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่า ซื้อต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อสัญญาโดยชอบเสียก่อนสัญญาจึงจะเลิกกันหากผู้ให้เช่าซื้อ ไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติตามข้อสัญญาหรือเงื่อนไขที่กำหนดไม่ครบถ้วน การบอกเลิกสัญญายังไม่ชอบ และไม่ถือว่าผู้เช่าซื้อผิดสัญญา สัญญาเช่าซื้อยังไม่เลิกและมีผลผูกพันต่อกัน ต่อมา มีประกาศ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 มีใจความสำคัญในการกำหนดเงื่อนไขเวลา การบอกกล่าวลูกหนี้กรณีที่มีการผิดนัดสาม งวดติดต่อกัน จะต้องมียุทธเวลาให้ชำระหนี้ภายในเวลาอย่างน้อย 30 วัน ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะมีสิทธิ บอกเลิกสัญญาได้ เช่นเดียวกับประกาศฉบับเก่าเช่นกัน ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติในข้อ 4 ของประกาศ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุม สัญญา พ.ศ. 2555 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 เป็นต้นไป

ส่วนกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญาและผู้ให้เช่าซื้อมิได้ใช้สิทธิบอกเลิก สัญญาตามเงื่อนไขของสัญญาหากแต่ยังรับค่าเช่าซื้อถือว่าผู้ให้เช่าซื้อไม่ถึงกำหนดเวลาในการ ชำระค่าเช่าซื้อเป็นสาระสำคัญและผู้เช่าซื้อไม่ผิดนัดสัญญาเช่าซื้อยังไม่เลิก³⁸ ต่อมาผู้ให้เช่าซื้อ จะบอกเลิกสัญญาโดยอ้างว่าผู้เช่าซื้อค้างชำระค่าเช่าซื้อ 3 งวดติด ๆ กัน ไม่ได้ เมื่อสัญญายังไม่ระงับ

³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7406/2547.

ด้วยเหตุนี้และไม่มีกฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อที่จะเรียกค่าเสียหายได้ ดังนั้นผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ก็ต่อเมื่อตามสัญญาได้ระบุเงื่อนไขของการชำระค่าเช่าซื้อไม่ตรงตามกำหนดเวลาซึ่งการจะพิสูจน์ว่าการไม่ชำระค่าเช่าซื้อดังกล่าวทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้รับความเสียหายอย่างไรเพื่อใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายแก่ผู้เช่าซื้อนั้นก็เป็นการพิสูจน์ยากหรืออาจมีเพียงค่าเสียหายเพียงเล็กน้อยในการติดตามทวงถามและดอกเบี้ยในกรณีผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ ในกรณีเช่นนี้หากผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาผู้ให้เช่าซื้อจะต้องบอกเลิกโดยปฏิบัติตามมาตรา 387 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เสียก่อนสัญญาเช่าซื้อจึงจะเลิกกัน³⁹ แต่หาผู้ให้เช่าซื้อไม่บอกเลิกสัญญาตามมาตรา 387 แต่กลับติดตามไปยึดทรัพย์ที่เช่าซื้อคืนจากผู้เช่าซื้อโดยผู้เช่าซื้อไม่ได้โต้แย้งคัดค้านเป็นพฤติการณ์ถือได้ว่าคู่สัญญาต่างสมัครใจเลิกสัญญากันโดยปริยาย

เมื่อกล่าวถึงกรณีที่ผู้เช่าซื้อกระทำความผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญกฎหมายไม่ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่ากรณีใดนับว่าเป็นข้อสัญญาที่เป็นส่วนสำคัญของสัญญาเช่าซื้อจึงต้องพิจารณาหาคู่ซื้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป ซึ่งอาจจะกำหนดไว้ในสัญญานั้นเองว่าเป็นข้อสัญญาที่เป็นส่วนสำคัญหรือการที่ผู้เช่าซื้อกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกรรมสิทธิ์ของเจ้าทรัพย์ เช่น เอรถยนต์ไปขาย เอรถยนต์ไปให้เช่าช่วง หรือขายฝาก เป็นต้น เมื่อผู้เช่าซื้อผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญผู้ให้เช่าซื้อจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อน ทำให้สัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลง และในกรณีนี้คู่สัญญาจะตกลงกันให้สัญญาสิ้นสุดลงทันทีโดยไม่ต้องแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาก็ได้ เพราะไม่ขัดต่อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน⁴⁰

ดังนั้น กรณีผู้ให้เช่าซื้อเป็นฝ่ายบอกเลิกสัญญาสัญญาเช่าซื้อก็เป็นอันสิ้นสุดลงผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกเอาค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระหาได้ไม่ คงมีสิทธิเพียงเข้าครอบครองรถยนต์ที่เช่าซื้อและริบบรรดาเงินค่าเช่าซื้อที่ส่งมาแล้วตามมาตรา 574 เท่านั้น แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนเพราะการไม่ชำระหนี้ของผู้เช่าซื้อ จนเป็นเหตุให้มีการเลิกสัญญา อันได้แก่ค่าใช้รถยนต์ที่เช่าซื้อตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อครอบครองรถยนต์ที่เช่าซื้ออยู่ตามมาตรา 351 วรรคสาม และถ้ารถยนต์ที่ได้กลับคืนมาเสียหาย ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบเหนือไปจากความเสียหายอันเกิดจากการใช้รถยนต์โดยชอบหากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ให้เช่าซื้อนอกจากจะมีสิทธิเข้าครอบครองรถยนต์ที่เช่าซื้อและริบเงินค่าเช่าซื้อที่ได้ชำระมาแล้วยังมีสิทธิเรียกร้องให้ชำระค่าเช่าค่าใช้ทรัพย์สิน

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5794/2539 “โจทก์ยอมรับค่าเช่าซื้อที่จำเลยที่ 1 ชำระไม่ตรงตามกำหนดตลอดมาแสดงว่าโจทก์ไม่ถือเอาข้อกำหนดสัญญาที่ว่าจำเลยที่ 1 ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวดใดงวดหนึ่งสัญญาเป็นอันเลิกกัน โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวเป็นสาระสำคัญเมื่อจะบอกเลิกสัญญา โจทก์ก็ต้องบอกกล่าวให้จำเลยที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อภายในเวลาที่สมควรก่อนเมื่อโจทก์บอกเลิกสัญญาโดยมิได้กำหนดระยะเวลาดังกล่าวจึงไม่ชอบ”

⁴⁰ ค่าเสียหายตามสัญญาเช่าซื้อ (น. 85). เล่มเดิม.

หรือค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อยังครอบครองใช้ประโยชน์อยู่โดยไม่ชำระค่าเช่าซื้อ และรวมไปถึงเรียกให้ชำระค่าขาดประโยชน์จากการที่ผู้ให้เช่าซื้ออาจนำรถยนต์ที่เช่าซื้อนั้นออกให้บุคคลอื่นเช่าได้เพราะเมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลง การที่ผู้เช่าซื้อไม่ส่งมอบรถยนต์คืนให้ผู้ให้เช่าซื้อยอมทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียหายขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินนั้น ซึ่งค่าขาดประโยชน์นี้หากจะกล่าวไปแล้วก็คือ ค่าเช่าหรือค่าใช้ทรัพย์สินนับแต่วันที่สัญญาสิ้นสุดลงไปจนกว่าผู้เช่าซื้อจะส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนหรือใช้ราคาแทนแก่ผู้ให้เช่าซื้อนั่นเอง

นอกจากนี้ ในกรณีที่รถยนต์ที่เช่าซื้อที่ได้กลับคืนมานั้นชำรุดเสียหายเนื่องจากผู้เช่าซื้อใช้รถยนต์ที่เช่าซื้อ โดยมีขอบ ผู้ให้เช่าซื้อชอบที่จะเรียกให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเสียหายจากการที่รถยนต์นั้นชำรุดเสียหายและในกรณีที่ข้อสัญญามีข้อตกลงกันไว้ว่า เมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ข้อตกลงดังกล่าวใช้บังคับได้แต่ถือว่าเป็นการกำหนดค่าเสียหายกันไว้ล่วงหน้ามีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลชอบที่จะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรแก่ความเป็นธรรมให้เท่ากับค่าเช่าค่าใช้ทรัพย์สินหรือค่าขาดประโยชน์ได้

2. สัญญาเช่าซื้อจะบังคับโดยข้อตกลงตามสัญญา

ตามปกติในการทำสัญญาชนิดและประเภทต่าง ๆ หลักการหนึ่งที่เป็นที่ยึดถือกันมาโดยตลอด คือ “หลักเสรีภาพในการทำสัญญา” ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่คู่สัญญาแต่ละคู่หรือแต่ละกรณีจะตกลงกำหนด “เงื่อนไขตลอดจนสิทธิและหน้าที่” ของแต่ละฝ่ายไว้อย่างไรย่อมเป็น “เสรีภาพ” ที่คู่สัญญานั้นจะทำได้ ตราบเท่าที่การตกลงนั้นไม่เป็นการขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งในแง่ของกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาแล้วถือว่า มีกฎหมายลักษณะดังกล่าวไม่มากนักเมื่อเทียบกับกฎหมายด้านอื่น ๆ กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับสัญญาส่วนใหญ่จะเป็นเพียงการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับกรณีคู่สัญญาไม่ได้ตกลงกำหนดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไว้โดยเฉพาะจึงเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อล่วงหน้าเท่านั้น

หลักการดังกล่าวนี้สามารถใช้ได้ในกรณีที่คู่สัญญาเจรจาและตกลงกำหนดรายละเอียดของสัญญาเองทำให้แต่ละฝ่ายมีโอกาสคิดและไตร่ตรอง ตลอดจนเลือกข้อสัญญาต่าง ๆ ได้ หากเห็นว่าข้อสัญญาใดที่เสียเปรียบเกินสมควรก็สามารถเจรจาเพื่อปรับเปลี่ยนเงื่อนไขให้อยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้ในการดำเนินธุรกิจการค้าในปัจจุบันสิ่งหนึ่งที่พบเห็นจนกลายเป็น “ธรรมเนียมปฏิบัติ” ในการประกอบธุรกิจการค้า คือ การนำสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งซึ่งปกติจะได้แก่ฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการได้ทำขึ้นเป็นแบบฟอร์มมาตรฐานที่กำหนดรายละเอียดของ “เงื่อนไขตลอดจนสิทธิและหน้าที่” ของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายไว้ล่วงหน้าในการเข้าทำสัญญา จึงจะไม่มีมีการเจรจาเปลี่ยนแปลง “เงื่อนไขตลอดจนสิทธิหน้าที่” ของแต่ละฝ่ายกันอีก หากมีการทำสัญญาก็จะใช้รายละเอียดของสัญญาตามแบบฟอร์มมาตรฐานที่จัดเตรียมไว้นี้ หากคู่สัญญา

ซึ่งตามปกติจะเป็นฝ่ายผู้บริโภคนิยมรับเงื่อนไขของสัญญาตามที่กำหนด สิ่งเดียวที่ผู้บริโภคนสามารถทำได้ คือ การปฏิเสธที่จะทำสัญญานั้น หากต้องการที่จะซื้อหรือใช้บริการในลักษณะเดียวกับของผู้ประกอบการรายนั้นอยู่อีกก็ต้องไปติดต่อกับผู้ประกอบการรายอื่น ซึ่งก็มักจะพบกับสัญญาที่สร้างขึ้นเป็นแบบมาตรฐานในลักษณะที่เหมือน ๆ กัน เพียงแต่แตกต่างกันในรายละเอียดบ้างในบางประการ ซึ่งสัญญาในลักษณะดังกล่าวนี้กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เรียกว่าเป็น “สัญญาสำเร็จรูป”⁴¹

กรณีของสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ก็เช่นกันมักจะทำกันในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งก็ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องใช้สัญญาลักษณะนี้เพราะเมื่อพิจารณาถึงจำนวนของธุรกรรมที่จะต้องทำในแต่ละวันคงเป็นการยากที่ฝ่ายผู้ประกอบการให้เช่าซื้อจะต้องเจรจาเงื่อนไขของสัญญากับผู้เช่าซื้อแต่ละรายให้แตกต่างกันออกไปตามความต้องการของผู้เช่าซื้อแต่ละคน แต่ความจำเป็นดังกล่าวไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาและสาระสำคัญของสัญญาสำเร็จรูปที่จัดทำขึ้น เพราะผู้ประกอบการยังมีอิสระที่จะกำหนดหรือไม่กำหนดเนื้อหาสาระของสัญญาสำเร็จรูปนั้น ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งก็ย่อมได้และการทำสัญญาสำเร็จรูปก็คงจะไม่ใช่อะไรที่จะทำให้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายเอาเปรียบจากอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไรก็ได้ด้วยเช่นกัน⁴² ดังนั้น การกำหนดค่าเสียหายจากการผิดสัญญาในกรณีที่สัญญาเช่าซื้อระงับลงโดยข้อตกลงตามสัญญานั้นคงต้องพิจารณาจากข้อกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้องในการควบคุมการทำสัญญาด้วย เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 แต่ถ้าหากสัญญาเช่าซื้อที่ทำกันนั้นไม่ขัดกับกฎหมายที่กล่าวมาทั้งหมดแล้ว สัญญาเช่าซื้อก็สามารถกำหนดเงื่อนไขได้ในกรณีที่ถ้าในสัญญาเช่าซื้อระบุไว้เป็นพิเศษว่าให้สัญญาจะระงับลงในกรณีใดเมื่อเข้าเงื่อนไขตามสัญญา คู่สัญญายอมสร้างข้อสัญญาดังกล่าวบอกเลิกสัญญาได้ซึ่งตามปกติมักเป็นข้อตกลงที่ให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อที่จะบอกเลิกสัญญาได้ในกรณีใดบ้าง โดยมีทั้งที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้และที่ไม่ได้บัญญัติไว้ และถึงแม้มันจะเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้วก็ตามคู่สัญญาก็สามารถตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้เช่นกัน เมื่อมีกรณีเกิดขึ้นตามเงื่อนไขของสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อยอมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันทีและยังมีสิทธิเรียกค่าเสียหายต่าง ๆ จากผู้เช่าซื้อได้ ซึ่งค่าเสียหายในส่วนนี้หากศาลเห็นว่าสูงเกินไปจะถือเป็นเบี่ยงปรับและศาลมีอำนาจปรับลดลงได้เช่นกัน

⁴¹ จาก *สิทธิผู้บริโภค* (น. 205 - 206), โดย สรวิศ ลิ้มปรีงยี, 2552, กรุงเทพฯ: สำนักกระบวนข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.

⁴² *สิทธิผู้บริโภค* (น. 209). เล่มเดิม.

3. สัญญาเช่าซื้อจะบังคับโดยกรณีอื่น

กรณีที่สัญญาเช่าซื้อจะบังคับโดยกรณีอื่นอาจเกิดขึ้นได้ เช่น สัญญาเช่าซื้อจะบังคับเนื่องจากรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายในระหว่างอายุสัญญาเช่าซื้อหรือรถยนต์ที่เช่าซื้อถูกทำลายสูญสิ้นไปย่อมทำให้สัญญาเช่าซื้อเป็นอันระงับไปเช่นกัน โดยไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาก่อนและไม่ต้องคำนึงว่าความสูญหายดังกล่าวจะเกิดขึ้นเพราะสาเหตุใดคือใครเป็นผู้ก่อขึ้นแล้วผู้เช่าซื้อจากผิคนัดหรือค้ำชำระค่าเช่าซื้อหรือไม่

เมื่อสัญญาเช่าซื้อจะบังคับไปด้วยเหตุประการใดประการหนึ่งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผลแห่งความระงับของสัญญาเป็นอย่างไรมัน อาจพิจารณาแยกเป็น 3 ประเด็น คือ⁴³

(1) สัญญาจะระงับย้อนหลังไปตั้งแต่ตอนทำสัญญาตามมาตรา 391 ดังนั้น คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำเป็นต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งกลับคืนสู่ฐานะเดิมผู้ให้เช่าซื้อต้องคืนค่าเช่าซื้อที่ได้รับมาไว้ทั้งหมดพร้อมดอกเบี้ยและไม่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อ ที่ค้างชำระเพราะตัวสัญญาไม่มีมาตั้งแต่แรกการเรียกร้องใด ๆ บนฐานของสัญญาก็ไม่อาจทำได้อีก แต่ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิได้ค่าเช่าทรัพย์ ซึ่งสามารถเรียกค่าเสียหายได้ตามมาตรา 391 วรรคท้าย ส่วนผู้เช่าซื้อต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนให้กับผู้ให้เช่าซื้อต้องให้ค่าใช้ทรัพย์และค่าเสียหาย

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเฉพาะมาตรานี้ก็จะไม่สอดคล้องกับผลของการเลิกสัญญาเช่าซื้อตามมาตรา 574 ที่ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิผลิบรรดาเงินที่ใครใช้มาแล้วแต่ก่อน

(2) สัญญาเช่าซื้อจะระงับย้อนหลังไปตั้งแต่ตอนทำสัญญาตามมาตรา 391 แต่ผลมิได้เป็นไปตามมาตรา 391 ทั้งหมด เพราะในเบื้องต้น ผลต้องเป็นไปตามมาตรา 574 ก่อนในฐานะที่เป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง ในส่วนอื่นที่ไม่มีกฎหมายเรื่องเช่าซื้อกำหนดไว้ก็ต้องไปใช้หลักเกณฑ์ทั่วไปตามมาตรา 391 ดังนั้น เมื่อผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อตามมาตรา 574 แล้ว ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนและสามารถกลับเข้าครอบครองรถยนต์ที่ให้เช่าซื้อได้ แต่ไม่สามารถเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระได้เพราะมาตรา 574 มิได้กำหนดให้เรียกได้ส่วนนี้ จึงต้องไปใช้บทบัญญัติตามมาตรา 391 ซึ่งเมื่อผลของบทบัญญัติตามมาตรา 391 เป็นความระงับของสัญญา ย้อนหลังไปตั้งแต่แรก ย่อมทำให้ขาดตัวสัญญาอันเป็นฐานที่จะรองรับให้มีการเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ แต่แม้ผู้ให้เช่าซื้อเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระไม่ได้ก็สามารถเรียกค่าใช้ทรัพย์ผู้ให้เช่าซื้อจึงยังอาจมีความเสียหายอยู่อีกก็สามารถเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 391 วรรคท้ายได้ ในส่วนของผู้เช่าซื้อนั้นต้องคืนทรัพย์ที่เช่าซื้อให้ผู้ให้เช่าซื้อแต่ไม่มีสิทธิได้รับเงินค่าเช่าซื้อที่ชำระไปแล้วคืน ส่วนค่าเช่าซื้อในงวดที่ค้างชำระก็ไม่ต้องชำระแต่ต้องใช้ค่าใช้ทรัพย์และต้องให้ค่าเสียหายเมื่อผู้ให้เช่าซื้อได้รับความเสียหาย

⁴³ คำอธิบายกฎหมายเช่าซื้อทรัพย์ – เช่าซื้อ (น. 207). เล่มเดิม.

(3) สัญญาจะระงับไปในอนาคตส่งผลให้สัญญาที่มีมาก่อนการบอกเลิกสัญญายังคงมีอยู่มิได้ระงับสิ้นไปได้อย่างไรเงินค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อระงับไปแล้วผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถริบเอาไว้ได้เพราะถือเป็นการได้รับไปโดยมีสัญญาเช่าซื้อเป็นฐานรองรับ ผู้เช่าซื้อ也不需要ให้ค่าใช้ทรัพย์สินอีก เพราะถือว่าค่าใช้ทรัพย์สิน รวมอยู่ในค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้วและเมื่อค่าเช่าซื้อมากกว่าค่าใช้ธรรมดา ผู้ให้เช่าซื้อจึงไม่ควรจะมีความเสียหายอยู่อีกแต่ผู้ให้เช่าซื้อในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อก็มีสิทธิได้รับทรัพย์สินคืนตามสภาพที่ซ่อมแซมดีแล้ว และหากผู้เช่าซื้ออ้างชำระค่าเช่าซื้อในงวดใดอยู่ก็ยังมีหน้าที่ต้องชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระด้วยเพราะถือว่าในงวดที่ค้างนั้นสัญญายังคงมีอยู่เป็นฐานรองรับ

2.5 หลักเกณฑ์พื้นฐานเพื่อพิจารณาในการคำนวณเพื่อกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วถึงค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์ว่ารวมหมายถึงค่าเสียหายที่เป็นค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้รถในระหว่างเวลาที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดหรืออาจคิดเป็นค่าใช้ทรัพย์สินในระหว่างที่รถยนต์ยังอยู่ในความครอบครองของผู้เช่าซื้อ ค่าเสียหายจากการชำรุดบกพร่องของรถยนต์ที่เช่าซื้อรวมทั้งค่าเสื่อมราคาของรถยนต์ที่ถูกใช้ไปในระหว่างที่ผิดนัดและบางกรณีอาจมีทั้งเทียบกับกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญาอีกด้วย ดังนั้น หลักเกณฑ์พื้นฐานเพื่อพิจารณาในการคำนวณเพื่อกำหนดค่าเสียหายนั้นจะต้องพิจารณาถึงตัวทรัพย์สิน คือ รถยนต์ที่ทำสัญญาเช่าซื้อเป็นหลัก ว่าราคาที่ทำสัญญาเช่าซื้อเป็นเงินจำนวนเท่าใด รถยนต์มีอายุการใช้งานมาแล้วนานเพียงใด สภาพรถยนต์ที่เช่าซื้อนั้นมีสภาพดีหรือทรุดโทรมเพียงใดเพื่อกำหนดเป็นค่าใช้ทรัพย์สินในระหว่างที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ทั้งนี้ ต้องพิจารณาด้วยว่ารถยนต์ที่นำมาทำสัญญาเช่าซื้อนั้นเป็นรถยนต์ใหม่ป้ายแดงหรือเป็นรถยนต์มือสองใช้แล้วด้วยเพื่อกำหนดเป็นจำนวนเงินที่ใช้ทำสัญญาเช่าซื้อ โดยพิจารณาหลักเกณฑ์พื้นฐานเพื่อใช้ในการคำนวณกำหนดค่าเสียหายนี้สามารถแยกพิจารณาได้ในสองด้าน ทั้งในด้านหลักเกณฑ์ของผู้ให้เช่าซื้อที่เป็นฝ่ายกำหนดเงื่อนไขการเรียกค่าเสียหายตามสัญญาเช่าซื้อ และในด้านของศาลที่เป็นฝ่ายที่ขาดกำหนดค่าเสียหายที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระในคดีเช่าซื้อรถยนต์

2.5.1 หลักเกณฑ์พื้นฐานของผู้ให้เช่าซื้อ

การเช่าซื้อรถยนต์หรือเป็นรูปแบบหนึ่งของกรให้สินเชื่อซึ่งถูกคิดค้นขึ้นเพื่อประโยชน์ในการให้บริการทางการเงินแก่ผู้เช่าซื้อและเป็นกรณีที่ผู้บริโภคระงับได้มาซึ่งรถยนต์โดยผ่อนชำระ โดยสัญญาเช่าซื้อจะเป็นสัญญาซึ่งเจ้าของอนุญาตให้ผู้เช่าซื้อได้สิทธิครอบครองและใช้ประโยชน์ในรถยนต์ที่เช่าซื้อดังกล่าวเมื่อมีการชำระราคางวดสุดท้าย กรรมสิทธิ์ในรถยนต์จึงจะโอนไปยังผู้เช่าซื้อ ดังนั้น เมื่อรถยนต์จะต้องอยู่ในความครอบครองของผู้เช่าซื้อทั้งที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ชำระราคา

รถยนต์ทั้งหมด ให้แก่เจ้าของรถเดิมหรือผู้ค้าขายรถยนต์ไปแล้ว ความเสี่ยงจึงอยู่กับฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อ ที่เป็นทั้งเจ้าของรถยนต์และเจ้าของเงินเพื่อให้ได้แลกมากับค่าตอบแทนเป็นดอกเบี้ย ผู้ให้เช่าซื้อ จึงต้องมีหลักเกณฑ์พื้นฐานในการพิจารณา ก่อนทำสัญญาเช่าซื้อเพื่อป้องกันการเกิดความเสียหาย หรือเพื่อให้ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้นั้นต้องน้อยที่สุด

ผู้ให้เช่าซื้อหรือผู้ประกอบการให้เช่าซื้อ หมายถึง ผู้ประกอบการให้เช่าซื้อ เป็นทางการค้าอย่างปกติ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ แต่โดยส่วนมากแล้ว ผู้ประกอบการให้เช่าซื้อจะเป็นนิติบุคคลซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ⁴⁴

1) นิติบุคคลประเภทที่ไม่ต้องได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนและบริษัท จำกัด ที่จัดตั้งขึ้น โดยถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท⁴⁵ หรือบริษัทมหาชนจำกัด ที่จัดตั้งขึ้น โดยถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด⁴⁶ ทั้งนี้ จะต้องมีการจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนและบริษัท กับนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์ และ

2) นิติบุคคลประเภทที่ต้องได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ ได้แก่ บริษัทเงินทุน บริษัท เครดิตฟองซิเอร์ ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

ทั้งนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะเป็นฝ่ายกำหนดเงื่อนไขของสัญญาซึ่งจะทำในรูปของสัญญา สำเร็จรูป ผู้เช่าซื้อจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขของสัญญาดังกล่าวได้ จึงทำให้เงื่อนไขของการกำหนดค่าเสียหายต่าง ๆ ถูกกำหนดโดยฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งหลักเกณฑ์พื้นฐานของ ผู้ให้เช่าซื้อ มีดังต่อไปนี้

2.5.1.1 หลักการในการกำหนดค่าเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ

เมื่อผู้เช่าซื้อขอเสนอทำสัญญาเช่าซื้อกับผู้ให้เช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อต้องพิจารณา ตรวจสอบสถานะและฐานะของผู้เช่าซื้อ ทั้งอาชีพ รายได้ และที่อยู่อาศัย เพื่อให้ทราบแน่ชัดว่า ผู้เช่าซื้อ มีความสามารถที่จะชำระค่าเช่าซื้อ และสามารถปฏิบัติตามตรงตามสัญญา และเมื่อมีการผิด สัญญาก็สามารถทวงถามได้ นอกจากตรวจสอบฐานะผู้เช่าซื้อแล้วผู้ให้เช่าซื้อ ยังต้องตรวจสอบ สถานะและอาชีพของผู้ค้าประกันด้วย ส่วนเงินรายได้จะต้องเป็น 3 เท่า ของจำนวนเงินที่จะผ่อน ชำระ เช่น ต้องผ่อนชำระเดือนละ 500 บาท ผู้ซื้อจะต้องมีรายได้ 1,500 บาท ขึ้นไป⁴⁷ หรือจำนวน

⁴⁴ จาก คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ลีสซิ่ง (น. 540), โดย สำเรียง เมฆเกรียงไกร, 2555, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

⁴⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ลักษณะ 22.

⁴⁶ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน พ.ศ. 2535.

⁴⁷ คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ลีสซิ่ง (น. 546). เล่มเดิม.

เงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องผ่อนชำระค่าเช่าซื้อต่องวดต้องไม่เกิน 40% ของรายได้ทั้งหมดที่ผู้เช่าซื้อได้รับต่อเดือน โดยหลักการในการกำหนดค่าเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อสามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. จำนวนเงินที่นำมาทำสัญญาเช่าซื้อจำนวนเงินที่นำมาทำสัญญาเช่าซื้อนั้นมาจากราคารถยนต์ที่ผู้เช่าซื้อต้องการซื้อหักเงินที่ชำระล่วงหน้า (เงินคาวน) ออกจะเหลือเป็นเงินต้นที่ผู้เช่าซื้อต้องผ่อนชำระตัวอย่างเช่นรถยนต์ราคา 1,000,000 บาท ผู้เช่าซื้อชำระเงินคาวน 200,000 บาท คงเหลือเงินที่จะนำมาทำสัญญาเช่าซื้อ 800,000 บาท เงินจำนวน 800,000 บาทนี้ จึงเป็นเงินต้นที่ผู้เช่าซื้อต้องผ่อนชำระ (ยังไม่รวมดอกเบี้ย)

2. ระยะเวลาการผ่อนชำระ ระยะเวลาการผ่อนชำระนั้นจะดูอายุของรถยนต์หรือปีที่รถยนต์นั้นจดทะเบียนเป็นเกณฑ์ หากเป็นรถยนต์ใหม่สามารถให้ระยะเวลาการผ่อนชำระได้ตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป หรือระยะเวลาที่นานกว่านั้น ซึ่งปัจจุบันนี้มีผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์หลายรายที่ให้ระยะเวลาผ่อนชำระเป็นเวลานานอาจถึง 10 - 20 ปี ก็มี ส่วนกรณีที่เป็นรถยนต์เก่าใช้แล้ว จะกำหนดระยะเวลาผ่อนชำระให้ไม่เกิน 4 ปี เท่านั้น หรือผู้เช่าซื้อจะเลือกผ่อนชำระเป็นระยะเวลาสั้นก็ได้ หากไม่ต้องการเสียดอกเบี้ยจำนวนมากและมีรายได้อยู่ในเกณฑ์ที่ผู้ให้เช่าซื้อกำหนดไว้

3. อัตราดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยในการทำสัญญาเช่าซื้อจะขึ้นอยู่กับประเภทและรุ่นของรถยนต์ที่ต้องการทำสัญญา เช่น อัตราดอกเบี้ยคงที่ต่อปี สำหรับการเช่าซื้อรถยนต์ใหม่⁴⁸

รถเก๋ง 2.65 %

รถกระบะ 2.90 %

รถบรรทุก 4.50 %

อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงสำหรับรถยนต์ใหม่ที่ใช้ระยะเวลาผ่อนชำระเป็นเวลา 4 ปี ซึ่งอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ให้เช่าซื้อกำหนดจะเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาการผ่อนชำระประเภทและรุ่นของรถ

ดังนั้น หลักการในการกำหนดค่าเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ทั้งหมดเป็นเงื่อนไขประกอบกัน ไม่สามารถพิจารณาจากเงื่อนไขใดเพียงอย่างเดียวได้และมีความแตกต่างกันในแต่ละผู้ประกอบการให้เช่าซื้อ เพียงแต่ต้องอยู่ในเกณฑ์ที่อัตราดอกเบี้ยต้องไม่เกินตามที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อการคำนวณดอกเบี้ยต่อไป

⁴⁸ เทียบเคียงจากอัตราดอกเบี้ยธนาคารพาณิชย์ เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม 2556.

2.5.1.2 พื้นฐานการกำหนดค่าเสียหาย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์นั้นค่าใช้ทรัพย์หรือค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์ตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อยังครอบครองใช้ประโยชน์อยู่โดยไม่ชำระค่าเช่าซื้อและรวมไปถึงเรียกให้ชำระค่าขาดประโยชน์จากการที่ผู้ให้เช่าซื้ออาจนำรถยนต์ที่เช่าซื้อนั้นออกให้บุคคลอื่นเช่าได้ ค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์ว่ารวมหมายถึงค่าเสียหายที่เป็นค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้รถในระหว่างเวลาที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดหรืออาจคิดเป็นค่าใช้ทรัพย์ในระหว่างที่รถยนต์ยังอยู่ในความครอบครองของผู้เช่าซื้อค่าเสียหายจากการชำรุดบกพร่องของรถยนต์ที่เช่าซื้อ รวมทั้งค่าเสื่อมราคาของรถยนต์ที่ถูกใช้ไปในระหว่างที่ผิดนัดและบางกรณีอาจมีทั้งเบี้ยปรับกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญาอีกด้วย

2.5.1.3 การคำนวณดอกเบี้ย

การกำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์จะคิดดอกเบี้ยจากอัตราดอกเบี้ยต่อปีแล้วนำมาคำนวณเป็นดอกเบี้ยที่จะต้องชำระต่องวดหรือต่อเดือน ซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกได้นั้นจะเป็นไปตามอัตราดอกเบี้ยการให้สินเชื่อของธนาคารกรุงไทยภายใต้ประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชนและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามประกาศดังกล่าว โดยในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยสูงสุดไม่เกินร้อยละ 18 ต่อปี และกรณีที่ผิดนัดให้เรียกดอกเบี้ยได้สูงสุดไม่เกินร้อยละ 20 ต่อปี⁴⁹ โดยการคำนวณดอกเบี้ยตามสัญญาเช่าซื้อรถยนต์จะใช้วิธีการคิดดอกเบี้ยเช่าซื้อแบบเงินต้นคงที่ (Flat Rate) ส่วนมากใช้สำหรับการเช่าซื้อรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ ซึ่งผู้เช่าจะต้องชำระเงินให้แก่ผู้ให้เช่าด้วยจำนวนเงินเท่า ๆ กันทุกงวด ตลอดระยะเวลาที่เช่าซื้อ ซึ่งจะคำนวณดอกเบี้ยทั้งหมดที่ลูกค้าต้องชำระจากต้นเงินที่คงที่ตลอดอายุของสัญญาเช่าซื้อ โดยมีวิธีการคำนวณดังต่อไปนี้

$$\text{จำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละงวด} = \frac{\text{เงินต้น} + \text{ดอกเบี้ยที่ต้องชำระทั้งหมด}}{\text{หารด้วยจำนวนงวดที่ต้องผ่อนชำระทั้งหมด}}^{50}$$

⁴⁹ ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2556). อัตราดอกเบี้ยให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ประจำวันที่ 1 ตุลาคม 2556. สืบค้น 10 มกราคม 2559, จาก www.bot.or.th/thai/Statistics/FinancialMarkets/Interstrate/_layouts/application/interest_rate/In_Rate.aspx

⁵⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2559). ดอกเบี้ยเช่าซื้อแบบเงินต้นคงที่. สืบค้น 10 มกราคม 2559, จาก www.bot.or.th/Thai/Financial.ITERACY/interest/Pages/interesr8.aspx

โดยการคำนวณดอกเบี้ยที่ต้องชำระทั้งหมดนั้นมาจาก
จำนวนเงินที่ต้องการทำสัญญาเช่าซื้อ x อัตราดอกเบี้ยที่เรียกเก็บต่อปี x ระยะเวลาที่ผ่อนชำระแล้วหารด้วย 12 ดังเช่น ตามที่ยกตัวอย่างไว้ข้างต้นรถยนต์ราคา 1,000,000 บาท เงินชำระล่วงหน้า 200,000 บาท จำนวนเงินต้นที่ต้องการทำสัญญาเช่าซื้อคือ 800,000 บาท หากอัตราดอกเบี้ยสำหรับรถเก๋งใหม่ขณะนี้อยู่ที่ 2.65 ต่อปี และต้องการผ่อนชำระเป็นเวลา 4 ปี สามารถคำนวณดอกเบี้ยทั้งหมดได้ ดังนี้

$$\text{ดอกเบี้ยที่ต้องชำระทั้งหมด} = \frac{800,000 \times 2.65\% \times 48}{12} = 84,800 \text{ บาท}$$

เมื่อได้จำนวนดอกเบี้ยที่ผู้เช่าซื้อต้องชำระทั้งหมดแล้วจึงนำมารวมกับต้นเงินแล้วหารด้วยจำนวนงวดที่ต้องผ่อนชำระ จึงได้เป็นจำนวนเงินที่ต้องชำระต่องวดดังนี้

$$\begin{aligned} \text{จำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละงวด} &= \frac{\text{เงินต้น} + \text{ดอกเบี้ยที่ต้องชำระทั้งหมด}}{\text{จำนวนงวดที่ต้องชำระทั้งหมด}} \\ &= \frac{800,000 + 84,800}{48} \\ &= 18,433.33 \text{ บาท} \end{aligned}$$

นอกจากจำนวนเงินค่าเช่าซื้อรวมด้วยดอกเบี้ยที่ผู้เช่าซื้อจะต้องผ่อนชำระในแต่ละงวดแล้วผู้เช่าซื้อยังคงต้องชำระค่าภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 70 ของค่างวดที่ต้องชำระทุกงวดอีกด้วย

เมื่อวิธีการคำนวณดอกเบี้ยตามสัญญาเช่าซื้อรถยนต์เป็นการใช้วิธีการคำนวณดอกเบี้ยแบบอัตราดอกเบี้ยคงที่ (Flat Rate) นั้น จึงทำให้จำนวนเงินต้นที่จะต้องชำระดอกเบี้ยไม่ได้ถูกลดจำนวนลงเมื่อผู้เช่าซื้อได้ผ่อนชำระในแต่ละงวดไปแล้ว ทำให้ผู้เช่าซื้อไม่ทราบภาระอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Effective Rate) ที่ถูกเรียกเก็บ ซึ่งตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง ซึ่งเป็นธุรกรรมคล้ายการให้สินเชื่อ ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์ควรบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสมเช่นเดียวกับการให้สินเชื่อ⁵¹

⁵¹ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง ข้อ 1 (2).

2.5.2 หลักเกณฑ์พื้นฐานในการคำนวณเพื่อกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์ของศาล

หลักเกณฑ์พื้นฐานที่ศาลใช้ในการคำนวณเพื่อกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์นั้นอาจพิจารณาได้แตกต่างกันออกไปตามเหตุแห่งการเลิกสัญญา ซึ่งค่าเสียหายที่ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกจากผู้เช่าซื้อได้นั้นต้องแยกระหว่างกรณีที่ยึดทรัพย์ที่เช่าซื้อคืนได้และกรณีที่ไม่ได้ทรัพย์ที่เช่าซื้อคืนด้วย ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้

2.5.2.1 การเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อตามมาตรา 573

หลักเกณฑ์การเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 573 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. กรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาโดยการส่งมอบทรัพย์ที่เช่าซื้อคืน ไม่มีการผิดสัญญา ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ชำระไปแล้วคืน

2. กรณีสัญญาเลิกกัน โดยผู้ให้เช่าซื้อเป็นฝ่ายผิดสัญญาผู้เช่าซื้อไม่ต้องส่งมอบทรัพย์ที่เช่าซื้อคืนแต่ต้องบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 387 เสียก่อน เมื่อสัญญาเลิกกันคู่สัญญาต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา 391 วรรคหนึ่ง ผู้เช่าซื้อต้องคืนทรัพย์ที่เช่าซื้อแก่ผู้ให้เช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อต้องคืนค่าเช่าซื้อแก่ผู้เช่าซื้อ โดยหักค่าใช้จ่ายที่ออกตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4974/2545⁵²

3. กรณีที่สัญญาเลิกกันตามข้อตกลงของสัญญาซึ่งผู้ให้เช่าซื้อให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อที่ค้างชำระค่าเช่าซื้ออาจใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเมื่อใดก็ได้ โดยการส่งมอบทรัพย์ที่เช่าซื้อคืน ดังนี้ จะมีสัญญาที่กำหนดค่าเสียหายต่าง ๆ ที่ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อไว้ซึ่งข้อสัญญาที่ตกลงกำหนดค่าเสียหายเช่นนี้ถือว่าเป็นเบี่ยงปรับ ตามมาตรา 379 หากสูงเกินส่วนศาลอาจลดลงเป็นจำนวนพอสมควรได้ตามมาตรา 383 วรรคหนึ่ง

2.5.2.2 การเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อตามมาตรา 574

เมื่อผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยชอบแล้ว ผลทางการเลิกสัญญามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2511 (ประชุมใหญ่) วางบรรทัดฐานไว้ว่า “ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 584 มิได้บัญญัติให้สิทธิผู้ให้เช่าซื้อไว้โดยแจ้งชัดเจนนอกเหนือไปจากการกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินและริบเงินที่ผู้เช่าซื้อส่งแล้ว ถ้าผู้ให้เช่าซื้อยังมีสิทธิเรียกเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระจนเต็มจำนวนด้วยก็ไม่มีเหตุที่กฎหมายจะบัญญัติไว้เพียงให้ริบเงินที่ส่งใช้แล้วก่อนเลิกสัญญา แม้ผู้เช่าซื้อจะผิดนัด หากผู้ให้เช่าซื้อเรียกร้องเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระผู้ให้เช่าซื้อย่อมมีสิทธิได้รับเพียงค่าเสียหายซึ่งตามปกติ คือ ดอกเบี้ย เว้นแต่ จะพิสูจน์ความเสียหายอย่างอื่นได้อีกด้วย ไม่ใช่ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกร้องได้ทั้งเงินค่าเช่าซื้อเป็นจำนวนแล้วยังเอารถกลับคืน ซึ่งเมื่อ

⁵² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4974/2545 “เมื่อจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญาโจทก์ย่อมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อและไม่ชำระค่าเช่าซื้อได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 369”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 574 มิได้บัญญัติไว้ย่อมแสดงว่ากฎหมายประสงค์ปล่อยให้ ความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้ออยู่ภายใต้บทบัญญัติเรื่องนี้ โดยทั่วไป กล่าวคือ ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิได้รับ ค่าสินไหมทดแทนเพราะผู้เช่าซื้อไม่ชำระหนี้ จนเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา เมื่อผู้ให้เช่าซื้อ บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อแล้วค้ำประกันจะขายที่ผู้ให้เช่าซื้อให้ไว้ย่อมสิ้นไป ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกค่าเช่าซื้อ ที่ค้างชำระเต็มจำนวนจนเป็นค่าตอบแทนการ โอนกรรมสิทธิ์ในรถเสมือนราคาไม่ได้คงมีสิทธิเรียก ได้เพียงค่าที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้รถของผู้ให้เช่าซื้อตลอดระยะเวลาที่ผู้เช่าซื้อยังครอบครองรถของผู้ให้เช่าซื้ออยู่เท่านั้น หากรถที่คืนมาเสียหายซึ่งผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบเนื่องจากการใช้รถโดยชอบ ผู้ให้เช่าซื้อก็มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อเหตุนั้นได้ สัญญาเช่าซื้อที่ว่าให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิ ได้รับเงินที่ยังค้างส่งเต็มจำนวน ทั้งให้ผู้เช่าซื้อรับผิดชอบในความเสียหายเนื่องจากเลิกสัญญาด้วยนั้น เป็นข้อสัญญาที่ระบุมความรับผิดชอบในการที่ผู้เช่าซื้อไม่ชำระหนี้ไว้ล่วงหน้าไม่ใช่ข้อสัญญาที่กำหนดค่าเช่าตามปกติหรือค่าใช้ทรัพย์สินโดยแท้แต่รวมราคาขายรถไว้ส่วนหนึ่งด้วย ข้อตกลงเช่นนี้จึงไม่ใช่ ข้อตกลงเป็นข้อกำหนดค่าตอบแทนในการใช้ทรัพย์สินไว้ล่วงหน้าแต่มีลักษณะเป็นการกำหนด เบี้ยปรับถ้าหากกำหนดไว้สูงเกินส่วนสารอาจลดลงเป็นจำนวนที่พอสมควรได้⁵³

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกัน ผู้ให้เช่าซื้อ ย่อมมีสิทธิ ดังนี้

1. สิทธิรับค่าเช่าซื้อที่รับชำระแล้ว
2. สิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระไม่ได้ คงเรียกได้แต่ค่าใช้ทรัพย์สินในระหว่างผู้เช่าซื้อครอบครองใช้ทรัพย์สินอยู่ตามมาตรา 391 วรรคสาม และค่าเสียหายอื่นตามมาตรา 391 วรรคท้าย ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5861/2545 ได้วางบรรทัดฐานไว้ว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 570 บัญญัติไว้เพียงว่าเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อพร้อมผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระ ค่าเช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิรับเงินที่ผู้ให้เช่าซื้อรับไว้และกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อเท่านั้น การที่ผู้ให้เช่าซื้อที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระค่าเช่าซื้อทั้งหมดในขณะที่ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิกลับเข้าครอบครองรถยนต์ ย่อมเป็นการ ใช้สิทธิเรียกร้องซ้ำซ้อนกัน ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อ ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนสัญญาเลิกกันได้ คงเรียกได้แต่ค่าใช้ทรัพย์สินตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อครอบครองทรัพย์สินอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 391 วรรคสาม และค่าเสียหายอื่นที่ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบเนื่องจาก ค่าเสียหายอันเกิดจากการใช้ทรัพย์สินโดยชอบ⁵⁴

⁵³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2511 (ประชุมใหญ่).

⁵⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5861/2545.

ดังนั้น ข้อตกลงตามสัญญาที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ ทั้งก่อนและหลังเลิกสัญญา รวมทั้งค่าเสียหายอื่น ๆ และดอกเบี้ยได้ จึงถือเป็นเบี้ยปรับ⁵⁵

2.5.2.3 สัญญาเลิกกันโดยคู่สัญญาต่างสมัครใจเลิกสัญญา

กรณีสัญญาเลิกกันโดยคู่สัญญาต่างสมัครใจเลิกสัญญากันนั้น อาจเกิดขึ้นได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

1. การเลิกสัญญานี้จะเกิดขึ้นได้จากกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อแต่ผู้ให้เช่าซื้อ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อสัญญาของการบอกเลิกสัญญาหรือปฏิบัติตามแต่ไม่ครบถ้วนถูกต้อง ตามเงื่อนไขหรือผู้ให้เช่าซื้อไม่ถึงกำหนดเวลาเป็นข้อสาระสำคัญของสัญญาซึ่งถือว่าผู้เช่าซื้อ ยังไม่ผิดสัญญาและสัญญาเช่าซื้อมีผลผูกพันผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาต้องปฏิบัติตามมาตรา 387 เสียก่อนแต่ผู้ให้เช่าซื้อกลับไปติดตามยึดรถคืนโดยผู้เช่าซื้อไม่ได้แย้งคัดค้านถือว่าคู่สัญญา ต่างสมัครใจเลิกสัญญากันโดยปริยาย สัญญาเช่าซื้อยอมเลิกกันนับแต่วันที่ยึดรถคืนและเป็นการเลิก สัญญาซึ่งมิใช่เป็นการเลิกสัญญากัน โดยผลของสัญญาเช่าซื้อเพราะเหตุผู้เช่าซื้อผิดนัดและผิดสัญญาเช่าซื้อแต่อย่างใด แต่เป็นกรณีที่สัญญาเลิกกันด้วยเหตุอื่นคู่สัญญาจึงไม่มีสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาเช่าซื้อต่อไปผู้ให้เช่าซื้อจะฟ้องเรียกค่า ขาดราคาส่วนที่ขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปยังขาดค่าเช่าซื้อหรือ ราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อส่วนที่ขาดอยู่และติดตาม โดยอาศัยข้อสัญญาตามสัญญาเช่าซื้อซึ่งระงับไปแล้ว ไม่ได้⁵⁶

2. กรณีผู้ให้เช่าซื้อผิดสัญญาไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อ ได้ก่อนที่ผู้เช่าซื้อจะผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อแต่ผู้เช่าซื้อไม่บอกเลิกสัญญาและผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่มีสิทธิ บอกเลิกสัญญาได้เพราะเป็นผู้ผิดสัญญาก่อน ต่อมามีการส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อแก่ผู้ให้เช่าซื้อ จึงเป็นกรณีที่ทั้งสองฝ่ายต่างสมัครใจใช้สิทธิเลือกสัญญาต่อกันถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกัน โดยปริยายคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำเป็นต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งกลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมตามมาตรา 391 วรรคหนึ่ง ผู้ให้เช่าซื้อต้องคืนเงินค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อชำระและเงินของซื้อรถยนต์ให้แก่ผู้เช่าซื้อ ส่วนผู้เช่าซื้อต้องใช้ค่าใช้จ่ายทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อตามมาตรา 391 วรรคสาม⁵⁷

⁵⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3213/2550.

⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1176/2541.

⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3745/2551.

2.5.2.4 กรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหาย

กรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหาย ถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกันตามมาตรา 567 ผลที่ตามมา คือ

1. เมื่อรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย สัญญาเช่าซื้อย่อมระงับไปนับแต่วันที่รถยนต์สูญหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 567 ผู้เช่าซื้อจึงไม่ต้องส่งมอบรถยนต์คันที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ แต่เมื่อปรากฏข้อตกลงตามสัญญาเช่าซื้อว่าในกรณีที่รถยนต์นั้นสูญหาย ผู้เช่าจะยอมชดใช้ค่ารถยนต์เป็นเงินจำนวนเท่ากับค่าเช่าซื้อส่วนที่เหลือที่ผู้เช่าจะต้องชำระทั้งหมดตามสัญญาเช่าซื้อทันที ถือว่าผู้เช่าซื้อได้ตกลงชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อกรณีนี้ไว้ด้วย อันเป็นการกำหนดความรับผิดชอบในการที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่ชำระหนี้ล่วงหน้ามีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งหากสูงเกินศาลชอบที่จะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383 วรรคแรก ส่วนค่าขาดประโยชน์ เมื่อรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายไปเป็นเหตุให้สัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้ว ผู้เช่าซื้อจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อ⁵⁸ ดังนั้น เมื่อผู้ให้เช่าซื้อฟ้องขอให้ส่งมอบรถ ได้ความว่ารถสูญหาย ศาลจะพิพากษาให้ส่งมอบรถไม่ได้ แม้จะมีคำขอ แต่ศาลย่อมมีอำนาจพิพากษาให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันชดใช้ค่าเสียหายตามสัญญาประกันภัยได้⁵⁹

2. ผู้ให้เช่าซื้อฟ้องขอให้ส่งมอบรถ ได้ความว่ารถสูญหาย พินาศพิพาทให้ชำระค่าเสียหายได้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 161/2546

3. รถสูญหายแต่ผู้เช่าซื้อเอาประกันไว้⁶⁰ ปัจจุบันมีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 กำหนดว่า “สัญญาที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภคต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่มีลักษณะหรือความหมายทำนองเดียวกันดังต่อไปนี้ ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบชำระค่าเช่าซื้อให้ครบถ้วนตามสัญญาในกรณีรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย ถูกทำลาย ถูกยึด ถูกอายัด หรือถูกริบ โดยมิใช่เป็นความผิดของผู้เช่าซื้อ เว้นแต่ค่าเสียหาย หรือเบี้ยปรับ หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความ หรือค่าอื่นใด เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัดตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันควร”⁶¹

⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5819/2550.

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4556/2547.

⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4819/2549.

⁶¹ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ข้อ 5 (4).

จากเงื่อนไขตามประกาศข้างต้น คดีมีข้อเท็จจริงว่ารถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายแล้ว ก่อนจะวินิจฉัยกำหนดค่าเสียหายต้องฟังข้อเท็จจริงให้เป็นยุติเสียก่อนว่ารถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายไปโดยเป็นความผิดของผู้เช่าซื้อหรือไม่เพื่อประกอบดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหาย เพราะมีจะนั้นย่อมไม่มีผลแตกต่างกัน (ตามแนวตรวจสอบออก หากรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์สูญหายโดยมิใช่ความผิดของผู้เช่าซื้อจะกำหนดให้รับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนลดน้อยลงกว่ากรณีที่สูญหายไปโดยเป็นความผิดของผู้เช่าซื้อ ยังไม่มีแนวคำพิพากษาฎีกาบรรทัดฐานไว้)⁶²

⁶² คู่มือการยกเว้นค่าพิพากษาคดีเช่าซื้อ ศาลอุทธรณ์

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดตามสัญญาเช่าซื้อ ของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายไทย หลักกฎหมายลักษณะสัญญาเช่าซื้อ การทำข้อตกลงระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อรถยนต์เกี่ยวกับการชำระค่าเช่าซื้อ และการเรียกค่าเสียหายและผลบังคับตามข้อตกลง และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับการฟ้องคดี การนำสืบ และภาระการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อกำหนดค่าเสียหาย พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 นอกจากนี้ ยังได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศอังกฤษ และเครือรัฐออสเตรเลีย ดังนี้

3.1 มาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายไทย

การเรียกค่าเสียหายนั้น ได้มีบัญญัติไว้อยู่ในกฎหมายหลายลักษณะของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นในกฎหมายลักษณะหนี้ สัญญา ละเมิด หรือในเอกเทศสัญญา แต่ละเรื่องก็ตาม ซึ่งในเบื้องต้นนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงหลักกฎหมายลักษณะสัญญาเช่าซื้อ และการทำข้อตกลงระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อรถยนต์เกี่ยวกับการชำระค่าเช่าซื้อ รวมถึงการเรียกค่าเสียหายและผลบังคับตามข้อตกลงดังกล่าว สำหรับในรายละเอียดของกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้บังคับกับการเรียกค่าเสียหายนั้น จะได้อธิบายในหัวข้อ 3.1.3 ต่อไป

3.1.1 หลักกฎหมายลักษณะสัญญาเช่าซื้อ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 วรรคแรกบัญญัติว่า “อันว่าเช่าซื้อ นั้น คือ สัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคร่าว” ซึ่งสามารถเห็นภาพของสัญญาเช่าซื้อได้ว่าการเช่าและการซื้อ แต่จะเป็นการเช่าตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยสัญญาเช่าทรัพย์สิน หรือเป็นการซื้อขายตามหลักเกณฑ์ของสัญญาซื้อขายหรือไม่เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาต่อไป

สำหรับการซื้อขายนั้น โดยหลักแล้วกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันทีที่ได้ตกลงทำสัญญาซื้อขาย¹ เพราะสัญญาซื้อขายเป็นสัญญาที่สมบูรณ์ด้วยความยินยอม โดยมีข้อยกเว้นที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อทันที ได้แก่

- (1) การซื้อขายที่มีเงื่อนไขบังคับก่อนหรือเงื่อนไขเวลาเริ่มต้นกำหนดไว้
- (2) การซื้อขายทรัพย์สินที่ยังไม่เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง
- (3) การซื้อขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่ยังต้องชั่ง ตวง วัด เพื่อรู้ราคา
- (4) การซื้อขายที่มีข้อตกลงในลักษณะของการใช้เสรีภาพหน่วยงานหนึ่งยวกรรมสิทธิ์ไว้

นอกจากนั้น การซื้อขายอาจเกิดขึ้นด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนของการทำคำเสนอและคำสนองที่ถูกต้องตรงกันเหมือนเช่นสัญญาธรรมดา หรืออาจเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนของการทำคำมั่นว่าจะซื้อหรือจะขายก็ได้ ผู้ทำคำมั่นได้ยอมผูกพันตนเองเพียงฝ่ายเดียว เพราะคำมั่นเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวที่ผูกพันให้คำมั่น การที่มาตรา 454 กล่าวถึงคำมั่นว่าจะซื้อหรือจะขายนั้น มิได้หมายความว่าต่างฝ่ายต่างให้คำมั่นกัน ฝ่ายหนึ่งให้คำมั่นว่าจะซื้อ อีกฝ่ายให้คำมั่นว่าจะขายในทรัพย์สินสิ่งเดียวกัน มิฉะนั้นจะกลายเป็นสัญญา นอกจากสัญญาซื้อขายจะเกิดโดยผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนของการให้คำมั่นไว้ก่อนว่าจะซื้อหรือจะขายแล้ว สัญญาซื้อขายยังอาจเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนของสัญญาจะซื้อจะขายอีกด้วย ซึ่งสัญญาจะซื้อจะขายก็คือสัญญาที่ก่อให้เกิดหนี้ คือ บุคคลสิทธิระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย คือ หนี้กระทำการในการตกลงทำสัญญาอีกฉบับหนึ่ง เรียกว่า สัญญาซื้อขายเด็ดขาด กรณีของสัญญาซื้อขายผ่อนส่งนั้นก็เป็นสัญญาซื้อขายอย่างหนึ่ง ดังนั้น เมื่อเป็นสัญญาซื้อขาย โดยหลักแล้วกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันทีตามมาตรา 458 และถ้าหากเกิดภัยพิบัติใด ๆ ขึ้น กับตัวทรัพย์สินที่ซื้อขาย ผู้ที่ต้องรับภาระความเสี่ยงภัยนั้นก็คือ ผู้ซื้อ ในฐานะที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ในกรณีที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่โอนไปจนกว่าผู้ซื้อจะชำระราคาครบถ้วนนั้น ก็เป็นเพียงความประสงค์ของคู่สัญญาที่ได้กำหนดไว้เช่นนั้นเท่านั้น และเมื่อสิ่งที่คู่สัญญากำหนดไว้นั้นผิดแผก

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 458.

แตกต่างจากที่มาตรา 458 กำหนดไว้ การตกลงนี้ใช้ได้ เพราะมาตรา 458 นั้นมิใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ดังนั้น การตกลงผิดแผกแตกต่างจากมาตรา 458 จึงสามารถที่จะกระทำได้²

ในส่วนของสัญญาเช่าทรัพย์สินนั้น วัตถุประสงค์ของสัญญา คือ การที่คู่สัญญาฝ่ายผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สิน โดยให้ค่าตอบแทนแก่คู่สัญญาฝ่ายผู้ให้เช่า ดังนั้น ในส่วนของสัญญาเช่าทรัพย์สินจึงก่อให้เกิดหนี้ซึ่งเป็นบุคคลสิทธิระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่า หลักของผู้เช่าคือ การชำระค่าเช่าและการใช้สอยทรัพย์สินที่เช่าโดยชอบ ตลอดจนการดูแลรักษาทรัพย์สินนั้นให้อยู่ในสภาพเดียวกับที่ได้รับมา ส่วนผู้ให้เช่าก็มีหนี้หลัก คือ หนี้ที่จะต้องให้ผู้เช่าได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น³ โดยเริ่มตั้งแต่การส่งมอบ การบำรุงรักษา การซ่อมแซมใหญ่ เป็นต้น

3.1.1.1 ลักษณะของการเช่าซื้อ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของมาตรา 572 จะเห็นได้ว่าสัญญาเช่าซื้อมีลักษณะ ดังนี้⁴

(ก) เป็นสัญญา จึงต้องนำหลักเกณฑ์ทั่วไปของสัญญามาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับหลักเกณฑ์เฉพาะของสัญญาเช่าซื้อ

(ข) เป็นสัญญาต่างตอบแทน ทั้งผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อต่างเป็นเจ้าของหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน โดยผู้ให้เช่าซื้อเป็นเจ้าหนี้ มีสิทธิที่จะได้รับค่าเช่าซื้อ ในด้านนี้ผู้เช่าซื้อจึงมีสิทธิในการได้ใช้สอยและครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อและหน้าที่ในการชำระค่าเช่าซื้อ และได้กรรมสิทธิ์เมื่อชำระค่าเช่าครบตามงวดตามสัญญา ส่วนผู้ให้เช่าซื้อยอมมีหนี้หรือหน้าที่ที่จะต้องทำให้ผู้เช่าซื้อได้ใช้ทรัพย์สิน และได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าว เมื่อชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วน

(ค) มีวัตถุประสงค์แบบผสม การมีวัตถุประสงค์แบบผสม หมายถึง การผสมระหว่างสัญญาเช่าและค้ำประกันว่าจะขายเข้าด้วยกันเป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้น การปรับใช้หลักเกณฑ์ของกฎหมายจึงต้องปรับใช้ในเรื่องของสัญญาเช่าทรัพย์สินและในเรื่องของค้ำประกันว่าจะขายด้วย เพราะบทบัญญัติในเรื่องสัญญาเช่าซื้อเองที่มีอยู่เพียง 3 มาตราเท่านั้น ไม่อาจเพียงพอ

(ง) มีแบบที่กฎหมายบังคับ เนื่องจากเพียงการแสดงเจตนายินยอมเข้าทำสัญญากันระหว่างผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อนั้น ไม่ทำให้สัญญาสมบูรณ์ สัญญาเช่าซื้อต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 572 วรรคสอง คือ จะต้องทำเป็นหนังสือระหว่างคู่สัญญา

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 151.

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537.

⁴ คำอธิบายเช่าทรัพย์สิน-เช่าซื้อ (น. 168). เล่มเดิม.

3.1.1.2 องค์ประกอบของสัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อ ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. คู่สัญญา คือ ผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ โดยผู้ให้เช่าซื้อ ไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์มาแต่แรก เพียงแต่ต้องอยู่ในฐานะที่จะโอนกรรมสิทธิ์ให้ได้ เพราะวัตถุประสงค์ของสัญญาเช่าซื้อ คือ การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อ เมื่อผู้เช่าซื้อชำระเงินครบถ้วนตามสัญญา

2. วัตถุประสงค์ของสัญญา แยกได้ในส่วนของฝ่ายผู้เช่าซื้อ ที่ได้ใช้สอยทรัพย์สินที่เช่าซื้อระหว่างสัญญา โดยชำระค่าเช่าซื้อเป็นงวดตามสัญญาให้แก่ฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อเป็นการตอบแทนเสมือนการเช่าทรัพย์สิน แต่มีวัตถุประสงค์ในการโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นเมื่อผู้เช่าซื้อผ่อนชำระค่าเช่าซื้อครบตามสัญญาแล้ว โดยฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ในส่วนนี้ เป็นลักษณะการเช่าพร้อมค้ำประกันว่าจะขาย สำหรับความคาดหวังว่าจะโอนกรรมสิทธิ์อันเกิดขึ้นพร้อมกับค้ำประกันว่าจะขายนี้ ค้ำประกันของเจ้าของว่าจะขายจะต้องให้พร้อมกันกับการเช่า มิฉะนั้นแล้วค้ำประกันจะกลายเป็นอีกส่วนหนึ่งที่แยกออกจากสัญญาเช่าทรัพย์สินและสัญญานั้นก็จะมีลักษณะเป็นเพียงสัญญาเช่าทรัพย์สินธรรมดา มิใช่สัญญาเช่าซื้อ⁵

สำหรับเงินค่าเช่าซื้อ ต้องมีการชำระเป็นงวด ๆ ถ้าชำระเป็นครั้งหนึ่งคราวเดียวเงินนั้นก็ไม่ใช่ค่าเช่าซื้อ อันจะมีผลทำให้สัญญานั้นไม่ใช่สัญญาเช่าซื้อ ไปด้วย เพราะไม่เข้ากับลักษณะของสัญญาเช่าซื้อตามมาตรา 572 แต่กลับกลายเป็นสัญญาซื้อขาย และในการกำหนดค่าเช่าซื้อเป็นงวด ๆ นี้ กำหนดโดยคำนึงถึงราคาของตัวทรัพย์สินว่าถ้าขายทรัพย์สินนั้นควรมีราคาเท่าไรหรือเรียกว่าเงินลงทุนสำหรับผู้ให้เช่าซื้อแล้วนำราคาดังกล่าวรวมกับดอกเบี้ยแล้วจึงนำมาเฉลี่ยเป็นรายงวดตามระยะเวลาที่ตกลงกันว่าจะชำระค่างวดเป็นเวลาเท่าใด โดยในแต่ละงวดจะต้องมาบวกภาษีมูลค่าเพิ่มเข้าไปในยอดที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระด้วย ซึ่งการกำหนดราคาเช่าซื้อนี้ได้กล่าวไว้แล้วอย่างละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ 2.5.1.1 เรื่องหลักการในการกำหนดค่าเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ

3. เจตนา ต้องพิจารณาว่าสัญญาเช่าซื้อ ในฐานะที่เป็นสัญญาเกิดจากเจตนาเสนอและสนองถูกต้องตรงกันระหว่างคู่สัญญาตามกระบวนการในการก่อเจตนา และเจตนา นั้นต้องแสดงออกมาภายนอก โดยตรงกับในใจจริง ไม่เกิดจากเจตนาซ่อนเร้นที่อีกฝ่ายรู้ เจตนาลวงนิติกรรมอำพรางหรือความสำคัญในสาระสำคัญ และเจตนาที่เกิดขึ้นจะต้องไม่วิปริต เพราะกลฉ้อฉลถูกข่มขู่ หรือความสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินอีกด้วย

⁵ คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์สิน-เช่าซื้อ (น. 174). เล่มเดิม.

4. แบบของนิติกรรมเช่าซื้อ ซึ่งในที่นี้หมายถึงแบบตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดไว้ว่า “สัญญาเช่าซื้อ จะต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะตกเป็นโมฆะ”⁶ อันเป็นการกำหนดแบบที่กฎหมายบังคับไว้โดยเฉพาะ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงความสมบูรณ์ของสัญญาเช่าซื้อที่จะต้องทำเป็นหนังสือ โดยหลักตามมาตรา 9 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุคคลผู้จะต้องทำเป็นหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง ดังนั้น สัญญาเช่าซื้อจึงอาจเป็นตัวพิมพ์ก็ได้ เป็นการเขียนด้วยลายมือบุคคลอื่นที่มีใช้คู่สัญญาก็ได้⁷ ซึ่งต้องแสดงสาระสำคัญของความเป็นสัญญาเช่าซื้อตามมาตรา 572 โดยสภาพ เช่น สาระสำคัญเกี่ยวกับคู่สัญญา ตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญา จำนวนเงินค่าเช่าซื้อ การชำระค่าเช่าซื้อ และจำนวนงวดที่จะชำระ ถึงอย่างไรก็ตาม สัญญาเช่าซื้อจะต้องมีการลงลายมือชื่อคู่สัญญาทั้งผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อครบถ้วนขณะทำสัญญา

3.1.1.3 ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้เช่าซื้อ

ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้เช่าซื้อ อันเป็นผลมาจากการปฏิบัติผิดสัญญาเช่าซื้อเกิดขึ้นได้ในหลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นกรณีการผิดนัดชำระหนี้ หรือกรณีการปฏิบัติผิดสัญญาในข้อที่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะขออธิบายความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบในการชำระค่าเช่าซื้อ

เมื่อมีการจัดทำสัญญาเช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อมีความผูกพันตามคำมั่นของตนเองที่ได้ให้ไว้แก่ผู้เช่าซื้อว่าจะขายทรัพย์สินหรือว่าจะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าซื้อ โดยเงื่อนไขที่ว่าผู้เช่าซื้อได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้คราวตามข้อสัญญา ดังนั้น หากผู้เช่าซื้อในฐานะคู่สัญญาปฏิบัติผิดสัญญา โดยการผิดนัดชำระหนี้ จะก่อให้เกิดความรับผิดชอบในการชำระค่าเช่าซื้อ ซึ่งการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้ จะส่งผลทำให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิได้การบอกเลิกสัญญาได้ โดยบทบัญญัติกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดไว้ว่า ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน เจ้าของทรัพย์สิน (ผู้ให้เช่าซื้อ) จะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้น บรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิรับเป็นของผู้ให้เช่าซื้อเสียได้ และผู้ให้เช่าซื้อชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย⁸ และต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. 2543 คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ได้มีประกาศ เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2543 โดยที่แก้ไขให้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคมากขึ้น เพื่อให้จะได้ไม่ถูกเอาเปรียบเหมือนเมื่อก่อน และได้กำหนดสิทธิบอกเลิกสัญญาในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 วรรคสอง.

⁷ คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์สิน-เช่าซื้อ (น. 178). เล่มเดิม.

⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574.

3 งวดติด ๆ กัน ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวทวงถามให้ชำระค่างวดที่ค้างอย่างน้อย 30 วัน หากผู้ให้เช่าซื้อเพิกเฉย ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะบอกเลิกสัญญาได้

2. ความรับผิดในค่าเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญาเช่าซื้อ

ความรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญาเช่าซื้อนั้น นอกจากกรณีของการผิดนัดชำระหนี้แล้ว ยังมีกรณีของการที่ผู้เช่าซื้อปฏิบัติผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญอีกด้วย ซึ่งโดยหลักแล้วการปฏิบัติผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญนี้ มักจะเป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อปฏิบัติผิดเงื่อนไขในการใช้ทรัพย์สิน ซึ่งในกรณีที่ผู้เช่าซื้อใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยมิชอบ หรือไม่สงวนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หากทำให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือบุคคลใด ๆ หรือกับทรัพย์สินของบุคคลใด ๆ อันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หรือเพราะเหตุจากการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในทุกกรณี แม้อันเหตุอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สิน หรือในเหตุสุดวิสัย ไม่ว่าความเสียหายจะเกิดจากความผิดของผู้เช่าซื้อหรือบุคคลที่ผู้เช่าซื้ออนุญาตให้ใช้ หรือรู้เห็นเป็นใจให้ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วยหรือไม่ก็ตาม ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดในความเสียหายดังกล่าว เพราะถือว่าเป็นความผิดของผู้เช่าซื้อ และในกรณีที่ผู้เช่าซื้อปฏิบัติผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญนี้ กฎหมายกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ และถ้าเป็นเช่นนั้น บรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิรับเป็นของผู้ให้เช่าซื้อเสียได้และผู้ให้เช่าซื้อชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย

3. ความรับผิดในเบี้ยปรับ

ตามที่ได้อธิบายไปแล้วในบทที่ 2 ว่า “เบี้ยปรับ” คือ ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนความเสียหายซึ่งคู่สัญญากำหนดไว้ล่วงหน้า โดยลูกหนี้ให้สัญญาว่า ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควร ให้เจ้าหนี้รับหรือเรียกเอาเบี้ยปรับนั้นได้ โดย “เบี้ยปรับ” ถือเป็นค่าเสียหายพิเศษประเภทหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากมีข้อสัญญากำหนดเงื่อนไขว่า ลูกหนี้จะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับเมื่อตนไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ให้ถูกต้อง หรือปฏิบัติผิดสัญญาในข้อที่เป็นสาระสำคัญ ดังนั้น โดยสภาพของเบี้ยปรับจึงมีลักษณะเป็นการกำหนดค่าเสียหายล่วงหน้าในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) แก่ลูกหนี้ที่กระทำความผิดสัญญาโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเสียหายแท้จริงที่เจ้าหนี้ได้รับ ซึ่งจะแตกต่างจากกรณีของค่าเสียหายโดยทั่ว ๆ ไป ที่ศาลจะต้องพิจารณาจากความเสียหายแท้จริงที่เจ้าหนี้จะได้รับ โดยความรับผิดในเบี้ยปรับอันเกิดจากกรณีของการผิดสัญญานั้น จะขึ้นอยู่กับข้อตกลงในสัญญาที่ผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อได้จัดทำขึ้นว่ามีการกำหนดเงื่อนไขในการชำระเบี้ยปรับกันไว้อย่างไรบ้าง ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละสัญญา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย โดยรายละเอียดข้อกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดในเรื่องเบี้ยปรับนั้น ผู้วิจัยจะขออธิบายตัวอย่างในหัวข้อ 3.1.2 ต่อไป

3.1.2 การทำข้อตกลงระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อรถยนต์เกี่ยวกับการชำระค่าเช่าซื้อ และการเรียกค่าเสียหายและผลบังคับตามข้อตกลง

จากหลักเสรีภาพและศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา เมื่อผู้เช่าซื้อที่เป็นผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ให้เช่าซื้อ หรือคู่สัญญาได้เข้าทำสัญญาเช่าซื้อต่อกันแล้วตามเจตนา ถือว่านิติกรรมหรือสัญญาที่ได้ทำต่อกันนั้นมีความสมบูรณ์สามารถบังคับใช้ได้โดยชอบ โดยไม่ได้ คำนึงว่า ผู้ใดจะเป็นผู้เสียเปรียบหรือได้เปรียบเพราะถือว่าเป็นเสรีภาพของคู่สัญญาในการแสดง เจตนาเข้าทำสัญญากัน โดยสมัครใจจึงต้องยึดถือตามหลักเสรีภาพและศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดง เจตนา และจากหลักกฎหมายนี้จึงเป็นเหตุให้ผู้บริโภคซึ่งได้ทำสัญญากับผู้ประกอบการจึงตกเป็น ฝ่ายเสียเปรียบหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการเข้าทำสัญญาสำเร็จรูปเพราะทางผู้กำหนด ข้อสัญญาเป็นฝ่ายผู้ประกอบการซึ่งโดยสภาพสภาพการณ์ก็เป็นฝ่ายได้เปรียบในความพร้อมทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจความรู้ความชำนาญรวมถึงการเทคโนโลยีที่ทันสมัย เมื่อมีการทำสัญญา ไปแล้วนิติกรรมนั้นจึงมีความสมบูรณ์ ผู้เช่าซื้อจะปฏิเสธการปฏิบัติตามสัญญาไม่ได้ หากได้เข้าทำ สัญญาด้วยใจสมัครจึงเป็นข้อที่ไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่าสัญญาไม่เป็นธรรมเพราะหลักนี้

จากหลักดังกล่าวจึงทำให้การทำสัญญาเช่าซื้อระหว่างผู้เช่าซื้อกับผู้ให้เช่าซื้อที่มีความ สมบูรณ์และสามารถบังคับใช้ได้ตามข้อสัญญาที่ได้แสดงเจตนาต่อกันไว้ระหว่างคู่สัญญา ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งจะยกข้อได้เปรียบหรือเสียเปรียบมาเป็นข้ออ้างหรือปฏิเสธการปฏิบัติตามสัญญาหาได้ไม่ ซึ่งโดยทั่วไปการซื้อรถยนต์ในระบบเช่าซื้อ จะมีผู้ขายรถยนต์ส่วนใหญ่ทำการกำหนดเงื่อนไข ร่วมกับสถาบันการเงินไว้ก่อนแล้ว ในรูปแบบของรายการส่งเสริมการขายโดยจะมีการเสนอ ราคาพร้อมทั้งเงินค่างวด อัตราดอกเบี้ย และจำนวนเงินผ่อนต่องวดไว้เรียบร้อยแล้ว

ขั้นตอนการเข้าทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์นั้น โดยส่วนใหญ่ฝ่ายผู้เช่าซื้อจะติดต่อกับ ผู้ประกอบการ โดยผ่านบริษัทเจ้าของรถยนต์ หรือตัวแทนที่ขายรถยนต์ให้แล้ว ซึ่งผู้เช่าซื้อที่ต้องการ ซื้อรถยนต์จะต้องทำใบเสนอขอเช่าซื้อ ดังมีรายละเอียดที่ต้องแจ้งแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ดังนี้

- (1) รายละเอียดรถยนต์ที่ต้องการซื้อ เช่น ประเภทรถ ยี่ห้อ ปีที่ผลิต
- (2) รายละเอียดเรื่องราคา การกำหนดเงื่อนไข การชำระเงิน เช่น ราคารถ เงินสด เงินชำระครั้งแรก (เงินค่างวด) เงินสดคงเหลือ ราคาเช่าซื้อ จำนวนเงินผ่อนชำระ จำนวนเงินผ่อน ชำระต่องวด วันที่ชำระงวดแรก กำหนดการชำระงวดต่อไป และวิธีการชำระเงิน เป็นต้น
- (3) รายละเอียดการขอประกันภัย เช่น บริษัทประกันภัย ประเภทประกันภัย จำนวน เงินทุนประกัน ค่าเบี้ยประกันปีละ ชื่อผู้รับแจ้ง
- (4) รายละเอียดส่วนตัวผู้เช่าซื้อ เช่น ชื่อ-สกุล อายุ อาชีพ บัตรประชาชน ที่อยู่ตาม ทะเบียนบ้าน ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน และเบอร์โทรศัพท์

(5) แผนที่ที่อยู่อาศัยของผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกัน

ทั้งนี้ ในผู้ประกอบการให้เช่าซื้อหลายรายจะมีรายละเอียดการคำนวณจำนวนเงินที่ต้องการผ่อนต่องวดและภาษีมูลค่าเพิ่มที่ต้องเสียให้ผู้ขอเช่าซื้อเห็นอย่างชัดเจน ซึ่งเมื่อกรอกรายการในเอกสารครบถ้วนแล้ว ผู้ขอเช่าซื้อต้องลงชื่อในเอกสารพร้อมมอบหลักฐานประกอบ คือ

1. สำเนาบัตรประชาชนผู้ขอเช่าซื้อ
2. สำเนาบัตรประชาชนผู้ค้ำประกัน
3. สำเนาทะเบียนบ้านผู้ขอเช่าซื้อ
4. สำเนาทะเบียนบ้านผู้ค้ำประกัน
5. Bank Statement
6. ใบรับรองเงินเดือน
7. อื่นๆ

เมื่อได้รับเอกสารหลักฐานดังกล่าวแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะนำหลักฐานเหล่านี้ไปตรวจสอบข้อมูลต่อไปแล้วจะแจ้งให้ผู้เสนอขอเช่าซื้อทราบผลการอนุมัติสินเชื่อภายหลัง⁹

ขั้นตอนการทำสัญญาเช่าซื้อนั้น เมื่อผู้ให้เช่าซื้อได้รับใบเสนอขอเช่าซื้อ และได้รับอนุมัติแล้ว จะเรียกผู้เช่าซื้อเพื่อทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ จะได้มาจากใบคำเสนอขอเช่าซื้อ และกรณีที่มีผู้ค้ำประกันก็ต้องทำหนังสือสัญญาค้ำประกันด้วย โดยผู้ให้เช่าซื้อยังไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่ให้เช่าซื้อในขณะที่ทำสัญญา เพียงแต่ต้องอยู่ในวิสัยที่จะส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้เช่าซื้อตามเวลาที่ตกลงกันได้ และสามารถโอนสิทธิ์ในรถยนต์ที่เช่าซื้อได้หากมีการชำระค่าซื้อจนครบสัญญา ซึ่งรายละเอียดของข้อกำหนดในสัญญาเช่าซื้อจะมีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญากำหนดบังคับในรายละเอียดดังกล่าวเอาไว้ โดยจะได้กล่าวในหัวข้อ 3.1.3.4 ต่อไป

ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอแนะนำตัวอย่างสัญญาเช่าซื้อที่เป็นแบบมาตรฐาน ซึ่งมีข้อมูลครบถ้วน ดังนี้

⁹ จาก ปัจจัยในการคัดเลือกลูกหนี้ที่มีคุณภาพของสินเชื่อรถยนต์ใหม่ (รายงานผลการวิจัย) (น. 84 - 87), โดย นิภาพรณ พงษ์ชัยธรรม, 2545, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ตัวอย่างสัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเลขที่

สัญญานี้ทำขึ้นเมื่อวันที่ ณ ตั้งอยู่เลขที่

ระหว่าง.....ผู้ให้เช่าซื้อ โดย..... ผู้รับมอบอำนาจตามหนังสือมอบอำนาจ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ธนาคาร” ฝ่ายหนึ่ง กับ นาย/นาง/นางสาว/.....อายุ.....ปี (คู่สมรสชื่อ.....) หมายเลขอ้างอิง.....(เลขบัตรประจำตัวประชาชนหรือเลขทะเบียนนิติบุคคล) อยู่บ้านเลขที่ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ผู้เช่าซื้อ” อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงทำสัญญากันดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ธนาคารตกลงให้เช่าซื้อ และผู้เช่าซื้อตกลงเช่าซื้อทรัพย์สิน (ซึ่งให้หมายความรวมถึงส่วนควบ อุปกรณ์ อะไหล่ ส่วนที่นำมาเปลี่ยนหรือติดตั้งเพิ่มเติม สร้างขึ้น หรือนำมาติดตั้งเข้ากับทรัพย์สินดังกล่าวด้วย) ตามรายละเอียดและราคาทรัพย์สิน รวมทั้งวิธีการคำนวณค่าเช่าซื้อ เงื่อนไขการชำระค่าเช่าซื้อและการกำกับกันดังต่อไปนี้ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกทรัพย์สินดังกล่าวว่า “ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ”

(ก) รายละเอียดและราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ระบุถึง ยี่ห้อ..... แบบ..... รุ่นปี ค.ศ..... สี..... เลขทะเบียน..... หมายเลขตัวถัง..... หมายเลขเครื่องยนต์.....สภาพ ใหม่ หรือ ใช้นแล้ว ระยะทางที่ได้ใช้แล้วอายุการใช้งาน.....ปี.....เดือน.....วันภาระผูกพัน (ถ้ามี) ราคาเงินสดรวมภาษีมูลค่าเพิ่ม.....บาท เงินล่วงหน้ารวมภาษีมูลค่าเพิ่มบาท ราคาเงินสดหลังหักด้วยเงินชำระล่วงหน้าคงเหลือบาท

(ข) รายละเอียดวิธีการคำนวณค่าเช่าซื้อ เงื่อนไขการชำระค่าเช่าซื้อ และการกำกับกัน

(1) รายละเอียดวิธีการคำนวณค่าเช่าซื้อ

(1.1)	เงินลงทุนจำนวน บาท (ไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)
(1.2)	อัตราดอกเบี้ยคงที่ (Flat Interest Rate) เท่ากับอัตราร้อยละ ต่อปี
(1.3)	อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Effective Interest Rate) เท่ากับอัตราร้อยละ ต่อปี
(1.4)	ระยะเวลาในการเช่าซื้อ เดือน
(1.5)	รวมดอกเบี้ย (ข้อ 1.1 x ข้อ 1.2 x (ข้อ 1.4 หาร 12)) จำนวน บาท (ไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)
(1.6)	รวมมูลค่าเช่าซื้อทั้งสิ้น (ข้อ 1.1 + ข้อ 1.5) จำนวน บาท (ไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)
(1.7)	จำนวนเงินค่าเช่าซื้องวดละ (ข้อ 1.6 หาร ข้อ 1.4) บาท (ไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม)
(1.8)	ค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม (7%) สำหรับค่าเช่าซื้อในแต่ละงวด บาท
(1.9)	รวมเป็นเงินค่าเช่าซื้องวดละ (ข้อ 1.7 + ข้อ 1.8) บาท

ทั้งนี้ “อัตราดอกเบี้ยคงที่” หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้อย่างคงที่โดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงไปตามจำนวนเงินลงทุนที่เปลี่ยนแปลงหรือตามเวลาที่ผ่านไป และ “อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง” หมายถึง อัตราคิดลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่ผู้เช่าซื้อจะจ่ายในอนาคตเท่ากับเงินลงทุน

(2) เงื่อนไขการชำระค่าเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อตกลงชำระค่าเช่าซื้อตามข้อ 1.(ข)(1)(1.9) ข้างต้น ให้แก่ธนาคารเป็นงวดรายเดือน รวมทั้งสิ้นงวด เป็นจำนวนเงินงวดละ.....บาท โดยชำระภายในวันที่ ของแต่ละงวด เริ่มชำระงวดแรกวันที่ ทั้งนี้ ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระหนี้ทั้งหมดให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา เดือน นับแต่วันทำสัญญานี้ อนึ่ง ผู้เช่าซื้อตกลงยอมรับว่า ในขณะที่ขณะหนึ่งก็ตาม หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า อัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้เช่าซื้อจะต้องเสียให้แก่ธนาคารตามสัญญานี้ และ/หรือที่จะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกันต่อไป (ถ้ามี) มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลง ธนาคารมีสิทธิปรับเปลี่ยนค่าเช่าซื้อตามสัญญานี้เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ โดยเพียงแต่ธนาคารแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบเท่านั้น เพื่อให้การชำระค่าเช่าซื้อเสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ดังกล่าวข้างต้น

(3) การกำกับกัน (ถ้ามี)

ตัวอย่างสัญญาเช่าซื้อข้างต้น เป็นเพียงหน้าสัญญาเช่าซื้อที่ถูกควบคุมโดยประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา แต่ปัญหาจะมีอยู่ในส่วนต่อของสัญญาที่เป็นส่วนของข้อกำหนดหน้าที่ของคู่สัญญาแต่ละฝ่าย และความรับผิดชอบ ซึ่งความรับผิดชอบจะถูกเบนน้ำหนักมาในฝ่ายลูกหนี้ผู้เช่าซื้อเสียเป็นส่วนใหญ่

สำหรับกรณีการทำข้อตกลงในการเรียกค่าเสียหายนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องที่ไม่อาจแยกออกจาก การทำข้อตกลงในเรื่องเบี้ยปรับได้อย่างชัดเจนนัก เนื่องจากเบี้ยปรับก็ถือเป็นค่าเสียหายอยู่ด้วย ส่วนหนึ่ง แต่เนื่องจากเบี้ยปรับเป็นเรื่องที่คู่สัญญาจะต้องตกลงกันเอาไว้ในขณะที่ทำสัญญาว่าจะมี การชำระให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเมื่อคนทำผิดสัญญาไม่ชำระหนี้ หรือไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องสมควร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 379 แต่ในส่วนของค่าเสียหายแม้ไม่ได้มีการตกลง กันเอาไว้ แต่เป็นสิ่งที่คู่สัญญาได้รับความเสียหายจริงก็อาจเรียกร้องเอาจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ที่เป็นฝ่ายผิดได้ โดยความเสียหายเป็นฐานการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น จะต้อง เป็นผลโดยตรงจากการไม่ชำระหนี้ หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเกิดความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว หรือจะเป็นความเสียหายที่จะได้รับในอนาคต เป็นกำไรหรือขาดทุนซึ่งต้องพิจารณาว่าหนี้หนี้เป็น หนี้ที่มีวัตถุประสงค์ในการทำให้เกิดกำไรหรือไม่ แม้จะเป็นเพียงการคาดเห็นหรือควรได้คาดเห็นว่า จะได้กำไรก็ตาม เมื่อความเสียหายนั้นไม่ไกลกว่าเหตุตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ และผล หรือผลโดยตรงอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ซึ่งจะต้องอยู่บนฐาน ของสัญญา กรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามิมีปัญหาทำให้เกิดการตีความที่ไม่ชัดเจนอยู่มากกว่า ความเสียหายใด เป็นความเสียหายที่แท้จริง และความเสียหายใดถือเป็นกรณีของเบี้ยปรับ ซึ่งผลของการพิจารณาให้ ชดใช้ความเสียหายดังกล่าวจะต่างกัน โดยอาจแยกพิจารณาได้ตามกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะระบุไว้ให้เห็นว่าส่วนใดเป็นเบี้ยปรับในข้อตกลงตามสัญญา และส่วนใดเป็นค่าเสียหาย ที่คู่สัญญาจะเรียกจากกันได้

3.1.2.1 ข้อตกลงในการชำระหนี้ค่าเช่าซื้อ

ข้อตกลงในการชำระหนี้ค่าเช่าซื้อนั้น โดยทั่วไปแล้วจะมีการกำหนดไว้ ดังนี้ คือ การชำระค่าเช่าซื้อ¹⁰

ผู้เช่าซื้อตกลงชำระค่าเช่าซื้อของทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ธนาคารตามเงื่อนไขการชำระค่าเช่าซื้อที่กำหนดไว้ และผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องชำระ “ภาษีมูลค่าเพิ่ม” สำหรับเงิน จำนวนใด ๆ ตามสัญญานี้ ตามอัตราที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ และ/หรือ ที่จะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงต่อไปในภายหน้าให้แก่ธนาคารด้วย

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อมีความประสงค์จะขอชำระเงินค่าเช่าซื้อตามสัญญานี้ทั้งหมด ในคราวเดียว โดยไม่ผ่อนชำระค่าเช่าซื้อเป็นงวดเพื่อปิดบัญชีค่าเช่าซื้อ ธนาคารตกลงให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของดอกเบี้ยเช่าซื้อที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ โดยคิดคำนวณ ตามมาตรฐานการบัญชีว่าด้วย เรื่อง สัญญาเช่า ตามที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี

¹⁰ ตัวอย่างข้อกำหนดการชำระค่าเช่าซื้อ จากสัญญาเช่าซื้อของธนาคารแห่งหนึ่ง

ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชีกำหนดและปรับปรุงมาตรฐานการบัญชี เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการจัดทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีและกฎหมายอื่น

กรณีและผู้เช่าซื้อผิดนัด ไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามกำหนด ผู้เช่าซื้อตกลงชำระเบี้ยปรับของค่าเช่าซื้อที่ผิดนัดให้แก่ธนาคารนับแต่วันถึงกำหนดชำระค่าเช่าซื้องวดนั้น ๆ จนถึงวันชำระค่าเช่าซื้องวดดังกล่าวครบถ้วน และหากธนาคารต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าธรรมเนียมค่าภาษี หรือค่าใช้จ่ายใด ๆ แทนในนามผู้เช่าซื้อหรือในนามธนาคาร ซึ่งผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องชำระตามกฎหมายหรือตามสัญญา ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระคืนให้แก่ธนาคารพร้อมเบี้ยปรับในต้นเงินจำนวนที่ธนาคารไม่จ่ายไป นับแต่วันที่ธนาคารได้จ่ายแต่ละรายการเป็นต้นไป จนถึงวันชำระเงินดังกล่าวคืนให้แก่ธนาคารจนครบถ้วน

ทั้งนี้ เบี้ยปรับที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระให้แก่ธนาคารตามที่ระบุไว้ในสัญญานี้ ผู้เช่าซื้อตกลงชำระให้แก่ธนาคารในอัตราเท่ากับอัตรา MRR บวกด้วย ร้อยละ 10 (สิบ) ต่อปี และเบี้ยปรับดังกล่าว ธนาคารจะเรียกให้ผู้เช่าซื้อชำระทันทีหรือรวมเรียกเก็บเมื่อผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้องวดสุดท้ายก็ได้ และให้ถือว่าธนาคารได้สงวนสิทธิ์เรียกปรับดังกล่าวไว้แล้วในเวลารับชำระหนี้ โดย “อัตรา MRR” หมายถึง อัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย (Minimum Retail Rate) ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งให้มีผลใช้บังคับโดยเปลี่ยนแปลงไปตามที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ประกาศและใช้บังคับ

สำหรับในเรื่องข้อตกลงในการชำระหนี้ค่าเช่าซื้อนั้น เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4279/2551 พิพากษาไว้มีใจความว่า “คำฟ้อง ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลที่มีภูมิลำเนาเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่” ดังนั้น คำฟ้องของโจทก์จึงอาจเสนอต่อศาลได้สองศาลขึ้นไป คือศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลและศาลที่มีภูมิลำเนาเกิดขึ้น ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เมื่อสำนักงานของโจทก์เป็นสถานที่ที่ภูมิลำเนาเกิดขึ้น โจทก์จึงฟ้องจำเลยที่ 2 ต่อศาลจังหวัดสระบุรีได้ ข้อตกลงที่ให้ฟ้องคดีที่ศาลแพ่งนั้น จึงขัดต่อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ไม่อาจใช้บังคับได้สัญญาเช่าซื้อที่มีข้อตกลงว่า ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวดหนึ่งงวดใดถือว่าสัญญาเลิกกันทันที โดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อน จำเลยที่ 1 ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อและสัญญาเช่าซื้อเลิกกันทันทีตามสัญญาเช่าซื้อ ไปก่อนที่รถยนต์ที่เช่าซื้อจะสูญหาย เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้วนอกจากโจทก์จะ ได้สิทธิตาม ป.พ.พ. มาตรา 574 วรรคหนึ่ง แล้ว จำเลยที่ 1 ยังมีหน้าที่ต้องส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน โจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 391 วรรคหนึ่ง ด้วย จำเลยที่ 1 ไม่ส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน โจทก์จึงตกเป็นผู้ผิดนัด ต้องรับผิดชอบในความเสียหายหากต่อมารารถยนต์กลายเป็นพันวิสัยตาม ป.พ.พ. มาตรา 217 จำเลยทั้งสองจึงต้องรับผิดชอบตามที่สัญญาเช่าซื้อ ได้กำหนดไว้ และย่อมมีหน้าที่ต้องส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน

โจทก์ เมื่อไม่ส่งคืนก็ต้องใช้ค่าเสียหายเป็นค่าขาดประโยชน์ตามสัญญาเช่าซื้อ จนกว่าจำเลยทั้งสองจะส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน แต่เนื่องจากรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย โจทก์จึงเรียกค่าขาดประโยชน์ได้จนถึงวันที่รถยนต์สูญหายไป หลังจากนั้นโจทก์จะเรียกค่าขาดประโยชน์จากการใช้รถยนต์ที่เช่าซื้อไม่ได้”

นอกจากนี้ ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3830 - 3831/2550 พิพากษาเกี่ยวกับกรณีข้อตกลงการชำระหนี้ค่าเช่าซื้อ มีใจความว่า “แม้ตามสัญญาเช่าซื้อจะระบุว่า ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวดหนึ่งงวดใดถือว่าสัญญาเลิกกันทันที โดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อน ผู้เช่าซื้อยอมให้เจ้าของบริวารรถเงินค่าเช่าซื้อที่ได้ชำระทั้งหมดเป็นของเจ้าของ และยอมส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่เจ้าของโดยพลัน แต่เมื่อโจทก์ที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อไม่ตรงตามกำหนดเวลาที่ระบุในสัญญา จำเลยยอมรับค่าเช่าซื้อไว้ไม่หักท้วง แสดงว่าคู่สัญญาไม่ถือเอากำหนดเวลาชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญาเป็นสาระสำคัญ ต่อมาโจทก์ที่ 1 ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อตั้งแต่งวดที่ 35 เป็นเวลา 9 งวด จำเลยมีหนังสือขอให้ชำระหนี้บอกเลิกสัญญาแก่โจทก์ทั้งสองแจ้งให้มาติดต่อชำระหนี้ภายใน 15 วัน หากพ้นกำหนดขอถือเอาหนังสือดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญา การที่โจทก์ที่ 1 ได้ติดต่อกับจำเลยภายในกำหนดระยะเวลาตามหนังสือดังกล่าว และชำระหนี้ให้แก่จำเลยเป็นเช็ค 5 ฉบับ แล้วจำเลยยอมรับเช็คดังกล่าวไว้นำไปเรียกเก็บเงินได้ 3 ฉบับ แสดงว่าจำเลยยอมรับชำระหนี้จากโจทก์ที่ 1 ตามเงื่อนไขในหนังสือขอให้ชำระหนี้บอกเลิกสัญญาและยินยอมให้โจทก์ที่ 1 ครอบครองใช้รถยนต์ได้ ถือว่าจำเลยประสงค์จะให้สัญญาเช่าซื้อที่มีผลบังคับกันต่อไป ครั้นเมื่อเช็คฉบับที่สี่และที่ห้าเรียกเก็บเงินไม่ได้ โจทก์ที่ 1 จึงผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อในงวดดังกล่าวอีก หากจำเลยประสงค์จะบอกเลิกสัญญาแก่โจทก์ที่ 1 จะต้องบอกกล่าวให้โจทก์ที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระภายในเวลาอันสมควรเสียก่อนตาม ป.พ.พ. มาตรา 387 เมื่อจำเลยยังไม่บอกเลิกสัญญา สัญญาเช่าซื้อจึงยังไม่เลิกกัน โจทก์ที่ 1 จึงยังไม่เป็นฝ่ายผิดสัญญา”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3213/2550 พิพากษาไว้มีใจความว่า “มาตรา 574 บัญญัติไว้เพียงว่า เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบริวารเงินที่ผู้ให้เช่าซื้อรับไว้และกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อเท่านั้น ถ้าโจทก์ยังมีสิทธิเรียกเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระด้วยก็ไม่มีเหตุที่กฎหมายจะบัญญัติไว้เพียงให้บริวารเงินที่ส่งใช้ก่อนเลิกสัญญา โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างก่อนเลิกสัญญาได้คงเรียกได้แต่เฉพาะค่าใช้ทรัพย์สินตลอดเวลาที่จำเลยที่ 1 ครอบครองทรัพย์สินอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคสาม”

3.1.2.2 ข้อตกลงในการเรียกค่าเสียหายกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ไม่ระงับ

เมื่อคู่สัญญาในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา อีกฝ่ายย่อมมีสิทธิฟ้องร้องให้คู่สัญญาที่ปฏิบัติผิดสัญญาปฏิบัติตามสัญญาได้โดยอาศัยหลักทั่วไปในมาตรา 213 เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาหรือรอให้สัญญาสิ้นสุดก่อนแต่อย่างใด ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องหนี้ ซึ่งหากมีความเสียหายเกิดขึ้น คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายย่อมมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ สามารถแยกพิจารณาการเรียกค่าเสียหาย ในกรณีที่สัญญาเช่าซื้อยังไม่ระงับ ได้ดังต่อไปนี้

1. กรณีผู้เช่าซื้อใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยไม่ชอบ

จากการศึกษา พบว่า สัญญาเช่าซื้อโดยทั่วไปจะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับเงื่อนไขในการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ดังนี้ คือ

ผู้เช่าซื้อสัญญาว่าจะทำประกันภัยทรัพย์สินที่เช่าซื้อประเภทที่หนึ่งครอบคลุมภัยทุกชนิด และประกันภัยตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถกับผู้รับประกันภัยซึ่งธนาคารเห็นชอบด้วย โดยผู้เช่าซื้อเป็นผู้ชำระค่าเบี้ยประกันภัยในวันที่ทำสัญญานี้ และตลอดไปจนกว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อจะตกเป็นของผู้เช่าซื้อตามสัญญานี้ โดยให้มีวงเงินเอาประกันภัยจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนเงินค่าเช่าซื้อตามที่ระบุไว้ และไม่มีข้อจำกัดสิทธิใด ๆ โดยระบุให้ธนาคารเป็นผู้รับประกันภัยและเป็นผู้เก็บรักษากรรมธรรม์ประกันภัย ทั้งนี้ ผู้เช่าซื้อในฐานะผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยโดยเคร่งครัด ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเสียหาย สูญหาย หรือถูกทำลาย แม้จะเกิดขึ้นระหว่างทรัพย์สินที่เช่าซื้ออยู่ในความครอบครองของผู้ใด ไม่ว่าผู้รับประกันภัย หรือบุคคลใด ๆ จะซ่อมแซมหรือชดใช้ค่าเสียหายเพียงใด ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดชอบธนาคารตามจำนวนหนี้คงค้างชำระตามสัญญานี้ กรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อรายการใดสูญหายหรือเสียหายสิ้นเชิงและธนาคารได้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยเพื่อชำระหนี้เท่ากับจำนวนหนี้คงค้างชำระตามสัญญานี้ของทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งได้หักส่วนลดที่คิดคำนวณตามอัตราและวิธีการที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว หากมีเงินเหลืออยู่เท่าใด ให้ตกแก่ผู้เช่าซื้อ

หากผู้เช่าซื้อไม่ทำประกันภัย และ/หรือ ไม่ชำระค่าเบี้ยประกันภัยตามกำหนด ไม่ว่าจะ เป็นครั้งคราวใด จนเป็นเหตุให้กรมธรรม์ประกันภัยขาดความคุ้มครอง ให้ถือว่าผู้เช่าซื้อผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ ธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญานี้ได้ทันที หรือมีสิทธินำเงินจำนวนใด ๆ ที่ได้รับจากผู้เช่าซื้อมาหักชำระเบี้ยประกันภัยได้

นอกจากนี้ ยังมีข้อกำหนดที่เป็นเงื่อนไขเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินไว้ว่า ผู้เช่าซื้อจะไม่ยอมให้บุคคลใดเช่าช่วงทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อเป็นผู้ประกอบธุรกิจให้เช่าทรัพย์สินเป็นทางค้าปกติ รวมทั้งผู้เช่าซื้อจะไม่ใช้ และ/หรือ ไม่ยินยอมให้บุคคลใดใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในลักษณะที่

ไม่เหมาะสม ผิดประเภทจากการออกแบบหรือจดทะเบียน หรือใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในลักษณะที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคลอื่น และไม่ยินยอมให้ผู้อื่นที่ไม่ชำนาญ หรือ ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ หรือใบอนุญาตที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายในขณะที่ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อขับขี่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หากผู้เช่าซื้อกระทำการดังกล่าวให้ถือว่าผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญา ธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันที

จากข้อกำหนดสัญญาเช่าซื้อดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า กรณีผู้เช่าซื้อใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยมิชอบ หรือ ไม่สงวนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หากทำให้เกิดความเสียหายขึ้นกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือบุคคลใด ๆ หรือกับทรัพย์สินของบุคคลใด ๆ อันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หรือเพราะเหตุจากการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ในทุกกรณี แม้ในเหตุอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สิน หรือในเหตุสุดวิสัย ไม่ว่าความเสียหายจะเกิดจากความผิดของผู้เช่าซื้อหรือบุคคลที่ผู้เช่าซื้ออนุญาตให้ใช้ หรือรู้เห็นเป็นใจให้ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วยหรือไม่ก็ตาม ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว เพราะถือว่าเป็นความผิดของผู้เช่าซื้อ โดยในส่วนนี้สัญญาเช่าซื้อจะมีการระบุให้ต้องชำระเบี้ยปรับหากผู้ให้เช่าซื้อต้องเสียค่าใช้จ่ายไปจากการที่ผู้เช่าซื้อทำให้เกิดความเสียหายกรณีดังกล่าวขึ้น ซึ่งอัตราเบี้ยปรับจะเป็นจำนวนเท่าใดนั้น คงแล้วแต่ผู้ประกอบการธุรกิจให้เช่าซื้อจะได้ระบุลงไว้ในสัญญาเช่าซื้อที่ทำไว้เป็นสัญญาสำเร็จรูปอยู่แล้ว ผู้เช่าซื้อไม่อาจต่อรองเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงในส่วนนี้ได้ นอกจากศาลเท่านั้นที่จะมีอำนาจปรับลดลงได้หากเห็นว่าเบี้ยปรับที่กำหนดไว้สูงเกินไป และหากผู้ให้เช่าซื้อประสงค์จะเรียกร้องค่าเสียหายตามความเป็นจริงในส่วนนี้ด้วยจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเกิดเหตุการณ์ชำรุดบกพร่องของรถยนต์ที่เช่าซื้ออย่างไร และทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้รับความเสียหายเพียงใดบ้าง ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายดังกล่าวกับผู้เช่าซื้อได้ โดยคำนวณตามความเสียหายอันเกิดขึ้นและไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อก่อน

2. กรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ

กรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ ตามสัญญาเช่าซื้อจะระบุให้ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเบี้ยปรับจากการผิดสัญญาในส่วนนี้ด้วย โดยทั่วไปในอัตรา MRR บวก 10 นับตั้งแต่วันที่ถึงกำหนดชำระค่าเช่าซื้อในงวดนั้นจนถึงวันที่ชำระค่าเช่าซื้องวดดังกล่าวจนครบถ้วน และยังคงต้องชำระเบี้ยปรับในค่าใช้จ่ายอย่างอื่นที่ผู้ให้เช่าซื้อต้องเสียไป เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าธรรมเนียม ค่าภาษี หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ผู้เช่าซื้อจึงต้องชำระเบี้ยปรับในแต่ละรายการอีกด้วย นอกจากนั้น หากผู้ให้เช่าซื้อต้องเสียหายเนื่องจากการที่ผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่างวดให้ตรงตามกำหนดนี้ ผู้เช่าซื้อต้องชำระค่าเสียหายเพื่อชดเชยให้เต็มจำนวนพร้อมเบี้ยปรับ โดยผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเช่าซื้อที่ถึงกำหนดแล้วไม่ชำระพร้อมด้วยเบี้ยปรับจากผู้เช่าซื้อได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญา

ในกรณีการผัดผันไม่ชำระค่าเช่าซื้อนี้ เคยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1496/2548 พิพากษาไว้ว่า “โจทก์บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อรถยนต์โดยเหตุจำเลยที่ 1 ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ สัญญาเช่าซื้อจึงเลิกกัน โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ คงเรียกได้แต่ค่าเสียหายอันเนื่องจากการเลิกสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคสาม วรรคสี่ และในกรณีนี้ มาตรา 574 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนให้ริบเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน และเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อเท่านั้น การที่โจทก์และจำเลยที่ 1 ทำสัญญาเช่าซื้อระบุว่า แม้ในที่สุดต่อไปภายหน้าสัญญาต้องเลิกกัน ผู้เช่าซื้อตกลงที่จะชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนเลิกสัญญาจนครบถ้วนแก่เจ้าของจนถึงวันที่เจ้าของได้รับรถยนต์คืน หรือวันบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ จึงเป็นข้อตกลงที่แตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว แต่ก็มิใช่บทกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนย่อมมีผลใช้บังคับแก่กันได้ ไม่เป็นโมฆะตามมาตรา 151 และเป็นข้อสัญญาที่กำหนดความรับผิดชอบในความเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ไว้ล่วงหน้า มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับตามมาตรา 379”

3. กรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือบุบสลายเกิดจากฝ่ายผู้เช่าซื้อ

กรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือบุบสลาย หากเกิดจากความผิดของผู้เช่าซื้อหรือของบุคคลอื่นซึ่งอยู่กับผู้เช่าซื้อ หากกรณีมีความชำรุดบกพร่องผู้เช่าซื้อจะต้องนำไปซ่อมแซมเพื่อการใช้งานได้ตามปกติ ผู้เช่าซื้อจะไม่ยกเอาปัญหาเรื่องสภาพทรัพย์สินที่เช่าซื้อมาเป็นข้ออ้างในการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงและเงื่อนไขของสัญญา โดยผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเพื่อเหตุนั้นได้ แต่หากเป็นกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหาย เสียหาย หรือถูกทำลายจนไม่สามารถซ่อมแซมได้ติดตั้งเดิมได้ ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อจะระบุให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิบอกเลิกได้ทันที โดยจะกล่าวไว้ในหัวข้อต่อไป

กรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายนั้น เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4819/2549 พิพากษาไว้มีใจความว่า “ตามสัญญาเช่าซื้อตกลงกันไว้ว่า กรณีรถยนต์ที่เช่าซื้อถูกลักไป จำเลยผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทน 2 ทาง โดยได้จากโจทก์ผู้เช่าและจากบริษัทประกันภัย อันเป็นการเกินกว่าความเสียหายที่จำเลยได้รับ เมื่อโจทก์เป็นผู้เสียหายเบี้ยประกันภัยและจำเลยเป็นผู้รับประโยชน์ก็เพื่อโจทก์จะไม่ต้องเป็นภาระใช้ค่ารถให้แก่จำเลยจึงยอมเสียเบี้ยประกันภัย และจำเลยได้แสดงเจตนาขอค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันภัยแล้ว จนบริษัทประกันภัยอนุมัติให้จ่ายเงินให้จำเลย การที่จำเลยรับเงินค่าเช่าซื้อที่เหลือจากโจทก์หลังจากรถยนต์ที่เช่าซื้อถูกลักไปเป็นการใช้สิทธิไม่สุจริต ต้องคืนเงินค่าเช่าซื้อดังกล่าวให้โจทก์”

3.1.2.3 ข้อตกลงในการเรียกค่าเสียหายกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์รับลงแล้ว

กรณีนี้เป็นกรณีที่เกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ของสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ที่คู่สัญญาจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดนัด หรือมีพฤติการณ์ที่ทำให้สัญญาเลิกกันได้โดยปริยาย ซึ่งมีผลทำให้สัญญาว่างเปล่า และก่อให้เกิดหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาเช่าซื้อที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่กัน โดยเหตุแห่งการบอกเลิกสัญญาที่ฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อมักเป็นผู้กำหนด มีดังนี้

(1) เมื่อผู้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติผิดข้อตกลง ข้อรับรอง ข้อกำหนด หรือเงื่อนไขใด ๆ ตามที่สัญญาระบุไว้ เช่น กรณีที่ผู้เช่าซื้อนำรถยนต์ที่เช่าซื้อไปดัดแปลงหรือต่อเติมจนไม่สามารถจดทะเบียนได้ ผู้เช่าซื้อให้บุคคลอื่นเช่าช่วง ให้บุคคลอื่นใช้ หรือยินยอมให้บุคคลอื่นนำรถยนต์ที่เช่าซื้อไปใช้ในลักษณะไม่เหมาะสม ผิดประเภท หรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ หรือยินยอมให้ผู้ที่ไม่มิใช่ใบขับขี่มาใช้ หรือการเปลี่ยนแปลงหมายเลขเครื่องยนต์ ตัวถัง แชสชีส์ กรณีที่ผู้เช่าซื้อไม่ทำประกันภัย หรือไม่ชำระเบี้ยประกันภัยตามกำหนด จนเป็นเหตุให้กรมธรรม์ประกันภัยขาดความคุ้มครอง เป็นต้น

(2) เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อรถยนต์ 3 งวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อ มีหนังสือบอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ ภายในเวลาอย่างน้อย 30 วัน นับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือดังกล่าว และผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่าเช่าซื้อพร้อมภาษีมูลค่าเพิ่ม เบี้ยปรับ ค่าใช้จ่าย และเงินอื่นใดที่ต้องชำระให้ครบถ้วน ภายในเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือบอกกล่าวนั้น¹¹

(3) เมื่อผู้เช่าซื้อ มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ หรือถูกเจ้าพนักงานยึด หรืออายัดทรัพย์ หรือมีการร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการ หรือกระทำการใดอันอาจเป็นเหตุให้ถูกฟ้องล้มละลาย หรือถูกร้องขอให้ล้มละลาย หรือถูกร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการ หรือยื่นคำร้องขอให้ตนเองล้มละลาย หรือกระทำการประณอมหนี้

(4) เมื่อผู้ค้าประกันถึงแก่กรรม หรือถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หรือเป็นบุคคลล้มละลาย หรือถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ และผู้เช่าซื้อไม่จัดหาบุคคลที่ผู้ให้เช่าซื้อเห็นชอบ มาค้ำประกันแทน ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ผู้ค้าประกันถึงแก่กรรมหรือถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หรือเป็นบุคคลล้มละลาย หรือถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้

(5) เมื่อผู้เช่าซื้อกระทำการ หรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการดัดแปลง ต่อเติม หรือกระทำการอื่นใด จนเป็นเหตุให้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเสียหาย เสื่อมสภาพ หรือเสื่อมราคาลง เกินกว่าการใช้สอยตามปกติเชิงวิญญูชนพึงกระทำ ซึ่งข้อกำหนดในสัญญาเช่าซื้อ โดยทั่วไปจะกำหนดไว้ว่า ผู้เช่าซื้อ

¹¹ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ข้อ 4 (4).

จะต้องรับผิดชอบต่อธนาคารหรือบุคคลใด ๆ ในความสูญหายหรือเสียหายใด ๆ อันเกิดกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือบุคคลใด ๆ หรือกับทรัพย์สินของบุคคลใด อันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือเพราะการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในทุกกรณี แม้ในเหตุอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือในเหตุสุดวิสัย และเมื่อเกิดเหตุดังกล่าวผู้เช่าซื้อจะต้องแจ้งให้ธนาคารทราบทันทีและจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหายให้แก่ธนาคาร และ/หรือ บุคคลใด ๆ นั้น และซ่อมแซม ทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้เรียบร้อยดีดังเดิมด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เช่าซื้อเอง และหากธนาคารต้องเสียค่าใช้จ่ายดังกล่าวไปผู้เช่าซื้อจะต้องชดใช้คืนให้ครบตามจำนวน พร้อมเบี้ยปรับในอัตราเดียวกับที่ระบุไว้ ไม่ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความผิดของผู้เช่าซื้อหรือบุคคลที่ผู้เช่าซื้ออนุญาตให้ใช้หรือรู้เห็นเป็นใจให้ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วยหรือไม่ก็ตาม

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหาย เสียหาย หรือถูกทำลายจนไม่สามารถซ่อมแซมให้คืนดีเดิมได้ ให้ถือว่าสัญญาสิ้นสุดลงทันที และในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อถูกยึด อาศัย หรือถูกริบ ให้ธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญานี้ได้ทันที รวมทั้งผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับ หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ค่าทนายความ หรือค่าใช้จ่ายอื่นใด เพียงเท่าที่ธนาคารได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็น และมีเหตุผลอันสมควร นอกจากนี้ หากการที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหาย เสียหาย ถูกทำลาย ถูกยึด ถูกอาศัย หรือถูกริบ เป็นความผิดของผู้เช่าซื้อด้วยแล้ว ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเท่ากับจำนวนหนึ่งครึ่งข้างชำระตามสัญญานี้ให้แก่ธนาคารอีกด้วย

สำหรับกรณีที่รถที่เช่าซื้อสูญหายไปนั้น เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 505/2535 ได้พิพากษาไว้สรุปเป็นใจความได้ว่า

“เมื่อรถที่เช่าซื้อถูกลักไป สัญญาเช่าซื้อระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อย่อมเลิกกัน ผู้ให้เช่าซื้อคงมีสิทธิริบค่าเช่าซื้อที่ส่งไว้แล้ว ส่วนค่าเช่าซื้อที่ยังขาดอยู่นั้น ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเรียกให้ผู้ให้เช่าซื้อชำระ แม้สัญญาเช่าซื้อจะมีข้อตกลงให้ผู้เช่าซื้อเรียกค่าเช่าซื้อที่ยังขาดอยู่ได้ ศาลก็มีอำนาจกำหนดให้ผู้เช่าซื้อชำระหรือไม่ชำระก็ได้ ถ้ากำหนดชำระจะกำหนดเท่าใดก็ได้แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงค่าเช่าซื้อที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับการชำระมาแล้ว ประกอบกับค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับจากบริษัทประกันภัย หากเห็นว่าค่าเช่าซื้อที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับมาแล้วรวมกับค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับจากบริษัทประกันภัยไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับ ศาลก็จะกำหนดให้เพียงพอกับความเสียหายที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับ แต่ถ้าเห็นว่าเพียงพอแล้วก็จะไม่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้ให้เช่าซื้ออีก อีกประการหนึ่ง ถ้าได้รถดังกล่าวคืนมารถดังกล่าวก็ยังเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิในรถดังกล่าวอีกต่อไป เพราะสัญญาเช่าซื้อระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อเลิกกันแล้ว”

(6) เมื่อปรากฏว่า หลักฐาน หนังสือ ข้อรับรอง คำยืนยัน หรือเอกสารใด ๆ รวมถึง ข้อมูลในการขอเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อมอบไว้ให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ มีข้อความเท็จ หรือเป็นเอกสารปลอม หรือไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย ไม่ว่าทั้งฉบับหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือผู้เช่าซื้อทำการเช่าซื้อ โดยเจตนาทุจริต

ทั้งนี้ สามารถแยกการพิจารณากรณีเรียกค่าเสียหาย เมื่อสัญญาเช่าซื้อฉบับลงได้ ดังนี้

1. กรณียึดรถยนต์คืนได้และนำออกขายได้ราคาต่ำ

การทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ เป็นการนำจำนวนเงินลงทุนของราคารถยนต์ที่ต้องการ ทำสัญญา พร้อมด้วยดอกเบี้ยอัตราคงที่ (Flat Interest Rate) ที่คำนวณตามระยะเวลาที่ผู้เช่าซื้อต้องการ ผ่อน จะได้ออกมาเป็นราคาเช่าซื้อทั้งหมด (ไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม ในอัตรา 7 % ที่จะคิดคำนวณต่อ วงการผ่อนรายเดือน) แล้วจึงนำมาหารเฉลี่ยเป็นงวดรายเดือน จึงเป็นจำนวนค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อ จะต้องผ่อนชำระต่อเดือน เมื่อฝ่ายผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ไม่ว่าจะกรณีใดๆ และผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิก สัญญาตามที่กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อแล้ว สัญญาจะสิ้นสุดลงทันที ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิครอบครอง รถยนต์คันที่เช่าซื้ออีกต่อไป และหากผู้เช่าซื้อไม่นำรถยนต์ที่เช่าซื้อมาคืนให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่า ซื้อมีสิทธิติดตาม ยึดกลับเข้าครอบครองได้ในทันที โดยผู้เช่าซื้อจะต้องชำระค่าเสียหาย ดังนี้

(1) เบี้ยปรับ

(2) ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการติดตามยึดรถคืน

(3) ค่าธรรมเนียม

(4) ค่าทนายความ

(5) ค่าฤชาธรรมเนียม

(6) ค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการผิดนัดของผู้เช่าซื้อ และ/หรือการกลับเข้า ครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อตามที่ได้ใช้จ่ายจริง ตามความจำเป็น เมื่อผู้ให้เช่าซื้อได้รถยนต์ที่เช่าซื้อ กลับมาในครอบครองได้แล้ว การที่ผู้ให้เช่าซื้อจะนำออกขายให้แก่บุคคลอื่นจะต้องแจ้งเป็นหนังสือ ให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อทรัพย์สินทั้งหมดหรือบางส่วน (แล้วแต่กรณี) ในราคาเท่ากับจำนวนหนี้คงค้าง ชำระตามสัญญาของรถยนต์ที่เช่าซื้อ โดยจะให้เวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน นับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อ ได้รับแจ้ง

2. กรณีไม่สามารถยึดรถยนต์คืนได้

กรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อและไม่ยอมส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่า ซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถติดตามยึดรถกลับเข้าครอบครองได้ โดยผู้เช่าซื้อยังคงครอบครองและใช้ ทรัพย์สินที่เช่าซื้อและไม่ชำระค่าเช่าซื้อ หรือกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเกิดสูญหายหรือถูกทำลายไป ทั้งหมด ผู้เช่าซื้อจึงมีหน้าที่ต้องชำระค่าเสียหายต่าง ๆ ให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ดังนี้

(1) ค่าใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดในเวลาที่สัญญาเช่าซื้อจะสิ้นสุดลง แต่ผู้เช่าซื้อ ได้ครอบครองใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ โดยผิดสัญญา ไม่ได้ชำระค่าเช่าซื้อ จนภายหลังจากได้มีการบอกเลิกสัญญาแล้ว แต่ผู้เช่าซื้อไม่สามารถส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อได้ ผู้เช่าซื้อ จึงมีหน้าที่ต้องชำระค่าใช้ทรัพย์สินตลอดระยะเวลาดังกล่าวจนกว่าจะส่งมอบทรัพย์สินคืนหรือใช้ราคาแทนให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ

(2) ค่าขาดประโยชน์ หรือค่าเสียหายให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อเป็นรายเดือน ค่าขาดประโยชน์ ในส่วนนี้เป็นการขาดประโยชน์จากกำไรที่ผู้ให้เช่าซื้อควรจะได้รับจากกรณีที่ไม่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้น ซึ่งมูลหนี้สัญญาเช่าซื้อเป็นที่ชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์ในการมุ่งหวังกำไร เมื่อมีการผิดสัญญาเช่าซื้อและบอกเลิกสัญญาแล้วหากคิดแต่เพียงค่าใช้ทรัพย์สิน ก็จะทำให้ผู้ให้เช่าซื้อขาดประโยชน์จากดอกเบี้ยหรือกำไร ซึ่งเป็นผลโดยตรงอันเกิดจากการไม่ชำระหนี้ของผู้เช่าซื้อ

(3) ต้องชำระภาษีมูลค่าเพิ่มตามจำนวนที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้ว ภาษีมูลค่าเพิ่มตามจำนวนที่ผู้ให้เช่าซื้อ ได้ชำระไปจริงจากการทำสัญญาเช่าซื้อของกลุ่มสัญญาทั้งสองฝ่าย ซึ่งผู้เช่าซื้อ มีหน้าที่ต้องชำระ

(4) ต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่อง ค่าเสื่อมราคาอันเกิดจากการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ไม่ว่าจะโดยปกติหรือผิดประเภท ย่อมก่อให้เกิดการเสื่อมสภาพของทรัพย์สินขึ้นได้ แต่เมื่อการชำรุดบกพร่อง หรือเสื่อมสภาพนั้นเกิดมาจากการใช้ทรัพย์สินของผู้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อย่อมมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในส่วนนี้

(5) ค่าเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่รถยนต์ที่เช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ไปใช้งานเกิดความเสียหายภายหลังจากที่สัญญาเช่าซื้อฉบับลงแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อย่อมมีสิทธิเรียกร้องเอาจากผู้เช่าซื้อได้

3.1.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์

3.1.3.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในที่นี้ ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเฉพาะบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การกำหนดหน้าที่นำสืบ และภาระการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อกำหนดค่าเสียหาย ดังนี้

1. การกำหนดหน้าที่นำสืบ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีบทบัญญัติกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่การนำสืบของคู่ความในการพิจารณาคดีไว้ว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมาย หรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความ

ฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว”¹²

จากบทกฎหมายดังกล่าวสามารถสรุปหลักเกณฑ์ในการกำหนดหน้าที่นำสืบว่ามีหลักคือ ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใด ผู้นั้นต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น ซึ่งหลักดังกล่าวมีข้อยกเว้นว่า หากฝ่ายที่กล่าวอ้างจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานที่มีกฎหมายบัญญัติสันนิษฐานไว้ให้เบื้องต้น หรือมีสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ชี้ให้เห็นถึงข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็น ในกรณีเช่นนี้ภาระการพิสูจน์จึงจะตกกลับไปอยู่แก่คู่ความฝ่ายตรงข้ามที่จะต้องพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย หรือข้อสันนิษฐานตามสภาพความเป็นจริงนั้น¹³

2. ภาระการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อกำหนดค่าเสียหาย

หลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในเรื่องภาระการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อกำหนดค่าเสียหายนี้ ผู้วิจัยจะขออธิบายถึงหลักกฎหมายในเรื่องการพิจารณาคดีโดยขาดนัด ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาระการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อกำหนดค่าเสียหายตามประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ดังนี้

1. ในการพิจารณาคดีแพ่งนั้น เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การแล้ว จำเลยมิได้ยื่นคำให้การภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ¹⁴

2. ถ้าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ให้โจทก์มีคำขอต่อศาลภายในสิบห้าวันนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การได้สิ้นสุดลง เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้ตนเป็นฝ่ายชนะคดีโดยขาดนัด ถ้าโจทก์ไม่ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความ ถ้าโจทก์ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีโดยขาดนัด แต่ถ้าศาลมีเหตุสงสัยว่าจำเลยจะไม่ทราบหมายเรียกให้ยื่นคำให้การ ก็ให้ศาลมีคำสั่งให้มีการส่งหมายเรียกใหม่ โดยวิธีส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทนและจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่เห็นสมควรเพื่อให้จำเลยได้ทราบหมายเรียกนั้นก็ได้อีก¹⁵

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1.

¹³ จาก คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (น. 181), โดย จรัญ ภักดีธนากุล, 2551, กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิวรัชการพิมพ์.

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 197.

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198.

3. ศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การมิได้ เว้นแต่ศาลเห็นว่าคำฟ้องของโจทก์มีมูลและไม่ขัดต่อกฎหมาย ในการนี้ศาลจะยกขึ้นอ้างโดยลำพังซึ่งข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี ศาลอาจสืบพยานเกี่ยวกับข้ออ้างของโจทก์หรือพยานหลักฐานอื่นไปฝ่ายเดียวตามที่เห็นว่าจำเป็นก็ได้ แต่ในคดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือคดีพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ให้ศาลสืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม¹⁶

ในการกำหนดจำนวนเงินตามคำขอบังคับของโจทก์ ให้ศาลปฏิบัติ ดังนี้¹⁷

(1) ในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินจำนวนแน่นอนให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ส่งพยานเอกสารตามที่ศาลเห็นว่าจำเป็นแทนการสืบพยาน

(2) ในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินอันไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ให้ศาลสืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็น

ทั้งนี้ ถ้าจำเลยที่ขาดนัดยื่นคำให้การไม่มาศาลในวันสืบพยานตามมาตรา 198 มิให้ถือว่าจำเลยนั้นขาดนัดพิจารณา และถ้าโจทก์ไม่นำพยานหลักฐานมาสืบตามความในมาตรา 198 ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้ถือว่าคดีของโจทก์ไม่มีมูล และให้ศาลยกฟ้องของโจทก์¹⁸

3.1.3.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ได้ถูกสร้างขึ้นเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่เพียงพอที่จะเยียวยาปัญหาที่เกิดจากข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม กฎหมายฉบับนี้จึงมีความมุ่งหมายที่จะแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมอันเกิดจากผลบังคับของนิติกรรมสัญญาบางประเภท โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ข้อสัญญาที่ตกลงทำกันนั้นมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น เนื่องจากในปัจจุบัน สัญญาเช่าซื้อรถยนต์มักจะทำอยู่ในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูประหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจ จึงทำให้สัญญาสำเร็จรูปอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมด้วย

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสอง.

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิ วรรคสาม.

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิ วรรคสี่และวรรคห้า.

1. หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครอง

บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ฉบับนี้ ได้แก่ คู่สัญญาที่เข้าทำนิติกรรมสัญญาที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ โดยคำนึงถึงลักษณะของนิติกรรมสัญญาที่จะเป็นมูลเหตุให้เกิด ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม หากพิจารณาในส่วนของสัญญาเช่าซื้อ กฎหมายฉบับนี้จึงมุ่งให้ความคุ้มครองแก่ผู้เช่าซื้อที่เข้าทำสัญญากับผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพให้เช่าซื้อโดยตรง

2. มาตรการทางกฎหมาย

พระราชบัญญัตินี้ให้ความคุ้มครองคู่สัญญาในขณะที่ทำสัญญาหรือเมื่อมีการทำสัญญาแล้ว โดยให้ศาลมีอำนาจที่จะปรับลดความรุนแรงของการเอาเปรียบกันทางสัญญาลงได้ตามสมควร โดยได้วางแนวทางในการใช้ดุลยพินิจของศาลให้พิจารณาได้จากพฤติการณ์ทั้งปวง รวมทั้งให้พิจารณาจากความสุจริต อำนาจต่อรอง สถานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ ความสันติซัดชัดเจน ความคาดหมาย แนวทางที่เคยปฏิบัติ ทางเลือกอย่างอื่น และทางได้เสียทุกอย่างของคู่สัญญาตามสภาพที่เป็นจริง ปกติประเพณีของสัญญาชนิดนั้น เวลาและสถานที่ในการทำสัญญาหรือในการปฏิบัติตามสัญญา การรับภาระที่หนักกว่ามากของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับคู่สัญญาอีกฝ่าย

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ยังได้กำหนดแนวทางในการวินิจฉัยข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาที่ทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ ซึ่งอาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง โดยให้ตัวอย่างข้อตกลงเช่นว่านี้ไว้ 9 ประการ ดังนี้¹⁹

- (1) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญา
- (2) ข้อตกลงให้ต้องรับผิดชอบหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด
- (3) ข้อตกลงให้สัญญาสิ้นสุดลงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ
- (4) ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
- (5) ข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา
- (6) ข้อตกลงในสัญญาขายฝากที่ผู้ซื้อฝากกำหนดราคาสินได้สูงกว่าราคาขายบวกอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี

¹⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4.

(7) ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดราคาเช่าซื้อ หรือกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับภาระสูงกว่าที่ควร

(8) ข้อตกลงในสัญญาบัตรเครดิตที่กำหนดให้ผู้บริโภคต้องชำระเบี้ย เบี้ยปรับค่าใช้จ่าย หรือประโยชน์อื่นใดสูงกว่าที่ควรในกรณีที่ผิดนัดหรือที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการผิดนัดชำระหนี้

(9) ข้อตกลงที่กำหนดวิธีคิดดอกเบี้ยทบต้นที่ทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างข้อตกลงที่กล่าวมาทั้ง 9 ประการ นี้ เป็นเพียงตัวอย่างเพื่อให้ศาลใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเท่านั้น จึงอาจมีกรณีอื่นที่ศาลสามารถพิจารณาและให้ถือว่าเป็นข้อตกลงที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความไม่เป็นธรรมจากการเข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการได้อีก

3.1.3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคเป็นการทั่วไป โดยกำหนดหน้าที่ผู้ประกอบการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาที่มีต่อผู้บริโภค เพื่อให้ความเป็นธรรมสมควรแก่ผู้บริโภค ตลอดจนจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค โดยภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กฎหมายได้ให้สิทธิต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคพึงมีทั้ง 4 ประการ คือ²⁰

1. สิทธิในการรับข่าวสาร (Right be informed) เพื่อให้ผู้บริโภคมีพื้นฐานทางข้อมูลไว้ใช้เพื่อการตัดสินใจในการเลือกหาสินค้าและบริการที่ตนต้องการ เนื่องจากการได้รับข่าวสารที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เพียงพอ อาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดและตัดสินใจผิดพลาดในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ สิทธิได้รับข่าวสารจึงเป็นการช่วยชดเชยข้อเสียเปรียบในแง่ความรู้ที่ผู้บริโภคมีต่อผู้ประกอบการ

2. สิทธิที่จะอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ (Right to choose) เพื่อให้ผู้บริโภคมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการ ซึ่งหากผู้บริโภคขาดอิสระในการเลือกหาสินค้านั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องในการคุ้มครองผู้บริโภค

3. สิทธิได้รับความปลอดภัย (Right to safety) เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยในการเลือกหาสินค้าและบริการ จึงควบคุมสินค้าและบริการเพื่อมิให้มีความบกพร่องโดยต้องมีมาตรฐานเพียงพอแก่การใช้งานหรือให้บริการ

²⁰ จาก กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (น. 18 - 21), โดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, 2543, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

4. สิทธิที่ได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย (Right to be related) เพื่อให้ผู้บริโภครับการเยียวยาความเสียหาย ถ้าสินค้าหรือบริการใดก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม เนื่องจากขอบเขตและโครงสร้างของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ฉบับนี้ ยังไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและการบริหารงานการคุ้มครองผู้บริโภค อันได้แก่ การตรวจตรา การกำกับดูแล การประสานงาน และการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ และโดยที่ปัจจุบันปรากฏว่ามีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากร้องเรียนกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมการเข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการ จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมายเพื่อปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้เป็นองค์กรที่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จึงได้มีการเสนอให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ได้ในกรณีจำเป็นหรือรีบด่วนให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเพิ่มบทบัญญัติกำหนดสิทธิให้แก่ผู้บริโภคเพิ่มเติม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาไว้โดยเฉพาะ (Right to fair contract) ไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541²¹

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 มีความมุ่งหมายที่จะให้มีการคุ้มครองผู้บริโภคเพิ่มขึ้น โดยกำหนดสิทธิของผู้บริโภคอันจะได้รับความคุ้มครองให้ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งผู้บริโภคให้หมายความรวมถึง ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อซื้อสินค้าหรือรับบริการ และรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม²² โดยได้กำหนดสิทธิของผู้บริโภคไว้ คือ “สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา” และกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา โดยให้อำนาจคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาสามารถกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการเป็นธุรกิจควบคุมสัญญา มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวนี้ ถือเป็นการกำหนดวิธีป้องกันความเหลื่อมล้ำ ไม่เป็นธรรมในการทำสัญญาระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจ โดยการกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดทำสัญญาให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาประกาศ

²¹ จาก “20 ปีของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522,” โดย อนุวัฒน์ ธรรมัช, *วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์*, 2(19), น. 5.

²² มาตรา 3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541.

ในพระราชกฤษฎีกา²³ โดยในปัจจุบันได้มีประกาศกำหนดการควบคุมสัญญาที่เกี่ยวกับธุรกิจเช่าซื้อ จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจเช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544

3.1.3.4 ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555²⁴

ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ถูกประกาศใช้โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 35 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัด สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 9 ประกอบกับมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายประกอบกับมาตรา 3 มาตรา 4 และมาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุม สัญญาและลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้ออกประกาศไว้ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. นิยามศัพท์²⁵

“ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์” หมายความว่า การประกอบกิจการค้า โดยเจ้าของนำเอารถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ของตนออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขายรถยนต์หรือ รถจักรยานยนต์หรือว่าจะให้รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์นั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยมีเงื่อนไขที่ ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว

“รถยนต์” หมายความว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกินเจ็ดคน หรือรถยนต์นั่งส่วนบุคคล เกินเจ็ดคนแต่ไม่เกินสิบสองคน และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคลที่มีน้ำหนักไม่เกินหนึ่งพันห้าร้อย กิโลกรัม ซึ่งมีได้ใช้ประกอบการขนส่งเพื่อสินจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก

²³ จาก “การควบคุมผู้บริโภคด้านการทำสัญญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541,” โดย สุขุม สุภนิพนธ์, 2542, *วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์*, 2(19), น. 9.

²⁴ ประกาศฉบับนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556 เป็นต้นไป

²⁵ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็น ธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ข้อ 3.

“รถจักรยานยนต์” หมายความว่า รถที่เดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ หรือกำลังไฟฟ้าและมีล้อไม่เกินสองล้อ ถ้ามีพ่วงข้างมีล้ออีกไม่เกินหนึ่งล้อ และให้หมายความรวมถึงรถจักรยานที่ติดเครื่องยนต์ด้วย

“รถใช้แล้ว” หมายความว่า รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 แล้ว

2. สัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์

ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ไว้ ดังนี้

1) สัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภค ต้องมีข้อความเป็นภาษาไทย และจะต้องใช้ข้อสัญญาที่มีสาระสำคัญและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้²⁶

(1) รายละเอียดเกี่ยวกับ

ก. ยี่ห้อ รุ่น หมายเลขเครื่องยนต์และหมายเลขตัวถัง สภาพของรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ว่าเป็นรถใหม่ หรือรถใช้แล้ว และระยะทางที่ได้ใช้แล้ว โดยให้มีหน่วยเป็นกิโลเมตรหรือไมล์รวมทั้งภาระผูกพันของรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ (ถ้ามี)

ข. ราคาเงินสด จำนวนเงินจอง จำนวนเงินดาวน์ ราคาเงินสดส่วนที่เหลือ อัตราดอกเบี้ยที่เช่าซื้อ จำนวนงวดที่ผ่อนชำระ จำนวนเงินค่าเช่าซื้อทั้งสิ้น จำนวนค่าเช่าซื้อที่ผ่อนชำระในแต่ละงวดจำนวนค่าภาษีมูลค่าเพิ่มที่ชำระในแต่ละงวด เริ่มชำระค่างวดแรกในวันที่ ชำระค่างวดต่อ ๆ ไปภายในวันที่

ค. วิธีคำนวณจำนวนเงินค่าเช่าซื้อ และจำนวนค่าเช่าซื้อ จำนวนดอกเบี้ยที่ชำระจำนวนค่าภาษีมูลค่าเพิ่มที่ต้องชำระในแต่ละงวด

(2) เมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าเช่าซื้อครบถ้วน รวมทั้งเงินจำนวนอื่นใด ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาแล้ว กรรมสิทธิ์ในรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อตกเป็นของผู้เช่าซื้อทันที และผู้ให้เช่าซื้อจะดำเนินการจดทะเบียนรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ดังกล่าวให้เป็นชื่อของผู้เช่าซื้อภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับเอกสารที่จำเป็นสำหรับการจดทะเบียนจากผู้เช่าซื้อครบถ้วน เว้นแต่เป็นกรณีที่มีเหตุขัดข้องที่ไม่สามารถทำการ โอนทะเบียนได้โดยมิใช่เป็นความผิดของผู้ให้เช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติ ผู้ให้เช่าซื้อยินยอมเสียเบี้ยปรับ โดยคำนวณจากมูลค่าเช่าซื้อในอัตราเท่ากับอัตราเบี้ยปรับที่ผู้ให้เช่าซื้อกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัด

²⁶ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ข้อ 4.

ชำระค่าเช่าซื้อ และถ้าผู้เช่าซื้อต้องดำเนินคดีทางศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับ ผู้ให้เช่าซื้อจะรับภาระค่าธรรมเนียม ค่าทนายความตามความเป็นจริง หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีดังกล่าว

(3) ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าธรรมเนียม ค่าภาษีอากร หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่ผู้เช่าซื้อมิหน้าที่ชำระแทนผู้เช่าซื้อไปแล้ว ถ้าผู้ให้เช่าซื้อไม่เคยมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อนำเงินดังกล่าวมาชำระภายในเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และผู้ให้เช่าซื้อประสงค์จะนำเงินค่างวดของผู้เช่าซื้อในงวดต่อมา มาหักชำระเงินดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบ เพื่อให้ชำระเงินจำนวนนั้นมาชำระ ถ้าผู้เช่าซื้อชำระเงินดังกล่าวภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ผู้ให้เช่าซื้อจะถือว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงินงวดนั้นไม่ได้

(4) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ รายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อมิหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ชำระเงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และผู้เช่าซื้อละเลยเสีย ไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น

(5) เมื่อผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ โดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้เช่าซื้อ และกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่ผู้เช่าซื้อ เพื่อนำออกขายให้แก่บุคคลอื่น

ก. ก่อนขายให้แก่บุคคลอื่น ผู้ให้เช่าซื้อต้องแจ้งล่วงหน้าให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกัน (ถ้ามี) ทราบ เป็นหนังสือ ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อได้ตามมูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อตามอัตราและการคิดคำนวณตามที่กฎหมายกำหนด

ข. ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อนำรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ออกขาย หากได้ราคาเกินกว่ามูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะคืนเงินส่วนที่เกินนั้นให้แก่ผู้เช่าซื้อ แต่หากได้ราคาน้อยกว่ามูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อจะรับผิดชอบส่วนที่ขาดนั้น เฉพาะกรณีการขายโดยวิธีประมูล หรือขายทอดตลาดที่เหมาะสม ทั้งนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือแจ้งชื่อผู้ทำการขาย วันเวลา สถานที่ที่ทำการขาย ราคาที่ขายได้ และรายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการขาย เพียงเท่าที่ได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัดตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร (ถ้ามี) รวมทั้งจำนวนเงินส่วนเกินที่คืนให้แก่ผู้เช่าซื้อหรือจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญา ในกรณีการขายโดยวิธีประมูลหรือขายทอดตลาดที่เหมาะสมให้ผู้เช่าซื้อทราบภายในสิบห้าวัน

นับแต่วันที่ทำการขาย ทั้งนี้ผู้เช่าซื้อจะไม่ได้รับส่วนลดตามอัตราและการคิดคำนวณตามที่กฎหมายกำหนด²⁷

มูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ ตาม ก. และ ข. ให้คำนวณจากเงินค่างวดที่ค้างชำระและเงินค่างวดที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระที่ผู้เช่าซื้อ มีหน้าที่ต้องชำระให้กับผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อและให้หมายความรวมถึง เงินค่าปรับ ค่าติดตามทวงถาม และค่าใช้จ่ายอื่นใด ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

(6) ผู้ให้เช่าซื้อได้จัดให้ผู้เช่าซื้อสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขการรับประกันของรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อจากผู้ขายหรือผู้ผลิต ได้โดยตรง

(7) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย ในจำนวนหนี้ที่ยังคงค้างชำระตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อตามอัตราและการคิดคำนวณตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนที่เกินจากมูลหนี้ค้างชำระให้บริษัทประกันภัยจ่ายให้แก่ผู้เช่าซื้อ

(8) ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อหรือการกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากมีการบอกเลิกสัญญา ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริงเพื่อการดังกล่าว โดยประหยัด ตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

(9) ผู้ให้เช่าซื้อจะส่งคำบอกกล่าวซึ่งตามกฎหมายหรือตามสัญญากำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือโดยการส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้แก่ผู้เช่าซื้อตามที่ระบุในสัญญา หรือที่อยู่ของผู้เช่าซื้อแจ้งการเปลี่ยนแปลงเป็นหนังสือครั้งหลังสุด

(10) กรณีที่ผู้เช่าซื้อมีความประสงค์จะขอชำระเงินค่าเช่าซื้อทั้งหมดในคราวเดียว โดยไม่ผ่อนชำระค่าเช่าซื้อเป็นรายงวดตามสัญญาเช่าซื้อ เพื่อปิดบัญชีค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของดอกเบี้ยเช่าซื้อที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ โดยให้คิดคำนวณตามมาตรฐานการบัญชีว่าด้วย เรื่อง สัญญาเช่า ตามที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชีกำหนดและปรับปรุงมาตรฐานการบัญชี เพื่อให้เป็นมาตรฐานในการจัดทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีและกฎหมายอื่น

(11) กรณีสัญญากำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องจัดหาผู้ค้ำประกันการเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อตกลงกับผู้เช่าซื้อว่าจะจัดให้มีการทำสัญญาค้ำประกันซึ่งมีค่าเตือนสำหรับผู้ค้ำประกันไว้หน้าสัญญาค้ำประกันนั้น

²⁷ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ข้อ 4.

(12) การผิดสัญญาเช่าซื้อเรื่องใด ที่ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเลิกสัญญาเช่าซื้อจะต้องเป็นข้อที่ผู้ให้เช่าซื้อระบุไว้เป็นการเฉพาะด้วยตัวอักษรสีแดงหรือตัวดำหรือตัวเอน ที่เห็นเด่นชัดกว่าข้อความทั่วไป

(13) กรณีผู้ให้เช่าซื้อที่มีความประสงค์จะนำเงินค่างวดของผู้เช่าซื้อมาหักชำระค่าเบี้ยปรับค่าใช้จ่ายในการทวงถาม ค่าติดตามรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความและอื่นๆที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ หรือการกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากมีการบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบเพื่อนำเงินจำนวนนั้นมาชำระถ้าผู้เช่าซื้อชำระเงินดังกล่าวภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ผู้ให้เช่าซื้อจะถือว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงินงวดนั้นไม่ได้²⁸

2) ข้อสัญญาที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภค ต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่มีลักษณะหรือมีความหมายทำนองเดียวกัน ดังต่อไปนี้²⁹

(1) ข้อสัญญาที่เป็นการผลักภาระให้ผู้เช่าซื้อเป็นผู้ชำระค่าธรรมเนียม ค่าภาษีอากร หรือค่าใช้จ่ายอื่นใด เกี่ยวกับรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ซึ่งเกิดขึ้นก่อนที่ผู้เช่าซื้อจะเข้าทำสัญญาซื้อรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ดังกล่าว

(2) ในกรณีผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระเบี้ยปรับกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระ ค่าเช่าซื้อหรือเงินอื่นใด ผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดเบี้ยปรับเกินอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย (MINIMUM RETAIL RATE) ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บวกสิบ (MRR + 10) ต่อปีของจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระไม่ได้

(3) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อเรียกให้ผู้เช่าซื้อเปลี่ยนแปลงผู้ค้ำประกัน เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ค้ำประกันถึงแก่ความตาย หรือศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หรือเป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

(4) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบชำระค่าเช่าซื้อให้ครบถ้วนตามสัญญาในกรณีรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย ถูกทำลาย ถูกยึด ถูกอายัด หรือถูกริบ โดยมีใช้ความผิดของผู้เช่าซื้อ เว้นแต่ค่าเสียหาย หรือเบี้ยปรับ หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อค่าทนายความหรือค่าอื่นใด เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัดตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

²⁸ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ข้อ 4.

²⁹ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ข้อ 5.

(5) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบชำระเงินใด ๆ ในกรณีผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ และกลับเข้าครอบครองรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ เว้นแต่ค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความหรือค่าอื่นใด เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็น และมีเหตุผลอันสมควร

(6) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อรับการโอนสิทธิเรียกร้องตามสัญญาเช่าซื้อหรือรับภาระผูกพันใด ๆ เพิ่มเติมจากสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้เช่าซื้อมิได้ยินยอมเป็นหนังสือ³⁰

3.2 มาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดชอบสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายของต่างประเทศ

3.2.1 มาตรการตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) กฎหมายเช่าซื้อจึงมีวิวัฒนาการมาจากแนวคำพิพากษาและพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่อยู่ในรูปของพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อ (Hire-Purchase Act) ขึ้นใช้บังคับกับเรื่องเช่าซื้อ ว่าเป็นการเฉพาะ ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1938 เนื่องจากต้องการให้เกิดความชัดเจนในเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเช่าซื้อ รวมทั้งเพื่อต้องการสนับสนุนให้ธุรกิจเช่าซื้อ และธุรกิจที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น ชื้อขายเงินผ่อน ได้รับการยอมรับจากประชาชน ดังนั้น จึงเห็นว่า ธุรกิจเช่าซื้อมีความเจริญเติบโตและแพร่หลายอย่างมากในประเทศอังกฤษ โดยมีเงินหมุนเวียนในธุรกิจดังกล่าวปีละไม่น้อยกว่าหนึ่งพันล้านปอนด์³¹ ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. หลักกฎหมายเช่าซื้อตามแนวคำพิพากษา

หลักกฎหมายในเรื่องเช่าซื้อที่มีรูปแบบที่ชัดเจนจากคำพิพากษาศาลสูงสุดในประเทศอังกฤษในคดี Helby V. Mathew (1895) AC 4471 ในคดีนี้สัญญาถูกทำขึ้นระหว่างเจ้าของเปียโน (ผู้ขาย) และผู้ค้าโดยผู้เช่าตกลงที่จะเช่าเปียโนหลังดังกล่าวเป็นเวลา 36 เดือน โดยจะชำระค่าเช่าตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ภายในสัญญาได้มีการตกลงกันว่าเปียโนหลังดังกล่าวจะกลายมาเป็นกรรมสิทธิ์ (Property) ของลูกค้า เมื่อมีการชำระราคาครบถ้วนพร้อมทั้งให้สิทธิที่จะเลิกสัญญาโดยการส่งคืนเปียโนหลังดังกล่าวและในกรณีที่การเช่าสิ้นสุดลงผู้เช่าจะมีความผิดเพียงค่าเช่าที่ค้าง

³⁰ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ข้อ 5.

³¹ V.R. Fox-Smith, Hire-Purchase: Credit and Finance (London : Steven & Sons, 1962), p.1

ชำระก่อนมีการเลิกสัญญา ในคดีนี้ House of Lord ได้ตัดสินว่าสัญญาดังกล่าวมิใช่สัญญาซื้อขาย และลูกค้ายืมใช้ “ผู้ซื้อ” เนื่องจากไม่มีคำมั่นว่าจะเข้าถือกรรมสิทธิ์ในสินค้าหากแต่มีสิทธิจะเลือกซื้อสินค้าโดยชำระราคาให้ครบ 36 เดือน การให้สิทธิที่จะซื้อเป็นการให้โดยผู้ขายและไม่สามารถเพิกถอนได้คำเสนอมจะเป็นผลเมื่อมีการแสดงเจตนาที่จะใช้สิทธิดังกล่าวจึงทำให้สัญญาเช่าซื้อไม่ใช่สัญญาซื้อขายภายใต้บทบัญญัติของ Sale of Goods Act สัญญาเช่าซื้อจึงเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดการส่งมอบการครอบครอง (Bailment)³² จากคำพิพากษาดังกล่าวนี้นี้จึงเป็นที่กล่าวขานกันว่าคดี Helby V. Mathew (1895) AC 4471 เป็นต้นกำเนิดของสัญญาเช่าซื้อ³³

2. พระราชบัญญัติเช่าซื้อ (Hire-Purchase Act)

ในช่วงเวลาก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อของประเทศอังกฤษ ธุรกิจการให้สินเชื่อเพื่อเช่าซื้อได้รับความนิยมค่อนข้างมากเนื่องจากเป็นกลยุทธ์ที่ผู้ขายสามารถจำหน่ายสินค้าของตนได้โดยผู้ขายสินค้าจะทำการติดต่อกับสถาบันการเงินเพื่อให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อแก่ผู้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อจะทำการชำระราคาค่าเช่าซื้อแก่สถาบันการเงินโดยตรง โดยในช่วงเวลาก่อนจะมีการตามพระราชบัญญัติเช่าซื้อในประเทศอังกฤษได้มีการให้เช่าซื้อสินค้าเป็นมูลค่าถึง 1.5 ล้านปอนด์ และมักจะเกิดประเด็นข้อพิพาททางสัญญาเช่าซื้อ โดยเฉพาะกรณีเมื่อมีการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อซึ่งมีผลทำให้ผู้เช่าซื้อสามารถกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อได้ทันที รัฐบาลจึงเห็นควรให้มีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการเช่าซื้อในประเทศอังกฤษ

วัตถุประสงค์ในการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อของประเทศอังกฤษมีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 แนว ดังนี้

แนวความเห็นแรก เห็นว่า กฎหมายเช่าซื้อของประเทศอังกฤษถูกคิดค้นขึ้นเนื่องด้วยความจำเป็นในทางธุรกิจนักกฎหมายของอังกฤษ คือ JK Macleod ได้กล่าวไว้ว่า “สัญญาเช่าซื้อเริ่มจากพัฒนาการของการซื้อขายแลกเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบของการส่งมอบการครอบ (Form of Bailment) โดยธรรมชาติของสัญญาเช่าซื้อถือเป็นข้อตกลงทางธุรกิจ ไม่มีทฤษฎีในทางกฎหมาย หากพิจารณาในทางประวัติศาสตร์การพัฒนากฎหมายเช่าซื้อจะสัมพันธ์กับการพัฒนาทางธุรกิจ นักกฎหมายจึงร่างกฎหมายขึ้น โดยมุ่งที่จะป้องกันสิทธิของผู้ขายเป็นหลัก”³⁴

³² Paul Dobson , Sale of Goods and Consumer Credit <London :Sweet& Maxwell, 2000>, pp.309 - 310.

³³ Aubrey L. Diamond, Commercial and Consumer Credit :An Introduction <London: Butterworths, 1982>, pp.89-95

³⁴ JK Macleod, Consumer Sales Law, The Law Relating to Consumer Sales and Financing of Goods <London and Edinburgh : Butterworths, 1989>, pp.1-28.

แนวความคิดเห็นที่สอง เห็นว่า กฎหมายเช่าซื้อถูกตราขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองผู้เช่าซื้อ เนื่องจากขณะนั้นได้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติมากมาย เพราะผู้เช่าซื้อส่วนใหญ่เป็นผู้บริโภค ในชนชั้นกรรมาชีพซึ่งบางครั้งไม่สามารถนำเงินมาชำระค่าเช่าซื้อได้ตามที่กำหนดในสัญญา ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ โดยในระยะดังกล่าวปรากฏว่ามีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ เฉลี่ย 600 คนต่อวัน³⁵ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีการเรียกร้องให้มีการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อขึ้นในปี ค.ศ. 1938 โดยมีนางเอลเลน วิลคินสัน (Ms. Ellen Wilkinson) เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการร่างกฎหมายเช่าซื้อของอังกฤษ และกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ผ่านสภาและถูกประกาศใช้ในปีนั้นทันที³⁶

กฎหมายและพระราชบัญญัติว่าด้วยเช่าซื้อต่าง ๆ ที่ถูกบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับกับธุรกรรมเช่าในประเทศอังกฤษ มีด้วยกันหลายฉบับปรากฏ ดังนี้³⁷

Hire-Purchase Act 1938

Hire-Purchase Act 1954

The advertisements (Hire-Purchase) Act 1957

Hire-Purchase Act 1964

Hire-Purchase Act 1965

The advertisements (Hire-Purchase) Act 1967

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติเช่าซื้อ

พระราชบัญญัติเช่าซื้อถูกบัญญัติขึ้นเพื่อใช้บังคับกับสัญญาลักษณะเช่าซื้อ และการซื้อขาย โดยให้สินเชื่อโดยในเบื้องต้นมุ่งให้ความคุ้มครองผู้ให้เช่าซื้อจึงทำให้หลักกฎหมายเช่าซื้อถือเป็นเรื่องของการซื้อขาย โดยมีเงื่อนไขเรื่องสิทธิยึดหน่วงในตัวทรัพย์สินที่เช่าซื้อจึงมีการนำหลักกฎหมายเรื่องการส่งมอบการครอบครองและการให้สิทธิในการเลือกซื้อมาใช้บังคับเพื่อมิให้กรรมสิทธิ์โอนไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายขณะทำสัญญา ในเวลาต่อมาการให้เช่าซื้อมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้การโฆษณาธุรกิจเช่าซื้อขยายตัวตามและก่อให้เกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรงระหว่างผู้ให้เช่าซื้อที่เป็นธุรกิจครอบครัวและผู้ให้เช่าซื้อที่เป็นผู้ค้าขนาดใหญ่ ผลจากสื่อโฆษณาได้ส่งผลกระทบต่อผู้เช่าซื้อ เนื่องจากมีผู้เช่าซื้อจำนวนมากที่เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเพื่อเป็นการ

³⁵ Dail Eireann, "Hire - Purchase Bill", from <http://oireachtas-debates.gov.ie/D/0100/D.0100.194605010013.htm>

³⁶ Spartacus Educational, "education on the Internet & Teaching History on line," from <http://spartacus.schoolnet.co.uk/TUwilkinson.htm>

³⁷ R.M. Goode, Introduction to the Consumer Credit Act 1974 <London : Butterworths, 1974>, pp.10-17.

ป้องกันมิให้การโฆษณาส่งผลทำให้ผู้เช่าซื้อเกิดความเข้าใจผิด ฝ่ายนิติบัญญัติจึงมีความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมการประกอบการของผู้ให้เช่าซื้อ

หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครอง

บุคคลซึ่งกฎหมายให้ความควบคุมคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติเช่าซื้อ คือ ผู้ให้เช่าซื้อ และผู้เช่าซื้อมาตรการทางกฎหมายเนื่องจากการประกอบธุรกิจเช่าซื้อที่เพิ่มมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อผู้เช่าซื้อเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเกิดความเข้าใจผิดในสื่อโฆษณาประกอบกับผู้ให้เช่าซื้อมักนำสัญญาสำเร็จรูปมาใช้กับผู้เช่าซื้อจึงทำให้ผู้เช่าซื้อมักจะไม่ได้รับความไม่เป็นธรรมในการทำสัญญา โดยเฉพาะกรณีที่มีการผิดสัญญา เช่น มีการเข้าครอบครองและยึดทรัพย์สินทันทีที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญา กฎหมายจึงกำหนดให้มีการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ ดังนี้

1. ก่อนทำสัญญาพระราชบัญญัติเช่าซื้อ กำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลแก่ผู้เช่า เช่น ราคาสินค้าที่ให้เช่าซื้อและอัตราดอกเบี้ยค่าเช่าซื้อ เป็นต้น พร้อมทั้งกำหนดเอกสารประกอบเพื่อใช้ในการทำสัญญาเช่าซื้อ (Hire-Purchase Agreement)

2. ภายหลังจากสัญญา พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อในการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ โดยให้ส่งคำบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังผู้ให้เช่าซื้อก่อนถึงกำหนดการชำระค่างวดสุดท้าย พร้อมทั้งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดความรับผิดชอบหลังเลิกสัญญา ซึ่งให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อที่จะได้รับเงินคืนครึ่งหนึ่งของราคาทรัพย์สิน และห้ามมิให้เจ้าของทรัพย์สินใช้กำลังเรียกคืนทรัพย์สิน เว้นแต่จะมีคำสั่งศาลและในกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระราคาเช่าซื้อมาแล้วเป็นจำนวน 1 ใน 3 ของมูลค่าทรัพย์สินที่เช่าซื้อ กฎหมายห้ามมิให้ผู้เช่าซื้อใช้กำลังกลับเข้าครอบครองทรัพย์สิน เว้นแต่ผู้เช่าซื้อแสดงเจตนาที่จะเลิกสัญญา

หน่วยงานหรือองค์กรในการดำเนินการเพื่อบังคับการตามพระราชบัญญัติเช่าซื้อ

เนื่องจากพระราชบัญญัติเช่าซื้อมิได้กำหนดหรือแต่งตั้งหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อควบคุมธุรกิจธุรกรรมเช่าซื้อ จึงทำให้องค์กรที่ดำเนินการเพื่อบังคับการตามพระราชบัญญัติเช่าซื้อ คือ ศาลยุติธรรม พระราชบัญญัติเช่าซื้อในประเทศอังกฤษ มีวัตถุประสงค์ในเบื้องต้นเพื่อให้หลักประกันและความคุ้มครองแก่ผู้ประกอบการซึ่งประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อ จึงมีการนำบทบัญญัติในกฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติกำหนดให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินถูกโอนไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมาใช้บังคับ อันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ผู้ให้เช่าซื้อในการสงวนกรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สินเพื่อเป็นหลักประกันการชำระหนี้ของผู้เช่าซื้อ ทำให้แนวคิดในกฎหมายลักษณะส่งมอบการครอบครอง (Bailment) เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักกฎหมายลักษณะเช่าซื้อในประเทศอังกฤษ

Unfair Term in Consumer Contracts Regulation 1999

ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาของผู้บริโภคซึ่งถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการจึงได้บัญญัติกฎหมายอื่น ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคโดยเฉพาะตาม Unfair Term in Consumer Contracts Regulation 1999 ดังนี้

(1) วัตถุประสงค์ของ Unfair Term in Consumer Contracts Regulation 1999 ขอบบังคับนี้มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคโดยใช้บังคับกับสัญญาทั่วไปที่ผู้จำหน่ายสินค้าหรือบริการทำกับผู้บริโภค ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีได้ทำสัญญาเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ จึงทำให้ผู้บริโภคซึ่งทำสัญญาเช่าซื้อกับผู้ให้เช่าซื้อตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับฉบับนี้เช่นกัน

หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองตามข้อบังคับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่เข้าทำสัญญากับผู้จำหน่ายสินค้าหรือบริการ ดังนั้น ผู้บริโภคทุกคนที่เข้าทำสัญญาเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการเพื่ออุปโภคส่วนบุคคล จึงได้รับความคุ้มครองภายใต้ข้อบังคับฉบับนี้และผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้ได้มาซึ่งสินค้าจากการเข้าทำสัญญากับผู้จำหน่ายสินค้าจึงทำให้ผู้เช่าซื้อได้รับความคุ้มครองภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว

ขั้นตอนการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์

ขั้นตอนก่อนการกำหนดค่าเสียหายคดีเช่าซื้อรถยนต์ เป็นขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาเช่าซื้อ ซึ่งได้แก่ ผู้เช่าซื้อ กับผู้ให้เช่าซื้อ ตามบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเช่าซื้อ (The Hire-Purchase Act 1965) ได้กล่าวถึงบทบังคับที่มีต่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการทำสัญญาเช่าซื้อว่าจะต้องมีข้อความแสดงถึงรายละเอียดต้นทุนของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และผลกำไรที่ได้จากการเช่าซื้อ การกำหนดภาระหน้าที่ผู้ให้เช่าซื้อที่มีต่อผู้เช่าซื้อ เช่น การอ่านข้อความในสัญญาให้ผู้เช่าซื้อฟังก่อนการลงลายมือชื่อในสัญญาเช่าซื้อ เป็นต้น การกำหนดเหตุที่จะนำมาใช้ในการบอกเลิกสัญญาโดยฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของขั้นตอนนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ศาลสามารถนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสัญญา หรือเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดมาใช้เป็นประโยชน์ในการกำหนดค่าเสียหาย หากปรากฏว่า ผู้เช่าซื้อตกเป็นฝ่ายผิดสัญญา และผลแห่งการผิดสัญญานั้น ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้รับความเสียหาย เช่น การทราบถึงต้นทุน และกำไรที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับจากการเช่าซื้อ ทำให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหาย (Damages) หรือค่าขาดประโยชน์ (Benefits) ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม

3.2.2 มาตรการตามกฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลีย

เครือรัฐออสเตรเลีย แบ่งออกเป็น 8 มลรัฐ โดยแต่ละมลรัฐมีหน่วยงานในทางปกครองตนเอง ดังนั้น กฎหมายที่ใช้บังคับในแต่ละมลรัฐจึงเป็นเอกเทศแยกจากกัน ทำให้กฎหมายที่ใช้บังคับกับสัญญาเช่าซื้อในเครือรัฐออสเตรเลีย มี 8 ฉบับด้วยกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในหลาย ๆ มลรัฐได้มีการตรากฎหมายพิเศษเกี่ยวกับเรื่องการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคเพื่อใช้บังคับกับธุรกรรมเช่าซื้อ จึงทำให้กฎหมายเช่าซื้อในบางมลรัฐถูกยกเลิกและใช้กฎหมายพิเศษในเรื่องการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคโดยเฉพาะแทน ทำให้ปัจจุบันมีเพียง 3 มลรัฐในเครือรัฐออสเตรเลียเท่านั้น คือ “Northern Territory” “Queensland” และ “Victoria” ที่พระราชบัญญัติเช่าซื้อยังคงมีผลใช้บังคับ³⁸ โดยในมลรัฐ “Australia Capital Territory” และ “New South Wales” ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติเช่าซื้อเมื่อปี ค.ศ. 1985³⁹ ต่อมา “South Australia” และ “Northern Territory” ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ในปี ค.ศ. 1972⁴⁰ และในปี ค.ศ. 1996 ตามลำดับ และตามมาด้วย “Tasmania” ซึ่งได้ยกเลิกพระราชบัญญัติเช่าซื้อเมื่อปี ค.ศ. 2000⁴¹

สำหรับการศึกษากฎหมายเช่าซื้อในเครือรัฐออสเตรเลีย ผู้วิจัยได้นำกฎหมายของมลรัฐ Queensland มาทำการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายเช่าซื้อของมลรัฐ Queensland ถือเป็นกฎหมายแม่แบบที่มลรัฐอื่น ๆ ได้ยอมรับและนำไปตราเป็นบทบัญญัติทางกฎหมายเพื่อใช้บังคับในมลรัฐของตน⁴² จากการศึกษากฎหมายเช่าซื้อของมลรัฐ Queensland สามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire - Purchase Act 1959)

ในช่วงปี ค.ศ. 1950 แนวความคิดเรื่องการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศแถบทวีปยุโรปเริ่มเป็นที่แพร่หลายและได้ขยายอิทธิพลเข้ามาในเครือรัฐออสเตรเลีย โดยในช่วงปี ค.ศ. 1955 ได้มีการสำรวจการบริโภคของประชาชน และพบว่าผู้บริโภคในเครือรัฐออสเตรเลีย ร้อยละ 30 - 40 อาศัยการเช่าซื้อการบริโภคในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่อการอุปโภคบริโภค เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า ตู้เย็นและโทรทัศน์ เป็นต้น จึงทำให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว

³⁸ Paul Latimer, *Australia Business Law* (New South Wales: CCH, 1990), p. 898.

³⁹ Parliament of Victoria, “Review of Hire Purchase Act 1959 report 1996-4,” 2 October 2002, from <http://home.vicnet.net.au/~sare/op/hprep96.html>

⁴⁰ R.M. Vermeesch and K.E. Lindren, *Business Law of Australia* (Queensland: Butterworths, 1990), p.788.

⁴¹ Justice Tasmania, “The Consumer Credit Code in Tasmania,” 28 September 2002.

⁴² Andrew Gibson and Douglas Fraser, *Commercial Law* (Melbourne: Longman, 1999), p.334.

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องที่เกิดขึ้นเกิดมาจากการให้เช่าซื้อในขณะนั้น คือ ผู้ให้เช่าซื้อ มักกำหนดข้อตกลงเกี่ยวกับการให้เช่าซื้อ โดยเปรียบเทียบกับผู้บริโภค โดยเฉพาะในเรื่องการผิมนัดชำระค่าเช่าซื้อ และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ค่อนข้างสูง จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงทำให้เริ่มมีแนวคิดที่จะควบคุมการประกอบธุรกิจเช่าซื้อและซื้อขายผ่อนชำระ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire - Purchase Act 1959) ขึ้นใช้บังคับ⁴³

1. วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire – Purchase Act 1959)

ในเบื้องต้น พระราชบัญญัติเช่าซื้อตราขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมธุรกรรม การเช่าซื้อและซื้อขายโดยผ่อนชำระในมลรัฐ Queensland

2. หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครอง

1) บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง

บุคคลที่กฎหมายคุ้มครอง คือ ผู้เช่าซื้อที่เข้าทำสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมาย แห่งกฎหมาย โดยรวมถึงสัญญาซื้อขายโดยผ่อนชำระ และภายใต้พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire – Purchase Act 1959) กฎหมายได้ให้คำนิยามของสัญญาเช่าซื้อไว้ว่า

“สัญญาเช่าซื้อ รวมถึงการให้เช่าทรัพย์สิน โดยให้สิทธิในการเลือกซื้อสินค้า และสัญญาซื้อขายผ่อนชำระ (hire-purchase agreement includes a letting of good with an option to purchase and agreement for the purchase of goods by installments)”⁴⁴

2) มาตรการทางกฎหมาย

ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีการกำหนดสิทธิ และหน้าที่ของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อตามกฎหมายระหว่างกันดังนี้

สิทธิของผู้เช่าซื้อ

(1) สิทธิที่จะได้รับสำเนาหนังสือสัญญา และรายละเอียดสถานภาพทางการเงิน ตลอดเวลาก่อนที่จะมีการชำระค่าเช่าซื้องวดสุดท้าย โดยในเบื้องต้น ผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งมอบหนังสือสัญญาเช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อภายใน 14 วัน นับจากได้รับคำขอเช่าซื้อสินค้าเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เช่าซื้อ พร้อมด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะต้องชำระและที่ได้มีการชำระแล้วให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ตลอดจนจำนวนเงินที่จะถึงกำหนดชำระแต่ละงวดภายใต้สัญญาเช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อ ละเลยไม่ส่งมอบเอกสารดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจะมีความผิดต้องระวางโทษปรับเป็นจำนวนเงิน 100 เหรียญ จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง⁴⁵

⁴³ A.K. Mac Dougall, “Australia in 1956,” 31 March 2003.

⁴⁴ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 2.

⁴⁵ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 7.

(2) สิทธิที่จะชำระค่าเช่าซื้อก่อนถึงกำหนดตามสัญญา โดยผู้เช่าซื้อจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังผู้ให้เช่าซื้อก่อนล่วงหน้า โดยผู้เช่าซื้อจะได้รับส่วนลดค่าธรรมเนียมและส่วนลดค่าประกันในกรณีที่มีการเอาประกัน ตลอดจนส่วนลดค่าบริการรักษาทรัพย์สิน⁴⁶ เป็นต้น

(3) สิทธิที่จะขอให้ผู้ให้เช่าซื้อขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งถูกเรียกคืนการครอบครองอันเป็นเหตุมาจากการผิดสัญญาของผู้เช่าซื้อให้แก่บุคคลอื่นซึ่งถูกเสนอซื้อ โดยผู้เช่าซื้อในราคาซื้อขายเงินสดซึ่งไม่น้อยไปกว่ามูลค่าทรัพย์สินที่ระบุไว้ในหนังสือบอกกล่าว หากราคาที่ซื้อขายมีมูลค่ามากกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ ผู้ให้เช่าซื้อต้องคืนส่วนล้ามูลค่าดังกล่าวให้แก่ผู้เช่าซื้อ⁴⁷

สิทธิของผู้ให้เช่าซื้อ

(1) สิทธิที่จะได้รับชำระค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระ

(2) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิที่จะเรียกคืนการครอบครองทรัพย์สิน หากผู้เช่าซื้อผิดสัญญา โดยผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้เช่าซื้อตามแบบที่กำหนดในพระราชบัญญัติ พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในหนังสือบอกกล่าวซึ่งไม่น้อยกว่า 7 วัน นับจากที่มีการส่งหนังสือบอกกล่าว อย่างไรก็ตาม หนังสือบอกกล่าวอาจไม่ต้องจัดทำขึ้น หากมีเหตุการณ์ที่เป็นที่เชื่อถือได้ว่าทรัพย์สินที่เช่าซื้ออาจมีการเคลื่อนย้ายหรือปิดบังโดยคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง⁴⁸

(3) สิทธิจะได้รับชำระค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อได้ค้างชำระในกรณีที่มีการผิดนัดชำระหนี้กรณีดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับชำระหนี้ค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระเมื่อได้มีการเรียกคืนการครอบครองทรัพย์สิน ทั้งนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อออกขาย โดยเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินดังกล่าวให้นำมาหักเป็นค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อของค้างชำระ หากมีเงินคงเหลือ ภายหลังจากที่หักเป็นค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ จึงให้คืนแก่ผู้เช่าซื้อ⁴⁹

3) หน่วยงานหรือองค์กรในการดำเนินการเพื่อบังคับการตามพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire – Purchase Act 1959)

ภายใต้พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire – Purchase Act 1959) ได้ให้อำนาจศาลในการบังคับการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ซึ่งศาลมีอำนาจ ดังนี้⁵⁰

(1) ศาลมีอำนาจที่จะนำสัญญาเช่าซื้อมาพิจารณาใหม่ (reopen) หากปรากฏแก่ศาลว่าสัญญาดังกล่าวไม่ยุติธรรมและทำให้คู่สัญญาที่อ่อนแอกว่าต้องเสียเปรียบอย่างมาก⁵¹

⁴⁶ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 11.

⁴⁷ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 15.

⁴⁸ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 13.

⁴⁹ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 15.

⁵⁰ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 28.

(2) ศาลมีอำนาจให้การเยียวยาแก่ผู้เช่าและผู้ค้าประกัน จากการที่ต้องจ่ายเงินมากเกินไป ควรสำหรับราคาสินค้า ค่าธรรมเนียม และเงินจำนวนอื่นใด โดยศาลมีอำนาจปรับให้ตามความ ยุติธรรมและสมเหตุผล⁵²

(3) หากศาลเห็นว่า มีบุคคลอื่นที่มีใช้เจ้าของทรัพย์สิน ได้รับกำไรหรือผลประโยชน์อื่นใด จากธุรกรรมซึ่งศาลได้ตัดสินแล้วว่าไม่ยุติธรรม และทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแกว่าต้องเสียเปรียบ เกินควร ศาลมีอำนาจเพิ่มบุคคลดังกล่าวเข้าเป็นคู่สัญญาและให้คำพิพากษามีผลถึงบุคคล ดังกล่าวด้วย⁵³

ทั้งนี้ ภายใต้พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire – Purchase Act 1959) ไม่มี หน่วยงานใดที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อควบคุมธุรกรรมเช่าซื้อนี้โดยตรง อันเป็นเหตุทำให้เป็น หน้าที่ของศาลยุติธรรมที่ต้องทำการพิจารณาตัดสินคดีเพื่อบังคับการให้เป็นไปภายใต้ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire – Purchase Act 1959)

⁵¹ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 28(1).

⁵² พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 28(2).

⁵³ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959) มาตรา 28(3).

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับข้อตกลงเกี่ยวกับการ กำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์

ตามที่ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 และบทที่ 3 ว่า ในการทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์นั้น เป็นการประกอบธุรกิจการค้าที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งซึ่งปกติ ได้แก่ ฝ่ายที่เป็นผู้ประกอบการได้จัดทำสัญญาเช่าซื้อขึ้นเป็นแบบฟอร์มมาตรฐานที่กำหนดรายละเอียดของ เงื่อนไข ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายไว้ล่วงหน้า หรือที่เรียกกันว่า “สัญญาสำเร็จรูป” ดังนั้น หากมีการทำสัญญากันระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อ ก็จะใช้รายละเอียดข้อกำหนด เงื่อนไขภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาตามแบบฟอร์มมาตรฐานที่จัดเตรียมไว้ ในการเข้าทำสัญญาจึงจะ ไม่มีการเจรจาเพื่อเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข ตลอดจนสิทธิหน้าที่ของแต่ละฝ่ายกันอีก และหากคู่สัญญาซึ่งตามปกติจะเป็นฝ่ายผู้บริโภค ไม่ยอมรับเงื่อนไขของสัญญาตามที่กำหนด สิ่งเดียวที่ผู้บริโภคสามารถทำได้ คือ การปฏิเสธที่จะทำสัญญานั้น และหากผู้บริโภคยังคงประสงค์ที่จะเข้าทำสัญญาเช่าซื้อนั้นก็มีความจำเป็นที่จะต้องไปติดต่อกับผู้ประกอบการให้เช่าซื้อรายอื่น ซึ่งก็มักจะพบกับประเพณีปฏิบัติในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ แม้ว่าผู้บริโภคหรือผู้ประสงค์จะเข้าทำสัญญาเช่าซื้อ จะมองหาผู้ประกอบการรายใหม่ ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องเข้าทำสัญญาซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตรฐานที่มีรายละเอียดข้อกำหนดในทำนองเดียวกัน เพียงแต่อาจจะแตกต่างกันบ้างในสาระสำคัญเพียงเล็กน้อย

จากการศึกษา ผู้วิจัย พบว่า แม้ในปัจจุบันรัฐจะมีการออกกฎหมายมาคุ้มครองผู้บริโภค ในกรณีของการเข้าทำธุรกรรมกับผู้ประกอบการในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 หรือแม้กระทั่ง การออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นมาตรการในการควบคุมข้อกำหนดของการทำสัญญาเช่าซื้อ และคุ้มครองผู้บริโภคที่อาจถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการด้วยการจัดทำสัญญาในลักษณะของสัญญาสำเร็จรูปก็ตาม แต่เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ หรือประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาอันเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายกับข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญา

เช่าซื้อรถยนต์ได้ในทุกกรณี และประการสำคัญอย่างยิ่ง กฎหมาย ระเบียบ หรือประกาศต่าง ๆ ดังกล่าว ยังมีได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ หรือแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลใช้ในการพิพากษาคัดสินคดี ดังนั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับข้อสัญญาเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์ขึ้น จนเป็นคดีความฟ้องร้องสู่กระบวนการยุติธรรมทางศาลในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยจะขออธิบายปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหากรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ไม่ระงับ

เมื่อมีการเช่าทำสัญญาเช่าซื้อกันระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อ ในระหว่างที่สัญญาเช่าซื้อยังคงดำเนินอยู่ และมีผลผูกพันระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายนั้น หากเกิดกรณีการกระทำผิดสัญญาขึ้น โดยที่สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ยังไม่ระงับ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาที่ต้องพิจารณาในเรื่องค่าเสียหายที่จะสามารถฟ้องร้องกันได้ ในประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้วิจัยขอวิเคราะห์ในแง่ของ “กรณีการผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ” จากการศึกษาสัญญาเช่าซื้อ โดยทั่วไป พบว่า มักจะมีข้อกำหนดความรับผิดของผู้เช่าซื้อในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อว่า ผู้เช่าซื้อมีภาระหน้าที่ความรับผิดที่จะต้องชำระเบี้ยปรับของค่าเช่าซื้อที่ผิดนัดนับตั้งแต่วันถึงกำหนด จนถึงวันที่ได้ชำระค่าเช่าซื้อในงวดนั้นครบถ้วน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ ผู้ให้เช่าซื้อที่เป็นสถาบันการเงิน จะกำหนดค่าปรับอยู่ที่อัตรา MRR บวก 10 ต่อปี (MRR หมายถึง อัตราดอกเบี้ยลูกค้าชั้นดีรายย่อยของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีผลใช้บังคับโดยเปลี่ยนแปลงไปตามที่ธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) ประกาศและใช้บังคับ ซึ่งเป็นไปตามที่ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา ระบุไว้ในข้อ 5 (2) ว่า กรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อหรือเงินอื่นใด ผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดเบี้ยปรับเกินอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย (MINIMUM RETAIL RATE) ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บวกสิบ (MRR + 10) ต่อปี ของจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระไม่ได้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา พบว่า แม้ข้อกำหนดในเรื่องอัตราเบี้ยปรับที่กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อ จะมีสาระสำคัญถูกต้องตามที่ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญากำหนดไว้ก็ตาม แต่สัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อมักจะซ่อนเงื่อนไขข้อกำหนดอื่นที่ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดภาระเกินสมควรแก่ผู้เช่าซื้อ หรือเป็นเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการเอาเปรียบผู้เช่าซื้อ โดยเงื่อนไขดังกล่าวมักจะกำหนดไว้ในลักษณะที่ว่า ค่าเบี้ยปรับดังกล่าว นั้น ธนาคารจะเรียกให้ผู้เช่าซื้อ

ชำระทันทีหรือรวมเรียกเก็บเมื่อผู้เช่าซื้อชำระค่างวดก็ได้ และให้ถือว่าผู้ให้เช่าซื้อได้สงวนสิทธิเรียกร้องค่าเบี่ยงปรับดังกล่าวไว้แล้วในเวลาชำระหนี้ ซึ่งเงื่อนไขที่ซ่อนอยู่นี้ ส่งผลทำให้ผู้เช่าซื้อที่เคยผิคนัดมาก่อน ในกรณีที่ไม่ได้ผิคนัดสามงวดติดต่อกัน ชำระค่างวดต่อมาโดยเข้าใจว่าตนได้ชำระครบถ้วนในแต่ละงวด มิได้ถูกเรียกเก็บค่าปรับจากการชำระล่าช้าในบางงวดก่อน ๆ หน้าที่แต่อย่างใด และใบเสร็จการได้รับชำระเงินค่างวดจากผู้เช่าซื้อจะไม่มีการระบุว่าเป็นการชำระเงินงวดค่าเช่าซื้อในงวดใด จะระบุเพียงแต่จำนวนเงินที่ได้รับชำระ และวันที่ได้รับชำระเท่านั้น ลูกหนี้ผู้เช่าซื้อที่ชำระเงินไป จึงไม่อาจทราบได้ว่าเงินที่ตนชำระค่างวดได้ถูกตัดไปเป็นค่าเบี่ยงปรับหรือไม่ และจำนวนเท่าใด กรณีเช่นนี้จะเกิดปัญหาเมื่อลูกหนี้เกิดการผิคนัดชำระค่าเช่าซื้อซ้ำอีกจนเป็นการผิคนัดรวมทั้งสิ้นสามงวด โดยผู้เช่าซื้อเข้าใจว่า มิใช่เป็นการชำระผิคนัดสามงวดติด ๆ กัน ซึ่งจะทำให้ตนตกเป็นฝ่ายผิคนัดสัญญา แต่ในทางการคำนวณของผู้ให้เช่าซื้อนั้น เมื่อผู้เช่าซื้อชำระเงินมาจะเป็นการตัดงวดที่ค้างอยู่เดิมก่อน เมื่อมีการผิคนัดต่อ ๆ มา ไม่ว่าจะเป็งวดเดือนที่ติดกันหรือไม่ เมื่อผิคนัดรวมทั้งสิ้น 3 งวด จึงเป็นการผิคนัดติด ๆ กันสามงวด ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาแก่ผู้เช่าซื้อได้ ทั้งที่ฝ่ายผู้เช่าซื้อยังประสงค์จะทำสัญญาเช่าซื้อและใช้รถยนต์ที่เช่าซื้ออยู่ต่อไปโดยมิได้มีเจตนาจะผิคนัดสัญญา

ทั้งนี้ ในประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3830 - 3831/2550 วินิจฉัยไว้ว่า “แม้ตามสัญญาเช่าซื้อจะระบุไว้ว่า ถ้าผู้เช่าซื้อผิคนัดชำระค่าเช่าซื้องวดหนึ่งงวดใดถือว่าสัญญาเลิกกันทันทีโดยไม่ต้องบอกกล่าวก่อน ผู้เช่าซื้อยอมให้เจ้าของริบบรรดาเงินค่าเช่าซื้อที่ได้ชำระทั้งหมดเป็นของเจ้าของ และยอมส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่เจ้าของโดยพลัน แต่เมื่อโจทก์ที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อไม่ตรงตามกำหนดเวลาที่ระบุในสัญญา จำเลยยอมรับค่าเช่าซื้อไว้ไม่ทักท้วง แสดงว่าคู่สัญญาไม่ถือเอากำหนดเวลาชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญาเป็นสาระสำคัญ ต่อมาโจทก์ที่ 1 ผิคนัดชำระค่าเช่าซื้อตั้งแต่งวดที่ 35 เป็นเวลา 9 งวด จำเลยมีหนังสือขอให้ชำระหนี้บอกเลิกสัญญาแก่โจทก์ทั้งสองแจ้งให้มาติดต่อชำระหนี้ภายใน 15 วัน หากพ้นกำหนดขอถือเอาหนังสือดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญา การที่โจทก์ที่ 1 ได้ติดต่อกับจำเลยภายในกำหนดระยะเวลาตามหนังสือดังกล่าว และชำระหนี้ให้แก่จำเลยเป็นเช็ค 5 ฉบับ แล้วจำเลยยอมรับเช็คดังกล่าวไว้ นำไปเรียกเก็บเงินได้ 3 ฉบับ แสดงว่าจำเลยยอมรับชำระหนี้จากโจทก์ที่ 1 ตามเงื่อนไขในหนังสือขอให้ชำระหนี้บอกเลิกสัญญาและยินยอมให้โจทก์ที่ 1 ครอบครองใช้รถยนต์ได้ ถือว่าจำเลยประสงค์จะให้สัญญาเช่าซื้อที่มีผลบังคับกันต่อไป ครั้นเมื่อเช็คฉบับที่สี่และที่ห้าเรียกเก็บเงินไม่ได้ โจทก์ที่ 1 จึงผิคนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อในงวดดังกล่าวอีก หากจำเลยประสงค์จะบอกเลิกสัญญาแก่โจทก์ที่ 1 จะต้องบอกกล่าวให้โจทก์ที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระภายในเวลาอันสมควร

เสียก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 387 เมื่อจำเลยยังไม่บอกเลิกสัญญา สัญญาเช่าซื้อจึงยังไม่เลิกกัน โจทก์ที่ 1 จึงยังไม่เป็นฝ่ายผิดสัญญา”

ประเด็นที่สอง ผู้วิจัยขอวิเคราะห์ในแง่ของ “กรณีและผู้เช่าซื้อถูกจำกัดสิทธิโดยข้อสัญญาเช่าซื้อ” กล่าวคือ จากการศึกษา พบว่า ข้อกำหนดในสัญญาเช่าซื้อมักจะมีเงื่อนไขจำกัดสิทธิของผู้เช่าซื้อที่ว่า “แม้ผู้เช่าซื้อจะได้ชำระเงินจอง และ/หรือเงินค่างวด และ/หรือชำระราคาบางส่วน ผู้เช่าซื้อตกลงให้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแต่เพียงผู้เดียว หากสัญญานี้เป็นอันสิ้นสุดลง ไม่ว่าจะกรณีใด ๆ ผู้เช่าซื้อจะไม่เรียกร้องเงินค่างวดคืน หรือเรียกค่าเสียหายใด ๆ จากธนาคาร” ซึ่งจากข้อกำหนดของสัญญาเช่าซื้อในกรณีดังกล่าว ส่งผลเป็นการจำกัดสิทธิของผู้เช่าซื้อ ที่ทำให้ผู้เช่าซื้อ ไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย หรือเรียกร้องเงินคืนจากผู้ให้เช่าซื้อกรณีและผู้เช่าซื้อ ได้ชำระเงินจอง เงินค่างวด หรือชำระราคาบางส่วนแล้ว แต่กลับเกิดกรณีที่ทำให้สัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงได้ ไม่ว่าจะกรณีใด ๆ ซึ่งข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติกรณีเช่นนี้อาจเกิดขึ้น ได้จากการที่รถยนต์ที่เช่าซื้อ ไม่ได้มีสภาพดีอย่างเช่นคำพรรณนาของผู้ขาย โดยผู้ให้เช่าซื้อ ไม่ได้มีการร่วมตรวจสอบความถูกต้องด้วย เมื่อผู้เช่าซื้อ ได้รับรถยนต์มาครอบครอง แต่ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากรถยนต์ที่เช่าซื้อได้ตามปกติ หากผู้เช่าซื้อประสงค์จะบอกเลิกสัญญา และประสงค์ที่จะคืนรถแก่ผู้ให้เช่าซื้อ นอกจากผู้เช่าซื้อ มีความผูกพันต้องจัดการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดี และต้องรับภาระชำระค่าเช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อจนครบจำนวนตามที่ทำสัญญา โดยไม่สามารถยกเอาปัญหาเรื่องสภาพรถยนต์ที่เช่าซื้อมาเป็นข้ออ้างในการไม่ปฏิบัติตามสัญญาได้แล้ว ผู้เช่าซื้อ ยังถูกจำกัดสิทธิที่ไม่อาจเรียกร้องเงินจำนวนที่ผู้เช่าซื้อ ได้ชำระไปในลักษณะที่เป็นเงินจอง เงินค่างวด หรือชำระราคาบางส่วนแล้วอีกด้วย

ทั้งนี้ ในประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3745/2551 วินิจฉัยไว้ว่า “การที่จำเลยที่ 1 เช่าซื้อรถยนต์ที่เช่าซื้อจากโจทก์เป็นผลต่อเนื่องมาจากจำเลยที่ 1 ไปจองซื้อรถยนต์ที่เช่าซื้อกับบริษัท อ. ข้อตกลงและหน้าที่ของบริษัทดังกล่าวที่จะต้องจดทะเบียนและต่อทะเบียนรถยนต์ ที่เช่าซื้อจึงตกเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่ซื้อและรับโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ที่เช่าซื้อจากบริษัทดังกล่าวมาให้จำเลยที่ 1 เช่าซื้อ โจทก์จะอ้างว่าไม่ได้ตกลงค้นหาได้ไม่ นอกจากนี้ โจทก์ ยังมีความสัมพันธ์กับจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องมีหน้าที่ทำนองเดียวกับผู้ให้เช่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 537 ที่จะต้องให้ผู้เช่าซื้อได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ รถยนต์ที่เช่าซื้อเป็นทรัพย์สินที่มีทะเบียน โจทก์ ในฐานะผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์ที่เช่าซื้อจึงมีหน้าที่จดทะเบียนและต่อ ทะเบียนรถยนต์ที่เช่าซื้อ เพื่อให้จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้เช่าซื้อ ได้ใช้รถยนต์ที่เช่าซื้อได้ตามสภาพของรถยนต์และโดยชอบด้วยกฎหมายกับจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ที่เช่าซื้อให้แก่จำเลยที่ 1 เมื่อจำเลยที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วน

ตามสัญญาเช่าซื้อแล้ว โจทก์ในฐานะผู้ให้เช่าซื้อจึงมีหน้าที่จดทะเบียนและต่อทะเบียนรถยนต์ที่เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อโดยตรงอีกด้วย เมื่อบริษัท อ. ไม่นอนกรรมสิทธิ์รถยนต์ที่เช่าซื้อให้แก่โจทก์ตามสัญญาซื้อขายระหว่างโจทก์ และบริษัท อ. เป็นสิทธิและหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องดำเนินการให้บริษัท อ. จดทะเบียนและต่อทะเบียนรถยนต์ที่เช่าซื้อให้แก่โจทก์ หากใช้กรณีพ้นวิสัยดังที่โจทก์อ้างมาในฎีกาไม่ เมื่อโจทก์ไม่ดำเนินการให้มีการจดทะเบียนและต่อทะเบียนรถยนต์ที่เช่าซื้อจนจำเลยที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อล่วงหน้าไปแล้วถึง 4 งวด โจทก์จึงเป็นฝ่ายผิดสัญญาเช่าซื้อแม้ว่าจำเลยที่ 1 จะไม่ชำระค่าเช่าซื้อตั้งแต่งวดที่ 5 จนกระทั่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนแก่โจทก์ และตามสัญญาเช่าซื้อที่มีข้อตกลงว่าถ้าจำเลยที่ 1 ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้องวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกันทันทีก็ตาม สัญญาเช่าซื้อที่หาได้เลิกกันเพราะเหตุจำเลยที่ 1 ผิดสัญญาไม่ชำระค่าเช่าซื้อไม่ เพราะโจทก์ผิดสัญญาเช่าซื้อกับจำเลยที่ 1 อยู่ก่อนแล้ว เมื่อจำเลยที่ 1 ไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญา ทั้งโจทก์ก็ไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญากับจำเลยที่ 1 ได้ การที่โจทก์มีหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อและสัญญาค้ำประกันต่อมาจึงเป็นการบอกเลิกสัญญาโดยไม่ชอบ

เมื่อมีการส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนแก่กัน จึงเป็นกรณีที่ทั้งสองฝ่ายต่างสมัครใจใช้สิทธิเลิกสัญญาต่อกัน ที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกันโดยปริยายจึงชอบแล้ว คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่ตาม เดิมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคหนึ่ง โจทก์จึงต้องคืนเงินค่าเช่าซื้อที่จำเลยที่ 1 ชำระให้แก่โจทก์แล้วรวม 4 งวด ให้แก่จำเลยที่ 1 สำหรับเงินจองซื้อรถยนต์ที่เช่าซื้อซึ่งจำเลยที่ 1 นำรถยนต์ของจำเลยที่ 1 มาตีราคาเป็นเงิน 630,000 บาท และชำระเป็นเงินสดอีก 110,000 บาท รวมทั้งเงินค่าจดทะเบียนและต่อทะเบียนรถยนต์ที่เช่าซื้อที่บริษัท อ. รับไว้ นั้น เป็นส่วนหนึ่งของราคารถยนต์ที่จองซื้อเมื่อโจทก์ซื้อรถยนต์นั้นมาให้จำเลยที่ 1 เช่าซื้อต่อ จึงต้องเป็นส่วนหนึ่งของราคารถยนต์ที่เช่าซื้อและถือว่าโจทก์ได้รับไว้ ซึ่งโจทก์ก็ยอมรับโดยนำเอาเงินจองซื้อรถยนต์จำนวน 740,000 บาท มาออกใบเสร็จเป็นเงินคาวนและภาษีมูลค่าเพิ่มตามใบเสร็จรับเงิน โจทก์จึงต้องคืนเงินจองค่าจดทะเบียนและต่อทะเบียนรถยนต์ที่จองหรือที่เช่าซื้อให้แก่จำเลยที่ 1 ด้วย ในขณะเดียวกัน การที่จำเลยที่ 1 ได้ใช้รถยนต์ที่เช่าซื้อของโจทก์ถือเป็นการได้ใช้ทรัพย์สินของโจทก์ การที่จำเลยที่ 1 จะชดใช้คืนแก่โจทก์ย่อมทำได้ด้วยการใช้เงินตามควรค่าแห่งการนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคสาม”

ประเด็นที่สาม ผู้วิจัยขอวิเคราะห์ในแง่ของ “กรณีที่รถยนต์ที่เช่าซื้อ สูญหาย หรือถูกทำลาย” จากการศึกษาสัญญาเช่าซื้อ พบว่า ในกรณีที่รถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย หรือถูกทำลายนั้น สัญญาเช่าซื้อโดยส่วนใหญ่มักจะมีข้อกำหนดว่า “ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบต่อธนาคารหรือบุคคลใด ๆ ในความสูญหายหรือเสียหายใด ๆ อันเกิดกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือบุคคลใด ๆ หรือกับทรัพย์สินของบุคคลใด อันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือเพราะการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในทุกกรณี แม้ในเหตุอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หรือในเหตุสุดวิสัย และเมื่อเกิดเหตุดังกล่าว ผู้เช่าซื้อจะต้องแจ้งให้ธนาคารทราบทันทีและจะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่ธนาคาร และ/หรือ บุคคลใด ๆ นั้น และซ่อมแซม ทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้เรียบร้อยคิดเชิงเคมด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เช่าซื้อเอง และหากธนาคารต้องเสียค่าใช้จ่ายดังกล่าวไปผู้เช่าซื้อจะต้องชดเชยคืนให้ครบตามจำนวนพร้อมเบี้ยปรับในอัตราเดียวกับที่ระบุไว้ ไม่ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความผิดของผู้เช่าซื้อหรือบุคคลที่ผู้เช่าซื้ออนุญาตให้ใช้หรือรู้เห็นเป็นใจให้ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วยหรือไม่ก็ตาม”

นอกจากนี้ จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 14578/2557 วินิจฉัยไว้ดังนี้ “มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ประการแรกว่า ตามคำฟ้องและทางนำสืบของ โจทก์พอถือได้ว่า โจทก์เรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการที่รถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายได้หรือไม่ เห็นว่า โจทก์บรรยายฟ้องและนำสืบว่า จำเลยที่ 1 ทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์พิพาทจากโจทก์ แล้วต่อมาผิดสัญญา โดยผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ 3 งวด ติดต่อกัน โจทก์จึงมีหนังสือบอกเลิกสัญญาพร้อมเรียกให้จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้เช่าซื้อ และจำเลยที่ 2 ในฐานะผู้ค้ำประกันร่วมกันส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนและใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ตามสัญญา โดยโจทก์แนบสำเนาสัญญาเช่าซื้อพร้อมคำฟ้องและอ้างส่งต่อศาลตามสัญญาเช่าซื้อทั้งมีคำขอบังคับให้จำเลยทั้งสองร่วมกันส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนโจทก์ หากคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาพร้อมค่าเสียหาย ซึ่งสัญญาเช่าซื้อข้อ 6 ระบุความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในกรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายไว้ว่า หากเป็นความผิดของผู้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อตกลงรับผิดชอบชำระค่าเช่าซื้อให้แก่เจ้าของจนครบถ้วนตามสัญญา แต่หากมิใช่ความผิดของผู้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อตกลงรับผิดชอบค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับ หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ค่าทนายความ หรือค่าใช้จ่ายอื่นใด เพียงเท่าที่เจ้าของได้จ่ายไปจริงตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร ซึ่งเห็นได้ว่าแม้รถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายอันเป็นเหตุให้สัญญาเช่าซื้อระงับไป จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้เช่าซื้อก็ยังคงมีความรับผิดชอบจะต้องใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ตามข้อสัญญาที่โจทก์นำมาเป็นหลักแห่งข้อหาในการฟ้องคดีนี้ ส่วนจะใช้ค่าเสียหายอย่างไร เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับว่าความสูญหายของรถยนต์ที่เช่าซื้อเกิดจากความผิดของจำเลยที่ 1 หรือไม่ ดังนั้น ตามคำฟ้องและทางนำสืบของ โจทก์จึงพอถือได้ว่า โจทก์เรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการที่รถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายรวมอยู่ด้วยแล้ว ที่จำเลยทั้งสอง

แก้ฎีกาในทำนองว่า สัญญาเช่าซื้อ ข้อ 6 ดังกล่าวเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเพราะเป็นข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติและเป็นข้อตกลงให้คู่สัญญาต้องรับผิดชอบหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนดนั้น เห็นว่า สัญญาข้อดังกล่าวมิได้กำหนดบังคับให้ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของทรัพย์สินโดยเด็ดขาดทุกกรณี หากแต่ได้แบ่งความรับผิดชอบในแต่ละกรณีไว้ต่างหากจากกัน จึงมิใช่การเอาเปรียบหรือทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเกินกว่าที่คาดหมายตามปกติ ทั้งข้อสัญญาดังกล่าวยังเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 ข้อ 4 (4) ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 35 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และเป็นประกาศฉบับที่ใช้ในขณะทำสัญญาเช่าซื้อคดีนี้ ประกาศดังกล่าวเป็นประกาศที่ออกมาเพื่อคุ้มครองให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคในการเช่าทำสัญญาเช่าซื้อ ดังนี้ ข้อสัญญาดังกล่าวจึงมิใช่ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า โจทก์มิได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายในกรณีรถยนต์สูญหายและพิพากษายกฟ้องมานั้น ไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกา ฎีกาของโจทก์ข้อนี้ฟังขึ้น

มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของ โจทก์ประการต่อมาว่า จำเลยทั้งสองต้องร่วมกันใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์เพียงใด ซึ่งปัญหานี้ศาลอุทธรณ์ยังไม่ได้วินิจฉัย เนื่องจากศาลอุทธรณ์เห็นว่า โจทก์ไม่ได้ฟ้องเรียกค่าเสียหายส่วนนี้ แต่เมื่อศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ค่าฟ้องของโจทก์ที่เรียกให้จำเลยทั้งสองใช้ค่าเสียหายถือได้ว่ารวมถึงการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายแล้ว และคู่ความสืบพยานมาจนเสร็จสิ้น ศาลฎีกาจึงเห็นควรวินิจฉัยปัญหานี้ไปเสียทีเดียว เห็นว่า สัญญาเช่าซื้อ ข้อ 6 กำหนดว่า หากทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายโดยมิใช่ความผิดของผู้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อตกลงรับผิดชอบค่าเสียหายหรือเบี่ยงปรับหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ค่าทนายความ หรือค่าใช้จ่ายอื่นใด เพียงเท่าที่เจ้าของจ่ายไปจริงตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร ดังนี้ จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้เช่าซื้อจึงต้องผูกพันตามข้อตกลงนั้น แต่เนื่องจากโจทก์มิได้นำสืบให้ได้ความว่าโจทก์เสียค่าใช้จ่ายในการทวงถาม การติดตามทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ค่าทนายความ หรือค่าใช้จ่ายอื่นไปหรือไม่ เพียงใด จึงไม่กำหนดให้ คงมีเพียงค่าเสียหายจากการที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายไป ซึ่งแม้สัญญาเช่าซื้อจะเป็นอันระงับไปเพราะรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายอันเป็นเหตุให้โจทก์ไม่อาจเรียกค่าเสียหายเป็นราคารถยนต์นั้นได้ แต่เมื่อพิจารณาว่าหากรถยนต์ที่เช่าซื้อไม่สูญหายและจำเลยที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนทั้ง 42 งวด โจทก์จะได้รับผลประโยชน์เป็นเงินรวม 77,209.44 บาท แต่คดีนี้โจทก์ได้รับผลประโยชน์จากจำเลยที่ 1 มาเพียง 5 งวด รถยนต์ก็มาสูญหายเสียก่อน จึงเห็นควรกำหนดค่าเสียหายแก่โจทก์เป็นเงิน 68,100 บาท จำเลยที่ 2 ในฐานะผู้ค้าประกันต้องร่วมกับจำเลยที่ 1 ใช้ค่าเสียหายดังกล่าวแก่โจทก์ด้วย ฎีกาของโจทก์ข้อนี้ฟังขึ้นบางส่วน

พิพากษากลับ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ค่าเสียหาย 68,100 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงินดังกล่าว นับถัดจากวันฟ้อง (ฟ้องวันที่ 25 สิงหาคม 2546) เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ คำขออื่นให้ยก ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสามศาลให้เป็นพับ”

จะเห็นได้ว่า ข้อกำหนดและเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อดังกล่าว เป็นการกำหนดความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในกรณีรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย หรือถูกทำลาย ในทำนองของการให้ภัยพิบัติดังกล่าวตกเป็นพับแก่ผู้เช่าซื้อ โดยที่ผู้ให้เช่าซื้อมิได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับความเสี่ยงดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งจากข้อกำหนดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แม้ว่าการสูญหาย หรือถูกทำลายของรถยนต์ ซึ่งเป็นวัตถุแห่งสัญญาเช่าซื้อดังกล่าวจะเกิดขึ้นระหว่างที่รถยนต์ที่เช่าซื้ออยู่ในความครอบครองของบุคคลใด ๆ และไม่ว่ากรณีดังกล่าวผู้รับประกันภัย หรือบุคคลใด ๆ จะซ่อมแซมหรือชดใช้ค่าเสียหายให้เพียงใด ผู้เช่าซื้อก็ยังต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อตามจำนวนหนี้คงค้างตามสัญญากรณีที่รถยนต์สูญหายหรือเสียหายสิ้นเชิง และในขณะเดียวกันผู้ให้เช่าซื้อกลับได้รับประโยชน์ตามกรรมธรรม์ประกันภัยเพื่อชำระหนี้เท่ากับจำนวนหนี้ที่คงค้างชำระตามสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งปัญหาในกรณีดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดภาระอันหนักแก่ผู้เช่าซื้อ ซึ่งนอกจากผู้เช่าซื้อจะไม่ได้ใช้สอยเอาประโยชน์จากรถยนต์ที่เช่าซื้อแล้ว ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดชอบชำระเงินค่าเช่าซื้อในส่วนที่เหลือแก่ผู้ให้เช่าซื้ออีกด้วย แต่ผู้ให้เช่าซื้อกลับไม่ได้สูญเสียประโยชน์ใด ๆ จากการที่รถยนต์ตามสัญญาสูญหายหรือถูกทำลายแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ในกรณีรถยนต์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งสัญญาสูญหายหรือถูกทำลายนี้ เป็นเรื่องที่ศาลจะต้องพิสูจน์ให้ได้ข้อเท็จจริงอย่างแจ่มชัดว่าเกิดจากความผิดของผู้เช่าซื้อหรือไม่ หรือความสูญหายหรือถูกทำลายดังกล่าวนั้น ผู้เช่าซื้อมีส่วนรู้เห็นด้วยหรือไม่ เพราะมิฉะนั้นแล้ว ผู้เช่าซื้อก็ไม่สมควรที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด เพราะถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4819/2549 ที่ได้วินิจฉัยไว้ว่า “ตามสัญญาเช่าซื้อตกลงกันไว้ว่า กรณีรถยนต์ที่เช่าซื้อถูกลัก ไป จำเลยผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน 2 ทาง โดยได้จากโจทก์ผู้เช่าและจากบริษัทประกันภัย อันเป็นการเกินกว่าความเสียหายที่จำเลยได้รับ เมื่อโจทก์เป็นผู้เสียหายประกันภัยและจำเลยเป็นผู้รับประโยชน์ก็เพื่อ โจทก์จะไม่ต้องเป็นภาระใช้คาร์ดิให้แก่จำเลยจึงยอมเสียเบี้ยประกันภัย และจำเลยได้แสดงเจตนาขอค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันภัยแล้ว จนบริษัทประกันภัยอนุมัติให้จ่ายเงินให้จำเลย การที่จำเลยรับเงินค่าเช่าซื้อที่เหลือจากโจทก์หลังจากรถยนต์ที่เช่าซื้อถูกลัก ไปเป็นการใช้สิทธิไม่สุจริต ต้องคืนเงินค่าเช่าซื้อดังกล่าวให้โจทก์”

4.2 วิเคราะห์ปัญหาการกรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระงับ

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วว่ามูลเหตุที่ทำให้สัญญาเช่าซื้อระงับ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อนั้น ได้มีการบัญญัติไว้เพียง 3 มาตรา ได้แก่ มาตรา 572 มาตรา 573 และมาตรา 574 และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าเสียหายนั้น จะมีการกำหนดไว้ในมาตรา 573 และมาตรา 574 เท่านั้น โดยบทบัญญัติมาตรา 573 นั้น จะเป็นการกำหนดให้สิทธิของผู้เช่าซื้อที่จะบอกเลิกสัญญาในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อกลับคืนแก่เจ้าของตามปกติ ส่วนกรณีของบทบัญญัติมาตรา 574 กำหนดไว้ว่า กรณีผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิรับบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ทั้งกลับเข้าครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อได้ด้วย ซึ่งจากบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาโดยคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะส่งผลทำให้สัญญาเช่าซื้อระงับสิ้นไป และผลของการบอกเลิกสัญญาในกรณีดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติอันเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหาย ดังต่อไปนี้

จากการศึกษา ผู้วิจัย พบว่า ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา 573 ก่อให้เกิดปัญหาอันเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายที่คู่สัญญา คือ ผู้ให้เช่าซื้อ และผู้เช่าซื้อ จะสามารถฟ้องร้องต่อกัน ดังนี้ คือ

กรณีที่หนึ่ง พิจารณาในแง่ของ “ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ” กรณีนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 573 บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่า ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา ผู้เช่าซื้อต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อกลับคืนให้แก่เจ้าของ โดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยมองว่า เมื่อการบอกเลิกสัญญาเกิดจากความประสงค์หรือความสมัครใจของผู้เช่าซื้อเอง ดังนั้น การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการส่งมอบทรัพย์สินกลับคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินก็ย่อมมีความเหมาะสมแล้ว

กรณีที่สอง พิจารณาในแง่ของ “เงินค่าเช่าซื้อที่ได้ชำระไปแล้ว” กรณีนี้ หากพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 573 จะเห็นได้ว่า ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา 573 บัญญัติมาตราดังกล่าวนี้ กฎหมายมิได้บัญญัติให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิรับบรรดาเงินที่ได้ชำระมาแล้วเหมือนดังเช่นกรณีของการบอกเลิกสัญญาโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา 574 แต่อย่างใด ดังนั้น ในกรณีดังกล่าวนี้ เมื่อมีการบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจำต้องคืนบรรดาเงินที่ได้รับมาแล้วให้แก่ผู้เช่าซื้อพร้อมด้วยดอกเบี้ย และคงเรียกได้เพียงค่าแห่งการใช้ทรัพย์สินเท่านั้น โดยถือว่าเมื่อสัญญาเลิกกันแล้วคู่สัญญาต้องกลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม ตามมาตรา 391 ทั้งนี้ จากการศึกษ พบว่าตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1496/2548 ได้วินิจฉัยคดีโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวว่า “โจทก์บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อรถยนต์โดยเหตุจำเลยที่ 1 ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ สัญญาเช่าซื้อจึงเลิกกัน โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ คงเรียกได้แต่ค่าเสียหายอันเนื่องจากการเลิก

สัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคสาม วรรคสี่ และในกรณีนี้ มาตรา 574 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาเงินที่ได้เข้ามาแล้วแต่ก่อนให้รับเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน และเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เขาซื้อเท่านั้น การที่โจทก์และจำเลยที่ 1 ทำสัญญาเช่าซื้อระบุว่า แม้ในที่สุดต่อไปภายหน้าสัญญาต้องเลิกกัน ผู้เช่าซื้อตกลงที่จะชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนเลิกสัญญาจนครบถ้วนแก่เจ้าของจนถึงวันที่เจ้าของได้รถยนต์คืน หรือวันบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ จึงเป็นข้อตกลงที่แตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว แต่ก็มีใช้บทกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของประชาชนย่อมมีผลใช้บังคับแก่กันได้ ไม่เป็นโมฆะตามมาตรา 151 และเป็นข้อสัญญาที่กำหนดความรับผิดชอบในความเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ไว้ล่วงหน้า มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับตามมาตรา 379”

กรณีที่สาม พิจารณาในแง่ของ “เงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ” ในกรณีนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระไม่ได้ คงเรียกได้แต่ค่าใช้ทรัพย์สินในระหว่างที่ผู้เช่าซื้อครอบครองใช้ทรัพย์สินอยู่ ตามมาตรา 391 วรรคสาม และค่าเสียหายอื่นตามมาตรา 391 วรรคท้าย เท่านั้น ซึ่งเทียบเคียงได้กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5861/2545 ที่ได้วินิจฉัยไว้ว่า “ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 บัญญัติไว้เพียงว่า เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิรับเงินที่ผู้ให้เช่าซื้อรับไว้และกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เขาซื้อเท่านั้น การที่โจทก์ผู้ให้เช่าซื้อกำหนดให้จำเลยที่ 1 ผู้เช่าซื้อต้องชำระค่าเช่าซื้อทั้งหมดในขณะที่โจทก์มีสิทธิกลับเข้าครอบครองรถยนต์ ย่อมเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องซ้ำซ้อนกัน ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยที่ 1 ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนสัญญาเลิกกันได้ คงเรียกได้แต่ค่าใช้ทรัพย์สินตลอดเวลาที่จำเลยที่ 1 ครอบครองทรัพย์สินอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคสาม และค่าเสียหายอื่นที่จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากค่าเสียหายอันเกิดจากการใช้ทรัพย์สินโดยชอบ”

กรณีที่สี่ พิจารณาในแง่ของ “เงินค่าเช่าซื้อที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ” ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วว่า เมื่อสัญญาเช่าซื้อฉบับสิ้นไป โดยการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ ความผูกพันระหว่างผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อก็ย่อมระงับสิ้นไป ดังนั้น ผู้เช่าซื้อจึงไม่มีภาระหน้าที่ในอันที่จะต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้ให้เช่าซื้ออีกต่อไป และผู้ให้เช่าซื้อย่อมไม่มีสิทธิเรียกเงินค่าเช่าซื้อที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระจากผู้เช่าซื้อเช่นเดียวกัน โดยสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อย่อมสิ้นสุดลงตั้งแต่เวลาที่สัญญาเช่าซื้อฉบับสิ้นไป ซึ่งเทียบเคียงได้กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6184/2547 ที่ได้วินิจฉัยไว้ว่า “เมื่อมีการเลิกสัญญาเช่าซื้อแล้ว เจ้าของทรัพย์สินที่ให้เขาซื้อ มีสิทธิรับเงินที่ผู้เช่าซื้อส่งเข้ามาแล้วและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เขาซื้อเท่านั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 574 วรรคหนึ่ง หาได้มีบทบัญญัติให้เรียกเอาค่าเช่าซื้อที่ยังค้างได้อีก ดังนั้น โจทก์จะเรียกให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระ

ค่าเช่าซื้อที่ยังค้างอยู่อีกไม่ได้ เพราะสัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้วคู่สัญญาไม่มีสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาอีกต่อไป โจทก์คงเรียกได้แต่เฉพาะค่าเสียหายอันเนื่องมาจากจำเลยที่ 1 ผิดสัญญาเช่าซื้อเท่านั้น การที่สัญญาเช่าซื้อกำหนดให้โจทก์มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระได้นั้น จึงเป็นการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้า มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับซึ่งมีผลใช้บังคับระหว่างคู่สัญญาได้”

นอกจากนี้ จากการศึกษากรณีการบอกเลิกสัญญาและทำให้สัญญาเช่าซื้อระงับสิ้นไปในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาโดยอาศัยสิทธิตามมาตรา 574 นั้น ก็ก่อให้เกิดปัญหาอันเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายที่คู่สัญญา คือ ผู้ให้เช่าซื้อ และผู้เช่าซื้อจะสามารถฟ้องร้องต่อกันได้เช่นเดียวกันโดยผู้วิจัยขอแยกพิจารณาในกรณีต่าง ๆ ดังนี้ คือ

กรณีที่หนึ่ง พิจารณาในแง่ของ “รถยนต์ที่เช่าซื้อ” เนื่องจากตามมาตรา 574 กำหนดว่า ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ให้เช่าซื้อชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าว หมายความว่า เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ สิทธิที่จะครอบครองในทรัพย์สินที่เช่าซื้อย่อมกลับคืนตกเป็นสิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสัญญาเช่าซื้อ ดังนั้น เมื่อมีการบอกเลิกตามมาตรา 574 นี้ ผู้เช่าซื้อย่อมมีหน้าที่ต้องส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนแก่เจ้าของหรือผู้ให้เช่าซื้อ หากไม่สามารถส่งมอบคืนได้ ผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถเรียกให้ผู้เช่าซื้อชดใช้ราคาแห่งรถยนต์ที่เช่าซื้อแทนได้

กรณีที่สอง พิจารณาในแง่ของ “เงินค่าเช่าซื้อที่ได้ชำระไปแล้ว” เนื่องจากตามมาตรา 574 กำหนดว่า ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา บรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนให้รับเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าว ส่งผลทำให้เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิที่จะรับบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเงินค่างวดหรือเงินค่าเช่าซื้อที่ชำระมาแล้ว

กรณีที่สาม พิจารณาในแง่ของ “เงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ” เนื่องจากโดยหลักการในเรื่องการทำสัญญาหรือข้อผูกพันแห่งสัญญาอันเกิดจากการแสดงเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่ประสงค์จะผูกพันต่อกันในทางกฎหมายนั้น เมื่อใดก็ตามที่สัญญาจะระงับสิ้นไป หรือสิ้นสุดลง ความผูกพันของคู่สัญญาอันเกิดจากข้อตกลงตามสัญญาย่อมระงับสิ้นไปด้วย ดังนั้น ในแง่นี้ เมื่อสัญญาเช่าซื้อได้เลิกกันแล้ว ก็ย่อมส่งผลทำให้ความผูกพันหรือภาระหน้าที่ของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อย่อมสิ้นสุดไปด้วย และด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้เมื่อสัญญาสิ้นสุดลงแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อไม่อาจฟ้องเรียกค่าเช่าซื้อตามสัญญาได้ คงมีสิทธิเรียกร้องได้เพียงแต่ในส่วน of ค่าใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้ใช้รถยนต์ที่เช่าซื้อมาตลอดระยะเวลาที่ผู้เช่าซื้อยังคงครอบครองรถยนต์ที่เช่าซื้อเท่านั้น ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักกฎหมายที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคสาม ที่กำหนดว่า เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจึงไม่สามารถเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระจากผู้ให้เช่าซื้อได้

แต่จากการศึกษาสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบัน กลับพบว่า มีข้อกำหนดว่า “แม้ในที่สุดต่อไป ภายหน้าสัญญาต้องเลิกกัน ผู้เช่าซื้อตกลงที่จะชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนเลิกสัญญาจนครบถ้วน แก่เจ้าของจนถึงวันที่เจ้าของได้รับรถยนต์คืน หรือวันบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ” ซึ่งผู้วิจัยพบว่าตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 356/2548 ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับประเด็นตามข้อกำหนดในสัญญาดังกล่าวไว้ว่า “เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกัน โจทก์มีสิทธิริบเงินค่าเช่าซื้อที่จำเลยที่ 1 ชำระแล้วก่อนเลิกสัญญา และกลับเข้าครอบครองรถยนต์ที่เช่าซื้อเท่านั้น แต่ไม่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อส่วนที่ค้างชำระ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 ข้อตกลงตามสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดว่า “อนึ่ง แม้ในที่สุดต่อไปภายหน้าสัญญาต้องเลิกกัน ผู้เช่าซื้อตกลงที่จะชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนเลิก สัญญาจนครบถ้วนแก่เจ้าของจนถึงวันที่เจ้าของได้รับรถยนต์คืน หรือวันบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ” เป็นการกำหนดความรับผิดชอบในการที่จำเลยที่ 1 ไม่ชำระหนี้ไว้ล่วงหน้า มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งศาลอาจพิจารณากำหนดค่าเสียหายส่วนนี้เท่ากับค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระหรือหากสูงเกินส่วนศาล ชอบที่จะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 383 วรรคแรก”

กรณีนี้ที่ผู้พิจารณาในแง่ของ “เงินค่าเช่าซื้อที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ” เงินค่าเช่าซื้อจำนวน นี้ ได้แก่ เงินค่าเช่าซื้อตั้งแต่งวดที่สัญญาเช่าซื้อได้สิ้นสุดลง โดยผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเป็นต้นไป ซึ่งถือว่าผู้เช่าซื้อไม่มีหน้าที่ที่จะต้องชำระค่าเช่าซื้อตั้งแต่งวดที่สัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงให้แก่ผู้ให้เช่า ซื้อ โดยถือว่านิติสัมพันธ์ตามสัญญาเช่าซื้อที่เคยมีต่อกัน ได้สิ้นสุดลงแล้ว

นอกจากนี้ ในเรื่องการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อนั้น ตามข้อ 4 (4) แห่งประกาศ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุม สัญญา กำหนดว่า ผู้เช่าซื้อต้องผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อ มีหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ใช้เงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่ วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ กล่าวคือ เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อ มีหนังสือบอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อชำระค่างวดที่ค้างภายในสามสิบวันนับแต่ได้รับ หนังสือแล้ว แต่ผู้เช่าซื้อ กลับไม่ได้ชำระ ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ซึ่งเป็น บทบัญญัติที่ขัดกับมาตรา 574 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ระบุว่า ในกรณีผิดนัดไม่ ใช้เงินสองคราวติด ๆ กันหรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์จะบอกเลิกเสีย ก็ได้ ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากเงื่อนไขการบอกเลิกคือเงื่อนไขเวลาที่ไม่ตรงกันแล้ว ยังมีข้อความที่ทำให้ ผู้บริโภคสื่อความหมายไปในทางที่ผิดในการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ คือ ข้อความที่ว่า “ผิดนัดค่าเช่า ซื้อรายสามงวดติด ๆ กัน” ทำให้ผู้เช่าซื้อเข้าใจว่าตนจะถูกบอกเลิกได้นั้น จะต้องมีการผิดนัด ไม่ชำระสามเดือนติด ๆ กันเท่านั้น แต่ในทางการคำนวณงวดของผู้ให้เช่าซื้อแล้วมิได้ทำเช่นนั้น

กล่าวคือ การชำระค่าของของผู้เช่าซื้อไม่ว่าจะตรงกับเดือนตามปฏิทินเช่นไรจะเป็นการชำระในงวดของทางบัญชีที่ค้างอยู่ล่าสุด หากผู้เช่าซื้อมีการผิดนัดชำระในงวดใดงวดหนึ่งและงวดถัดไปไม่ได้ทำการชำระพบเป็นสองงวด ผลคือก็ยังจะคงค้างชำระอยู่เช่นนั้นตลอดไปในงวดล่าสุด หากต่อมา มีการผิดนัดในงวดใดงวดหนึ่งอีกจึงเกิดผลทางบัญชีของผู้ให้เช่าซื้อว่ามีการผิดนัดสองงวดติดกัน และหากต่อมาเกิดการผิดนัดอีกจึงทำให้เกิดสิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อที่จะบอกเลิกได้ หากได้แจ้งให้ผู้เช่าซื้อชำระหนี้ที่ค้างแล้วผู้เช่าซื้อไม่ได้ชำระภายในสามสิบวันนับแต่ได้รับหนังสือบอกกล่าวเช่นนั้น

4.3 วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดในค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์

ความรับผิดในค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์นั้น ในกรณีที่สัญญาเช่าซื้อไม่ได้กำหนดข้อสัญญาไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อมีการผิดสัญญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อ ได้กำหนดสิทธิเกี่ยวกับการเรียกร้องของคู่สัญญาไว้เป็นการเฉพาะแล้วก็ตาม แต่ในส่วนของ การเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการผิดสัญญาเช่าซื้อ หรือการบอกเลิกสัญญานั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อมิได้มีบทบัญญัติกำหนดไว้เป็นพิเศษ จึงต้องนำบทบัญญัติว่าด้วย ค่าเสียหายตามหลักทั่วไปในบรรพ 2 ว่าด้วยหนี้มาใช้บังคับ กล่าวคือ เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาแล้ว คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ตามบทบัญญัติมาตรา 391 ซึ่งเมื่อปรับใช้หลักกฎหมายดังกล่าวกับสัญญาเช่าซื้อแล้ว จะส่งผลให้เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อต้องคืนเงินที่ได้รับไว้แล้ว รวมดอกเบี้ยโดยคิดตั้งแต่วันที่ได้รับ ส่วนการที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในระหว่างสัญญา จึงจำต้องใช้ค่าแห่งการใช้ทรัพย์สินแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งจะมีข้อยกเว้นเฉพาะกรณีตามบทบัญญัติมาตรา 574 ตามที่ผู้วิจัยได้อธิบายไปแล้วเท่านั้น ที่ผู้ให้เช่าซื้อจะไม่ต้องคืนบรรดาเงินที่ได้ใช้แล้ว โดยกฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อที่จะสามารถริบเงินดังกล่าวไว้ได้ ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักทั่วไปว่าด้วยการบอกเลิกสัญญา ส่วนค่าเสียหายประการอื่นนั้น มาตรา 391 วรรคท้ายบัญญัติไว้ว่า การใช้สิทธิเลิกสัญญานั้นหากกระทบกระทั่งถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายไม่ ดังนั้น การเรียกค่าเสียหายจึงนำบทบัญญัติมาตรา 222 - 225 มาใช้บังคับ ซึ่งการฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ แบ่งออกได้ ดังนี้

ประการแรก “กรณีฟ้องร้องขอให้ศาลบังคับจำเลยเรียกรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน” ซึ่งค่าเสียหายที่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกร้องตามคำฟ้องโดยส่วนใหญ่จะเป็นการขอให้ผู้เช่าซื้อส่งมอบรถยนต์ตามสัญญาคืนให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ และหากส่งคืนไม่ได้ ก็ให้ศาลพิพากษาให้ผู้เช่าซื้อในฐานะจำเลยต้องชำระราคาแทน ส่วนค่าเสียหายจากการขาดประโยชน์นั้น มักจะเป็นการเรียกร้องค่าเสียหายจากการขาดประโยชน์ของผู้ให้เช่าซื้อตั้งแต่ผิดนัดจนถึงวันฟ้อง และค่าเสียหายค่าขาดประโยชน์ภายหลังวันฟ้องจนกว่าจะส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนหรือใช้ราคาแทน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้น

ในทางพิจารณาคดีของศาลในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีดังกล่าว คือ การกำหนดราคาใช้แทนนั้น โจทก์จะตั้งราคาไว้สูงกว่าความเป็นจริง เนื่องจากไม่มีหน่วยงานราชการที่สามารถกำหนดราคาการใช้แล้วเพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดราคาให้ได้อีกทั้ง สภาพการใช้รถของแต่ละคน ผู้ให้เช่าซื้อ ก็ไม่อาจทำการติดตามตรวจสอบทั้งหมดได้ว่าอยู่ในสภาพใดในขณะที่มีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย แม้ค่าสึกหรอ ค่าเสื่อมราคา ฝ่ายผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบก็ตาม

นอกจากปัญหาการกำหนดราคาใช้แทนที่ไม่มีกฎหมายที่แน่นอน และมีแนวโน้มที่ผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดราคาไว้สูงเพื่อเป็นประโยชน์แก่ตนแล้ว ยังเกิดปัญหาในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายจากค่าขาดประโยชน์จากการใช้รถยนต์ที่เช่าซื้ออีกด้วย ซึ่งกรณีนี้ แม้ในการฟ้องร้อง ผู้ให้เช่าซื้อจะไม่อาจหาราคาค่าเช่าในรถรุ่นตามที่ฟ้องเพื่อมาเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาคดีได้ว่า การขาดประโยชน์จากการเอาออกให้เช่าได้ของผู้ให้เช่าซื้อจะเป็นราคาเท่าใด แต่ก็สามารถเทียบได้กับงวดค่าเช่าซื้อที่ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องผ่อนชำระเป็นงวดรายเดือน ซึ่งได้รวมดอกเบี้ยที่คำนวณในอัตราคงที่ล่วงหน้าไว้แล้ว แต่เนื่องจากในกระบวนการพิจารณาทางศาลในปัจจุบันนั้น ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายจากค่าขาดประโยชน์ที่แน่นอน จึงทำให้ศาลต้องใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหาย ซึ่งการใช้ดุลพินิจโดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาฝ่ายที่เป็นผู้ต้องเสียหายในมูลหนี้ดังกล่าวก็ได้ หรืออาจเกิดกรณีของการใช้ดุลพินิจที่ไม่ชอบ อันจะส่งผลทำให้คู่กรณีหรือคู่พิพาทต้องรับภาระเกินสมควร ได้อีกด้วย

สำหรับกรณีของค่าเสียหายจากค่าขาดประโยชน์หลังฟ้อง หรือกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกร้องค่าขาดประโยชน์จากการใช้รถยนต์นับแต่วันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะส่งมอบรถยนต์คืนที่เช่าซื้อคืนมาด้วยนั้น ศาลมักจะพิพากษาว่า ค่าเสียหายหรือค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินเป็นรายเดือนที่ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบนี้ตามปกติย่อมคิดเทียบได้กับดอกเบี้ยที่ผู้ให้เช่าซื้อคิดรวมกันไว้ล่วงหน้าตามจำนวนงวดที่ผ่อนชำระจากราคารถยนต์ที่แท้จริง เงินส่วนนี้ คือ เงินส่วนที่ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อขาดประโยชน์ในแต่ละเดือนนั่นเอง เมื่อคำนวณราคารถยนต์ที่แท้จริง อัตราดอกเบี้ยตามสัญญาเช่าซื้อ สภาพรถยนต์ที่เช่าซื้อแล้วจึงกำหนดได้โดยใช้เกณฑ์ค่าเช่าซื้อเป็นหลัก ซึ่งเกณฑ์การพิจารณานี้จะพบในศาลสูง คือ ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา เท่านั้น

ทั้งนี้ ในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายจากค่าขาดประโยชน์ในกรณีนี้ ผู้วิจัย พบว่ามีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 16994/2557 วินิจฉัยไว้ว่า “ค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินรายเดือนที่ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบนี้ตามปกติย่อมคิดเทียบได้กับดอกเบี้ยซึ่งผู้ให้เช่าซื้อคิดรวมไว้ล่วงหน้าตามจำนวนปีหรืองวดที่ผ่อนชำระจากราคารถที่เช่าซื้อที่แท้จริง เพราะเงินส่วนนี้คือส่วนที่ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อขาดประโยชน์ไปในแต่ละเดือน รถที่เช่าซื้อเป็นรถเทรลเลอร์คัมเป็นตัวพ่วง ไม่มีเครื่องยนต์ การใช้งานจะนำรถเทรลเลอร์คัมไปพ่วงกับรถบรรทุก รถที่เช่าซื้อมิใช่รถยนต์รับจ้างทั่วไปที่อาจ

นำรถออกไปทำธุรกิจให้บุคคลทั่ว ๆ ไปเช่าเป็นรายเดือน ได้ทุกเดือนดังที่โจทก์บรรยายฟ้องมา และเมื่อจำเลยที่ 1 ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดให้โจทก์มีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ แต่โจทก์ไม่ดำเนินการกลับปล่อยปล่อยเลยไปนานร่วม 5 ปีเศษ จึงไปติดตามยึดรถที่เช่าซื้อคืนอันเป็นเหตุให้สัญญาเช่าซื้อเลิกกัน แม้โจทก์จะได้รับความเสียหายตลอดเวลานกว่าจะได้รถที่เช่าซื้อคืน ซึ่งจำเลยที่ 1 ก็สามารถผ่อนปรนความเสียหายโดยการรับส่งมอบรถที่เช่าซื้อคืนโจทก์ได้ แต่เมื่อโจทก์ละเลยไม่รับดำเนินการใด ๆ ตามข้อสัญญาภายในเวลาอันควรโดยไม่ปรากฏเหตุข้อจำเป็นหรือเหตุขัดข้องประการอื่นแล้ว ถือว่าโจทก์มีส่วนผิดเช่นกัน การกำหนดให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบชำระค่าขาดประโยชน์นานถึง 69 เดือน ย่อมทำให้โจทก์จะได้ผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่ากรณีที่ปฏิบัติตามสัญญาเสียอีก เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ที่โจทก์ได้จากการเช่าซื้อและราคาเรทที่ขายได้ เห็นสมควรกำหนดค่าขาดประโยชน์ให้แก่โจทก์เป็นเวลา 24 เดือน”

ประการที่สอง กรณีฟ้องร้องเรียกค่าขาดราคาจากการขายทอดตลาด หรือราคาจากการขายที่ขาดทุน ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อสามารถยึดรถคืนมาจากผู้เช่าซื้อได้แล้ว และนำรถออกประมูลขายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อยังคงค้างอยู่ กรณีนี้จะมีปัญหาที่ต้องพิจารณาเนื่องจากจำนวนหนี้ที่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกร้องจากการผิดนัดของผู้เช่าซื้อนั้น คือ ค่าเช่าซื้อที่ค้างอยู่ทั้งหมด รวมค่าปรับ ค่าทวงถามติดตาม และค่าเสียหายอื่น ๆ ตามที่โจทก์ใช้สิทธิเรียกร้องซึ่งผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิโต้แย้งหรือตรวจสอบก่อนได้ว่า ค่าเสียหายที่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกร้องนั้นมีส่วนใดที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมหรือไม่ เนื่องจากการประมูลขายรถยนต์มักจะได้ราคาที่ต่ำกว่าราคาจริงอยู่มาก ทำให้เมื่อนำมาหักชำระหนี้ที่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกร้องมาแล้วยังคงเหลือหนี้ที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระอยู่อีก

เมื่อไม่มีหลักเกณฑ์ในการใช้เพื่อกำหนดค่าเสียหายทั้งค่าขาดประโยชน์ ค่าขาดราคา หรือการขาดทุนจากการกำหนดราคาเรทที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อเอง ทั้งศาลซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจสุดท้ายในการตัดสินคดีเมื่อคดีได้มาสู่ศาลแล้ว ก็ใช้ได้เพียงข้อกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 215 ถึงมาตรา 225 มาตรา 383 มาตรา 391 มาตรา 562 และมาตรา 574 เพื่อกำหนดค่าใช้ทรัพย์สิน แต่จะกำหนดเป็นจำนวนเงินเท่าไรเพียงใดนั้น เป็นดุลพินิจที่จะใช้กำหนดได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเป็นอย่างมาก ซึ่งในจำนวนคดีเช่าซื้อที่ผู้วิจัยเคยประสบมานั้น มีความหลากหลายในการใช้ดุลพินิจทั้งที่ในสัญญาเช่าซื้อได้ระบุจำนวนเงินลงทุนไว้แล้ว บางคดีคำตัดสินยังมีผลทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้รับชำระหนี้้น้อยกว่าเงินลงทุน แต่บางคดีก็ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาที่เพียงพอต่อจำนวนหนี้ที่ผู้เช่าซื้อยังคงค้างชำระอยู่ เป็นต้น

นอกจากนี้ กรณีดอกเบี้ยนั้น เนื่องจากอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ธนาคารแห่งประเทศไทยอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อ และให้เช่าแบบลีสซิ่งได้ และประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย

เรื่อง การกำหนดให้บริษัทเงินทุนปฏิบัติในการกู้ยืมเงินหรือรับเงินจากประชาชน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่บริษัทเงินทุนอาจจ่ายหรืออาจเรียกได้ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ผู้ให้เข้าซื้อสิทธิเรียกได้นั้นจะเป็นไปตามอัตราดอกเบี้ยการให้สินเชื่อของธนาคารกรุงไทย ในอัตราเท่ากับ MRR บวก 10 ซึ่งผู้ให้เข้าซื้อ โดยส่วนใหญ่จะไม่ได้กำหนดดอกเบี้ยไว้เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด แต่เมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว โดยส่วนใหญ่ศาลจะตีความว่า การที่เรียกดอกเบี้ยมานั้นถือเป็นค่าเสียหายชนิดหนึ่ง เมื่อผู้ให้เข้าซื้อคิดดอกเบี้ยจากค่าขาดประโยชน์จึงเป็นการคิดค่าเสียหายซ้อนค่าเสียหายศาลจึงมักจะไม่นั่งในส่วนขอดอกเบี้ยให้

4.4 วิเคราะห์ปัญหาการนำสืบและการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อเรียกค่าเสียหาย

เนื่องจากกระบวนการพิจารณาความแพ่ง หรือการดำเนินคดีในการใช้สิทธิฟ้องเรียกร้องทางศาลในกรณีของการผิดสัญญาเช่าซื้อนั้น เป็นกรณีที่โจทก์ฝ่ายผู้ให้เข้าซื้อฟ้องเรียกร้องให้ผู้เช่าซื้อในฐานะเป็นจำเลยชำระหนี้เป็นเงินอันไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ซึ่งกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิ วรรค 3(2) กำหนดไว้ว่า “ในกรณีที่โจทก์มีคำขอบังคับให้จำเลยชำระหนี้เป็นเงินอันไม่อาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ให้ศาลสืบพยานหลักฐาน โจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็น”

การนำสืบและการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อเรียกค่าเสียหายหากเป็นกรณีที่จำเลยฝ่ายผู้เช่าซื้อมิได้มาศาลต่อสู้คดี หรือขาดนัด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 198 ทวิ วรรคสาม (2) บัญญัติให้ศาลสืบพยานหลักฐาน โจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็น ดังนั้น โจทก์จึงมีหน้าที่นำสืบถึงการทำสัญญาเช่าซื้อ การทำสัญญาค้ำประกัน ถ้าหากมีการค้ำประกัน ซึ่งจะต้องแสดงหลักฐานสัญญาค้ำประกันในการนำสืบพยานหลักฐาน การมอบอำนาจให้ผู้มีอำนาจลงนามแทนผู้ให้เข้าซื้อในสัญญา การคิดคำนวณดอกเบี้ย รายละเอียดการเรียกร้องค่าเสียหายค่าขาดประโยชน์ โดยจะต้องแสดงหลักฐานเพื่อให้ศาลเชื่อได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหายตามที่ฟ้องเรียกร้องมาจริง โดยศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่นำสืบมาปรับเข้ากับหลักกฎหมายในการวินิจฉัยและพิพากษาคดี

สำหรับการพิจารณาในเรื่องการนำสืบและการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อเรียกค่าเสียหายนี้ ผู้วิจัยขอแยกพิจารณาเป็น 3 คำน ดังนี้

(1) พิจารณาด้านผู้ให้เข้าซื้อที่ใช้ข้อสัญญาในการเรียกร้องให้ผู้เช่าซื้อรับผิดชอบในค่าเสียหาย เนื่องจากตามมาตรา 572 บัญญัติไว้ว่า สัญญาเช่าซื้อถ้าไม่ทำเป็นหนังสือจะตกเป็นโมฆะ จึงถือเป็นนิติกรรมที่ต้องทำตามแบบ ในการฟ้องร้องพิสูจน์ความผิดเพื่อเรียกค่าเสียหาย

จึงต้องมีสัญญาเช่าซื้อมาแสดงเป็นหลักฐาน บรรยายฟ้องให้เห็นความมีอยู่ของข้อสัญญา เห็นพฤติการณ์ของผู้เช่าซื้อที่ผิดสัญญา บรรยายฟ้องถึงความเสียหายที่เกิดแก่ผู้ให้เช่าซื้อ และคำขอ ท้ายฟ้องเพื่อเรียกค่าเสียหาย ซึ่งรูปแบบคดีเช่าซื้อที่โจทก์จะใช้สิทธิฟ้องร้องได้ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบมูลคดี ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 3.1.2.3 กล่าวคือ

- 1) กรณียึดรถคืนมาได้และนำออกขายได้ราคาต่ำ หรือเรียกง่าย ๆ ว่า การขายขาดทุน และ
- 2) กรณีที่ไม่สามารถยึดรถคืนได้

ซึ่งตามกรณีที่ 1) นั้น โจทก์จะต้องแสดงให้เห็นว่าในการยึดรถนำออกประมูลขาย ทอดตลาด โจทก์ได้ปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา ข้อ 4 (5) ข. โดยผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแจ้งชื่อ ผู้ทำการขาย วัน เวลา สถานที่ ที่ทำการขาย ราคาที่ขายได้ และรายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการขาย เพียงเท่าที่ได้ใช้จ่ายไปจริงโดยประหยัด ตามความจำเป็น และมีเหตุผลอันสมควร และมูลหนี้ที่ขาด อยู่ตามสัญญาเช่าซื้อให้คำนวณจากเงินค่างวดที่ค้างชำระ และเงินค่างวดที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ ที่ผู้เช่าซื้อ มีหน้าที่ต้องชำระให้กับผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ และให้หมายความรวมถึง เงินค่าปรับ ค่าติดตามทวงถาม และค่าใช้จ่ายอื่นใด เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อ ได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็น และมีเหตุผลอันสมควร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากรอบในทางปฏิบัติตามที่ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาฯ ได้กำหนดไว้นั้น ให้อำนาจแก่ผู้ให้เช่าซื้อมากเกินไป ทั้งในการเลือกผู้ทำการขาย และการควบคุมการใช้ค่าใช้จ่าย รวมทั้งไม่มีขอบเขตการกำหนด ค่าติดตามทวงถามและค่าใช้จ่าย จึงเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบธุรกิจที่มีแต่ความมุ่งหวัง เอาผลประโยชน์จากการให้เช่าซื้อรถยนต์อาจใช้เป็นช่องทาง ในการเลือกผู้จัดการประมูล ขายทอดตลาดที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อ จนทำให้เกิดการใช้ค่าใช้จ่ายที่เกินการควบคุม และไม่สามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ ประเด็นปัญหาที่สำคัญ คือ เมื่อมีการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ มาแล้ว หมายถึง สัญญาเช่าซื้อจะต้องระงับสิ้นลง แต่ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาฯ กลับให้มีการนำเงินที่ได้จากการประมูลขายทอดตลาดมาหักกับมูลหนี้ที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ โดยให้คำนวณจากเงินค่างวดที่ค้างชำระ และเงินค่างวดที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระที่ผู้เช่าซื้อ มีหน้าที่ ต้องชำระให้กับผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าขัดกับหลักตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์

กรณีตาม 2) กรณีที่ไม่สามารถยึดรถคืนมาได้ โจทก์จะต้องบรรยายฟ้องถึงการทำสัญญาเช่าซื้อที่ต้องทำตามแบบ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น บรรยายให้ทราบถึงกำหนดการชำระค่างวด จำนวนงวด และจำนวนเงินที่ได้ชำระมาแล้ว และวันที่ผิคนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อติดต่อกันจนมาถึง วันฟ้อง อันเป็นการผิคนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อสามงวดติด ๆ กัน และโจทก์จะต้องมีการส่งหนังสือ

บอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้าง ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวัน นับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือเสียก่อน ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะบอกเลิกสัญญาและทำการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในกรณีการเรียกรถคืนนี้ได้ ซึ่งค่าเสียหายที่ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นโจทก์จะเรียกร้องมาในท้ายคำฟ้อง ได้แก่ ค่าขาดประโยชน์ตั้งแต่ผัดนัดจนถึงวันฟ้อง ราคาใช้แทนค่ารถยนต์ที่เช่าซื้อ กรณีที่ส่งคืนรถยนต์ไม่ได้ให้ใช้ราคาแทน และค่าขาดประโยชน์เป็นรายเดือนนับถัดจากวันฟ้องจนกว่าจะส่งมอบรถคืน โดยโจทก์จะใช้ค่างวดที่จ่ายจะต้องผ่อนตามสัญญาเป็นเกณฑ์ โดยอ้างเหตุว่าโจทก์ได้รับความเสียหาย ต้องขาดประโยชน์อันควรได้จากการให้เช่าตามปกติ ซึ่งในทางการค้าปกติของโจทก์อาจไม่ได้มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการนำรถออกให้เช่าและหากมีวัตถุประสงค์ดังกล่าวก็ไม่แน่ว่าโจทก์จะได้เงินเท่าไรจากการนำรถออกให้เช่า ข้ออ้างของโจทก์ส่วนนี้มักจะไม่สามารถมีหลักฐานมาแสดงให้ศาลเห็นได้ว่าตนได้รับความเสียหายจากการขาดประโยชน์จากการให้เช่ารถยนต์คันพิพาทนี้อย่างไร เป็นจำนวนเงินเท่าไร จึงมักเป็นการอ้างเลื่อนลอย ส่วนกรณีราคาใช้แทนเมื่อไม่สามารถส่งคืนรถยนต์ให้แก่โจทก์ได้นั้น โจทก์มักจะเรียกราคามาเกินราคาความเป็นจริงในตลาดเมื่อรถยนต์ที่เช่าซื้อนั้นเป็นรถยนต์มือสอง ผ่านการใช้งานจากผู้เช่าซื้อ จะต้องถูกหักค่าเสื่อมปกติจากการใช้งาน แต่โจทก์จะเรียกราคาใช้แทนมาในราคาสูงเพื่อให้ตนได้กำไรเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายในส่วนนี้อีก เห็นได้ว่า ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดให้สัญญาเช่าซื้อเป็นนิติกรรมที่ต้องทำตามแบบและลงลายมือชื่อคู่สัญญาทั้งฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อแล้ว แต่ก็ยังไม่เป็นหลักฐานที่เพียงพอสำหรับการพิสูจน์ความเสียหายที่ฝ่ายโจทก์เรียกร้อง

(2) พิจารณาด้านผู้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภคที่เข้าทำสัญญาเช่าซื้อนั้น เสมือนถูกปิดปากเพราะไม่สามารถโต้แย้งเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อก่อนตนลงนามได้ แต่เมื่อได้ทำสัญญาเช่าซื้อไปแล้วย่อมถูกผูกมัดตามเงื่อนไขในสัญญานั้น สิ่งหนึ่งที่ผู้เช่าซื้อสามารถใช้สิทธิของตนเมื่อถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อได้ คือ การยื่นคำให้การต่อสู้คดีตามคำฟ้องที่ถูกฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อเป็นโจทก์ฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายมา ซึ่งมักไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะผู้เช่าซื้อไม่อาจหาข้อโต้แย้งอย่างอื่นเพื่อให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงผิดไปจากสัญญาเช่าซื้อที่เป็นหลักฐานเป็นหนังสือไปได้ นอกจากการโต้แย้งคำฟ้องในส่วนของการเรียกค่าเสียหายที่โจทก์คำนวณมาเกินกว่าความเป็นจริงและไม่มีหลักฐานมาพิสูจน์ความเสียหาย ซึ่งในความเป็นจริงการต่อสู้คดีของผู้เช่าซื้อในส่วนนี้มักเป็นปัญหาต่อผู้เช่าซื้อเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการดำเนินการต่อสู้คดีในศาลจำเป็นต้องมีทนายความซึ่งต้องใช้ค่าใช้จ่าย ใช้จ่าย และมิช้ขั้นตอนการดำเนินการที่ยุ่งยาก นอกจากนี้ ผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้บริโภคที่ผัดนัดชำระหนี้บางส่วนไปแล้วจะยังไม่มีความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลจึงมักจะเกิดความกลัวต่อการเป็นคดีความและยินยอมเข้าทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับโจทก์ได้โดยง่าย ซึ่งโจทก์จะยึดยอดหนี้ตามทุนทรัพย์ที่ฟ้องเป็นยอดหนี้ในการทำ

สัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งยอดหนี้จำนวนนี้เป็นจำนวนเงินที่โจทก์คิดรวมค่าเสียหาย ในวิธีของโจทก์ก่อนที่ศาลจะได้ใช้อำนาจในการตรวจสอบความถูกต้องชอบธรรมเสียก่อน จึงมักเป็นยอดหนี้ที่สูงเกินกว่าความเป็นจริงและทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบ

(3) พิจารณาด้านศาลที่เป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี ในคดีเช่าซื้อรถยนต์หลักการทำ คำพิพากษาของศาลโดยหลักกว้าง ๆ นั้น คือ เมื่อพิพากษามาแล้วยอดหนี้ที่สั่งให้จำเลยชดใช้ แก่โจทก์รวมแล้วต้องไม่เกินค่าเช่าซื้อตามสัญญา โดยแบ่งแยกตามมูลคดีที่ฟ้องร้องมาได้ ดังนี้

1) กรณียึดทรัพย์ที่เช่าซื้อคืนได้ ศาลกำหนดว่าค่าเสียหายที่ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกจาก ผู้เช่าซื้อ ได้มีหลายรายการ คือ

ก. ค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระตามมาตรา 574 ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ โดยตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3213/2550 ได้วินิจฉัยในส่วนประเด็นนี้ไว้ว่า ค่าเช่าซื้อที่จำเลย ค้างชำระก่อนเลิกสัญญา จำนวน 5 งวดนั้น เห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 บัญญัติไว้เพียงว่า เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่า ซื้อมีสิทธิรับเงินที่ผู้ให้เช่าซื้อรับไว้และกลับเข้าครอบครองทรัพย์ที่ให้เช่าซื้อเท่านั้น ถ้าโจทก์ ยังมีสิทธิเรียกเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระด้วยก็ไม่มีเหตุผลที่กฎหมายจะบัญญัติไว้เพียงให้รับเงินที่ส่ง ใช้แล้วก่อนเลิกสัญญา โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างก่อนเลิกสัญญาได้ คงเรียกได้แต่ค่าใช้ทรัพย์ตลอดเวลาที่จำเลยครอบครองอยู่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคสาม และค่าเสียหายอื่นที่จำเลยต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากค่าเสียหายอันเกิดจาก การใช้ทรัพย์โดยชอบ

ข. ค่าขาดประโยชน์จากการไม่ได้ใช้ทรัพย์ ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเรียกได้ นับแต่วันผิดนัด จนถึงวันที่ยึดทรัพย์ที่เช่าซื้อคืนได้ ตามมาตรา 391 วรรคสาม โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาได้วินิจฉัย ไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1496/2548 เมื่อโจทก์บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อรถยนต์โดยเหตุจำเลยผิดนัด ไม่ชำระค่าเช่าซื้อ สัญญาเช่าซื้อจึงเลิกกัน โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ คงเรียกได้ แต่ค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการเลิกสัญญาตามมาตรา 391 วรรคสาม วรรคสี่ และในกรณีนี้ มาตรา 574 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนให้รับเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน และเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อเท่านั้น การที่โจทก์และ จำเลยทำสัญญาเช่าซื้อระบุว่า แม้ในที่สุดต่อไปภายหน้าสัญญาต้องเลิกกัน ผู้เช่าซื้อตกลงที่จะชำระ ค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนเลิกสัญญาจนครบถ้วนแก่เจ้าของ จนถึงวันที่เจ้าของได้รถยนต์คืน หรือวัน บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ จึงเป็นข้อตกลงที่แตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว แต่ก็มีใช้บท กฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนย่อมมีผลใช้บังคับแก่กันได้ ไม่เป็น โฆษะ

ตามมาตรา 151 และเป็นสัญญาที่กำหนดความรับผิดในความเสียหายเนื่องจากการไม่ชำระหนี้ไว้ล่วงหน้า มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับตามมาตรา 379

ค. ค่าขายทรัพย์สินขาดราคา เมื่อผู้ให้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อออกขายแล้วได้ราคาน้อยกว่าราคาเช่าซื้อตามสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกให้ผู้เช่าซื้อชดใช้ค่าขาดราคา เหตุผลที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่อาจเรียกค่าขาดราคาเท่ากับค่าเช่าซื้อส่วนที่ขาดตามสัญญาเช่าซื้อได้ เพราะจะมีผลเท่ากับบังคับให้ผู้เช่าซื้อปฏิบัติตามสัญญาที่เลิกกันไปแล้ว

ง. ดอกเบี้ย ตามสัญญาเช่าซื้อจะมีข้อสัญญาระบุว่า หากผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบเงินใด ๆ แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ยินยอมให้คิดดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 15 ต่อปี หรือ MRR+10 ต่อปี ข้อสัญญาดังกล่าวนี้เป็นการกำหนดค่าเสียหายล่วงหน้า มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ และผู้เช่าซื้อจะเรียกดอกเบี้ยของค่าขาดประโยชน์ที่ศาลกำหนดให้นับแต่วันผิดนัดจนถึงวันที่ยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนไม่ได้ เพราะจะเป็นค่าเสียหายซ้ำซ้อน แต่คงเรียกดอกเบี้ยของค่าขาดประโยชน์ได้ นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ

จ. ภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามสัญญาเช่าซื้อจะระบุจำนวนภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบชำระรวมไว้กับค่าเช่าซื้อรายงวด แต่หลังจากสัญญาเช่าซื้อเลิกกัน ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเรียกค่าภาษีมูลค่าเพิ่มจากค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนเลิกสัญญา ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2260/49 วินิจฉัยว่า ความรับผิดในการชำระภาษีมูลค่าเพิ่มเกี่ยวกับการทำสัญญาเช่าซื้อระหว่างโจทก์กับจำเลยนั้น โจทก์ซึ่งเป็นผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่เรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากจำเลยผู้เช่าซื้อ เมื่อถึงกำหนดเวลาตามงวดที่ถึงกำหนดชำระแต่ละงวดเพื่อนำส่งกรมสรรพากรตามประมวลรัษฎากร มาตรา 78 (2) มาตรา 82 และมาตรา 82/4 หมายความว่าจำเลยจะต้องรับผิดชอบชำระภาษีมูลค่าเพิ่มเมื่อจำเลยต้องชำระค่าเช่าซื้อให้โจทก์ในแต่ละงวดตามสัญญา ต่อมาสัญญาเช่าซื้อได้เลิกกันเมื่อโจทก์ได้ยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน คู่กรณีแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่ายได้กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 391 วรรคหนึ่ง ดังนั้น โจทก์ผู้ให้เช่าซื้อจึงไม่มีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างก่อนสัญญาเช่าซื้อเลิกกันได้ คงเรียกได้แต่ค่าที่จำเลยได้ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยไม่ชำระค่าเช่าซื้อเท่านั้น ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความรับผิดในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มแต่อย่างใด เมื่อไม่มีค่าเช่าซื้อที่จำเลยต้องชำระ จำเลยย่อมไม่ต้องรับผิดชอบชำระภาษีมูลค่าเพิ่ม

ฉ. ค่าใช้จ่ายในการติดตามยึดทรัพย์สินและค่าซ่อมแซมรถยนต์ที่เช่าซื้อ เป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะการไม่ชำระหนี้ของผู้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเรียกร้องได้ แต่การกำหนดค่าใช้จ่ายดังกล่าวนี้ ไม่มีหลักเกณฑ์ข้อกำหนดเอาไว้ จึงให้เป็นดุลพินิจของศาลผู้พิจารณาคดี

ข. ค่าเสื่อมราคา เป็นค่าเสียหายที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อชำรุดทรุดโทรม เสื่อมราคานอกเหนือจากการที่ผู้เช่าซื้อใช้ทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย กรณีนี้โจทก์ต้องนำสืบให้เห็นถึงสภาพรถยนต์ที่เช่าซื้อว่าไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่ผู้เช่าซื้อนำไปครอบครองใช้ประโยชน์ว่ามีการเสื่อมโทรมเสื่อมสภาพมากไปกว่าการใช้งาน โดยปกติตามระยะเวลานั้นเพียงใด

2) กรณียึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนไม่ได้ แยกพิจารณาได้ ดังนี้

ก. โจทก์ฟ้องขอให้ส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน เมื่อผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้เช่าซื้อ มีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ

ข. หากส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนไม่ได้ ผู้เช่าซื้อต้องชดเชยราคา ผู้ให้เช่าซื้อจะขอให้ใช้ราคาเท่ากับค่าเช่าซื้อทั้งหมดหรือที่เหลือจากการผิคนัด ศาลจะไม่กำหนดให้เนื่องจากศาลมีแนวความเห็นว่าการหากโจทก์ได้เงินมาเร็วกว่าระยะเวลาตามสัญญา คงนำเงินนั้นไปหาผลประโยชน์ได้ อยู่ในตัว ฉะนั้นเงินลงทุนที่ควรจะได้คืน คือ จำนวนจากเงินลงทุนตามสัญญา หาดด้วยจำนวนงวดผ่อนชำระตามสัญญา แล้วนำมาคูณกับจำนวนงวดที่ยังคงค้างชำระ จะได้ออกมาเป็นราคาใช้แทน

ค. ค่าขาดประโยชน์จากการไม่ได้ใช้ทรัพย์สิน ผู้ให้เช่าซื้อเรียกได้เช่นเดียวกับกรณีที่ได้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน แต่ให้กำหนดเป็นในส่วนของค่าขาดประโยชน์หลังจากวันฟ้องและให้กำหนดเวลาไว้ด้วย ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 550/2543 วินิจฉัยว่า รถยนต์ตามสัญญาเช่าซื้อ เป็นรถยนต์ส่วนบุคคล มิใช่รถยนต์รับจ้างทั่วไป โจทก์ไม่อาจนำรถยนต์ออกไปทำธุรกิจให้บุคคลทั่ว ๆ ไป เช่าเป็นรายเดือนได้ทุกเดือน ค่าเสียหายหรือค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินเป็นรายเดือนที่ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบได้กับดอกเบี้ยซึ่งผู้ให้เช่าซื้อคิดรวมกันไว้ล่วงหน้าตามจำนวนปี หรืองวดผ่อนชำระจากราคารถยนต์ที่แท้จริง ภายหลังจากที่ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาแก่ผู้เช่าซื้อแล้ว ผู้เช่าซื้อ มีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เมื่อผู้เช่าซื้อยังคงครอบครองใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินอยู่ ผู้เช่าซื้อจึงต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ให้เช่าซื้อจนกว่าผู้เช่าซื้อจะส่งมอบรถยนต์คืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อหรือชดเชยราคาค่าเสียหายส่วนนี้ ศาลควรกำหนดระยะเวลาที่จำเลยต้องรับผิดชอบไว้ด้วย เพราะรถยนต์ที่เช่าซื้อต้องเสื่อมสภาพไปตามปกติของการใช้

4.5 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำข้อตกลงเกี่ยวกับความรับผิดชอบในความเสียหาย

สืบเนื่องจากสาเหตุตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงในตอนต้นว่า สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ที่จัดทำขึ้นระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อ มักจะทำกันในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าในสภาพการณ์ปัจจุบัน ถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการให้เช่าซื้อรถยนต์หรือผู้ประกอบการในทำนองดังกล่าว จะต้องใช้สัญญาในลักษณะนี้ เพราะเมื่อพิจารณาถึงจำนวนของสัญญาหรือธุรกรรมที่ผู้ประกอบการจะต้องทำในแต่ละวัน คงเป็นการยากที่ฝ่ายผู้ประกอบการ

ให้ผู้เช่าซื้อจะต้องเจรจาเงื่อนไขของสัญญากับผู้เช่าซื้อแต่ละรายให้แตกต่างกันออกไปตามความต้องการของผู้เช่าซื้อแต่ละคน แต่ความจำเป็นดังกล่าวก็มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาและสาระสำคัญของสัญญาสำเร็จรูปที่จัดทำขึ้นแต่อย่างใด เพราะผู้ประกอบการธุรกิจยังมีอิสระที่จะกำหนดหรือไม่กำหนดเนื้อหาสาระของสัญญาสำเร็จรูปนั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่ยอมรับได้ และการทำสัญญาสำเร็จรูปก็คงจะไม่ใช่อะไรที่จะทำให้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะใช้สิทธิในทำนองที่เป็นการเอาัดเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง โดยการกำหนดข้อสัญญาที่ก่อให้เกิดภาวะหรือผลกระทบความรับผิดชอบใด ๆ ให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้สัญญาเช่าซื้อในลักษณะของสัญญาสำเร็จรูปที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะมีผลทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้เปรียบผู้เช่าซื้อ โดยการกำหนดข้อสัญญาที่ก่อให้เกิดภาวะหรือผลกระทบความรับผิดชอบใด ๆ ให้แก่คู่สัญญาฝ่ายผู้เช่าซื้อเกินสมควรก็ตาม แต่จากหลักเสรีภาพและศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา เมื่อผู้เช่าซื้อที่เป็นผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ให้เช่าซื้อ หรือคู่สัญญาได้เข้าทำสัญญาเช่าซื้อต่อกันแล้ว ตามเจตนาถือว่าเป็นนิติกรรมหรือสัญญาที่ได้ทำต่อกันนั้นมีความสมบูรณ์สามารถบังคับใช้ได้โดยชอบโดยไม่ได้คำนึงว่า ผู้ใดจะเป็นผู้เสียเปรียบหรือได้เปรียบเพราะถือว่าเป็นเสรีภาพของคู่สัญญาในการแสดงเจตนาเข้าทำสัญญากันโดยสมัครใจ จึงต้องยึดถือตามหลักเสรีภาพและศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา และจากหลักกฎหมายนี้จึงเป็นเหตุให้ผู้บริโภคซึ่งได้ทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจจึงตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการเข้าทำสัญญาสำเร็จรูปเพราะทางผู้กำหนดข้อสัญญาเป็นฝ่ายผู้ประกอบธุรกิจซึ่งโดยสภาพสภาพการณ์ก็เป็นฝ่ายได้เปรียบในความพร้อมทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจความรู้ความชำนาญ รวมถึงการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งเมื่อมีการทำสัญญาไปแล้วนิติกรรมนั้นจึงมีความสมบูรณ์ ผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ตามข้อกำหนดในสัญญา โดยผู้เช่าซื้อในฐานะคู่สัญญาจะปฏิเสธการปฏิบัติตามหน้าที่ตามสัญญาไม่ได้ เพราะหากได้เข้าทำสัญญาด้วยใจสมัครแล้ว ก็ไม่อาจยกข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าวขึ้นกล่าวอ้างเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบได้

นอกจากนี้ แม้ว่าสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งจัดเป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะมีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดสิทธิหน้าที่ของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อไว้ โดยเฉพาะในบางกรณีแล้วก็ตาม แต่ด้วยเหตุผลของหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาและเสรีภาพในการทำสัญญาดังกล่าว และกฎหมายดังกล่าวมิใช่ข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น คู่สัญญาจึงอาจตกลงเงื่อนไขใด ๆ ในสัญญาให้แตกต่างกันไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ และเมื่อข้อตกลงดังกล่าวไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ย่อมใช้บังคับได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการการควบคุมการทำข้อตกลงเกี่ยวกับความรับผิดชอบในความเสียหายในสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อในฐานะเป็นผู้ประกอบธุรกิจมักเป็นฝ่ายกุมอำนาจต่อรองในการจัดทำสัญญา และสร้างเงื่อนไขในการที่ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบไว้ในสัญญาที่ทำไว้เรียบร้อยแล้ว โดยที่ผู้เช่าซื้อในฐานะผู้บริโภคไม่อาจมีอำนาจต่อรองแต่อย่างใด และเงื่อนไขความรับผิดชอบดังกล่าวทำให้ฝ่ายผู้เช่าซื้อต้องเสียเปรียบและต้องรับภาระเกินสมควร โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่างข้อกำหนดในสัญญาสำเร็จรูปที่เป็นไปในลักษณะซึ่งทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบ และต้องรับภาระเกินสมควร ดังนี้

กรณีรถที่เช่าซื้อสูญหายหรือเสียหายอย่างไร ๆ สัญญาเช่าซื้อมักจะกำหนดว่า “ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบต่อธนาคารหรือบุคคลใด ๆ ในความสูญหายหรือเสียหายใด ๆ อันเกิดกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือบุคคลใด ๆ หรือกับทรัพย์สินของบุคคลใด อันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือเพราะการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในทุกกรณี แม้อันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือในเหตุสุดวิสัย และเมื่อเกิดเหตุดังกล่าวผู้เช่าซื้อจะต้องแจ้งให้ธนาคารทราบทันทีและจะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่ธนาคาร และ/หรือ บุคคลใด ๆ นั้น และซ่อมแซม ทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้เรียบร้อยดีดังเดิมด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เช่าซื้อเอง และหากธนาคารต้องเสียค่าใช้จ่ายดังกล่าวไปผู้เช่าซื้อจะต้องชดเชยคืนให้ครบตามจำนวน พร้อมเบี้ยปรับในอัตราเดียวกับที่ระบุไว้ ไม่ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความผิดของผู้เช่าซื้อหรือบุคคลที่ผู้เช่าซื้ออนุญาตให้ใช้หรือรู้เห็นเป็นใจให้ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วยหรือไม่ก็ตาม”

นอกจากนี้ ยังมีข้อกำหนดเงื่อนไขความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในลักษณะที่เป็นการจำกัดสิทธิของผู้เช่าซื้อในการเรียกร้องเงินคืน โดยสัญญาเช่าซื้อมักจะกำหนดว่า “แม้ผู้เช่าซื้อจะได้ชำระเงินจอง และ/หรือเงินค่างวด และ/หรือชำระราคาบางส่วน ผู้เช่าซื้อตกลงให้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแต่เพียงผู้เดียว หากสัญญานี้เป็นอันสิ้นสุดลง ไม่ว่ากรณีใด ๆ ผู้เช่าซื้อจะไม่เรียกร้องเงินดังกล่าวคืน หรือเรียกค่าเสียหายใด ๆ จากธนาคาร”

แม้ในปัจจุบันรัฐจะมีการออกกฎหมายมาคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีของการเช่าทำธุรกรรมกับผู้ประกอบการในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 หรือแม้กระทั่ง การออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นมาตรการในการควบคุมข้อกำหนดของการทำสัญญาเช่าซื้อ และคุ้มครองผู้บริโภคที่อาจถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการหรือผู้ประกอบการธุรกิจด้วยการจัดทำสัญญาในลักษณะของสัญญาสำเร็จรูปก็ตาม แต่เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมาย ระเบียบ หรือประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาอันเกิดจากการ

บังคับตามข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ได้ในทุกกรณี และ ประการสำคัญอย่างยิ่ง กฎหมาย ระเบียบ หรือประกาศต่าง ๆ ดังกล่าว ยังมีได้มีการกำหนด หลักเกณฑ์ หรือแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทาง ให้ศาลใช้ในการพิพากษาคัดสินคดี ดังนั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับข้อสัญญา เกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์ขึ้น จนเป็นคดีความฟ้องร้องสู่กระบวนการ ยุติธรรมทางศาลในปัจจุบัน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการเช่าซื้อรถยนต์ และการทำข้อตกลงกำหนดความรับผิดชอบ หลักเกณฑ์พื้นฐานเพื่อพิจารณาในการคำนวณเพื่อกำหนดค่าเสียหาย ในคดีเช่าซื้อรถยนต์ ศึกษามาตรการทางกฎหมายในการเรียกค่าเสียหายและความรับผิดชอบตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศหากเกิดการผิดสัญญาเช่าซื้อ รวมทั้งศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหาย ในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ตลอดจนศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้น ดังนั้น ในบทนี้ ผู้วิจัยจะขอสรุปประเด็นปัญหาจากการที่ได้ทำการวิเคราะห์ไว้แล้วในบทที่ 4 พร้อมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายและแนวทางการพิจารณาความรับผิดในค่าเสียหาย ตามประเด็นการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

ผู้วิจัยขอสรุปประเด็นปัญหาการตีความและผลบังคับตามข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อ โดยแบ่งปัญหาออกเป็นสองส่วน ส่วนแรก คือ กระบวนการกำหนดข้อตกลงก่อนทำสัญญาเช่าซื้อ และส่วนที่สองเป็นส่วนในการดำเนินคดีในชั้นศาลเพื่อให้ศาลกำหนดค่าเสียหาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1.1 ปัญหาในส่วนกระบวนการกำหนดข้อตกลงก่อนทำสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้วิจัยได้แบ่งแยกตามบทบัญญัติที่ใช้บังคับและสอดคล้องกับประเด็นปัญหาในบทที่ 4

5.1.1.1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ก. ตามมาตรา 573 ผู้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาในเวลาใดก็ได้ ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าของ โดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง เมื่อมีการส่งมอบแล้วถือว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งใช้สิทธิบอกเลิกแล้ว ต้องให้อีกฝ่ายกลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม เงินที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับมาแล้วก็ต้องคืน โดยบวกดอกเบี้ยกลับไปให้ และให้ฝ่ายผู้เช่าซื้อใช้เงินตามควรค่าแห่งการนั้น ๆ หรือถ้าสัญญา มีกำหนดว่าให้ใช้เงินตอบแทนก็ให้ใช้ตามนั้น ตามมาตรา 391 ซึ่งมีปัญหาในการกำหนดค่าแห่งการ

ใช้ทรัพย์สินที่ผู้ให้เช่าซื้อมักจะเรียกมาในจำนวนที่สูง เสมือนเป็นการเอาเปรียบผู้เช่าซื้อซึ่งไม่มี ความสามารถผ่อนค่าเช่าซื้อต่อและนำรถมาคืนเพื่อเลิกสัญญา

ข. กรณีตามมาตรา 574 เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัด ไม่ใช่เงินสองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิด สัญญาในข้อที่เป็นสาระสำคัญ ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกเสียก็ได้ และบรรดาเงินที่ได้รับมาก่อนนั้น ให้รับและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย ปัญหาจากการเรียกค่าใช้ทรัพย์สินนับตั้งแต่บอกเลิก สัญญาจนถึงเวลาที่ผู้เช่าซื้อส่งมอบรถคืน ผู้ให้เช่าจะเรียกค่าเสียหายจากการขาดประโยชน์จากการ นำรถออกให้เช่าได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วก็ไม่แน่ว่า ผู้ให้เช่าซื้อจะนำรถออกให้เช่าได้หรือไม่ และจะได้ ราคาเท่าไร แต่ความเสียหายที่ปรากฏให้เห็นได้ในเวลาที่สัญญาเลิกกันแล้ว แต่ผู้เช่าซื้อยังคง ครอบครองใช้ประโยชน์ คือ ผู้ให้เช่าขาดราคาจากการได้รับค่างวดจากค่าเช่าซื้อที่ต้องผ่อนชำระ เป็นงวดรายเดือน

5.1.1.2 ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และ รถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา

ก. กรณีที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ตามข้อ 4 (4) นั้น ผู้เช่าซื้อต้องผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือบอกกล่าว ผู้เช่าซื้อให้ใช้เงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวัน นับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับ หนังสือ และผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น เมื่อประกาศคณะกรรมการ ว่าด้วยสัญญา ระบุว่า “ผิดนัดค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน” จึงเกิดความสับสนทำให้ผู้เช่าซื้อ เข้าใจผิดได้ว่า ตนจะผิดนัดจนถูกบอกเลิกสัญญาได้เมื่อไม่ได้ชำระค่าเช่าซื้อสามงวดติด ๆ กันตาม เดือนของปฏิทินเท่านั้น

ข. กรณีรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย เสียหาย หรือถูกทำลายเป็นความผิดของผู้เช่าซื้อซึ่งเป็น เรื่องที่พิสูจน์ความผิด ได้ยากกว่าจะเป็นความผิดของผู้เช่าซื้อหรือไม่ แต่สัญญาเช่าซื้อที่เป็นรูปแบบ สำเร็จที่ผู้ประกอบการจัดทำจะระบุว่าเมื่อเกิดกรณีดังกล่าวผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย เท่ากับจำนวนหนี้ที่ค้างชำระตามสัญญาให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ตามประกาศ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุม สัญญา ข้อ 4 (7) ได้กำหนดไว้เพียงว่า ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย ในจำนวนหนี้ที่ยังคงค้างชำระตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อ ตามอัตราและการคิดคำนวณตามมาตรฐานการบัญชี ว่าด้วยเรื่อง สัญญาเช่า เท่านั้น

5.1.1.3 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ภาค ส่วนที่ 2 ทวิ ว่าด้วยการคุ้มครอง ผู้บริโภคในด้านสัญญา ตามมาตรา 35 จัตวา เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของ การประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องไม่ใช่ข้อสัญญาใด ตามมาตรา 35 ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้น

ใช้ข้อสัญญาดังกล่าว ให้ถือว่าสัญญานั้นไม่มีข้อสัญญาเช่นว่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การควบคุมสัญญา โดยบทบัญญัตินี้ยังไม่สามารถใช้ได้เพียงพอ เนื่องจากจะนำมาใช้เมื่อเกิดกรณีมีข้อพิพาทแล้วเท่านั้น

5.1.2 ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเพื่อกำหนดค่าเสียหาย

กรณีนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาความรับผิดในค่าเสียหาย การนำสืบ และการพิสูจน์ความเสียหายเพื่อเรียกค่าเสียหายไว้ก่อน อยู่ในส่วนผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ เนื่องจากกฎหมายที่นำมาใช้ควบคุมในการทำสัญญาเช่าซื้อไม่เพียงพอ จึงทำให้เกิดปัญหาเมื่อมีการผิดสัญญาเช่าซื้อและเรียกค่าเสียหาย ซึ่งฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อได้กำหนดข้อสัญญาสำเร็จรูปไว้ เพื่อให้ฝ่ายตนมีช่องทางเรียกค่าเสียหายได้ในทุกช่องทาง จนเรียกได้ว่าเป็นการเรียกค่าเสียหายอย่างซ้ำซ้อน โดยสามารถแยกสรุปปัญหาได้ ดังนี้

5.1.2.1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่ว่าด้วยลักษณะเช่าซื้อ ไม่ได้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมเพียงพอต่อการนำมาปรับใช้เมื่อเกิดปัญหาความรับผิด ทั้งในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ กรณีรถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย การขาดหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายหรือการกำหนดค่าใช้ราคาทรัพย์สิน ซึ่งกฎหมายที่นำมาใช้บังคับยังไม่มีความชัดเจนและยังไม่เพียงพอกับการนำมาใช้บังคับเมื่อเกิดปัญหาของการทำข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหาย

5.1.2.2 ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาข้อ 5 (2) กรณีผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระเบี้ยปรับกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อหรือเงินอื่นใด ผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดเบี้ยปรับเกินอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บวกสิบ (MRR+10) ต่อปี ของจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ได้นั้น เมื่อหลักเกณฑ์ของประกาศฯ ในข้อนี้ ระบุให้สามารถเรียกเบี้ยปรับได้ในอัตราไม่เกินกำหนด MRR+10 ในกรณีผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อหรือเงินอื่นใด เห็นว่า เมื่อตามสัญญาเช่าซื้อ จำนวนเงินที่จะต้องมีการผ่อนชำระ คือ เงินค่าเช่าซื้อหรือเรียกว่า ค่างวดรถ เป็นเงินที่ได้มีการรวมเอาเงินลงทุน + ดอกเบี้ย + ภาษีมูลค่าเพิ่ม เอาไว้แล้ว การที่กำหนดให้มีการเรียกเบี้ยปรับจากเงินดังกล่าวได้อีก จึงเสมือนเป็นการเรียกดอกเบี้ยที่ซ้ำซ้อน ทำให้ผู้เช่าซื้อที่ผิดนัดซึ่งไม่มีความสามารถผ่อนชำระตามงวดเดิม ได้อยู่แล้ว จะต้องแบกรับภาระมากขึ้นไปอีก

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาที่เกิดจากข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์นั้น เมื่อยังไม่มีมาตรการที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการตีความและนำมาบังคับใช้เมื่อเกิดการผิดสัญญาได้อย่างชัดเจนแล้ว จึงควรสร้างหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนขึ้นมาเพื่อกำหนดให้ใช้ทั้งในการจัดทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ให้เป็นรูปแบบมาตรฐานแบบเดียวกันทั้งหมด และสร้างหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายเมื่อเกิดการผิดสัญญาเช่าซื้อรถยนต์แล้ว นอกจากนี้ควรจัดให้มีคณะกรรมการกลางในการควบคุมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรถยนต์ที่เช่าซื้อ เนื่องจากปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายมีสาเหตุมาจากข้อเท็จจริงที่ไม่ยุติหรือไม่แน่ชัด หลักเกณฑ์ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ต้องจัดทำขึ้นจากหลายฝ่าย หลายหน่วยงาน ในรูปแบบที่แตกต่างกันตามอำนาจหน้าที่ โดยผู้วิจัยขอชี้แจงรายละเอียดโดยใคร่ขอแยกข้อเสนอแนะออกเป็นสองส่วนตามที่ได้สรุปปัญหาไว้ในข้อ 5.1 ดังนี้

5.2.1 กระบวนการกำหนดข้อตกลงก่อนทำสัญญาเช่าซื้อ

ตามที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นปัญหาไว้ในบทที่ 4 ปัญหากรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ไม่ระบุและปัญหากรณีสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ระบุแล้วนั้น อยู่ในส่วนการตีความตามกฎหมายของข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ซึ่งการจะเรียกค่าเสียหายทั้งสองส่วนนี้ นอกจากเป็นค่าเสียหายที่ระบุไว้ในข้อตกลงตามสัญญาให้เรียกได้แล้ว จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และมีสิทธิเรียกได้ไม่เกินตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับส่วนนี้ แบ่งการเสนอแนะเป็น

5.2.1.1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ก. ผู้วิจัยเสนอแนะให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา กำหนดให้มีการจัดทำตารางราคาควบคุมจำนวนหนี้ที่ต้องชำระเมื่อมีการคืนรถให้ชัดเจน โดยระบุตามระยะเวลาที่ผู้เช่าซื้อได้ครอบครอง จัดทำเป็นตารางล่วงหน้าแนบท้ายสัญญาเช่าซื้อไว้ในขณะทำสัญญา กำหนดเป็นค่าใช้ทรัพย์สินในกรณีผู้เช่าซื้อคืนรถหรือถูกยึดรถก่อนสัญญาครบกำหนด วิธีการเพิ่มข้อกำหนดไว้ในประกาศเพื่อบังคับให้การทำสัญญาเช่าซื้อต้องจัดทำราคาค่าใช้ทรัพย์สินไว้ล่วงหน้าเพื่อป้องกันปัญหาการเรียกค่าเสียหายจากการใช้ทรัพย์สินเกินความเป็นจริงจากผู้ให้เช่าซื้อ

ข. ผู้วิจัยเห็นว่าค่าเสียหายส่วนที่ผู้ให้เช่าซื้อควรได้รับกรณีเรียกค่าใช้ทรัพย์สินนับตั้งแต่ออกเลิกสัญญาจนถึงเวลาที่ผู้เช่าซื้อส่งมอบรถคืน ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกค่าเสียหายจากการขาดประโยชน์จากการนำรถออกให้เช่าได้ ผู้ให้เช่าซื้อควรได้รับ จึงไม่ควรจะต่ำไปกว่ากรณีที่ไม่มีการผิดนัดแล้วผู้เช่าซื้อจะต้องผ่อนชำระค่างวดให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ และเมื่อนำตารางราคากำหนดค่าใช้ทรัพย์สินตามที่เสนอมาข้างต้นมาใช้ประกอบ ก็สามารถนำมาใช้ในกรณีที่ไม่สามารถเรียกรถคืนได้

และให้ใช้ราคาแทน ก็สามารถกำหนดราคาได้จากจำนวนเงินที่เหลือภายหลังที่มีการเรียกกรองให้คืนรถ

5.2.1.2 ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา

ก. ผู้วิจัยเห็นควรแก้ไขข้อความให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยตัดข้อความเดิมคำว่า ทิด ๆ กันออกไปเสีย เพื่อให้ผู้เช่าซื้อทราบหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง และหาทางนำเงินค่างวดที่ค้างมาชำระแก่ผู้ให้เช่าซื้อเพื่อมิให้ผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา หากตนยังประสงค์จะทำสัญญาเช่าซื้ออยู่

ข. ผู้วิจัยเห็นควรให้กรณีที่รถยนต์ที่เช่าซื้อสูญหายจะต้องมีการพิสูจน์ความผิดในคดีที่รถยนต์สูญหายเป็นข้อยุติเสียก่อนว่าเกิดจากความผิดของฝ่ายใด หากเป็นที่แน่ชัดว่าเกิดจากฝ่ายลูกหนี้ผู้เช่าซื้อเอง แม้จะเป็นการกระทำโดยประมาทก็ตาม ก็ให้รับผิดชอบในจำนวนหนี้ที่คงเหลือหลังจากที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับเงินชดเชยจากกรมธรรม์ประกันภัยแล้ว แต่ยังไม่ครบถ้วนตามจำนวนหนี้ที่เหลือในสัญญาเช่าซื้อ แต่หากกรณีมิใช่ความผิดที่เกิดจากตัวลูกหนี้เลย เห็นสมควรว่าผู้ให้เช่าซื้อควรได้รับเงินชดเชยจากกรมธรรม์ประกันภัยเท่านั้น เพื่อเป็นการเฉลี่ยความเสี่ยงกับลูกหนี้ผู้เช่าซื้อ มิใช่ให้ผู้ให้เช่าซื้อแบกรับความเสี่ยงทั้งหมดแล้วและจะต้องรับผิดชอบฝ่ายเดียว หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการสูญหายของรถยนต์ที่เช่าซื้อนั้นเกิดจากความผิดของฝ่ายใด โดยผู้ให้เช่าซื้อมิได้สูญเสียผลประโยชน์ใด ๆ เลย

5.2.1.3 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ส่วนที่ 2 ทวิ ว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา ตามมาตรา 35 จัตวา เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องไม่ใช่ข้อสัญญาใด ตามมาตรา 35 ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าว ให้ถือว่าสัญญานั้นไม่มีข้อสัญญาเช่นว่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การควบคุมสัญญาโดยบทบัญญัตินี้ยังไม่สามารถใช้ได้เพียงพอ เนื่องจากจะนำมาใช้เมื่อเกิดกรณีข้อพิพาทแล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรว่า สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ทุกรูปแบบของผู้ประกอบธุรกิจ จะต้องถูกกลั่นกรองตรวจสอบจากคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาฯ ก่อน นำออกมาใช้กับผู้บริโภค เพื่อให้แต่ละผู้ประกอบการที่ทำการให้เช่าซื้อรถยนต์มีมาตรฐานเดียวกันในการทำสัญญา

5.2.2 ส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาดีในศาลเพื่อกำหนดค่าเสียหาย

กรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียกค่าเสียหาย การนำสืบ และการพิสูจน์ ให้ชัดเจนว่า เมื่อกรณีที่เกิดปัญหาในเรื่องความรับผิดเรื่องค่าเสียหายแล้ว จะต้องนำบทบัญญัติใดมาใช้บังคับ ซึ่งสามารถแยกเสนอแนะได้ ดังนี้

5.2.2.1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่ว่าด้วยลักษณะเช่าซื้อ ไม่ได้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมเพียงพอต่อการนำมาปรับใช้เมื่อเกิด ปัญหาความรับผิด จึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อ ในส่วนของการเรียกค่าเสียหายมาไว้ในหมวดหมู่ของการเช่าซื้อที่เป็นเอกเทศสัญญา โดยเฉพาะว่า เมื่อสัญญาเช่าซื้อเป็นอันเลิกกันตามมาตรา 574 แล้ว ผลของคู่สัญญาเป็นอย่างไร สิทธิในการเรียก ค่าเสียหายกำหนดให้สิทธิฝ่ายผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายส่วนใดได้บ้าง หากไม่สามารถแก้ไข ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ เห็นควรให้มีการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเช่าซื้อรถยนต์ มาใช้บังคับเพื่อสะดวกแก่การบังคับใช้และการตีความกฎหมายที่นำมาใช้บังคับในการกำหนด ค่าเสียหายให้เป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน เพื่อลดการใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายของศาล และควรนำแบบอย่างการกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมายว่าด้วยเช่าซื้อของประเทศอังกฤษมาใช้ ตามบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเช่าซื้อ (The Hire-Purchase Act 1965) จะต้องมีข้อความแสดงถึง รายละเอียดต้นทุนของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และผลกำไรที่ได้จากการเช่าซื้อ การกำหนดภาระหน้าที่ผู้ให้เช่าซื้อที่มีต่อผู้เช่าซื้อ เช่น การอ่านข้อความในสัญญาให้ผู้เช่าซื้อฟังก่อนการลงลายมือชื่อในสัญญาเช่าซื้อ การกำหนดเหตุที่จะนำมาใช้ในการบอกเลิกสัญญาโดยฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ศาลสามารถนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสัญญา หรือเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดมาใช้ เป็นประโยชน์ในการกำหนดค่าเสียหาย หากปรากฏว่า ผู้เช่าซื้อตกเป็นฝ่ายผิดสัญญา และผลแห่ง การผิดสัญญานั้น ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้รับความเสียหาย เช่น การทราบถึงต้นทุน และกำไรที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับจากการเช่าซื้อ ทำให้ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหาย หรือค่าขาดประโยชน์ ได้อย่างถูกต้อง และเป็นธรรม

5.2.2.2 ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาข้อ 5 (2) กรณีผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้อง ชำระเบี้ยปรับกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อหรือเงินอื่นใด ผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดเบี้ยปรับเกิน อัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บวกสิบ (MRR+10) ต่อปี ของจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ได้นั้น เมื่อหลักเกณฑ์ของประกาศฯ ในข้อนี้ ระบุให้ สามารถเรียกเบี้ยปรับได้ในอัตราไม่เกินกำหนด MRR+10 ในกรณีผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อหรือเงิน อื่นใด เห็นว่า เมื่อตามสัญญาเช่าซื้อ จำนวนเงินที่จะต้องมีการผ่อนชำระ คือ เงินค่าเช่าซื้อหรือ เรียกว่า ค่างวดรถ เป็นเงินที่ได้มีการรวมเอาเงินลงทุน + ดอกเบี้ย + ภาษีมูลค่าเพิ่ม เอาไว้แล้ว การที่กำหนดให้มีการเรียกเบี้ยปรับจากเงินดังกล่าวได้อีก จึงเสมือนเป็นการเรียกดอกเบี้ยที่ซ้ำซ้อน ทำให้ผู้เช่าซื้อที่ผิดนัดซึ่งไม่มีความสามารถผ่อนชำระตามงวดเดิม ได้อยู่แล้ว จะต้องแบกรับภาระ มากเพิ่มขึ้นไปอีก จึงเห็นควรกำหนดให้การเรียกเบี้ยปรับจากการผิดสัญญาเช่าซื้อ จะต้องมิใช่

เบี้ยปรับของจำนวนเงินค่าเช่าซื้อที่ผิดนัด แต่เป็นเบี้ยปรับของค่าเสียหายอย่างอื่นที่ผู้ให้เช่าซื้อสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นค่าเสียหายที่แท้จริง จึงควรแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวเสียใหม่

5.2.2.3 ผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายที่นำมาใช้บังคับยังไม่มี ความชัดเจนและยังไม่เพียงพอกับการนำมาใช้บังคับเมื่อเกิดปัญหาของการทำข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหาย ซึ่งตามกฎหมายลักษณะเช่าซื้อของอังกฤษ (The Hire-Purchase Act 1965) ผู้วิจัยเห็นว่า มีความชัดเจนเรื่องบทบัญญัติการกำหนดเงื่อนไขหรือข้อความที่ตกลงกัน ในสัญญาเช่าซื้อ กล่าวคือ หากในสัญญาเช่าซื้อ มีข้อความบางประเภท ดังนี้ ให้สัญญานั้นเป็นโมฆะ เช่น

1. เงื่อนไขที่ให้อำนาจแก่ผู้ให้เช่าเข้าไปในบ้านหรือที่ดินของผู้เช่าเพื่อยึดทรัพย์ที่เช่าซื้อคืน
2. เงื่อนไขที่ตัดสิทธิมิให้ผู้เช่าซื้อคืนสินค้า กรณีนี้หากเปรียบกับกฎหมายของไทย จะปรับได้กับเรื่องกรณีของสัญญาเช่าซื้อที่ระบุว่า ผู้เช่าซื้อตกลงว่าเป็นการเช่าซื้อตามสภาพ และจะไม่ยกเอาปัญหาเรื่องสภาพทรัพย์ที่เช่าซื้อมาเป็นข้ออ้างในการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง และเงื่อนไขของสัญญา และให้ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบแม้ในเหตุทรัพย์ที่เช่าซื้อเกิดความชำรุดบกพร่องหรือในเหตุสุดวิสัย
3. เงื่อนไขที่ให้ผู้เช่าซื้อ มีภาระต้องชำระเงินเกินกว่าที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ ซึ่งของไทยควรกำหนดเงื่อนไขไว้ในประกาศคณะกรรมการฯ
4. เงื่อนไขที่ว่าใครก็ตามที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ให้เช่าซื้อในการทำสัญญาเช่าซื้อ ให้ถือว่าเป็นตัวแทนของผู้เช่าซื้อด้วย
5. เงื่อนไขที่ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในกรณีที่ตัวแทนของผู้ให้เช่าซื้อทำผิดพลาดในการทำสัญญา
6. เงื่อนไขใด ๆ ก็ตามที่มายกเลิกมาตราต่าง ๆ ในตัวพระราชบัญญัติ หรือทำให้ผู้ให้เช่าซื้อหลุดพ้นจากหน้าที่หรือภาระใด ๆ ตามกฎหมาย

ผู้วิจัยขอเสนอให้ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาควรระบุผลบังคับของสัญญาที่มีการตกลงเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้นให้มีผลที่ทำให้สัญญาตกเป็นโมฆะเช่นเดียวกับกฎหมายของอังกฤษด้วย

เมื่อกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ไม่มีความชัดเจนที่จะแก้ไขปัญหาการตีความ และผลบังคับตามกฎหมายของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ได้ ตามที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะมาดังกล่าวข้างต้นถึงการแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะเช่าซื้อที่เป็นเอกเทศสัญญาให้มีบทบัญญัติในการเรียกค่าเสียหายอยู่ในกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ โดยเฉพาะ การแก้ไขบทบัญญัติบางข้อของประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาฯ

ที่มีความขัดแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มีผลสอดคล้องไปในทางเดียวกันและให้ความชัดเจนยิ่งขึ้น และเสนอให้มีการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเช่าซื้อรถยนต์ออกมาใช้บังคับเฉพาะเพื่อแก้ไขปัญหาการตีความและผลบังคับตามกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันของข้อตกลงเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดให้มีคณะกรรมการกลางในการตรวจสอบทั้งก่อนการออกสัญญาเช่าซื้อเพื่อใช้ในการทำสัญญาเช่าซื้อทุก ๆ สถาบันที่ทำธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์จะต้องส่งสัญญาเช่าซื้อที่นำไปใช้จริงให้แก่คณะกรรมการตรวจสอบความชอบธรรมของสัญญา โดยระบุราคาต้นทุนของรถยนต์ที่ลดลงในแต่ละงวด ตั้งแต่วันทำสัญญาจนครบกำหนดตามสัญญาเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการใช้ราคาแทนหากมีการผิดนัดแล้วมีการฟ้องเรียกร้องให้คืนรถหรือใช้ราคาแทน หรือเป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อไม่สามารถผ่อนชำระต่อไปได้แล้วยินดีที่จะส่งมอบรถยนต์คืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อเอง

นอกจากนี้ ตามที่ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ระบุไว้ในข้อ 5 (2) ว่า ในกรณีผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระเบี้ยปรับกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดค่าเช่าซื้อหรือเงินอื่นใด ผู้ให้เช่าจะกำหนดเบี้ยปรับเกินอัตราดอกเบี้ย MRR+10 ของจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระไม่ได้ ซึ่งตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผู้วิจัยได้เสนอมาข้างต้นเป็นลำดับแล้วนั้น ศาลจะมองว่าเบี้ยปรับของค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระเป็นการเรียกดอกเบี้ยซ้ำซ้อน เมื่อค่าเช่าซื้อในแต่ละงวดเป็นเงินค่าเช่าซื้อที่รวมเอาดอกเบี้ยที่คำนวณไว้ล่วงหน้ารวมอยู่แล้วเมื่อมาคิดดอกเบี้ยหรือเบี้ยปรับจากเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอีกจึงเป็นการเรียกดอกเบี้ยซ้ำซ้อน ดังนั้น เมื่อบทบัญญัติตามประกาศดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้เมื่อมีการฟ้องร้องดำเนินคดี จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขบทบัญญัติในประกาศดังกล่าว โดยระบุให้ชัดเจนว่าสามารถเรียกเบี้ยปรับในเงินส่วนใดได้บ้างที่ไม่ใช่เบี้ยปรับของค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ เพราะมีเช่นนั้นจะเกิดผลที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างลูกหนี้ผิดนัดที่ยอมชำระเงินให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อก่อนการถูกฟ้องร้องดำเนินคดี กับลูกหนี้ผู้เช่าซื้อที่ผิดนัดแล้วไม่ยินยอมชำระจนถูกฟ้องร้องดำเนินคดีแล้ว ได้รับผลตามคำพิพากษาของศาลให้ชำระหนี้ในจำนวนเงินที่ต่ำกว่ากรณีที่ไม่มีการฟ้องคดี ทั้งที่ลูกหนี้ฝ่ายหลังนี้ได้ประโยชน์จากการครอบครองใช้ประโยชน์ในรถยนต์ที่เช่าซื้อ ในระยะเวลาที่นานมากขึ้นในระหว่างเป็นคดีความด้วย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการถกเถียงของผลตามกฎหมายดังกล่าว จึงเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาฯ ดังกล่าวให้มีผลใช้บังคับได้ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- โกศล โสภาคย์วิจิตร. (2525). พจนานุกรมกฎหมายอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- คณิง ฉาย. (2541). กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คู่มือการยกร่างคำพิพากษาคดีเช่าซื้อ ศาลอุทธรณ์
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2511 (ประชุมใหญ่)
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2578-2579/2515
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2664/2517
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5794/2539
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 597/2540
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 782/2541
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1176/2541
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 951/2544
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4974/2545
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5861/2545
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7406/2547
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4556/2547
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4819/2549
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3213/2550
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5819/2550
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3745/2551
- ศันันท์กรณ โสคติพันธ์. (2558). คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรม-สัญญา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- จรัญ ภักดีธนากุล. (2551). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิรัชการพิมพ์.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2543). กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คาราพร ธีระวัฒน์. (2542). กฎหมายสัญญา สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2556). อัตราดอกเบี้ยให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ประจำวันที่ 1 ตุลาคม 2556. สืบค้น 10 มกราคม 2559, จาก www.bot.or.th/thai/Statistics/FinancialMarkets/Interstrate/_layouts/application/interest_rate/In_Rate.aspx
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2559). ดอกเบี้ยเช่าซื้อแบบเงินต้นคงที่. สืบค้น 10 มกราคม 2559, จาก www.bot.or.th/Thai/Financial literacy/interest/Pages/interesr8.aspx

- นิภาพรรณ พงษ์ชัยธรรม. (2545). *ปัจจัยในการคัดเลือกลูกหนี้ที่มีคุณภาพของสินเชื่อรถยนต์ใหม่* (รายงานผลการวิจัย) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง ข้อ 1 (2).
- ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2549). *คำอธิบายเช่าทรัพย์สิน-เช่าซื้อ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541.
- ภาสกร ญาณสุธี. (2549). *มองปัญหาคดีเช่าซื้อรถยนต์ให้เป็นหนึ่ง: วิธีสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ซื้อรถยนต์*. กรุงเทพฯ: บริษัท อทตยา มิถินเนียม จำกัด.
- ยอดชาย วีระพงษ์. (2535). *คำเสียหายตามสัญญาเช่าซื้อ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ สนองชาติ. (2539). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- ศักดิ์ สนองชาติ. (2551). *คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- สรวิศ ลิ้มปรีงมี. (2552). *สิทธิผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์. (2528). สัญญาสำเร็จรูปของอังกฤษ. *วารสารนิติศาสตร์*, 15(1), น. 21.
- โสภณ รัตนากรณ์. (2547). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์: หนี้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
- สำเรียง เมฆเกรียงไกร. (2555). *คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์สิน-เช่าซื้อ ลีสซิ่ง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สุขุม สุนิตน์. (2542). การควบคุมผู้บริโภคด้านการทำสัญญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541. *วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์*, 2(19), น. 9.
- อาภรณ์ แสงศศิธร. (2547). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อนุวัฒน์ ธรรมซ์. 20 ปี ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522. *วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์*, 2(19), น. 5.

ภาษาต่างประเทศ

Andrew Gibson and Douglas Fraser, *Commercial Law* (Melbourne: Longman, 1999).

A.K. Mac Dougall, "Australia in 1956," 31 March 2003.

Aubrey L. Diamond, *Commercial and Consumer Credit: An Introduction* London: Butterworths, 1982

Dail Eireann, "Hire - Purchase Bill", from <http://oireachtas-debates.gov.ie/D/0100/D.0100.194605010013.htm>

Hire-Purchase Act 1959

JK Macleod, *Consumer Sales Law, The Law Relating to Consumer Sales and Financing of Goods* <London and Edinburgh: Butterworths, 1989.

Justice Tasmania, "The Consumer Credit Code in Tasmania," 28 September 2002.

Paul Dobson , *Sale of Goods and Consumer Credit* London :Sweet& Maxwell, 2000

Paul Latimer, *Australia Business Law* (New South Wales: CCH, 1990)

Parliament of Victoria, "Review of Hire Purchase Act 1959 report 1996-4," 2 October 2002, from <http://home.vicnet.net.au/~sare/op/hprep96.html>

R.M. Goode, *Introduction to the Consumer Credit Act 1974* London : Butterworths, 1974.

R.M. Vermeesch and K.E. Lindren, *Business Law of Australia* (Queensland:Butterworths, 1990).

Spartacus Educational, "education on the Internet & Teaching History on line," from <http://spartacus.schoolnet.co.uk/TUwilkinson.htm>

V.R. Fox-Smith, *Hire-Purchase: Credit and Finance* (London : Steven & Sons, 1962)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

พระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๔๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๑
เป็นปีที่ ๕๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค อันจะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ซึ่งมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑”

มาตรา ๒^๑ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่บทบัญญัติมาตรา ๘ จะให้ใช้บังคับเมื่อใดให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบทนิยามคำว่า “ผู้บริโภค” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ซื้อสินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม”

มาตรา ๔ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “สัญญา” ระหว่างบทนิยามคำว่า “ฉลาก” และคำว่า “คณะกรรมการ” ในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังต่อไปนี้

“สัญญา” หมายความว่า ความตกลงกันระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจเพื่อซื้อและขายสินค้าหรือให้และรับบริการ”

^๑ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๕/ตอนที่ ๑๕ ก/หน้า ๑/๒๔ มีนาคม ๒๕๔๑

มาตรา ๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๓ ทวิ) ของมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

“(๓ ทวิ) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๙ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงคมนาคม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินแปดคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง เป็นกรรมการ และเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นกรรมการและเลขานุการ”

มาตรา ๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๓) ในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

“(๓) คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๙ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี

ให้มีเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไป และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และจะให้มีรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการเป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการด้วยก็ได้”

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๑ ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการใดได้บัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้วให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น และให้นำบทบัญญัติในหมวดนี้ไปใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ซ้ำหรือขัดกับบทบัญญัติดังกล่าว เว้นแต่

(๑) ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวยังมิได้มีการดำเนินการหรือดำเนินการยังไม่ครบขั้นตอนตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และมีได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายดังกล่าวภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากคณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้

(๒) ในกรณีตาม (๑) ถ้ามีความจำเป็นเร่งด่วนอันมิอาจปล่อยให้เนิ่นช้าต่อไปได้ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องหรือคณะกรรมการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ได้ โดยไม่ต้องมีหนังสือแจ้งหรือรอให้ครบกำหนดเก้าสิบวันตามเงื่อนไข (๑)

ในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวมิได้มีบทบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามที่บัญญัติในหมวดนี้ ให้คณะกรรมการเฉพาะเรื่องมีอำนาจออกคำสั่งตามความในหมวดนี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายอยู่แล้ว คณะกรรมการอาจมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น ๆ ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัตินี้แทนคณะกรรมการเฉพาะเรื่องได้

การมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้น ๆ ตามวรรคสอง ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๐ ให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและสินค้าที่ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับสินค้าที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ ร่างกาย หรือจิตใจเนื่องในการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น หรือมีสินค้าที่ประชาชนทั่วไปใช้เป็นประจำ ซึ่งการกำหนดฉลากของสินค้านั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในการที่จะทราบข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้น แต่สินค้านั้นดังกล่าวไม่เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการว่าด้วยฉลากมีอำนาจกำหนดให้สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๑ ฉลากของสินค้าที่ควบคุมฉลาก จะต้องมัลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริงและไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า

(๒) ต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้

(ก) ชื่อหรือเครื่องหมายการค้าของผู้ผลิตหรือของผู้นำเข้าเพื่อขาย แล้วแต่กรณี

(ข) สถานที่ผลิตหรือสถานที่ประกอบธุรกิจนำเข้า แล้วแต่กรณี

(ค) ระบุข้อความที่แสดงให้เห็นเข้าใจได้ว่าสินค้านั้นคืออะไร ในกรณีที่สินค้าให้นำเข้าให้ระบุชื่อประเทศที่ผลิตด้วย

(๓) ต้องระบุข้อความอันจำเป็น ได้แก่ ราคา ปริมาณ วิธีใช้ ข้อแนะนำ คำเตือน วันเดือนปีที่หมดอายุในกรณีเป็นสินค้าที่หมดอายุได้ หรือกรณีอื่น เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้ผลิตเพื่อขายหรือผู้ส่งหรือผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขายซึ่งสินค้าที่ควบคุมฉลาก แล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดทำฉลากก่อนขายและฉลากนั้นต้องมีข้อความ

ดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ในการนี้ ข้อความตามวรรคหนึ่ง (๒) และ (๓) ต้องจัดทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

มาตรา ๑๒ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ ๒ ทวิ การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา มาตรา ๓๕ ทวิ มาตรา ๓๕ ตริ มาตรา ๓๕ จัตวา มาตรา ๓๕ เบญจ มาตรา ๓๕ ฉ มาตรา ๓๕ สัตต มาตรา ๓๕ อัฐ และมาตรา ๓๕ นว ในหมวด ๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

“ส่วนที่ ๒ ทวิ
การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา

มาตรา ๓๕ ทวิ ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้

ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบธุรกิจทำกับผู้บริโภคจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) ใช้ข้อสัญญาที่จำเป็นซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้น จะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบธุรกิจเกินสมควร

(๒) ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด และเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะให้ผู้ประกอบธุรกิจจัดทำสัญญาตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดก็ได้

การกำหนดตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓๕ ตริ เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องใช้ข้อสัญญาใด หรือต้องใช้ข้อสัญญาใดโดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อสัญญานั้น ด้วยตามมาตรา ๓๕ ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นไม่ใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวแต่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไข ให้ถือว่าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าวหรือใช้ข้อสัญญาดังกล่าวตามเงื่อนไขนั้นแล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๕ จัตวา เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้สัญญาของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญาต้องไม่ใช้ข้อสัญญาใดตามมาตรา ๓๕ ทวิ แล้ว ถ้าสัญญานั้นใช้ข้อสัญญาดังกล่าว ให้ถือว่าสัญญานั้นไม่มีข้อสัญญาเช่นนั้น

มาตรา ๓๕ เบญจ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินได้

ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงิน หลักฐานการรับเงินจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(๑) มีรายการและใช้ข้อความที่จำเป็น ซึ่งหากมิได้มีรายการหรือมิได้ใช้ข้อความ เช่นนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการเกินสมควร

(๒) ห้ามใช้ข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด การกำหนดตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๓๕ ฉ เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดให้หลักฐานการรับเงินของการประกอบธุรกิจที่ควบคุมรายการในหลักฐานการรับเงินต้องใช้ข้อความใด หรือต้องใช้ข้อความใด โดยมีเงื่อนไขในการใช้ข้อความนั้นด้วย หรือต้องไม่ใช้ข้อความใดตามมาตรา ๓๕ เบญจ แล้วให้นำมาตรา ๓๕ ตรี และมาตรา ๓๕ จัตวา มาใช้บังคับแก่หลักฐานการรับเงินดังกล่าวโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ สัตต ในกรณีที่ผู้ประกอบการขายสินค้าหรือให้บริการโดยให้คำมั่นว่าจะทำสัญญารับประกันให้ไว้แก่ผู้บริโภค สัญญาดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้แทน และต้องส่งมอบสัญญานั้นแก่ผู้บริโภคพร้อมกับการส่งมอบสินค้าหรือให้บริการ

ถ้าสัญญาตามวรรคหนึ่งทำเป็นภาษาต่างประเทศต้องมีคำแปลภาษาไทยกำกับไว้ด้วย

มาตรา ๓๕ อัฐ ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้องตามมาตรา ๓๕ ทวิ หรือส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องตามมาตรา ๓๕ เบญจ ให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาที่เป็นทางปฏิบัติตามปกติสำหรับการประกอบธุรกิจประเภทนั้น ๆ หรือภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาสุดแต่ระยะเวลาใดจะถึงก่อน

มาตรา ๓๕ นว ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดสงสัยว่าแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานการรับเงินของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประกอบธุรกิจผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาให้ความเห็นในแบบสัญญาหรือแบบหลักฐานการรับเงินนั้นก่อนได้ ในกรณีนี้ให้นำมาตรา ๒๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิกมาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๑๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๗ ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพคุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ไม่ว่าจะเป็นอย่างของตนเอง หรือผู้อื่น โฆษณาหรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดซ้ำอีก ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๘ ผู้ใดโฆษณาโดยใช้ข้อความตามมาตรา ๒๒ (๓) หรือ (๔) หรือข้อความตามที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๒๒ (๕) หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๒๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๑๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๑ ถ้าการกระทำมีความผิดตามมาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ หรือมาตรา ๕๐ เป็นความผิดต่อเนื่อง ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือไม่เกินสองเท่าของค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการโฆษณานั้น ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม”

มาตรา ๑๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๒ ผู้ใดขายสินค้าที่ควบคุมฉลากตามมาตรา ๓๐ โดยไม่มีฉลากหรือมีฉลากแต่ฉลากหรือการแสดงฉลากนั้นไม่ถูกต้อง หรือขายสินค้าที่มีฉลากที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากสั่งเลิกใช้ตามมาตรา ๓๓ ทั้งนี้ โดยรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าการไม่มีฉลากหรือการแสดงฉลากดังกล่าวนี้ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำของผู้ผลิตเพื่อขาย หรือผู้ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๑๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๔ ผู้ใดรับจ้างทำฉลากที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือรับจ้างติดตรึงฉลากที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายกับสินค้า โดยรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าฉลากดังกล่าวนี้ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

มาตรา ๑๘ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๗ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดไม่ส่งมอบสัญญาที่มีข้อสัญญาหรือมีข้อสัญญาและแบบถูกต้องตามมาตรา ๓๕ ทวิ หรือไม่ส่งมอบหลักฐานการรับเงินที่มีรายการและข้อความถูกต้องตามมาตรา ๓๕ เบญจ ให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาตามมาตรา ๓๕ อัฐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๑๙ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๕๗ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๕๗ ทวิ ผู้ประกอบธุรกิจผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ สัตต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๒๐ ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งมีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๑ ในระหว่างที่บทบัญญัติมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้ยังมีได้ใช้บังคับให้อำนาจหน้าที่ของเลขาธิการคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๒ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
ชวน หลีกภัย
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและการบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค อันได้แก่ การตรวจตรา กำกับดูแล และประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค ยังไม่เหมาะสม และโดยที่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้น ๆ บัญญัติไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจมากขึ้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ปรับปรุงองค์การบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค คือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และปรับปรุงอำนาจของคณะกรรมการเฉพาะเรื่องและคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ในการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ได้ในกรณีจำเป็น หรือรีบด่วนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเพิ่มบทบัญญัติกำหนดสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาไว้โดยเฉพาะ และทั้งเป็นการสมควรปรับปรุงอัตราโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิดในเรื่องการโฆษณาและฉลากให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

พรพิมล/แก้ไข

๒๘ กันยายน ๒๕๔๔

วศิน/แก้ไข

๓ สิงหาคม ๒๕๕๒

รัฐิพร/ปรับปรุง

๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ปณตกร/ตรวจ

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติ
รถยนต์ (ฉบับที่ ๑๒)
พ.ศ. ๒๕๔๖^(๑)

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

เป็นปีที่ ๕๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยรถยนต์

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๖ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป^(๒)

มาตรา ๓ ให้เปลี่ยนชื่อ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็น พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

^(๑) บทบัญญัติต่างๆ ที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยพระราชบัญญัตินี้ได้นำลงพิมพ์ในพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ ในส่วนที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นแล้ว

^(๒) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๔๘ ก ลงวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๔๖

ให้แก้ไขคำว่า “รถยนต์” “รถจักรยานยนต์” และ “เครื่องยนต์” ในพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมเป็นคำว่า “รถยนต์” “รถจักรยานยนต์” และ “เครื่องยนต์” ทุกแห่ง

มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๐/๑ มาตรา ๑๐/๒ และมาตรา ๑๐/๓ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

“มาตรา ๑๐/๑ ให้อธิบดีนำหมายเลขทะเบียนซึ่งเป็นที่ต้องการหรือเป็นที่นิยมตามที่กำหนดในกฎกระทรวงออกเปิดประมูลเป็นการทั่วไป และให้ถือว่าราคาสูงสุดที่มีผู้เสนอเป็นอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษสำหรับการใช้หมายเลขทะเบียนนั้น

การเปิดประมูลและการจดทะเบียนรถตามหมายเลขทะเบียนดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลา และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

เงินค่าธรรมเนียมพิเศษที่ได้จากการประมูลตามมาตรา ๑๐/๒ มาตรา ๑๐/๒ ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในกรมการขนส่งทางบก เรียกว่า “กองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นทุนสนับสนุน และส่งเสริมด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน และให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยอันเกิดจากการใช้รถใช้ถนน ประกอบด้วย

- (๑) เงินค่าธรรมเนียมพิเศษที่ได้จากการประมูลตามมาตรา ๑๐/๑
- (๒) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้เพื่อสมทบกองทุน
- (๓) ดอกผลและรายได้จากกองทุน
- (๔) เงินและทรัพย์สินอื่นที่ตกเป็นของกองทุน

ให้มีคณะกรรมการกองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงคมนาคมเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร และผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนสองคนเป็นกรรมการ และอธิบดีกรมการขนส่งทางบกเป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อทำหน้าที่บริหารกองทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

การดำรงตำแหน่งและการปฏิบัติหน้าที่กรรมการ การบริหารกองทุนและการใช้จ่ายเงินกองทุน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้คณะกรรมการกองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนเสนองบแสดงฐานะทางการเงินภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีต่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชี และประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของกองทุน โดยให้แสดงความคิดเห็นเป็นข้อวิเคราะห้ว่าการใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์และ

ได้ผลตามเป้าหมายเพียงใด และเมื่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบรับรองงบการเงินแล้ว ให้ทำบันทึกรายงานผลเสนอคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา และประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐/๓ ให้นายทะเบียนมีอำนาจอนุญาตให้เจ้าของรถนำหมายเลขทะเบียนที่ออกให้สำหรับรถคันหนึ่งมาใช้กับรถอีกคันหนึ่ง หรือนำหมายเลขทะเบียนที่ยังไม่เคยออกให้สำหรับรถคันใด มาใช้กับรถที่จดทะเบียนแล้วได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนด"

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๓๒ เจ้าของรถมีหน้าที่เสียภาษีประจำปี

ภาษีประจำปีให้เสียล่วงหน้าคราวละหนึ่งปี ถ้ามิได้เสียภาษีภายในเวลาที่กำหนดให้เจ้าของรถนั้นชำระเงินเพิ่มอีกร้อยละหนึ่งต่อเดือนหรือเศษของเดือนของจำนวนภาษีที่ต้องชำระ

เงินเพิ่มตามมาตรานี้ให้ถือเป็นเงินภาษี

รถที่ได้เสียภาษีประจำปีสำหรับปีใด ถ้าเปลี่ยนเจ้าของรถ เจ้าของใหม่ไม่ต้องเสียภาษีประจำปีในปีนั้นอีก"

มาตรา ๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๕/๑ มาตรา ๓๕/๒ และมาตรา ๓๕/๓ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

"มาตรา ๓๕/๑ ในระหว่างที่เจ้าของรถค้างชำระภาษีประจำปี ให้นายทะเบียนมีอำนาจที่จะไม่รับดำเนินการทางทะเบียนจนกว่าเจ้าของรถจะเสียภาษีที่ค้างชำระให้ครบถ้วนก่อน หรือได้มีการดำเนินการตามมาตรา ๓๕/๒ วรรคสอง แล้ว

มาตรา ๓๕/๒ รถที่ค้างชำระภาษีประจำปีไม่ถึงสามปี หากเจ้าของรถประสงค์จะขอเสียภาษีประจำปีเพื่อใช้รถในปีนั้น ให้นายทะเบียนรับชำระภาษีนั้นได้

สำหรับภาษีที่ค้างชำระ ให้นายทะเบียนกำหนดจำนวนเงิน และระยะเวลาในการชำระตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

ในกรณีที่เจ้าของรถผิดนัดไม่เสียภาษีที่ค้างชำระตามวรรคสองให้ครบถ้วน นายทะเบียนมีอำนาจไม่รับดำเนินการทางทะเบียน จนกว่าเจ้าของรถจะเสียภาษีที่ค้างชำระให้ครบถ้วน

มาตรา ๓๕/๓ รถที่ค้างชำระภาษีประจำปีติดต่อกันครบสามปี ให้การจดทะเบียนรถเป็นอันระงับไป ในการนี้ให้นายทะเบียนประกาศหมายเลขทะเบียนพร้อมทั้งจำนวนภาษีที่ค้างชำระไว้ ณ ที่ทำการนายทะเบียนและในสถานที่ที่อธิบดีประกาศกำหนด และแจ้งให้เจ้าของรถทราบ และให้บุคคลดังกล่าวส่งคืนแผ่นป้ายทะเบียนรถต่อนายทะเบียนและนำไปคู่มือจดทะเบียนรถมาแสดงต่อนายทะเบียนเพื่อบันทึกหลักฐานการระงับทะเบียนรถภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้แจ้งและปิดประกาศดังกล่าว

ในกรณีที่เจ้าของรถมิได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนหรือผู้ตรวจการหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจยึดแผ่นป้ายทะเบียนรถได้

ให้ภาระภาษีประจำปีหลังจากปีที่สามเป็นอันระงับไป แต่เจ้าของรถยังคงต้องเสียภาษีที่ค้างชำระให้ครบถ้วน และให้นำมาตรา ๓๕/๑ และมาตรา ๓๕/๒ วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๔ ใบอนุญาตขับรถตามมาตรา ๔๓(๑) มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันออกใบอนุญาตขับรถ ใบอนุญาตขับรถตามมาตรา ๔๓(๒) (๓) (๖) (๗) (๘) และ (๙) มีอายุห้าปีนับแต่วันออกใบอนุญาตขับรถ ใบอนุญาตขับรถตามมาตรา ๔๓(๔) และ (๕) มีอายุสามปีนับแต่วันออกใบอนุญาตขับรถ และอาจขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถได้อีกคราวละห้าปีหรือสามปี แล้วแต่กรณี โดยผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตต้องผ่านการทดสอบสมรรถภาพของร่างกายตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่วันครบกำหนดอายุใบอนุญาตตามวรรคสองไม่ตรงกับวันครบรอบวันเกิดของผู้ได้รับใบอนุญาตขับรถ ให้ขยายอายุใบอนุญาตต่อไปจนถึงวันครบรอบวันเกิดของผู้ได้รับใบอนุญาตขับรถในปีนั้นหรือในปีถัดไป แล้วแต่กรณี โดยให้ถือว่าวันดังกล่าวเป็นวันที่ใบอนุญาตขับรถครบกำหนดอายุ

ในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตขับรถเกิดในวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ และในปีที่ใบอนุญาตขับรถครบกำหนดอายุตามวรรคสองนั้นไม่มีวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ให้ถือเอาวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ เป็นวันครบรอบวันเกิด

การขอต่ออายุใบอนุญาตขับรถ และการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๙ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๙ ผู้ขอใบอนุญาตขับรถตามมาตรา ๔๓(๔) หรือ (๕) ต้อง

(๑) ได้รับใบอนุญาตขับรถตามมาตรา ๔๓(๑) มาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี
 (๒) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๖ เว้นแต่ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบสองปีบริบูรณ์

(๓) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗(๓)

(๔) มีสัญชาติไทย

(๕) รู้จักถนนและทางหลวงในจังหวัดที่ขอรับใบอนุญาตขับรถพอสมควร

(๖) ไม่เป็นผู้มีโรคติดต่อร้ายแรงตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๗) ไม่เป็นผู้ติดสุรายาเมาหรือยาเสพติดให้โทษ

(๘) ไม่เคยเป็นผู้ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานลักทรัพย์และฉ้อราษฎร์ ความผิดฐานกรรโชก รีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ ความผิดฐานยักยอก ความผิดฐานรับของโจร และความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี"

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๖๑ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ มาตรา ๒๘ หรือมาตรา ๓๕/๓ วรรคหนึ่ง หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนตามมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท "

มาตรา ๑๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๓/๑) ของอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

"(๓/๑) การขอใช้หมายเลขทะเบียนรถ

(ก) การขอใช้หมายเลขทะเบียนที่ออกให้
สำหรับรถคันหนึ่งมาใช้กับรถอีกคันหนึ่ง ครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

(ข) การขอใช้หมายเลขทะเบียนซึ่งยังไม่เคย
ออกให้สำหรับรถคันใดมาใช้กับรถที่จดทะเบียนแล้ว ครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

(ค) การขอใช้หมายเลขทะเบียนที่
ต้องเสียค่าธรรมเนียมพิเศษที่ได้จากการประมูล
ตามมาตรา ๑๐/๑ กับกรณีตาม (ก) หรือ (ข) ครั้งละ ๓,๐๐๐ บาท "

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความใน (๑๔) (๑๕) (๑๖) (๑๗) (๑๘) (๑๙) (๒๐) (๒๑) และ (๒๒) ของอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(๑๔) ใบอนุญาตขับรถชั่วคราว ตามมาตรา ๔๓(๑) ฉบับละ ๕๐๐ บาท

(๑๕) ใบอนุญาตขับรถยนต์ส่วนบุคคล ฉบับละ ๑,๐๐๐ บาท

(๑๖) ใบอนุญาตขับรถยนต์สามล้อส่วนบุคคล ฉบับละ ๕๐๐ บาท

(๑๗) ใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ	ฉบับละ	๑,๐๐๐	บาท
(๑๘) ใบอนุญาตขับรถสามล้อสาธารณะ	ฉบับละ	๕๐๐	บาท
(๑๙) ใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์	ฉบับละ	๕๐๐	บาท
(๒๐) ใบอนุญาตขับรถบดถนน	ฉบับละ	๕๐๐	บาท
(๒๑) ใบอนุญาตขับรถแทรกเตอร์	ฉบับละ	๕๐๐	บาท
(๒๒) ใบอนุญาตขับรถตามมาตรา ๔๓(๙)	ฉบับละ	๕๐๐	บาท "

มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิก (๒๓) (๒๔) (๒๕) (๒๖) และ (๒๗) ของอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

มาตรา ๑๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (๓๖) ของอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒

"(๓๖) การต่ออายุใบอนุญาตขับรถ ครั้งละเท่ากับค่าธรรมเนียมสำหรับใบอนุญาตขับรถแต่ละฉบับ"

มาตรา ๑๕ รถที่ค้างชำระภาษีประจำปีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้นายทะเบียนประกาศหมายเลขทะเบียนพร้อมทั้งจำนวนภาษีค้างชำระไว้ ณ ที่ทำการนายทะเบียนและในสถานที่ที่อธิบดีประกาศกำหนดภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

(๒) ให้เจ้าของรถทำความตกลงกับนายทะเบียนในการชำระภาษีค้างชำระภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนได้มีประกาศตาม (๑) โดยให้ได้รับยกเว้นเงินเพิ่ม หากมีภาษีค้างชำระเกินกว่าสามปี ให้คิดภาษีค้างชำระเพียงสามปี และให้ผ่อนชำระเป็นงวดได้ ตามระเบียบที่อธิบดีประกาศกำหนด

(๓) เจ้าของรถที่มีได้ดำเนินการตาม (๒) ต้องเสียภาษีค้างชำระทั้งหมดพร้อมทั้งเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสี่สิบต่อปีของจำนวนภาษีที่ค้างชำระ

(๔) เมื่อครบกำหนดระยะเวลาตาม (๒) รถที่ค้างชำระภาษีประจำปีตั้งแต่สามปีขึ้นไป หรือรถที่ค้างชำระภาษีประจำปีไม่ถึงสามปี แต่ต่อมาภายหลังค้างชำระภาษีติดต่อกันครบสามปี ให้ถือว่าทะเบียนรถเป็นอันระงับไป และให้เจ้าของรถมีหน้าที่ส่งคืนแผ่นป้ายทะเบียนรถต่อนายทะเบียนและนำใบคู่มือจดทะเบียนรถมาแสดงต่อนายทะเบียนเพื่อบันทึกหลักฐานการระงับทะเบียนรถภายในสามสิบวันนับแต่วันครบกำหนดระยะเวลาตาม (๒) หรือนับแต่วันค้างชำระภาษีติดต่อกันครบสามปีแล้วแต่กรณี

ให้นำมาตรา ๓๕/๑ มาตรา ๓๕/๒ วรรคสองและวรรคสาม และมาตรา ๓๕/๓ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เจ้าของรถผู้ใดไม่ส่งคืนแผ่นป้ายทะเบียนรถและนำไปคู่มือจดทะเบียนรถมาแสดงต่อนายทะเบียนตามความใน (๔)ให้นำโทษตามมาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๖ ใบอนุญาตขับรถตามมาตรา ๔๓(๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่ได้ออกให้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุ ส่วนการต่ออายุใบอนุญาตขับรถดังกล่าว ให้เป็นไปตามมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้

การขอใบแทนใบอนุญาตขับรถตามวรรคหนึ่ง ให้คิดค่าธรรมเนียมใบแทนใบอนุญาตครั้งหนึ่งของค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขับรถฉบับเดิม

มาตรา ๑๗ ผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตขับรถตลอดชีพอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ใช้ใบอนุญาตขับรถนั้นได้ต่อไป

การขอใบแทนใบอนุญาตขับรถตลอดชีพให้นำมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้คิดค่าธรรมเนียมฉบับละหนึ่งร้อยบาท

มาตรา ๑๘ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัจจุบันการจดทะเบียนรถเพื่อให้ได้หมายเลขทะเบียน ซึ่งเป็นที่นิยมยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม รวมทั้งยังมีการละเลยหรือหลีกเลี่ยงการชำระภาษีประจำปี ทำให้มีภาษีประจำปีค้างชำระเพิ่มขึ้นทุกปี สมควรกำหนดให้มีการประมวลหมายเลขทะเบียนซึ่งเป็นที่นิยม อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติ และช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่รัฐอีกทางหนึ่ง ตลอดจนปรับปรุงมาตรการในการจัดเก็บภาษีประจำปีที่ค้างชำระให้ได้ผลอย่างจริงจัง และปรับปรุงอายุใบอนุญาตขับรถให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ค

ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซีรยนต์
และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา
เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา
พ.ศ. ๒๕๕๕

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๕ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายประกอบกับมาตรา ๓ มาตรา ๔ และมาตรา ๕ แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา พ.ศ. ๒๕๔๒ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้ยกเลิกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. ๒๕๔๓

ข้อ ๒ ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์” หมายความว่า การประกอบกิจการค้า โดยเจ้าของนำเอารถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ของตนออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขายรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์หรือว่าจะให้รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์นั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยมีเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว

“รถยนต์” หมายความว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกินเจ็ดคน หรือรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกินเจ็ดคนแต่ไม่เกินสิบสองคน และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคลที่มีน้ำหนักไม่เกินหนึ่งพันหกร้อยกิโลกรัม ซึ่งมีได้ใช้ประกอบการขนส่งเพื่อสินค้าตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก

“รถจักรยานยนต์” หมายความว่า รถที่เดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ หรือกำลังไฟฟ้าและมีล้อไม่เกินสองล้อ ถ้ามีพ่วงข้างมีล้ออีกไม่เกินหนึ่งล้อ และให้หมายความรวมถึงรถจักรยานที่ติดเครื่องยนต์ด้วย

“รถใช้แล้ว” หมายความว่า รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ แล้ว

ข้อ ๔ สัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภค ต้องมีข้อความภาษาไทยที่สามารถเห็นและอ่านได้ชัดเจน มีขนาดตัวอักษรไม่เล็กกว่าสองมิลลิเมตร โดยมีจำนวนไม่เกินสิบเอ็ดตัวอักษรในหนึ่งนิ้ว และจะต้องใช้ข้อสัญญาที่มีสาระสำคัญและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) รายละเอียดเกี่ยวกับ

ก. ยี่ห้อ รุ่น หมายเลขเครื่องยนต์และหมายเลขตัวถัง สภาพของรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ว่าเป็นรถใหม่ หรือรถใช้แล้ว และระยะทางที่ได้ใช้แล้ว โดยให้มีหน่วยเป็นกิโลเมตรหรือไมล์ รวมทั้งภาระผูกพันของรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ (ถ้ามี)

ข. ราคาเงินสด จำนวนเงินจอง จำนวนเงินดาวน์ ราคาเงินสดส่วนที่เหลือ อัตราดอกเบี้ยที่เช่าซื้อ จำนวนงวดที่ผ่อนชำระ จำนวนเงินค่าเช่าซื้อทั้งสิ้น จำนวนค่าเช่าซื้อที่ผ่อนชำระในแต่ละงวด จำนวนค่าภาษีมูลค่าเพิ่มที่ชำระในแต่ละงวด เริ่มชำระค่างวดแรกในวันที่ ชำระค่างวดต่อ ๆ ไปภายในวันที่

ค. วิธีคำนวณจำนวนเงินค่าเช่าซื้อ และจำนวนค่าเช่าซื้อ จำนวนดอกเบี้ยที่ชำระ จำนวนค่าภาษีมูลค่าเพิ่มที่ต้องชำระในแต่ละงวด

(๒) เมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าเช่าซื้อครบถ้วน รวมทั้งเงินจำนวนอื่นใด ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาแล้ว กรรมสิทธิ์ในรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อตกเป็นของผู้เช่าซื้อทันที และผู้ให้เช่าซื้อจะดำเนินการจดทะเบียนรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ดังกล่าวให้เป็นชื่อของผู้เช่าซื้อภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับเอกสารที่จำเป็นสำหรับการจดทะเบียนจากผู้เช่าซื้อครบถ้วน เว้นแต่เป็นกรณีที่มีเหตุขัดข้องที่ไม่สามารถทำการโอนทะเบียนได้โดยมิใช่เป็นความผิดของผู้ให้เช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติ ผู้ให้เช่าซื้อยินยอมเสียเบี้ยปรับโดยคำนวณจากมูลค่าเช่าซื้อในอัตราเท่ากับอัตราเบี้ยปรับที่ผู้ให้เช่าซื้อกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ และถ้าผู้เช่าซื้อต้องดำเนินคดีทางศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับ ผู้ให้เช่าซื้อจะรับภาระค่าธรรมเนียม ค่าทนายความตามความเป็นจริง หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีดังกล่าว

(๓) ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าธรรมเนียม ค่าภาษีอากร หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่ผู้เช่าซื้อ มีหน้าที่ชำระแทนผู้เช่าซื้อไปแล้ว ถ้าผู้ให้เช่าซื้อไม่เคยมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อนำเงินดังกล่าวมาชำระ ภายในเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และผู้ให้เช่าซื้อประสงค์จะนำเงินค่างวดของผู้เช่าซื้อ ในงวดต่อมามาหักชำระเงินดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบ เพื่อให้นำเงินจำนวนนั้นมาชำระ ถ้าผู้เช่าซื้อชำระเงินดังกล่าวภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ผู้ให้เช่าซื้อจะถือว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงินงวดนั้นไม่ได้

(๔) ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวด สามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อ มีหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ใช้เงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และผู้เช่าซื้อ ละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น

(๕) เมื่อผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้เช่าซื้อ และกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่ให้เช่าซื้อ เพื่อนำออกขายให้แก่บุคคลอื่น

ก. ก่อนขายให้แก่บุคคลอื่น ผู้ให้เช่าซื้อต้องแจ้งล่วงหน้าให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกัน (ถ้ามี) ทราบ เป็นหนังสือไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อได้ตามมูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อตามอัตราและการคิดคำนวณตาม (๑๐)

ข. ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อนำรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ออกขาย หากได้ราคาเกินกว่ามูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะคืนเงินส่วนที่เกินนั้นให้แก่ผู้เช่าซื้อ แต่หากได้ราคาน้อยกว่ามูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อจะรับผิดชอบส่วนที่ขาดนั้น เฉพาะกรณีการขายโดยวิธีประมูล หรือขายทอดตลาดที่เหมาะสม ทั้งนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือแจ้งชื่อผู้ทำการขาย วัน เวลา สถานที่ทำการขาย ราคาที่ขายได้ และรายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการขาย เพียงเท่าที่ได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัดตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร (ถ้ามี) รวมทั้งจำนวนเงินส่วนเกินที่คืนให้แก่ผู้เช่าซื้อหรือจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญา ในกรณีการขายโดยวิธีประมูลหรือขายทอดตลาดที่เหมาะสมให้ผู้เช่าซื้อทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ทำการขาย ทั้งนี้ ผู้เช่าซื้อจะไม่ได้รับส่วนลดตามอัตราและการคิดคำนวณตาม (๑๐)

มูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ ตาม ก. และ ข. ให้คำนวณจากเงินค่างวดที่ค้างชำระ และเงินค่างวดที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระที่ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องชำระให้กับผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ และให้หมายความรวมถึง เงินค่าปรับ ค่าติดตามทวงถาม และค่าใช้จ่ายอื่นใด ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

(๖) ผู้ให้เช่าซื้อได้จัดให้ผู้เช่าซื้อสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขการรับประกันของรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อจากผู้ขายหรือผู้ผลิตได้โดยตรง

(๗) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย ในจำนวนหนี้ที่ยังคงค้างชำระตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อตามอัตราและการคิดคำนวณ ตาม (๑๐) ส่วนที่เกินจากมูลหนี้ค้างชำระให้บริษัทประกันภัยจ่ายให้แก่ผู้เช่าซื้อ

(๘) ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ หรือการกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากมีการบอกเลิกสัญญา ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริงเพื่อการดังกล่าว โดยประหยัด ตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

(๙) ผู้ให้เช่าซื้อจะส่งคำบอกกล่าวซึ่งตามกฎหมายหรือตามสัญญากำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ โดยการส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้แก่ผู้เช่าซื้อตามที่อยู่ที่ระบุในสัญญาหรือที่อยู่ของผู้เช่าซื้อ แจ้งการเปลี่ยนแปลงเป็นหนังสือครั้งหลังสุด

(๑๐) กรณีที่ผู้เช่าซื้อมีความประสงค์จะขอชำระเงินค่าเช่าซื้อทั้งหมดในคราวเดียว โดยไม่ผ่อนชำระค่าเช่าซื้อเป็นรายงวดตามสัญญาเช่าซื้อ เพื่อปิดบัญชีค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบของดอกเบี้ยเช่าซื้อที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ โดยให้คิดคำนวณตาม

มาตรฐานการบัญชีว่าด้วย เรื่อง สัญญาเช่า ตามที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชีกำหนดและปรับปรุงมาตรฐานการบัญชี เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการจัดทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีและกฎหมายอื่น

(๑๑) กรณีสัญญากำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องจัดหาผู้ค้ำประกันการเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อตกลงกับผู้เช่าซื้อว่าจะจัดให้มีการทำสัญญาค้ำประกันซึ่งมีค่าเตือนสำหรับผู้ค้ำประกันไว้หน้าสัญญาค้ำประกันนั้น โดยมีข้อความภาษาไทยที่สามารถเห็นและอ่านได้ชัดเจน มีหัวเรื่องว่า “ค่าเตือนสำหรับผู้ค้ำประกัน” ใช้อักษรตัวหนาขนาดไม่เล็กกว่าสี่มิลลิเมตร และอย่างน้อยต้องมีข้อความตามเอกสารแนบท้ายประกาศฉบับนี้ โดยมีขนาดตัวอักษรไม่เล็กกว่าสองมิลลิเมตร และมีจำนวนไม่เกินสิบเอ็ดตัวอักษรในหนึ่งนิ้ว และกำหนดข้อสัญญาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันในสัญญาค้ำประกัน มีสาระสำคัญตรงกับค่าเตือนดังกล่าว

(๑๒) การผิดสัญญาเช่าซื้อเรื่องใด ที่ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิเลิกสัญญาเช่าซื้อจะต้องเป็นข้อที่ ผู้ให้เช่าซื้อระบุไว้เป็นการเฉพาะด้วยตัวอักษรสีแดงหรือตัวดำหรือตัวเอน ที่เห็นเด่นชัดกว่าข้อความทั่วไป

(๑๓) กรณีผู้ให้เช่าซื้อมีความประสงค์จะนำเงินค่างวดของผู้เช่าซื้อมาหักชำระค่าเบี้ยปรับ ค่าใช้จ่ายในการทวงถาม ค่าติดตามรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ หรือการกลับเช่าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากมีการบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบ เพื่อนำเงินจำนวนนั้นมาชำระ ถ้าผู้เช่าซื้อชำระเงินดังกล่าวภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ผู้ให้เช่าซื้อจะถือว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงินงวดนั้นไม่ได้

ข้อ ๕ ข้อสัญญาที่ผู้ประกอบการจัดทำกับผู้บริโภคต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่มีลักษณะหรือมีความหมายทำนองเดียวกัน ดังต่อไปนี้

(๑) ข้อสัญญาที่เป็นการผลัดภาระให้ผู้เช่าซื้อเป็นผู้ชำระค่าธรรมเนียม ค่าภาษีอากรหรือค่าใช้จ่ายอื่นใด เกี่ยวกับรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ซึ่งเกิดขึ้นก่อนที่ผู้เช่าซื้อจะเช่าทำสัญญาซื้อรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ดังกล่าว

(๒) ในกรณีผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระเบี้ยปรับกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระ ค่าเช่าซื้อหรือเงินอื่นใด ผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดเบี้ยปรับเกินอัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย (MINIMUM RETAIL RATE) ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) บวกสิบ (MRR + ๑๐) ต่อปี ของจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระไม่ได้

(๓) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อเรียกให้ผู้เช่าซื้อเปลี่ยนแปลงผู้ค้ำประกัน เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ค้ำประกันถึงแก่ความตาย หรือศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หรือเป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นคนไร้ความสามารถ หรือเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบชำระค่าเช่าซื้อให้ครบถ้วนตามสัญญา ในกรณีรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อสูญหาย ถูกทำลาย ถูกยึด ถูกอายัด หรือถูกริบ โดยมีใช้ความผิดของผู้เช่าซื้อ เว้นแต่ค่าเสียหาย หรือเบี้ยปรับ หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความหรือค่าอื่นใด เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัดตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

- (๕) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบชำระเงินใด ๆ ในกรณีผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ และกลับเข้าครอบครองรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ เว้นแต่ค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับ หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความหรือค่าอื่นใด เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร
- (๖) ข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อรับการโอนสิทธิเรียกร้องตามสัญญาเช่าซื้อหรือรับภาระผูกพันใด ๆ เพิ่มเติมจากสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้เช่าซื้อมิได้ยินยอมเป็นหนังสือ

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๖ บรรดาสัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้กระทำกับผู้บริโภค ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. ๒๕๔๓ ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ ให้คงใช้ได้ต่อไป

ประกาศฉบับนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

สำเรียง เมฆเกรียงไกร

ประธานกรรมการว่าด้วยสัญญา

คำเตือนสำหรับผู้ค้าประกัน

ก่อนที่จะลงนามในสัญญาค้าประกัน ผู้ค้าประกันควรอ่านและตรวจสอบรายละเอียดของสัญญาค้าประกันให้เข้าใจโดยชัดเจน หากผู้ค้าประกัน มีข้อสงสัยใดๆ ควรปรึกษาผู้มีความรู้ก่อนที่จะทำสัญญาค้าประกัน

การที่ผู้ค้าประกันลงนามในสัญญาค้าประกันกับ.....
เพื่อค้าประกันหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อเลขที่.....
 ลงวันที่.....ระหว่าง.....(ผู้ให้เช่าซื้อ) กับ
 นาย/นาง/นางสาว/.....(ผู้เช่าซื้อ) ผู้ค้าประกัน
 จะมีความรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อในสาระสำคัญ ดังนี้

- ๑. ผู้ค้าประกันจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อจนกว่าหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อจะระงับสิ้นไป
- ๒. ผู้ค้าประกันจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อภายในวงเงินที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระกับผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ และอาจต้องรับผิดชอบใช้ดอกเบี้ยหรือค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ อีกด้วย
- ๓. ผู้ค้าประกันต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เช่าซื้อ
- ๔. เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกร้องและบังคับให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ทั้งหมดที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระ โดยผู้ให้เช่าซื้อไม่จำเป็นต้องเรียกร้องหรือบังคับเอาจากผู้เช่าซื้อก่อน
- ๕. ผู้ค้าประกันไม่หลุดพ้นจากความรับผิดแม้ผู้ให้เช่าซื้อยอมผ่อนเวลาให้แก่ผู้เช่าซื้อ

นอกจากที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ผู้ค้าประกันยังมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในสัญญาค้าประกัน

ข้าพเจ้าได้เตือนและรับทราบคำเตือนนี้แล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ลงชื่อ.....ผู้ค้าประกัน
 ()

ลงชื่อ.....ผู้แทนของผู้ให้เช่าซื้อ
 ()

หมายเหตุ ให้ผู้ให้เช่าซื้อใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่มีสาระสำคัญตรงกับเงื่อนไขในสัญญาค้าประกัน

ภาคผนวก ง

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 01/2551 เรื่อง การอนุญาตให้
ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่ สนส. 01/2551

เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิง

1. เหตุผลในการออกประกาศ

ที่ผ่านมารูปแบบความต้องการใช้เงินกู้ยืมของผู้บริโภคนอกเหนือจากการกู้ยืมเงินเพื่อการดำเนินธุรกิจหรือการอุปโภคบริโภค (Loan Credit) แล้ว ยังมีความต้องการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปซื้อทรัพย์สิน (Sales Credit) โดยการเช่าซื้อหรือเช่าแบบลีสซิงจากสถาบันการเงิน ดังนั้น เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์สามารถให้บริการทางการเงินได้เพิ่มขึ้นและเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับผู้บริโภคที่ประสงค์จะซื้อทรัพย์สินแต่ไม่มีเงินทุนเพียงพอ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์สามารถประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิง ได้ตั้งแต่เดือนกันยายน 2547 ซึ่งครอบคลุมถึงการขายและเช่ากลับคืน (Sale and Lease Back) โดยมีการขายขอบเขตการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์มาเป็นลำดับดังนี้

(1) การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิงได้ โดยมีเงื่อนไขสำหรับการขายและเช่ากลับคืน (Sale and Lease Back) ที่กำหนดให้ผู้ขายและเช่ากลับคืนต้องเป็นนิติบุคคล และทรัพย์สินที่ให้เช่าต้องไม่เป็นรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกินเจ็ดคน รถยนต์นั่งเกินเจ็ดคนแต่ไม่เกินสิบสองคน หรือรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคลที่มีน้ำหนักไม่เกินหนึ่งพันหกร้อยกิโลกรัมซึ่งมิได้ใช้ประกอบการขนส่งเพื่อสินค้าตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก เหตุที่ต้องจำกัดขอบเขตธุรกิจการขายและเช่ากลับคืนในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากมีข้อกังวลเรื่องภาระหนี้ภาคครัวเรือนที่ได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับธนาคารพาณิชย์ใช้อัตราดอกเบี้ยคงที่ต่อปี (Flat Interest Rate) คำนวณผลตอบแทน ทำให้ผู้เช่าไม่ทราบภาระอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง (Effective Interest Rate) ที่ถูกเรียกเก็บ

(2) การขายขอบเขตการประกอบธุรกิจการขายและเช่ากลับคืนให้ธนาคารพาณิชย์สามารถให้บริการดังกล่าวกับบุคคลธรรมดาได้โดยไม่จำกัดประเภททรัพย์สินตั้งแต่เดือนมีนาคม 2551 เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า เป็นการเพิ่มช่องทางให้ประชาชนสามารถนำทรัพย์สินที่มีอยู่มาเป็นหลักประกันเพื่อการหาเงินทุนในระบบได้ (Asset-Based Financing) โดยมีภาระดอกเบี้ยต่ำกว่าสินเชื่อส่วนบุคคล โดยได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ประกาศเผยแพร่อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงซึ่ง

สนสป10-กต37102-25510803

กต 371 วันที่ 3 ส.ค.2551

ใช้คำนวณผลตอบแทนให้ผู้เช่าทราบ และเนื่องจากการให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่งเป็นธุรกรรม คล้ายการให้สินเชื่อ ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์ควรบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับการ ให้สินเชื่อ

การออกประกาศฉบับนี้เพื่ออ้างอิงอำนาจตามกฎหมายให้สอดคล้องตาม พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์ใดที่ได้รับการอนุญาตให้ ประกอบธุรกิจดังกล่าวแล้วให้ดำเนินธุรกิจต่อไปได้โดยไม่ต้องยื่นขออนุญาตใหม่อีก

2. อำนาจตามกฎหมาย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ธนาคารแห่งประเทศไทยอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง ตามข้อกำหนดในประกาศนี้

3. ขอบเขตการบังคับใช้

ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับกับธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบัน การเงินทุกแห่ง

4. ประกาศและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 1/2551 เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคาร พาณิชย์ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง ลงวันที่ 7 มีนาคม 2551 (หนังสือเวียนที่ ผนส. (21) ว. 47/2551 ลงวันที่ 25 มีนาคม 2551)

5. เนื้อหา

5.1 ในประกาศฉบับนี้

“ทรัพย์สิน” หมายความว่า สัถหริมทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ธนาคารพาณิชย์ให้เช่าซื้อหรือให้เช่าแบบลีสซิ่ง

“ให้เช่าแบบลีสซิ่ง” หมายความว่า การให้เช่าทรัพย์สินในลักษณะที่เป็นสัญญาเช่า การเงิน (Financial Lease) โดยธนาคารพาณิชย์จัดหาทรัพย์สินตามความประสงค์ของผู้เช่ามาจาก ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือบุคคลอื่น หรือเป็นทรัพย์สินที่ยึดได้จากผู้เช่ารายอื่น เพื่อให้ผู้เช่าได้ใช้ประโยชน์ ในทรัพย์สินนั้น โดยผู้เช่ามีหน้าที่ต้องบำรุงรักษาและซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่า ทั้งนี้ ผู้เช่าจะบอกเลิก

สัญญาก่อนครบกำหนดเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ และเมื่อสิ้นสุดสัญญาเช่า สิทธิในการซื้อทรัพย์สินที่เช่า ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของธนาคารพาณิชย์และผู้เช่า

“ให้เช่าซื้อ” หมายความว่า การให้เช่าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“ราคาเงินสด” หมายความว่า ราคาที่จะพึงซื้อขายทรัพย์สินที่ให้เช่ากันได้ใน
ท้องตลาดด้วยเงินสด ณ วันทำสัญญา

“เงินลงทุน” หมายความว่า ผลรวมของราคาเงินสดและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ธนาคาร
พาณิชย์ต้องชำระเพื่อการได้มาซึ่งทรัพย์สิน เช่น ค่าขนส่ง ค่าภาษีอากร และค่าเบี้ยประกันภัย เป็นต้น
โดยเงินลงทุนจะต้องมียอดลดลงตามจำนวนเงินที่ผู้เช่าผ่อนชำระเงินรายงวดตามสัญญาเช่า

“เงินรายงวด” หมายความว่า จำนวนเงินที่ผู้เช่าต้องชำระแก่ธนาคารพาณิชย์
ในแต่ละงวด ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นเงินต้นและดอกเบี้ยหรือดอกผลเช่าซื้อ

“เงินล่วงหน้า” หมายความว่า จำนวนเงินที่ผู้เช่าต้องชำระล่วงหน้าครั้งแรกเมื่อทำ
สัญญา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของจำนวนเงินที่ต้องจ่ายตามสัญญา

“สัญญาเช่า” หมายความว่า สัญญาเช่าซื้อ หรือสัญญาเช่าแบบลีสซิ่ง

“ผู้ให้เช่า” หมายความว่า ผู้ให้เช่าซื้อ หรือผู้ให้เช่าแบบลีสซิ่ง

“ผู้เช่า” หมายความว่า ผู้เช่าซื้อ หรือผู้เช่าแบบลีสซิ่ง

5.2 หลักการ

5.2.1 ธนาคารแห่งประเทศไทยอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจให้
เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง ซึ่งเป็นธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อ

อย่างไรก็ดี การประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่งจะต้องไม่
เป็นการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎเกณฑ์อื่น ๆ หรือเป็นช่องทางในการตกแต่งบัญชี
เช่น ในกรณีเจ้าของทรัพย์สินนำทรัพย์สินมาจำหน่ายให้ธนาคารพาณิชย์ และหลังจากนั้นทำการเช่า
ทรัพย์สินนั้นจากธนาคารพาณิชย์ (Sale and Lease Back) โดยธนาคารพาณิชย์ประเมินราคาจำหน่าย
ที่สูงเกินจริงเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เช่า หรือในทางกลับกัน ธนาคารพาณิชย์เป็นเจ้าของทรัพย์สิน
และได้ทำการ Sale and Lease Back โดยจำหน่ายทรัพย์สินให้ผู้ให้เช่ารายอื่นในราคาที่สูงเกินจริง
เพื่อสร้างกำไรทางบัญชี หรือการประเมินราคาทรัพย์สินอย่างไม่เหมาะสม เป็นต้น

5.2.2 ธนาคารแห่งประเทศไทยมุ่งเน้นให้ธนาคารพาณิชย์บริหารความเสี่ยงของตนเอง โดยธนาคารพาณิชย์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะธุรกรรม ทรัพย์สินที่ให้เข้าซื้อและให้เข้าแบบลิสซิ่ง รวมทั้งความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดทำมีนโยบายและระเบียบปฏิบัติในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งมีระบบงาน ระบบบริหารความเสี่ยง และระบบการควบคุมภายในที่สามารถรองรับการประกอบธุรกิจได้

5.2.3 การประกอบธุรกิจให้เข้าซื้อและให้เข้าแบบลิสซิ่งมีความเสี่ยงในลักษณะเดียวกับการให้สินเชื่อทั่วไป ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์ต้องคำนึงถึงการบริหารความเสี่ยงและคุณภาพของสินเชื่อ เช่น กระบวนการอนุมัติสินเชื่อที่มีมาตรฐานซึ่งจะต้องยึดถือรายได้ของลูกหนี้เป็นปัจจัยสำคัญ การวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ และการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินที่ให้เข้าซื้อหรือให้เข้าแบบลิสซิ่งต้องมีหลักเกณฑ์อ้างอิงที่เชื่อถือได้ เป็นต้น โดยไม่มุ่งเน้นแต่เพียงการเพิ่มปริมาณของสินเชื่อ ธนาคารพาณิชย์ที่ต้องการประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องมีความพร้อมในเรื่องจำนวนและคุณภาพของบุคลากร และระบบงานต่าง ๆ ได้แก่ ระบบการบริหารความเสี่ยง การวิเคราะห์สินเชื่อและทรัพย์สินที่ให้เข้าซื้อหรือให้เข้าแบบลิสซิ่ง การติดตามและทวงถามหนี้ การบังคับขายทรัพย์สินที่ให้เข้าซื้อและให้เข้าแบบลิสซิ่ง รวมไปถึงการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล

5.3 หลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจ

ธนาคารพาณิชย์ที่จะประกอบธุรกิจให้เข้าซื้อและให้เข้าแบบลิสซิ่ง ต้องมีคุณสมบัติและปฏิบัติตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

5.3.1 มีฐานะการเงินและฐานะการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี สามารถกันเงินสำรองได้ครบถ้วน สามารถดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์และภาระผูกพันได้ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ตลอดจนสามารถดำรงอัตราส่วนทางการเงินอื่นใดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสั่งการเป็นกรณีพิเศษ

5.3.2 ให้ความร่วมมือกับทางการในการปฏิบัติตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ในการปรับบทบาทและรูปแบบสถาบันการเงิน โดยธนาคารพาณิชย์ที่มีสถาบันการเงินที่รับฝากเงินจากประชาชนอยู่ภายใต้กลุ่มธุรกิจเดียวกันมากกว่า 1 แห่ง/รูปแบบ ต้องจัดทำแผนการควบกิจการ รวมกิจการ ขายกิจการ คืนใบอนุญาต รับ โอนสินทรัพย์และหนี้สินจากสถาบันการเงินแห่งอื่น เพื่อการดำเนินการตามนโยบายสถาบันการเงิน 1 รูปแบบ (One Presence) ตามแนวทางที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

5.3.3 จัดทำแผนงานรองรับการประกอบธุรกิจให้เข้าซื้อและให้เช่าแบบลิสซิ่ง ที่เป็นลายลักษณ์อักษรและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการธนาคารพาณิชย์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและเพื่อให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้ แผนงานดังกล่าวต้องมีสาระสำคัญอย่างน้อย ดังนี้

- (1) นโยบายและระเบียบปฏิบัติในการประกอบธุรกิจ
- (2) รายละเอียดของระบบการบริหารจัดการ ระบบบริหารความเสี่ยง ระบบการควบคุมภายใน และระบบการจัดทำบัญชี รวมทั้งความพร้อมและคุณภาพของบุคลากร
- (3) รายละเอียดของระบบบริหารความเสี่ยงต้องครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย
 - ระบบการวิเคราะห์สินเชื่อ เพื่อการกำหนดวงเงินสินเชื่อของลูกค้า และการกำหนดจำนวนเงินล่วงหน้าของลูกค้าต้องชำระที่มีกระบวนการเป็นมาตรฐาน โดยเฉพาะในการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ต้องยึดถือรายได้ของลูกค้าเป็นปัจจัยสำคัญ รวมทั้งวิเคราะห์ถึงคุณภาพและสภาพคล่องของทรัพย์สินที่ให้เข้าซื้อหรือให้เช่าแบบลิสซิ่ง
 - การกำหนดประเภทของทรัพย์สินที่ให้เข้าซื้อหรือให้เช่าแบบลิสซิ่ง การกำหนดจำนวนเงินลงทุนสูงสุดสำหรับทรัพย์สินแต่ละประเภท และทรัพย์สินทุกประเภทรวมกัน โดยคำนึงถึงปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เช่น ตลาดรองสำหรับขายทรัพย์สิน การล้าสมัยของทรัพย์สิน เป็นต้น
 - การบริหารทรัพย์สินที่ให้เข้าซื้อหรือให้เช่าแบบลิสซิ่ง ซึ่งรวมถึงการจัดหาทรัพย์สิน การดำเนินการกับทรัพย์สินที่ยึดมา การติดตามและตรวจสอบสภาพทรัพย์สิน การประเมินมูลค่าทรัพย์สิน การประเมินมูลค่าซากของทรัพย์สิน จะต้องมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินนั้น ธนาคารพาณิชย์จะใช้ผู้ประเมินราคาอิสระหรือผู้ประเมินราคาภายในก็ได้ โดยธนาคารพาณิชย์ต้องถือปฏิบัติตามมาตรฐานจรรยาบรรณและมาตรฐานการปฏิบัติงานซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปในวงการวิชาชีพการประเมินราคาสินทรัพย์
 - ระบบการเรียกเก็บหนี้ และการติดตามทวงถามหนี้ที่สามารถเตือนให้ธนาคารพาณิชย์ทราบเมื่อลูกหนี้เริ่มมีปัญหาในการชำระหนี้หรือไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามข้อตกลง ตลอดจนกลยุทธ์ในการเรียกเก็บหนี้ในกรณีต่าง ๆ โดยให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติตามแนวปฏิบัติของธนาคารแห่งประเทศไทยในการติดตามทวงถามหนี้
 - การจัดเก็บข้อมูล และการจัดทำรายงาน ตลอดจนระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสำหรับใช้ในการกำหนดและทบทวนนโยบายและแผนงานเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจให้เข้าซื้อและให้เช่าแบบลิสซิ่ง

5.3.4 ธนาคารพาณิชย์ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบ ลีสซิ่งต้องยื่นหนังสือแสดงความจำนงที่จะประกอบธุรกิจดังกล่าวที่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการ ธนาคารพาณิชย์ให้แก่ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยธนาคารพาณิชย์ที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายสถาบัน การเงิน 1 รูปแบบ (One Presence) ของแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินต้องให้การรับรองมาใน หนังสือแสดงความจำนงดังกล่าวด้วยว่าจะปฏิบัติตามแผนการควบกิจการ รวมกิจการ ขายกิจการ คืนใบอนุญาต รับ โอนสิทธิ์และหนี้สินจากสถาบันการเงินแห่งอื่น เพื่อดำเนินการตาม นโยบายสถาบันการเงิน 1 รูปแบบ (One Presence) ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ความ เห็นชอบ รวมทั้งเงื่อนไขต่าง ๆ ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจะกำหนดประกอบการให้ ความเห็นชอบ

ทั้งนี้ ให้ธนาคารพาณิชย์จัดส่งหนังสือแสดงความจำนงไปที่สายกำกับสถาบัน การเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยเมื่อธนาคารพาณิชย์ได้ยื่นหนังสือแสดงความจำนงแล้ว ให้มีผล เป็นการอนุญาตเมื่อพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ยื่นหนังสือดังกล่าว เว้นแต่ธนาคารแห่งประเทศไทย จะมีข้อทักท้วงหรือให้ชี้แจงเพิ่มเติมเป็นลายลักษณ์อักษร โดยในกรณีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมี ข้อทักท้วงหรือให้ชี้แจงเพิ่มเติม ให้ถือว่าธนาคารพาณิชย์ได้รับอนุญาตเมื่อ ได้รับแจ้งการอนุญาต จากธนาคารแห่งประเทศไทย

5.3.5 การจัดทำสัญญาเช่าซื้อหรือสัญญาเช่าแบบลีสซิ่ง

ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดทำสัญญาเช่าซื้อหรือสัญญาเช่าแบบลีสซิ่งกับผู้เช่าเป็น หนังสืออย่างน้อย 2 ฉบับ และมอบให้ผู้เช่าเก็บไว้เป็นหลักฐาน 1 ฉบับ โดยต้องระบุรายละเอียด ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเช่าแต่ละประเภท ดังนี้

- (1) ประเภท ลักษณะ และอายุการใช้งานของทรัพย์สิน
- (2) ราคาเงินสด เงินลงทุน จำนวนเงินล่วงหน้า จำนวนเงินรายงวด และอัตรา ดอกเบี้ยที่ใช้ในการคำนวณผลตอบแทน
- (3) รายละเอียดและวิธีการที่ใช้ในการคำนวณผลตอบแทน และจำนวนเงินรายงวด หากธนาคารพาณิชย์ใช้อัตราดอกเบี้ยคงที่ต่อปี (Flat Interest Rate) ในการคำนวณผลตอบแทนให้ ระบุอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงต่อปีด้วย (Effective Interest Rate)
- (4) ระยะเวลาในการเช่า
- (5) วิธีการส่งมอบ การตรวจตรา การติดตั้งหรือติดตั้ง การเคลื่อนย้าย การสูญหาย ความเสียหาย ความชำรุดบกพร่อง การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ของทรัพย์สินนั้น
- (6) การประกันภัย การรับค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัย การค้าประกัน

- (7) เจื่อนใจและสิทธิของผู้เช่าที่จะชำระค่าเช่าตามสัญญาคงเหลือสุทธิก่อนถึงกำหนด (ถ้ามี)
- (8) ค่าใช้จ่ายและค่าเบี่ยงปรับในกรณีต่าง ๆ
- (9) เจื่อนใจในการบอกเลิกสัญญา การสิ้นสุดของสัญญาและการยึดทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อหรือให้เช่าแบบลีสซิ่ง
- (10) เจื่อนใจในการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแก่ผู้เช่า
- (11) เจื่อนใจในการให้ผู้เช่าเช่าต่อหรือซื้อทรัพย์สินทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของทรัพย์สินด้วยราคาที่ตกลงกัน

เมื่อสิ้นสุดสัญญาเช่าและผู้เช่าใช้สิทธิซื้อทรัพย์สิน โดยได้ปฏิบัติตามเจื่อนใจในการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินครบถ้วนตามสัญญาเช่าแล้ว ธนาคารพาณิชย์ต้องดำเนินการตามที่จำเป็นโดยไม่ชักช้าเพื่อให้ผู้เช่ามีสิทธิในทรัพย์สินอย่างบริบูรณ์ เช่น จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงชื่อเจ้าของทรัพย์สิน เป็นต้น

นอกจากนั้น เนื่องจากการให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และการให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2543 และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2544 ดังนั้น ในการให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ และการให้เช่าซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดทำสัญญาเช่าซื้อให้เป็นไปตามประกาศดังกล่าว ตลอดจนหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาประกาศกำหนดด้วย

5.3.6 การประกาศเผยแพร่อัตราดอกเบี้ยในการคำนวณผลตอบแทน ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าใช้จ่าย และค่าธรรมเนียมใด ๆ

(1) ให้ธนาคารพาณิชย์เปิดเผยอัตราดอกเบี้ยในการคำนวณผลตอบแทน ค่าปรับ ค่าบริการ ค่าใช้จ่าย และค่าธรรมเนียมใด ๆ ในการให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง ไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงานทุกแห่งภายในวันเดียวกับที่ธนาคารพาณิชย์ประกาศหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดรวมทั้ง ให้เผยแพร่ข้อมูลข้างต้น ไว้ในเว็บบไซต์ (Website) ของธนาคารพาณิชย์ก่อนวันที่รายละเอียดดังกล่าวมีผลใช้บังคับ หากธนาคารพาณิชย์ใช้อัตราดอกเบี้ยคงที่ต่อปี (Flat Interest Rate) ในการคำนวณผลตอบแทนให้ระบุอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงต่อปีด้วย (Effective Interest Rate)

(2) ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ประสงค์จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อกำหนด อัตราค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย ค่าปรับ วิธีการคำนวณ และเจื่อนใจต่าง ๆ ของสัญญา ให้ธนาคารพาณิชย์ถือ

ปฏิบัติตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติในเรื่องดอกเบี้ย ส่วนลด ค่าบริการต่างๆ และเบี้ยปรับสำหรับธนาคารพาณิชย์

5.3.7 การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจ

(1) ธนาคารพาณิชย์ต้องให้ความสำคัญกับการลดความเสี่ยงต่อการเสียหายของทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง และควรจัดให้มีประกันภัยทรัพย์สินดังกล่าว โดยธนาคารพาณิชย์เป็นผู้รับประกันตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ ในการทำประกันภัย ธนาคารพาณิชย์ต้องคำนึงถึงประเภททรัพย์สิน ยอดเงินลงทุนในทรัพย์สิน โอกาสในการเกิดความเสียหายของทรัพย์สิน และค่าซ่อมแซมกรณีทรัพย์สินได้รับความเสียหาย เป็นต้น

(2) ในการคำนวณจำนวนเงินสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์ยกเว้นธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยสามารถลงทุนในทรัพย์สินเพื่อให้เช่าซื้อหรือให้เช่าแบบลีสซิ่งแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ให้นำบวกรวมกับธุรกรรมการให้สินเชื่อ ลงทุน ก่อภาระผูกพันหรือการทำธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อประเภทอื่น เพื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือแก่บุคคลหลายคนรวมกัน ในโครงการหนึ่งโครงการใด หรือเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน ซึ่งเมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ ต้องไม่เกินร้อยละ 25 ของเงินกองทุนของธนาคารพาณิชย์นั้น

สำหรับกรณีของธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยในการคำนวณจำนวนเงินสูงสุดที่ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยสามารถลงทุนในทรัพย์สินเพื่อให้เช่าซื้อหรือให้เช่าแบบลีสซิ่งแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ให้ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยนำบวกรวมกับธุรกรรมการให้สินเชื่อ ลงทุน ก่อภาระผูกพันหรือการทำธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อประเภทอื่น เพื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือ โครงการหนึ่งโครงการใด เมื่อสิ้นวันหนึ่ง ๆ ต้องไม่เกินกว่าที่ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อยสามารถทำได้ตามที่กำหนดไว้ในประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยว่าด้วยการกำหนดอัตราส่วนจำนวนเงินที่สถาบันการเงินให้สินเชื่อ ลงทุน ก่อภาระผูกพัน หรือทำธุรกรรมที่มีลักษณะคล้ายการให้สินเชื่อเพื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือ โครงการหนึ่งโครงการใดกับเงินกองทุน

(3) ในการคำนวณน้ำหนักความเสี่ยงของลูกหนี้ตามสัญญาเช่าเพื่อดำรงเงินกองทุนเป็นอัตราส่วนกับสินทรัพย์และภาระผูกพัน การจัดชั้นลูกหนี้ตามสัญญาเช่าและการกันสำรอง รวมทั้งการระงับการรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้จากการให้เช่าซื้อและการให้เช่าแบบลีสซิ่ง ให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

(4) ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ได้รับทรัพย์สินกลับคืนมาเนื่องจากสิ้นสุดสัญญาเช่า หรือเนื่องจากยึดมาจากผู้เช่า ธนาคารพาณิชย์ต้องดำเนินการจำหน่ายหรือให้เช่าทรัพย์สินนั้นต่อภายใน 6 เดือนนับแต่วันสิ้นสุดสัญญาเช่าหรือนับแต่วันที่ยึดมา หากพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว

ธนาคารพาณิชย์ยังไม่สามารถจำหน่ายหรือให้เช่าทรัพย์สินนั้นต่อได้ ธนาคารพาณิชย์ต้องกันเงินสำรองสำหรับทรัพย์สินนั้น โดยให้ทยอยกันเงินสำรองทุกงวด 6 เดือน ในอัตรางวดละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 ของมูลค่าทรัพย์สินนั้น ณ วันสิ้นสุดสัญญาเช่าหรือวันที่ยึดมา

หากปรากฏว่าทรัพย์สินที่ได้รับกลับคืนมานั้นเข้าข่ายเป็นสินทรัพย์จัดชั้นสูญหรือสินทรัพย์จัดชั้นสงสัยจะสูญ ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดชั้นและการกันเงินสำรองของสถาบันการเงิน ให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินการตัดทรัพย์สินนั้นออกจากบัญชีหรือกันเงินสำรองให้ครบถ้วนทันทีตามประกาศที่กล่าวด้วย โดยในกรณีทรัพย์สินนั้นเข้าข่ายเป็นสินทรัพย์จัดชั้นสงสัยจะสูญ ให้ธนาคารพาณิชย์กันเงินสำรองเป็นจำนวนที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเงินสำรองที่ได้ทยอยกันไปแล้วตามวิธีการที่กล่าวในวรรคแรกกับเงินสำรองที่ต้องกันสำหรับสินทรัพย์จัดชั้นสงสัยจะสูญตามประกาศที่กล่าว

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ได้รับกลับคืนมานั้น มีอายุการใช้งานเหลือน้อยกว่า 2 ปี และธนาคารพาณิชย์ไม่สามารถจำหน่ายหรือให้เช่าต่อได้ภายใน 6 เดือนนับแต่วันสิ้นสุดสัญญาเช่าหรือวันที่ยึดมา ให้ธนาคารพาณิชย์กันเงินสำรองสำหรับทรัพย์สินนั้นทั้งจำนวนทันทีเมื่อครบระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันสิ้นสุดสัญญาเช่าหรือวันที่ยึดมา

5.3.8 การจัดทำบัญชีและรายงาน

- (1) ธนาคารพาณิชย์ต้องตรวจสอบดูแลให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานบัญชีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้องโดยเคร่งครัด
- (2) ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดให้มีข้อมูลและเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจให้เข้าชื่อและให้เช่าแบบลิสซิ่งไว้ เพื่อให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

5.3.9 ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์กระทำการดังนี้

- (1) จัดหาทรัพย์สิน โดยที่ยังไม่ได้ตกลงทำสัญญาเช่าทรัพย์สินนั้นกับผู้ใด หรือจัดหาทรัพย์สินในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดหรือสูงกว่าราคาต่ำสุดที่พึงจัดหาได้
- (2) นำทรัพย์สินที่ให้เข้าไปทำนิติกรรมกับบุคคลใดอันก่อให้เกิดภาระแก่ทรัพย์สินนั้น เว้นแต่ในกรณีจำเป็น โดยได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ในการอนุญาตธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้
- (3) ให้ผู้เช่านำทรัพย์สินไปให้เช่าช่วง ยกเว้นในกรณีที่ผู้เช่าเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ให้เช่าทรัพย์สินเป็นทางค้าปกติ

5.3.10 กรณีที่เจ้าของทรัพย์สินนำทรัพย์สินมาขายและเช่ากลับคืน (Sale and Lease Back)

(1) ธนาคารพาณิชย์ต้องถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เช่นเดียวกันกับการประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่งดังกล่าวข้างต้น

(2) ในการรับซื้อทรัพย์สินและให้เช่ากลับคืน ธนาคารพาณิชย์ต้องดำเนินการให้มีการประเมินราคาทรัพย์สินที่จะรับซื้อและให้เช่ากลับคืนดังนี้

(ก) ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดให้มีการประเมินราคาทรัพย์สินที่จะรับซื้อและให้เช่ากลับคืน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยคณะกรรมการของธนาคารพาณิชย์หรือคณะผู้บริหารที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการของธนาคารพาณิชย์ ใดๆก็ดี ธนาคารพาณิชย์ต้องประเมินราคาทรัพย์สินอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้เกิดการตกแต่งบัญชี หรือการเอื้อประโยชน์แก่ผู้ขายและเช่ากลับคืน

(ข) ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์ไม่มีความชำนาญหรือทรัพย์สินไม่มีราคาประเมินในตลาดรองเพื่อการอ้างอิง เช่น เครื่องจักร เครื่องบิน และเรือ เป็นต้น ธนาคารพาณิชย์ควรใช้ผู้ประเมินอิสระภายนอกในการประเมินราคาทรัพย์สินที่จะรับซื้อและให้เช่ากลับคืน ประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการเอื้อประโยชน์แก่ผู้ขายและเช่ากลับคืนในการตกแต่งบัญชี เช่น การรับซื้อทรัพย์สินในราคาที่สูงเกินจริง

5.3.11 การพักหรือเพิกถอนการอนุญาตประกอบธุรกิจ

ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจพักหรือสั่งเพิกถอนการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่งได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ธนาคารพาณิชย์ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดข้างต้น

(2) ธนาคารพาณิชย์ไม่ดำเนินการตามแผนการควบกิจการ รวมกิจการ ขายกิจการ คืนใบอนุญาต รับ โอนสินทรัพย์และหนี้สินจากสถาบันการเงินแห่งอื่นเพื่อการดำเนินการตามนโยบายสถาบันการเงิน 1 รูปแบบ (One Presence) ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังให้ความเห็นชอบ

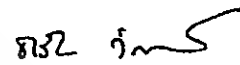
(3) ธนาคารพาณิชย์ไม่ดำเนินการตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การคลัง กำหนดประกอบการให้ความเห็นชอบแผนการควบกิจการ รวมกิจการ ขายกิจการ คืนใบอนุญาต รับ โอนสินทรัพย์และหนี้สินจากสถาบันการเงินแห่งอื่นเพื่อการดำเนินการตามนโยบายสถาบันการเงิน 1 รูปแบบ (One Presence)

(4) กรณีอื่น ๆ ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นว่ากระทบกับความปลอดภัย หรือความผาสุกของประชาชน

6. วันเริ่มต้นบังคับใช้

ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2551

(นางชาริษา วัฒนเกส)

ผู้ว่าการ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างสัญญาต่อท้ายสัญญาเช่าซื้อ

สัญญาต่อท้ายสัญญาเช่าซื้อ

142

ข้อ 1. การเช่าซื้อตามสัญญานี้ ผู้เช่าซื้อตกลงและยินยอมรับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปจากธนาคารในสภาพที่ได้ตรวจสอบจนเป็นที่พอใจแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นทรัพย์สินที่เช่าซื้อใหม่ หรือทรัพย์สินที่เช่าซื้อที่ใช้แล้วซึ่งต้องนำไปซ่อมเพื่อใช้งาน (ตามแต่กรณี) ก็ตาม โดยเป็นการเช่าซื้อทรัพย์สินที่เช่าซื้อตามสภาพขณะทำสัญญานี้ นอกจากนี้ สำหรับวิธีการและสถานที่ส่งมอบ การติดตั้งหรือติดตั้ง และการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ให้เป็นไปตามที่ธนาคารและผู้เช่าซื้อจะได้ตกลงกัน

ข้อ 2. การชำระค่าเช่าซื้อ

2.1 ผู้เช่าซื้อตกลงชำระค่าเช่าซื้อของทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ธนาคารตามเงื่อนไขการชำระค่าเช่าซื้อที่กำหนดไว้ในข้อ 1.(ข).(2.) ของสัญญาเช่าซื้อข้างต้น และผู้เช่าซื้อจะมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องชำระ "ภาษีมูลค่าเพิ่ม" สำหรับเงินจำนวนใดๆ ตามสัญญานี้ ตามอัตราที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ และ/หรือ ที่จะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงต่อไปในภายหน้าให้แก่ธนาคารด้วย

2.2 ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อไม่มีความประสงค์จะขอชำระเงินค่าเช่าซื้อตามสัญญานี้ทั้งหมดในคราวเดียว โดยไม่ผ่อนชำระค่าเช่าซื้อเป็นงวดเพื่อปิดบัญชีค่าเช่าซื้อ ธนาคารตกลงให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของดอกเบี้ยเช่าซื้อที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ โดยคิดคำนวณตามมาตรฐานการบัญชีว่าด้วย เรื่องสัญญาเช่า ตามที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชีกำหนดและปรับปรุงมาตรฐานการบัญชี เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการจัดทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีและกฎหมายอื่น

ข้อ 3. ค่าเบี้ยปรับ

กรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามกำหนด ผู้เช่าซื้อตกลงชำระเบี้ยปรับของค่าเช่าซื้อที่ผิดนัดให้แก่ธนาคารนับแต่วันถึงกำหนดชำระค่าเช่าซื้องวดนั้นๆ จนถึงวันชำระค่าเช่าซื้องวดดังกล่าวครบถ้วน และหากธนาคารต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าธรรมเนียม ค่าภาษี หรือค่าใช้จ่ายใดๆ แทนในนามผู้เช่าซื้อหรือในนามธนาคาร ซึ่งผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องชำระตามกฎหมายหรือตามสัญญานี้ ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเงินให้แก่ธนาคารพร้อมเบี้ยปรับในต้นเงินจำนวนที่ธนาคารได้จ่ายไป นับแต่วันที่ธนาคารได้จ่ายแต่ละรายการเป็นต้นไป จนถึงวันชำระเงินดังกล่าวคืนให้แก่ธนาคารจนครบถ้วน

นอกจากนี้ ในกรณีที่ธนาคารได้รับความเสียหายใดๆ เนื่องจากผู้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญานี้ ผู้เช่าซื้อตกลงชดเชยค่าเสียหายให้แก่ธนาคารโดยชำระเต็มจำนวน พร้อมเบี้ยปรับนับแต่วันที่ธนาคารได้รับความเสียหาย จนถึงวันที่ผู้เช่าซื้อชดเชยค่าเสียหายนั้นครบถ้วน

ทั้งนี้ เบี้ยปรับที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระให้แก่ธนาคารตามที่ระบุไว้ในสัญญานี้ ผู้เช่าซื้อตกลงชำระให้แก่ธนาคารในอัตราเท่ากับอัตรา MRR บวกด้วย ร้อยละ 10 (สิบ) ต่อปี และเบี้ยปรับดังกล่าว ธนาคารจะเรียกให้ผู้เช่าซื้อชำระทันทีหรือรวมเรียกเก็บเมื่อผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้องวดสุดท้ายก็ได้และให้ถือว่าธนาคารได้สงวนสิทธิ์เรียกกรองค่าเบี้ยปรับดังกล่าวไว้แล้วในเวลาชำระหนี้ โดย "อัตรา MRR" หมายถึง อัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีรายย่อย (Minimum Retail Rate) ของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งให้มีผลใช้บังคับโดยเปลี่ยนแปลงไปตามที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ประกาศและใช้บังคับ

ข้อ 4. การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

143

เมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าเช่าซื้อ รวมทั้งภาษีมูลค่าเพิ่ม เบี้ยปรับ ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่ายและเงินอื่นใดที่ต้องชำระตามสัญญาครบถ้วนแล้ว รวมทั้งไม่ผิดนัดผิดสัญญา ให้กรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่เช่าซื้อตกเป็นของผู้เช่าซื้อทันที และธนาคารจะจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ธนาคารได้รับเอกสารที่จำเป็นสำหรับการจดทะเบียนจากผู้เช่าซื้อครบถ้วน เว้นแต่เป็นกรณีที่มีเหตุขัดข้องที่ไม่สามารถทำการจดทะเบียนได้โดยมิใช่เป็นความผิดของธนาคาร ทั้งนี้ ผู้เช่าซื้อเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าวเอง

หากธนาคารไม่จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ดังกล่าวในวรรคก่อน ธนาคารยินยอมเสียเบี้ยปรับ โดยคำนวณจากมูลค่าเช่าซื้อของทรัพย์สินที่เช่าซื้อในอัตราเดียวกับที่ระบุไว้ในข้อ 3. วรรคสามของสัญญาต่อท้ายสัญญาเช่าซื้อ โดยอนุโลม ไปจนกว่าจะทำการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อเสร็จสิ้น และถ้าผู้เช่าซื้อต้องดำเนินคดีทางศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับ ธนาคารจะรับภาระค่าธรรมเนียม ค่าทนายความ ตามความเป็นจริง หรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีดังกล่าวให้แก่ผู้เช่าซื้อ แต่ทั้งนี้ ถ้าหากผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญา หรือผิดสัญญาเช่าซื้อฉบับอื่นใดที่มีอยู่กับธนาคาร ธนาคารมีสิทธิระงับการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือไม่ส่งมอบใบคู่มือจดทะเบียนพร้อมเอกสารชุดโอนตามสัญญาให้กับผู้เช่าซื้อได้

ข้อ 5. เงื่อนไขในการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

5.1 เนื่องจากผู้เช่าซื้อเป็นผู้ติดต่อตกลงกับผู้จำหน่ายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "ผู้จำหน่าย" โดยธนาคารมิได้เป็นผู้จำหน่ายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และผู้เช่าซื้อเป็นผู้ขอใช้บริการทางการเงินจากธนาคาร ในลักษณะเช่าซื้อ ดังนี้

5.1.1 แม้ผู้เช่าซื้อจะได้ชำระเงินจอง และ/หรือ เงินคาวน และ/หรือ ชำระราคาบางส่วน ผู้เช่าซื้อตกลงให้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแต่เพียงผู้เดียว หากสัญญานี้เป็นอันสิ้นสุดลงไม่ว่ากรณีใดๆ ผู้เช่าซื้อจะไม่เรียกร้องเงินดังกล่าวคืน หรือเรียกค่าเสียหายใดๆ จากธนาคาร

5.1.2 คำรับรอง คำพรรณนา บรรยาย สรรพคุณ คุณภาพ ความเหมาะสม การรับประกัน การบริการ ของผู้จำหน่าย หรือผู้ผลิตทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "ผู้ผลิต" หรือบุคคลใดๆ รวมทั้งข้อตกลงใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อระหว่างผู้เช่าซื้อกับผู้จำหน่าย หากไม่ระบุชัดแจ้งในสัญญานี้ไม่ผูกพันธนาคาร และธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบความชำรุดบกพร่องใดๆ ไม่ว่าตรวจพบขณะส่งมอบหรือในภายหลังจากส่งมอบแล้ว รวมถึงกรณีผู้เช่าซื้อเช่าซื้อทรัพย์สินที่เช่าซื้อที่ใช้แล้ว และต้องนำไปซ่อมเพื่อใช้งาน ผู้เช่าซื้อตกลงว่าเป็นการเช่าซื้อทรัพย์สินที่เช่าซื้อตามสภาพ และจะไม่ยกเอาปัญหาเรื่องสภาพทรัพย์สินที่เช่าซื้อมาเป็นข้ออ้างในการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงและเงื่อนไขของสัญญานี้ ทั้งนี้ การรับประกัน การให้บริการ การรับรองคุณภาพทรัพย์สินที่เช่าซื้อจากผู้จำหน่าย และ/หรือ ผู้ผลิตไม่ว่าจะมีหรือไม่เพียงใด ผู้เช่าซื้อได้รับทราบเงื่อนไขและสิทธิที่จะได้รับทั้งหมดแล้ว โดยธนาคารตกลงจัดให้ผู้เช่าซื้อสามารถใช้สิทธิในการเรียกร้องให้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขการรับประกันของทรัพย์สินที่เช่าซื้อจากผู้จำหน่ายหรือผู้ผลิตได้โดยตรง

5.1.3 เมื่อธนาคารได้ชำระเงินค่าซื้อทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้จำหน่ายไปแล้ว ผู้เช่าซื้อจะไม่ยกเอาเหตุที่ยังไม่ได้รับสำเนาใบคู่มือจดทะเบียน แผ่นป้ายทะเบียน (โลหะ) หลักฐานการชำระภาษี

หรือเหตุที่ได้รับล่าช้า มาปฏิเสธการชำระค่าเช่าซื้อหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเงื่อนไขของสัญญา¹⁴ทั้งกรณีที่ผู้จำหน่ายเป็นผู้ดำเนินการจดทะเบียนให้ และในกรณีที่ธนาคารดำเนินการจดทะเบียนให้แต่ผู้จำหน่ายไม่ดำเนินการส่งใบแจ้งการจำหน่ายและเอกสารประกอบการจดทะเบียนมายังธนาคาร หรือส่งมาล่าช้า

การจดทะเบียนทรัพย์สินที่เช่าซื้อตามวรรคก่อน ต้องระบุชื่อธนาคารเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในทะเบียน และให้ธนาคารเป็นผู้เก็บรักษาใบคู่มือจดทะเบียน และเป็นหน้าที่ของผู้เช่าซื้อจะต้องตกลงกับผู้จำหน่ายให้จดทะเบียนทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เช่าซื้อเอง เว้นแต่ธนาคารจะกำหนดเป็นอย่างอื่น และไม่ว่ากรณีใดๆ หากครบกำหนด 90 วัน นับแต่วันทำสัญญานี้ธนาคารไม่ได้รับใบคู่มือจดทะเบียนด้วยเหตุที่ผู้เช่าซื้อไม่นำทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปตรวจสอบสภาพ หรือนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปดัดแปลงต่อเติมสภาพ จนไม่สามารถจดทะเบียนได้ ธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญา¹⁵ได้ทันที

ในกรณีที่ไม่สามารถจดทะเบียนทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้โดยไม่ใช้ความผิดของธนาคาร ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบรวมถึงกรณีที่ไม่สามารถโอนทะเบียนทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้ผู้เช่าซื้อภายในกำหนดตามข้อ 4. ด้วย

5.2 ผู้เช่าซื้อจะไม่ยินยอมให้บุคคลใดเช่าช่วงทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อเป็นผู้ประกอบธุรกิจให้เช่าทรัพย์สินเป็นทางค้าปกติ รวมทั้งผู้เช่าซื้อจะไม่ใช้ และ/หรือ ไม่ยินยอมให้บุคคลใดใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในลักษณะที่ไม่เหมาะสม ผิดประเภทจากการออกแบบหรือจดทะเบียน หรือใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อในลักษณะที่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น และไม่ยินยอมให้ผู้อื่นที่ไม่ชำนาญ หรือไม่มีใบอนุญาตขับขี่ หรือใบอนุญาตที่จะต้องมีตามกฎหมายในขณะที่ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อขับขี่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และผู้เช่าซื้อจะไม่กระทำหรือยินยอมให้บุคคลใด ลบ ขูดขีด ทำลาย ซึ่งหมายเลขเครื่องยนต์ หมายเลขตัวถังหรือแชสซีส์ หรือหมายเลขกำกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หากผู้เช่าซื้อกระทำการดังกล่าว ให้ถือว่าผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญา ธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญา¹⁶ได้ทันที

5.3 ผู้เช่าซื้อสัญญาว่าจะทำประกันภัยทรัพย์สินที่เช่าซื้อประเภทที่หนึ่งครอบคลุมภัยทุกชนิด และประกันภัยตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถกับผู้รับประกันภัยซึ่งธนาคารเห็นชอบด้วย โดยผู้เช่าซื้อเป็นผู้ชำระค่าเบี้ยประกันภัยในวันที่ทำสัญญานี้ และตลอดไปจนกว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อจะตกเป็นของผู้เช่าซื้อตามสัญญา¹⁷ โดยให้มีวงเงินเอาประกันภัยจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนเงินค่าเช่าซื้อตามที่ระบุไว้ในข้อ 1. (ข) (1.) (1.10) ของสัญญาเช่าซื้อข้างต้นและไม่มีข้อจำกัดสิทธิใดๆ โดยระบุให้ธนาคารเป็นผู้รับประกันภัยและเป็นผู้เก็บรักษากรรมธรรม์ประกันภัย ทั้งนี้ ผู้เช่าซื้อในฐานะผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในกรรมธรรม์ประกันภัยโดยเคร่งครัด ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเสียหาย สูญหาย หรือถูกทำลาย แม้จะเกิดขึ้นระหว่างทรัพย์สินที่เช่าซื้ออยู่ในความครอบครองของบุคคลใดๆ ไม่ว่าผู้รับประกันภัย หรือบุคคลใดๆ จะซ่อมแซมหรือชดเชยค่าเสียหายให้เพียงใด ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดชอบต่อธนาคารตามจำนวนหนี้คงค้างชำระตามสัญญา¹⁸ กรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อรายการใดสูญหายหรือเสียหายสิ้นเชิงและธนาคารได้รับประโยชน์ตามกรรมธรรม์ประกันภัยเพื่อชำระหนี้เท่ากับจำนวนหนี้คงค้างชำระตามสัญญา¹⁹ของทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งได้หักส่วนลดที่คิดคำนวณตามอัตราและวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อ 2.2 ของสัญญาต่อท้ายสัญญาเช่าซื้อ เรียบร้อยแล้ว หากมีเงินเหลืออยู่เท่าใด ให้ตกแก่ผู้เช่าซื้อ

หากผู้เช่าซื้อไม่ทำประกันภัย และ/หรือ ไม่ชำระค่าเบี้ยประกันภัยตามกำหนด ไม่ว่าจะ เป็นครั้งคราวใด จนเป็นเหตุให้กรรมธรรม์ประกันภัยขาดความคุ้มครอง ให้ถือว่าผู้เช่าซื้อผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ ธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญา²⁰ได้ทันที หรือมีสิทธินำเงินจำนวนใดๆ ที่ได้รับจากผู้เช่าซื้อมาหักชำระเบี้ยประกันภัยได้

5.4 ผู้เข้าชื่อจะต้องรับผิดชอบต่อธนาคารหรือบุคคลใดๆ ในความสูญเสียหรือเสียหายใดๆ อันเกิดกับทรัพย์สินที่เข้าชื่อหรือบุคคลใดๆ หรือกับทรัพย์สินของบุคคลใดๆ อันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เข้าชื่อหรือเพราะการใช้ทรัพย์สินที่เข้าชื่อในทุกกรณี แม้ในเหตุอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่เข้าชื่อ หรือในเหตุสุดวิสัย และเมื่อเกิดเหตุดังกล่าวผู้เข้าชื่อจะต้องแจ้งให้ธนาคารทราบทันทีและจะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่ธนาคาร และ/หรือ บุคคลใดๆ นั้น และซ่อมแซมทรัพย์สินที่เข้าชื่อให้เรียบร้อยติดตั้งเดิมด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เข้าชื่อเอง และหากธนาคารต้องเสียค่าใช้จ่ายดังกล่าวไปผู้เข้าชื่อจะต้องชดเชยคืนให้ครบตามจำนวนพร้อมเบี้ยปรับในอัตราเดียวกับที่ระบุไว้ในข้อ 3. วรรคสามของสัญญาต่อท้ายสัญญาเข้าชื่อ ไม่ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากความผิดของผู้เข้าชื่อหรือบุคคลที่ผู้เข้าชื่ออนุญาตให้ใช้หรือรู้เห็นเป็นใจให้ใช้ทรัพย์สินที่เข้าชื่อด้วยหรือไม่ก็ตาม

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เข้าชื่อสูญหาย เสียหาย หรือถูกทำลายจนไม่สามารถซ่อมแซมให้ติดตั้งเดิมได้ ให้ถือว่าสัญญานี้สิ้นสุดลงทันที และในกรณีที่ทรัพย์สินที่เข้าชื่อถูกยึดอายัด หรือถูกริบ ให้ธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญานี้ได้ทันที รวมทั้งผู้เข้าชื่อต้องรับผิดชอบค่าเสียหายหรือเบี้ยปรับ หรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามทรัพย์สินที่เข้าชื่อ ค่าทนายความ หรือค่าใช้จ่ายอื่นใด เพียงเท่าที่ธนาคารได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็น และมีเหตุผลอันสมควร นอกจากนี้ หากการที่ทรัพย์สินที่เข้าชื่อสูญหาย เสียหาย ถูกทำลาย ถูกยึด ถูกอายัด หรือถูกริบเป็นความผิดของผู้เข้าชื่อด้วยแล้ว ผู้เข้าชื่อจะต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายเท่ากับจำนวนหนี้คงค้างชำระตามสัญญานี้ให้แก่ธนาคารอีกด้วย

5.5 หากทรัพย์สินที่เข้าชื่อถูกใช้เป็นยานพาหนะในการกระทำความผิด หรือใช้ทรัพย์สินที่เข้าชื่อในลักษณะที่ผิดกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง หรือข้อบังคับใดๆ หรือใช้ทรัพย์สินที่เข้าชื่อโดยประการอื่นใด เป็นเหตุให้ทรัพย์สินที่เข้าชื่อถูกยึด อายัด ริบ หรือตกเป็นของรัฐ หรือทรัพย์สินที่เข้าชื่อถูกนำออก หรือพยายามนำออกนอกราชอาณาจักรไทย หรือนำทรัพย์สินที่เข้าชื่อไปขาย โอน ให้ยืม จำนำ จำนอง ให้เช่าช่วง หรือก่อภาระผูกพัน หรือตกไปอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอกหรือบุคคลอื่นมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เข้าชื่อ ให้ธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญานี้ได้ทันที และผู้เข้าชื่อตกลงให้นำความตามข้อ 5.4 ของสัญญาต่อท้ายสัญญาเข้าชื่อ มาใช้บังคับกับผู้เข้าชื่อได้โดยอนุโลมด้วย

กรณีที่ธนาคารต้องเสียค่าใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็น และมีเหตุผลอันสมควรในการติดต่อขอรับทรัพย์สินที่เข้าชื่อคืนจากบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเงินรางวัล ค่าใช้จ่ายในชั้นศาล ค่าพยาบาล ค่าอำนวยความสะดวก ค่าเดินทาง ค่าที่พัก เบี้ยเลี้ยง หรือค่าใช้จ่ายอื่นใด เพื่อให้ได้รับทรัพย์สินที่เข้าชื่อคืน ผู้เข้าชื่อตกลงชำระคืนให้ธนาคารจนครบจำนวนพร้อมดอกเบี้ยในอัตราเท่ากับอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับจากวันที่ธนาคารได้ชำระเงินนั้นไป

5.6 ผู้เข้าชื่อจะต้องใช้ทรัพย์สินที่เข้าชื่อตามปกติเยี่ยงวิญญูชนพึงกระทำและจะซ่อมแซมบำรุงรักษาเปลี่ยนแปลงและอุปกรณ์ตามอายุที่เหมาะสม เพื่อให้ทรัพย์สินที่เข้าชื่ออยู่ในสภาพที่เรียบร้อยใช้การได้ดีเสมือนหนึ่งเจ้าของทรัพย์สินดูแลทรัพย์สินของตนด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เข้าชื่อเอง

5.7 ผู้เข้าชื่อยินยอมให้ธนาคารหรือตัวแทนของธนาคารตรวจทรัพย์สินที่เข้าชื่อตามที่ธนาคารพิจารณาเห็นสมควรหรือเมื่อธนาคารเห็นว่ามีความจำเป็น โดยการตรวจดังกล่าวจะไม่เป็น

อุปสรรคต่อการดำเนินงานปกติประจำวันของผู้เช่าซื้อ ทั้งนี้ ธนาคารจะแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบล่วงหน้า ก่อนที่จะไปตรวจ

ข้อ 6. เหตุแห่งการบอกเลิกสัญญา

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงให้ธนาคารมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ทันที เมื่อมีกรณีใด กรณีหนึ่งดังต่อไปนี้เกิดขึ้น

6.1 เมื่อผู้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติผิดข้อตกลง ข้อรับรอง หรือเงื่อนไขใด ๆ ในสัญญา หรือเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสัญญา

6.2 เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ 3 งวดติดๆ กัน และธนาคารมีหนังสือบอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ ภายในเวลาอย่างน้อย 30 วัน นับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือดังกล่าว และผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่าเช่าซื้อพร้อมภาษีมูลค่าเพิ่ม เบี้ยปรับ ค่าใช้จ่าย และเงินอื่นใดที่ต้องชำระให้ครบจำนวน ภายในเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือ บอกกล่าวนั้น

6.3 เมื่อผู้เช่าซื้อ มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์สิน หรือถูกเจ้าพนักงาน ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือมีการร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการ หรือมีเหตุให้ถูกฟ้องล้มละลาย หรือถูกร้องขอ ให้ล้มละลาย หรือถูกร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการ หรือยื่นคำร้องขอให้ตนเองล้มละลาย หรือกระทำการ ประชวรหนัก

6.4 เมื่อผู้ค้ำประกันถึงแก่กรรม หรือถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินเด็ดขาด หรือเป็น บุคคลล้มละลาย หรือถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ และผู้เช่าซื้อไม่จัดหาบุคคลที่ธนาคารเห็นชอบ มาค้ำประกันแทนภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ มีเหตุดังกล่าว

6.5 เมื่อมีการดัดแปลง ต่อเติม หรือกระทำการใดๆ เป็นเหตุให้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เสี่ยงหาย เสื่อมสภาพ หรือเสื่อมราคาลงเกินกว่าการใช้สอยตามปกติเยี่ยงวิญญูชนพึงกระทำ

6.6 เมื่อปรากฏว่า หลักฐาน หนังสือ ข้อรับรอง คำยืนยัน หรือเอกสารใดๆ รวมถึงข้อมูลในการขอเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อมอบให้แก่ธนาคารมีข้อความเท็จ หรือเป็นเอกสารปลอม หรือไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย ไม่ว่าทั้งฉบับหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือผู้เช่าซื้อทำการเช่าซื้อ โดยเจตนาทุจริต

ข้อ 7. ผลของการบอกเลิกสัญญา

เมื่อธนาคารใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาโดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้เช่าซื้อแล้ว ให้สัญญาลิ้นสุดลงทันที หรือเมื่อสัญญาลิ้นสุดลงไม่ว่าเพราะเหตุใดก็ตาม คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงดังนี้

7.1 ผู้เช่าซื้อจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนให้แก่ธนาคาร ณ ภูมิลำเนาของ ธนาคารในสภาพเรียบร้อยและใช้การได้ดีทันที ด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เช่าซื้อเอง หากผู้เช่าซื้อไม่ส่งมอบ ทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนให้ธนาคารหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนธนาคาร ธนาคารมีสิทธิติดตาม ยึด กลับเช่า ครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้ทันที โดยมีสิทธิเข้าไปในสถานที่ใดๆ ซึ่งผู้เช่าซื้ออาศัยครอบครอง หรือ เป็นเจ้าของ หรือสถานที่ใดๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เช่าซื้ออาจอยู่ในที่นั้นได้

ทั้งนี้ บรรดาค่าเสียหาย หรือเบี้ยปรับตามสัญญาฯ รวมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ⁴⁷
การทวงถาม การติดตามทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ค่าธรรมเนียม ค่าทนายความ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่าย
อื่นใดที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการผิดนัดผิดสัญญาของผู้เช่าซื้อ และ/หรือ การกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
ตามที่ได้ใช้จ่ายจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็น และมีเหตุผลอันสมควร ผู้เช่าซื้อจะต้องเป็น
ฝ่ายรับผิดชอบชดใช้ให้ธนาคารจนครบถ้วน

7.2 หากผู้เช่าซื้อครอบครองและใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยไม่ชำระค่าเช่าซื้อ ทั้งนี้ ไม่ว่า
ก่อน และ/หรือ หลังจากสัญญาฯนี้สิ้นสุดลงแล้ว ธนาคารยังไม่ได้รับทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน ไม่ว่ากรณีใดๆ
ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระค่าใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ค่าขาดประโยชน์ หรือค่าเสียหายให้แก่ธนาคารเป็นรายเดือน
รวมทั้งต้องชำระภาษีมูลค่าเพิ่มตามจำนวนที่ธนาคารได้ชำระไปด้วย

7.3 ผู้เช่าซื้อต้องนำทรัพย์สินต่างๆ ของผู้เช่าซื้อหรือบุคคลใดๆ ออกจากทรัพย์สิน
ที่เช่าซื้อให้หมดสิ้น หากผู้เช่าซื้อไม่ยอมเอาทรัพย์สินออกจากทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้หมดแล้ว เมื่อธนาคาร
ผู้แทน หรือลูกจ้างของธนาคารเข้ายึดถือครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ให้ถือว่าผู้เช่าซื้อหรือเจ้าของ
ทรัพย์สินนั้น ยอมให้ธนาคารผู้แทนหรือลูกจ้างของธนาคารนำทรัพย์สินดังกล่าวไปได้ด้วย โดยไม่มีเจตนา
ทุจริต ทรัพย์สินใดๆ (ถ้ามี) ที่ติดมากับทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อตกลงให้ธนาคาร ผู้แทน หรือลูกจ้าง
ของธนาคารนำทรัพย์สินดังกล่าวไปฝากไว้กับบุคคลใดๆ หรือไม่ก็ได้ ตามที่ธนาคารจะเห็นสมควร
ด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เช่าซื้อเอง

7.4 ในกรณีที่ธนาคารได้กลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อเพื่อนำออกขายให้แก่
บุคคลอื่น ธนาคารจะต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกัน (ถ้ามี) ทราบ เพื่อให้ผู้เช่าซื้อ
ใช้สิทธิซื้อทรัพย์สินที่เช่าซื้อไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน (แล้วแต่กรณี) ในราคาเท่ากับจำนวนหนี้คงค้าง
ชำระตามสัญญาฯของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ซึ่งได้หักส่วนลดที่คิดคำนวณตามอัตราและวิธีการที่กำหนดไว้ใน
ข้อ 2.2 เรียบร้อยแล้ว โดยให้เวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน นับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับแจ้งดังกล่าว

7.5 ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่อง
ค่าเสื่อมราคา และค่าเสียหายใดๆ อันเกิดแก่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วย โดยธนาคารมีสิทธิริบเงินค่าเช่าซื้อ
และ/หรือ เงินจำนวนใดๆ ซึ่งผู้เช่าซื้อชำระให้แก่ธนาคารแล้วทั้งหมดด้วย

อนึ่ง เป็นที่เข้าใจตรงกันระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายว่า เมื่อสัญญาฯนี้สิ้นสุดลง ไม่ว่า
เพราะเหตุใดไม่มีผลเป็นการยกเลิกหรือลบล้างสิทธิเรียกร้องของธนาคารและความรับผิดชอบของ
ผู้เช่าซื้อที่ยังคงมีอยู่ตามสัญญาฯนี้

ข้อ 8. ค่าจดทะเบียนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ค่าภาษี ค่าธรรมเนียม เงินเพิ่ม และค่าใช้จ่ายอื่นใด
เกี่ยวกับทะเบียนทรัพย์สินที่เช่าซื้อรวมทั้งค่าบริการของธนาคารในกรณีธนาคารเป็นผู้ดำเนินการต่างๆ
เกี่ยวกับทะเบียนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อจะเป็นผู้ชำระ และเมื่อผู้เช่าซื้อชำระเงินค่าต่อภาษีและ
ค่าบริการแล้ว ธนาคารจะดำเนินการต่อภาษีให้ และในกรณีผู้เช่าซื้อค้างชำระค่าเช่าซื้อ หรือประพฤติ
ผิดสัญญาฯนี้ หรือสัญญาเช่าซื้อฉบับอื่นใดที่มีอยู่กับธนาคาร ธนาคารมีสิทธิระงับการต่อภาษีประจำปี
หรือระงับการส่งมอบเอกสารแสดงการเสียภาษีประจำปี หรือเอกสารจำเป็นในการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
จนกว่าผู้เช่าซื้อจะชำระหนี้ครบถ้วน

กรณีผู้เช่าซื้อตัดแปลงต่อเติมทรัพย์สินที่เช่าซื้อหลังจากที่ได้ทำสัญญาไม่ว่าจะได้รับ
อนุญาตจากธนาคารหรือไม่ หากเช่าขายที่จะต้องชำระภาษีตามกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งอื่นใด
ผู้เช่าซื้อจะต้องเป็นผู้ชำระทั้งสิ้น และหากการกระทำดังกล่าวทำให้ไม่สามารถโอนทะเบียนทรัพย์สินที่
เช่าซื้อเป็นชื่อของผู้เช่าซื้อตามสัญญา ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อให้คืนสภาพเดิม
ด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เช่าซื้อเอง

กรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อนำเข้าจากต่างประเทศ ผู้เช่าซื้อสอบถามผู้จำหน่ายและตรวจสอบ
โดยละเอียดแล้ว จึงขอรับรองว่าได้มีการชำระค่าอากร ภาษีการค้า และภาษีบำรุงท้องที่ และ
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ โดยผ่านพิธีการทางศุลกากรครบถ้วนถูกต้องแล้ว

ข้อ 9. เงินจำนวนใดๆ ที่ธนาคารรับจากผู้เช่าซื้อผู้เช่าซื้อตกลงให้ธนาคารจัดสรรเป็น
ภาษีมูลค่าเพิ่ม ที่ผู้เช่าซื้อต้องชำระหรือที่ธนาคารชำระแทนไป ค่าใช้จ่ายใดๆ ที่ธนาคารได้ชำระไปแทน
ผู้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อเป็นผู้มีหน้าที่ชำระตามกฎหมายหรือตามสัญญา เบี้ยปรับของเงินที่ค้างชำระ
หลังจากนั้นจะจัดสรรชำระหนี้ใดๆ ซึ่งผู้เช่าซื้อจะต้องชำระตามสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าเช่าซื้อ
ให้จัดสรรชำระเป็นเงินค่าเช่าซื้องวดที่ค้างชำระอยู่ก่อนที่สุดและนานที่สุดตามลำดับ

ในกรณีที่ธนาคารมีความประสงค์จะนำเงินค่างวดของผู้เช่าซื้อมาหักชำระค่าเบี้ยปรับ
ค่าใช้จ่ายในการทวงถาม ค่าติดตามทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกี่ยวข้อง
การผิดนัดผิดสัญญาของผู้เช่าซื้อ และ/หรือ การกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อของธนาคารเนื่องจากมี
การบอกเลิกสัญญา ธนาคารจะมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบเพื่อนำเงินจำนวนนั้นมาชำระ ถ้าผู้เช่าซื้อ
ชำระเงินดังกล่าวภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ธนาคารจะถือว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงิน
งวดนั้นไม่ได้

นอกจากนี้ ในกรณีที่ธนาคารได้ชำระเงินค่าธรรมเนียม ค่าภาษีอากร หรือค่าใช้จ่าย
อื่นใดที่ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ชำระแทนผู้เช่าซื้อไปแล้ว ถ้าธนาคารไม่เคยมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อนำเงิน
ดังกล่าวมาชำระภายในเวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งดังกล่าว และธนาคารประสงค์
จะนำเงินค่างวดของผู้เช่าซื้อในงวดต่อมามาหักชำระเงินดังกล่าว ธนาคารจะต้องมีหนังสือแจ้งให้
ผู้เช่าซื้อทราบเพื่อนำเงินจำนวนนั้นมาชำระ ถ้าผู้เช่าซื้อชำระเงินดังกล่าวภายใน 7 วัน นับแต่วันที่
ได้รับแจ้งดังกล่าว ธนาคารจะถือว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงินงวดนั้นไม่ได้

ข้อ 10. ผู้เช่าซื้อยินยอมให้ส่วนควบหรืออุปกรณ์ใดๆ ที่ติดตั้งกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ไม่ว่าจะก่อนหรือ
หลังทำสัญญา นี้ ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารทันทีโดยจะไม่เรียกร้อง หรือขอให้ชดใช้ราคา
แต่ประการใด หากการเปลี่ยนแปลงหรือหาของใหม่มาทดแทนของผู้เช่าซื้อเป็นเหตุให้ราคาทรัพย์สิน
ที่เช่าซื้อลดน้อยถอยลง ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบชดใช้ราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อส่วนที่ลดน้อยถอยลงให้แก่
ธนาคารด้วย และ/หรือ ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพของทรัพย์สินที่เช่าซื้อไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน
ตามที่ธนาคารจะเห็นสมควร ด้วยค่าใช้จ่ายของผู้เช่าซื้อเอง

ข้อ 11. กรณีที่ธนาคารได้ทรัพย์สินที่เข้าซื้อกลับคืนมาไม่ว่าเพราะเหตุใด หากนำออกขาย¹⁴⁹ให้แก่บุคคลอื่นได้ราคาเกินกว่าจำนวนหนี้คงค้างชำระตามสัญญา ธนาคารจะคืนเงินส่วนเกินนั้นให้แก่ผู้เข้าซื้อ แต่หากได้ราคาน้อยกว่าจำนวนหนี้คงค้างชำระตามสัญญา ผู้เข้าซื้อตกลงรับผิดชอบในส่วนที่ขาดเฉพาะในกรณีที่ธนาคารได้ขายโดยวิธีประมูลหรือขายทอดตลาดที่เหมาะสมเท่านั้น โดยธนาคารจะมีหนังสือแจ้งให้ผู้เข้าซื้อทราบถึงชื่อผู้ทำการขาย วัน เวลา สถานที่ทำการขาย ราคาที่ขายได้ และรายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการขายเพียงพอเท่าที่ได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร (ถ้ามี) รวมทั้งจำนวนเงินส่วนเกินที่คืนให้แก่ผู้เข้าซื้อหรือจำนวนเงินที่ผู้เข้าซื้อต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญา (ในกรณีการขายโดยวิธีประมูลหรือขายทอดตลาดที่เหมาะสม) ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ทำการขายทรัพย์สินที่เข้าซื้อ และไม่ว่าในกรณีใด ผู้เข้าซื้อเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในการขายการประมูล หรือการขายทอดตลาดนั้น

ข้อ 12. ผู้เข้าซื้อตกลงให้สัญญาว่าผู้เข้าซื้อจะไม่โอนสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้แก่บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นใด เว้นแต่จะได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากธนาคารก่อน

ข้อ 13. ในสัญญานี้ความหมายของคำว่า "หนี้คงค้างชำระตามสัญญา" (มูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเข้าซื้อฉบับนี้) ให้ความหมายถึงยอดรวมของจำนวนดังต่อไปนี้

13.1 ค่าเข้าซื้อที่ผิดนัดชำระ เบี้ยปรับ และ

13.2 ค่าเข้าซื้อที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระทั้งหมด และ

13.3 ภาษีมูลค่าเพิ่ม ค่าเบี้ยประกันภัย ค่าธรรมเนียม ค่าภาษี หรือค่าใช้จ่ายใดๆ ซึ่งผู้เข้าซื้อมีหน้าที่ต้องชำระตามกฎหมายหรือตามสัญญา ทั้งนี้ไม่ว่าธนาคารจะได้จ่ายไปแทนในนามผู้เข้าซื้อหรือในนามธนาคารหรือไม่ก็ตาม ผู้เข้าซื้อจะต้องชำระคืนให้แก่ธนาคารพร้อมเบี้ยปรับของเงินดังกล่าว (ถ้ามี) และ

13.4 ค่าติดตามทวงถามและค่าใช้จ่ายอื่นใด ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ธนาคารได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัด ตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

ข้อ 14. ผู้เข้าซื้อยินยอมให้เป็นสิทธิของธนาคารที่จะใช้ดุลพินิจหักเงินจากบัญชีเงินฝากทุกประเภทที่ผู้เข้าซื้ออยู่กับธนาคาร หรือเงินอื่นใดที่ผู้เข้าซื้ออยู่กับธนาคาร หรือมีสิทธิจะได้รับคืนจากธนาคาร รวมทั้งเงินที่ผู้เข้าซื้อเป็นเจ้าของหรือเป็นเจ้าของธนาคาร และ/หรือ ขายทรัพย์สินใดๆ ที่จะตกให้แก่ผู้เข้าซื้อ แต่อยู่ในความครอบครองของธนาคาร หรือที่ธนาคารจะต้องคืนให้แก่ผู้เข้าซื้อเพื่อชำระบรรดาหนี้สินของผู้เข้าซื้อ และ/หรือ เงินจำนวนใดๆ ที่ผู้เข้าซื้อมีหน้าที่ต้องชำระให้แก่ธนาคารตามสัญญา ให้แก่ธนาคารได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้เข้าซื้อทราบ

ในกรณีที่เงิน และ/หรือ ทรัพย์สินดังกล่าวไม่มีให้หักหรือขาย (แล้วแต่กรณี) หรือมีให้หักหรือขายได้ (แล้วแต่กรณี) แต่ไม่พอให้หักชำระหนี้ได้ครบถ้วน ผู้เข้าซื้อยินยอมให้ธนาคารมีสิทธิ

ใช้ดุลพินิจนำเงินจำนวนที่ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบดังกล่าวหรือหนี้ทั้งจำนวนนั้น หรือหนี้จำนำ 50 ที่คงเหลือหลังจากหักชำระหนี้แล้วนั้น ไปลงจ่ายในบัญชีเดินสะพัดที่ผู้เช่าซื้ออยู่กับธนาคาร เพื่อให้ผู้เช่าซื้อเป็นหนี้เบิกเงินเกินบัญชีต่อธนาคารต่อไป และผู้เช่าซื้อยินยอมเสียดอกเบี้ยทบต้นของจำนวนเงินที่เป็นหนี้เบิกเงินเกินบัญชีให้แก่ธนาคารในอัตราที่กำหนดไว้ในคำขอเปิดบัญชีเดินสะพัด และ/หรือ สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีที่ผู้เช่าซื้อทำไว้กับธนาคาร และตามประเพณีการคิดดอกเบี้ยในบัญชีเดินสะพัดของธนาคารพาณิชย์ด้วย นับแต่วันที่เงินที่เบิกเงินเกินบัญชีเป็นต้นไป

ข้อ 15. การชำระค่าเช่าซื้อ ภาษีมูลค่าเพิ่ม เบี้ยปรับ ค่าธรรมเนียม ค่าใช้จ่าย หรือเงินใดๆ ตามสัญญา ผู้เช่าซื้อจะเป็นผู้นำส่งให้แก่ธนาคาร ณ สถานที่และวันเวลาทำการของธนาคาร หากกำหนดการชำระเงินดังกล่าวตรงกับวันหยุดทำการของธนาคาร ก็ให้เลื่อนกำหนดการชำระเงินดังกล่าวเป็นวันทำการของธนาคารถัดไป

ข้อ 16. บรรดาหนังสือติดต่อ ทวงถาม หรือหนังสืออื่นใดที่จะส่งให้แก่ผู้เช่าซื้อซึ่งตามกฎหมาย หรือสัญญากำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ เมื่อได้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้แก่ผู้เช่าซื้อตาม ที่อยู่ระบุไว้ในสัญญา หรือตามที่ผู้เช่าซื้อได้แจ้งเปลี่ยนแปลงเป็นหนังสือครั้งสุดท้ายแล้ว ให้ถือว่า ได้ส่งให้แก่ผู้เช่าซื้อแล้วโดยชอบไม่ว่าจะมีผู้รับไว้หรือไม่ และหากส่งให้ไม่ได้เพราะย้ายที่อยู่ หรือที่อยู่ ดังกล่าวนี้เปลี่ยนแปลงหรือรื้อถอนไปโดยผู้เช่าซื้อมิได้แจ้งให้ธนาคารทราบเป็นหนังสือ หรือส่งให้ไม่ได้ เพราะหาไม่พบที่อยู่ระบุไว้เช่นกัน ก็ถือว่าผู้เช่าซื้อได้รับและทราบหนังสือดังกล่าวของธนาคารแล้ว โดยชอบและในกรณีที่ผู้เช่าซื้อจะเปลี่ยนแปลงที่อยู่ ผู้เช่าซื้อจะต้องแจ้งที่อยู่แห่งใหม่ให้ธนาคารทราบ เป็นหนังสือภายใน 7 วัน นับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ข้อ 17. การที่ธนาคารละเลยไม่ใช้หรือล่าช้าต่อการใช้สิทธิใดๆ ตามสัญญา ไม่ว่าจะบางส่วน หรือทั้งหมดครั้งเดียวหรือหลายครั้งก็ตาม ไม่ให้ถือว่าเป็นการสละสิทธินั้น และการใช้สิทธิแต่เพียง ประการเดียว หรือเพียงบางส่วน ไม่ถือเป็นการจำกัดการใช้สิทธิประการอื่นๆ หรือในส่วนอื่นๆ ด้วย

ข้อ 18. ผู้เช่าซื้อยินยอมให้ธนาคารเปิดเผย และ/หรือ ให้อื่น และ/หรือ ตรวจสอบข้อมูลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เช่าซื้อ (ยกเว้นข้อมูลเครดิตซึ่งจะมีการตกลงกันต่างหาก) ไม่ว่าที่มีอยู่ก่อน ในขณะ หรือภายหลังวันที่ทำสัญญานี้ กับบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ และ/หรือ พิจารณา อนุมัติสินเชื่อ ตามคำขอสินเชื่อของผู้เช่าซื้อ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการทบทวนสินเชื่อ การต่ออายุ สัญญาสินเชื่อ และ/หรือ เพื่อประโยชน์ใดๆ ในหรือเกี่ยวกับการประกอบกิจการของธนาคาร โดยในการดำเนินการ ดังกล่าวในแต่ละครั้ง ธนาคารไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้เช่าซื้ออีก และให้ความยินยอมนี้มีผลอยู่ตลอดไป

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล

นางสาวศิริภัสสรณ์ ่องอาจ

ประวัติการศึกษา

ปีการศึกษา 2544 นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีการศึกษา 2545 โบนัสฎตประกอบวิชาชีพรว่าความ รूंนที่ 19

สภาพนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปีการศึกษา 2555 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 65

เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

นายความ บริษัท กฤษดา ดีเกิลลิสต์ จำกัด

